

Obvestilo št.	Vsebina	Stran
	I <i>Informacije</i>	
	.....	
	II <i>Pripravljalni akti</i>	
	Evropski Ekonomsko-socialni odbor	
	421. plenarno zasedanje 26. in 27. oktobra 2005	
2006/C 28/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi o dedovanju in oporokah KOM(2005) 65 končno	1
2006/C 28/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stanju in obetih za klasične vire energije — premog, nafto in zemeljski plin — v prihodnji kombinaciji energetskega virov	5
2006/C 28/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o večletni denarni podpori dejavnosti Evropske agencije za pomorsko varnost na področju odzivanja na onesnaženje z ladjami in o spremembah Uredbe (ES) št. 1406/2002 KOM(2005) 210 končno — 2005/0098 (COD)	16
2006/C 28/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijskem sektorju KOM(2005) 74 končno	18
2006/C 28/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o določanju minimalnih pravil za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa KOM(2005) 221 končno — 2005/0099 (CNS)	25
2006/C 28/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa „Državljeni za Evropo“ za spodbujanje aktivnega evropskega državljanstva za obdobje 2007–2013 KOM(2005) 116 končno — 2005/0041 (COD)	29

2006/C 28/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o evropskih politikah, ki zadevajo mlade — obravnavanje skrbi mladih v Evropi — izvajanje Evropskega pakta za mlade in spodbujanje dejavnega državljanstva KOM(2005) 206 končno	35
2006/C 28/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o obdobju za razmislek: potek, teme in okvir za ovrednotenje razprave o Evropski uniji	42
2006/C 28/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o mobilnosti oseb v razširjeni Evropi in njenemu vplivu na prevozna sredstva	47
2006/C 28/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o — predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trgov za sladkor o — predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1782/2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete o — predlogu uredbe Sveta o uvedbi začasnih shem za prestrukturiranje sladkorne industrije v Evropski skupnosti in spremembo Uredbe (ES) št. 1258/1999 o financiranju skupne kmetijske politike KOM(2005) 263 končno — 2005/0118-0119-0120 CNS	52
2006/C 28/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu — Poročilo o izvajanju gozdarske strategije EU KOM(2005) 84 končno	57
2006/C 28/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za semena KOM(2005) 384 končno — 2005/0164 (CNS)	66
2006/C 28/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1493/1999 o skupni ureditvi trga za vino KOM(2005) 395 končno — 2005/0160 (CNS)	68
2006/C 28/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Solidarnostnega sklada Evropske unije KOM(2005) 108 končno — 2005/0033 (COD)	69
2006/C 28/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o etični trgovini in sistemih zagotavljanja jamstva potrošnikom	72
2006/C 28/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za hmelj KOM(2005) 386 končno — 2005/0162 (CNS)	82
2006/C 28/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES, Euratom) št. 1605/2002 o finančni uredbi, ki se uporablja za splošni proračun Evropskih skupnosti KOM(2005) 181 končno — 2005/0090 (CNS)	83
2006/C 28/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Direktivi Sveta o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, opredeljenih v Direktivi 77/388/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža na ozemlju države, ampak v drugi državi članici KOM(2004) 728 končno — 2005/0807 (CNS)	86

2006/C 28/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o razveljavitvi Direktive 90/544/EGS o frekvenčnih pasovih, ki so določeni za usklajeno uvajanje vseevropskega kopenskega javnega radijskega osebne klica v Skupnosti KOM(2005) 361 <i>končno</i> — 2005/0147 (COD)	88
2006/C 28/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za sklep Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi sklepa št. 2256/2003/ES za podaljšanje v 2006 programa za razširjanje dobrih praks in spremljanje sprejemanja informacijskih in komunikacijskih tehnologij KOM(2005) 347 <i>končno</i> — 2005/0144 (COD)	89
2006/C 28/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stališču EESO ob pripravi šeste ministrske konference STO	90
2006/C 28/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: dialog civilnih družb med EU in državami kandidatkami KOM(2005) 290 <i>končno</i>	97
2006/C 28/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega Odbora o Predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2000/14/ES z dne 8. maja 2000 o približevanju zakonodaj držav članic v zvezi z emisijo hrupa v okolje, ki ga povzroča oprema, ki se uporablja na prostem KOM(2005) 370 <i>končno</i> – 2005/0149 (COD)	104

II

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

421. PLENARNO ZASEDANJE 26. IN 27. OKTOBRA 2005

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi o dedovanju in oporokah

KOM(2005) 65 končno

(2006/C 28/01)

Evropska komisija je 1. marca 2005 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Zelena knjiga o dedovanju in oporokah*

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela .... Poročevalec je bil g. RETUREAU.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra) s 118 glasovi za in 2 vzdržanima.

1. Predlogi Komisije

1.1 Evropska komisija je v skladu s Haaškim programom (2001) objavila zeleno knjigo, ki začne razpravo o vprašanih dedovanju in oporok z mednarodnim elementom in obravnava naslednje vidike:

- pravo, ki se uporablja,
- sodna pristojnost in vzajemno priznavanje pravnih aktov in sodnih odločb,
- upravni ukrepi, notarske listine ali upravni akti in vzajemno priznavanje le-teh,
- instrumenti za poenostavitev postopkov na evropski ravni: potrdilo o dedovanju, register oporok.

1.2 Dedovanje z mednarodnim elementom predstavlja za dedne upravičence posebne težave in ovire, saj se veljavno materialno pravo ter postopkovna in kolizijska pravila razlikujejo od države do države.

1.3 Zato zelena knjiga predlaga, da se na ravni Evropske unije razmisli o sprejetju uredbe EU o pristojnosti, veljavnem pravu in priznavanju ne le sodnih odločb temveč tudi upravnih odločb in aktov s področja dedovanja in oporok, ki bi veljala tudi, ko se mednarodni element dedovanja nanaša na tretjo državo.

2. Splošne ugotovitve Odbora regij

2.1 Na mednarodni ravni to področje obravnavajo tri haaške konvencije o dedovanju in oporokah ter konvencija o oporočnih skladih:

- Konvencija o koliziji zakonov glede oblike oporočnih določb (podpisana 5. oktobra 1961, v veljavi od 5. januarja 1964). Države podpisnice: Avstrija, Belgija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Luksemburg, Nemčija, Španija. Ta konvencija je stopila v veljavo tudi v drugih državah članicah, zlasti na Nizozemskem, v Združenem kraljestvu Anglije in Severne Irske ter na Švedskem (z ratifikacijo), na Irskem in Poljskem (s pristopom) in v Sloveniji (s pravnim nasledstvom nekdanje Jugoslavije);
- Konvencija o mednarodni ureditvi dedovanja (podpisana 2. oktobra 1973, v veljavi od 1. julija 1993), veljavna v nekaterih državah članicah, med drugim na Portugalskem (z ratifikacijo), Slovaški republiki in Češki republiki (s pravnim nasledstvom nekdanje Češkoslovaške);
- Konvencija o pravu, ki se uporablja v zapuščinskih postopkih (podpisana 1. avgusta 1989, še ni v veljavi, ratificirala jo je že Nizozemska);

— Konvencija o pravu, ki se uporablja za oporočne sklade in priznavanje le-teh (podpisana 1. julija 1985, v veljavi od 1. januarja 1992). Državi podpisnici: Italija, Luksemburg. Ta konvencija je stopila v veljavo tudi v drugih državah članicah, zlasti na Nizozemskem, v Združenem kraljestvu Anglije in Severne Irske (z ratifikacijo) ter na Malti (s pristopom).

2.2 Konvencija Unidroit-a o enotnem zakonu o obliki mednarodne oporoke je bila podpisana v Washingtonu 26. oktobra 1973 in stopila v veljavo 9. februarja 1978. Konvencijo so podpisale države članice Belgija, Ciper, (Českoslovaška), Francija, (Sveti sedež), Italija, Združeno kraljestvo Anglije in Severne Irske, Slovenija ter nekatere tretje države, med njimi Združene države Amerike in Ruska federacija. Ta konvencija predvideva mednarodni sistem vpisovanja v register in enoten obrazec za vpis.

2.2.1 Baselsko konvencijo o vzpostavitvi sistema za vpis oporok iz leta 1972, ki je bila sprejeta pod okriljem Sveta Evrope in h kateri lahko pristopijo tretje države, so podpisale Belgija, Ciper, Estonija, Francija, Italija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska in Španija.

2.3 Haaške konvencije se nanašajo na pristojnosti in pravo, ki se uporablja, konvencije Unidroit-a pa na materialno pravo v pravnih zadevah z mednarodnim elementom. Samo mednarodne konvencije o obliki oporok in njihovem vpisovanju v mednarodni register so do sedaj dosegle zadostno število ratifikacij in pristopov.

2.4 Pri dedovanju gre za posebno obliko prenosa lastninske pravice (ene izmed temeljnih človekovih pravic) zaradi smrti lastnika. Zakonodaja EU glede pristojnosti, prava, ki se uporablja, in vzajemnega priznavanja dedovanj z mednarodnim elementom bi morala dobiti obliko uredbe.

2.5 Z ozirom na kompleksnost tega področja so cilji in predlogi Komisije ambiciozno zastavljeni, hkrati pa tudi izredno pomembni in nujno potrebni za notranji trg, ki vpliva na življenje mnogih posameznikov. Da bi povečali učinkovitost uredbe in preprečili vsa protislovja med predpisi ali odločbami v različnih državah, bi bilo treba vključiti čim večje število možnih vprašanj s področja kolizije zakonov, ki pa morajo biti funkcionalno in vsebinsko vedno podrejena vprašanju dedovanja (na primer izogniti se vprašanjem, ki se tičejo predvsem pravnega reda na področju stvarnopravnih razmerij).

2.6 Gospodarski pomen skupne uredbe EU je nesporen — predvsem pri prenosu premoženja malih in srednje velikih podjetij v Evropi –, saj zagotavlja nadaljnji obstoj po smrti podjetnika, kar je pomembno tudi za zaposlovanje in konkurenčnost v Evropi.

2.7 Treba bi bilo razmisliti o spremembah predpisov, ki v nekaterih državah prepovedujejo dedne pogodbe ali določitev dela zapuščine v posebne namene. Evropska unija bi te države morala spodbujati pri spreminjanju predpisov, da se doseže boljša uskladitev materialnega prava in zagotovi nadaljnji obstoj podjetij ter kmetijskih gospodarstev, saj obstaja nevarnost likvidacije, če se porazdelijo med več dedičev.

2.8 Zaradi velikih razlik med sedanjimi državnimi zakonodajami, kljub nekaterim novejšim spremembam na tem področju, in zaradi nizkega števila ratifikacij mednarodnih konvencij, ki urejajo to področje, Odbor soglaša z mnenjem Komisije, da trenutno ni mogoče oblikovati enotnega in v vseh državah članicah EU veljavnega materialnega prava o oporokah in dedovanju z mednarodnim elementom. Odbor se strinja tudi s temami in prednostnimi nalogami, ki jih predlaga Komisija, saj bi napredek na teh področjih rešil že mnogo praktičnih težav za dedne upravičence, notarje, uprave, sodnike in pravne poklice.

2.8.1 Preučijo se lahko tudi druge možnosti v okviru mednarodnega prava, s tem da se države članice vzbudijo k ratifikaciji ali pristopu k nekaterim konvencijam (o obliki oporok, pravu, ki se uporablja, mednarodni oporoki, vpisu v državni in mednarodni register).

2.8.2 Področje dednega prava in oporok je v državah z rimsko-germanskim pravnim sistemom dolgo zaznamovalo v mnogih vidikih izredno zastarelo pojmovanje zapuščine. Premoženje zapustnika (⁽¹⁾) je predstavljalo obliko nadaljnega obstoja njegove osebe v dedičih. Sedaj ima dedno pravo vedno bolj pogodben značaj. Po Nemčiji in Švici reforma dednega prava sedaj poteka tudi v Franciji, ki večji pomen pripisuje volji zapustnika in dedičev pri ureditvi dedovanja, kar bo tudi podjetjem zagotovilo večjo kontinuiteto.

2.8.3 Po drugi strani pa se vedno bolj spodbijajo izredno liberalni sistemi, ki oporočitelju dopuščajo, da brez navedbe razloga razdedini katerega od svojih potomcev. To dokazuje vedno večje število spornih zadev.

2.8.4 Upoštevanje nekaterih zgodovinskih in socioloških posebnosti v različnih pravnih sistemih ne izključuje možnosti, da bo v Evropi dolgoročno vendarle prišlo do večje uskladitve ali vsaj do zblizanja, kar bi poenostavilo izvrševanje oporok in urejanje dedovanja z mednarodnim elementom. K temu bi veliko prispevala uvedba evropske oporoke in odprtega ter liberalnega instrumenta o pravu, ki se uporablja. Preučiti se lahko tudi možnost skupnih bistvenih določb EU v zvezi z odobritvijo izbire prava, ki se uporablja (⁽²⁾), kot alternative k enemu ali več veljavnim nacionalnim pravnim redom.

(¹) Zapustnik, pokojnik (v francoskem pravu „de cujus“).

(²) Zapustnikova izbira prava, ki se uporablja za dedovanje.

2.9 Odbor regij poudarja, da Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, ki je razveljavila Uredbo Sveta (ES) št. 1347/2000, predstavlja pomemben vir navdiha. Zlasti člena 21(3) in 46 Uredbe 2001(2003) sta lahko koristna — oziroma sta vsaj precedenčen primer družinskega prava — pri določanju vsebine predvidenih zakonskih določb ⁽³⁾.

2.10 Odbor regij torej pozdravlja zeleno knjigo in meni, da postavlja temeljna in nujna vprašanja. Prizadeval si bo najti odgovore na ta vprašanja na podlagi interesov in potreb evropskih državljanov in pri tem upošteval njihovo vedno večjo mobilnost ter obsežne migracije v preteklosti.

2.11 Treba bi bilo začeti z vprašanji oblike oporok, mednarodne sodne pristojnosti in kolizijskih pravil glede prava, ki se uporablja, z vprašanji vpisa oporok v register ter vzajemnega priznavanja odločb sodišč in drugih pristojnih organov ter potrditve „apostille“ — vprašanja, za katera obstajajo precdenčni primeri v evropskem in mednarodnem pravu.

2.12 Odbor daje prednost poenotenju sistema (enotno dedno pravo in enotni predpisi o zapuščini) pred različnimi pravnimi ureditvami dedovanja. Kljub temu bi to načelo iz praktičnih razlogov moralo dovoljevati izjeme v nekaterih primerih, predvsem za nepremičnine ali posebne vrste premičnin (ladje, letala, poslovna vrednost itd.), ki se nahajajo v tujini.

2.13 Določena področja, kot dedne pogodbe ali oporočni skladi, ostanejo v nacionalni pristojnosti ⁽⁴⁾. V predlagano evropsko zakonodajo pa je treba vključiti vprašanja priznavanja brez postopka exequatur spornih ali nespornih sodnih odločb o dedovanju, druge pristojnosti, priznavanja odločb in aktov izvensodnih javnih ali zasebnih organov ali vpisovanja v nacionalne zemljiške knjige na podlagi evropskega potrdila o dedovanju.

3. Pripombe k specifičnim vprašanjem v zeleni knjigi

3.1 Uredba o dedovanju, podobna prej omenjeni Uredbi Sveta št. 2201/2003, ne bo zadostovala za rešitev težav, do katerih prihaja pri dedovanjih z mednarodnim elementom. Večina dedovanj je namreč nespornih, zato se je treba lotiti tudi vprašanj, ki se pojavljajo v nespornih postopkih. V nekaterih državah, ali glede nekaterih vprašanj, je posredovanje sodnika pri nespornih zadevah včasih celo obvezno.

⁽³⁾ UL L 338 z dne 23.12.2003.

⁽⁴⁾ Ustanove oporočnih skladov številne države kontinentalne Evrope ne priznavajo. Še več, v nekaterih od teh držav velja nujni delež ali vračunanje daril v dedni delež za javni red („ordre public“). To med drugim spodbuja poskuse obiti dedno pravo, predvsem glede nepremičnin, ki se nahajajo na ozemlju teh držav.

3.2 Jasno je, da mora instrument EU urejati prej obravnavana vprašanja glede določitve sodne pristojnosti ali sodišč in priznavanja sodnih odločb, vendar bi moral preučiti tudi možnosti za ureditev naslednjih točk:

— oporočno dedovanje: pogoji za veljavnost oporoke (oblika in vsebina, oporočna sposobnost, omejitve proste volje), nujni delež, netipična dedovanja, dedne pogodbe (dovoljene ali prepovedane), oporočni skladi, status dediča;

— oporočno in zakonito dedovanje: status dediča in dedni deleži, predpisi glede skupnosti dedičev, ureditve dedovanja in delitve dediščine itd.);

— poleg priznavanja sodnih odločb (in morebitnih pridržkov javnega reda) tudi priznavanje izvensodnih aktov v zvezi s sporazumno ureditvijo dedovanja: oporoka, notarske listine in drugi upravni akti ali mednarodna pristojnost javnih uslužbencev in pravnikov s tega področja;

— glede naveznih okoliščin, ki jih je treba upoštevati pri določitvi pristojnega sodišča, bi bila potrebna določena mera prožnosti, da se zagotovi skladnost z veljavnim pravom, ki ga je izbral zapustnik, ali po možnosti s pravom, ki ga upravičenci legitimno pričakujejo (državljanstvo zapustnika, običajno prebivališče, kraj smrti, kraj, kjer je bila oporoka sestavljena in deponirana, kraj, kjer se nahaja večina premoženja itd.).

3.3 Odbor regij podpira Haaški program EU in predvideno uvedbo evropskega potrdila o dedovanju ter sistema za registriranje oporok. Države članice bodo morale določiti pristojni organ za izstavitve tega potrdila in vzpostavitev centralnega državnega registra, v kolikor še ne obstaja. Urediti je treba centralni register EU (ali evropski register v smislu Sveta Evrope, če bodo države članice, ki še niso ratificirale Baselske konvencije, pozvane, da to storijo). Sodniki, notarji ter drugi javni uslužbenci, ki jih za to pooblašča veljavno državno pravo, bi morali imeti dostop do podatkov v centralnem registru (da lahko na podlagi imena pokojnika in njegovega rojstnega datuma ugotovijo vsaj, v kateri državi članici ali tretji državi, kdaj in pri katerem organu je bila oporoka deponirana, in ta državni organ zaprosijo za kopijo oporoke).

3.3.1 Evropski registrski sistem mora biti na vsak način kompatibilen z Baselsko konvencijo in Washingtonsko konvencijo, saj je mnogo držav članic ti konvenciji že podpisalo in osnutek zakonodaje EU vključuje tudi dedovanje v povezavi s tretjo državo.

3.4 Po določitvi statusa dediča ter ureditvi in delitvi dediščine bi upravne formalnosti morale biti čim enostavnejše. Odbor regij se strinja z vzajemnim priznavanjem aktov in dokumentov, ki so jih izdali po lokalnem pravu pooblašteni uradniki, in neposrednim vpisom lastninske pravice v zemljiško knjigo (ali pri pristojnem organu za registracijo nepremičninskih pravic), podobno kot vseh služnosti, hipotek ali drugih morebitnih obveznosti, ki lahko bremenijo to lastnino v skladu z veljavnim nacionalnim pravom.

3.5 Odbor želi Komisijo opozoriti na davčne probleme, s katerimi se lahko sooči dedič zapuščine, ki se nahaja v dveh ali več državah. Treba je preprečiti morebitne primere dvojnega obdavčenja celotne ali dela zapuščine, ki lahko pri nekaterih dedovanjih vodijo do zaplembe ali neenake obravnave dedičev zaradi narave premoženja, ki so ga podedovali. Natančno je treba preučiti davčne predpise, ki se v državah članicah uporabljajo za mednarodno dedovanje in opredeliti tiste, ki obdavčujejo premoženje in vrednosti izven državnega ozemlja, primerjati davčne stopnje in razmisliti o pravičnih rešitvah, ki bi jih lahko predlagali tem državam. Morebiti bi Komisija lahko predlagala tudi sklenitev konvencije med državami članicami proti dvojnemu obdavčevanju v mednarodnih dedovanjih.

3.6 Ali je treba razmisliti o možnosti uvedbe „evropske oporoke“ po vzorcu „mednarodne oporoke“ iz Washingtonske konvencije in vzpostavitve mednarodnega registra poleg že obstoječega evropskega registra v obliki, ki jo določa Baselska konvencija? To bi lahko spodbudilo več držav k ratifikaciji Washingtonske in Baselske konvencije in v večji meri zaščitilo udeležence oporočnega dedovanja z mednarodnim elementom, ki ne vključuje le držav članic, temveč tudi tretje države. Odbor službam Komisije predlaga nadaljevanje dela v tej smeri, saj države članice te konvencije že poznajo, ker so jih že ratificirale ali ker so sodniki ali javni uslužbenci že imeli opravka z oporokami in registracijami, ki so se nanašale na ta pravni režim.

3.7 Če bo ta predpostavka postala resničnost, bodo evropsko oporoko v svoji obliki priznali vsi nacionalni pravni sistemi. Evropsko pravo bi namreč moralo preprečiti, da preprosta vprašanja oblike izpodbijajo splošno priznano načelo spoštovanja zapustnikove volje (*favor testamenti*) znotraj okvira, ki ga dopušča veljavno pravo.

3.8 Posebna uredba EU je nujno potrebna, da se bo ta zakonodaja lahko uporabljala v vseh primerih dedovanja, ki vključuje dve ali več držav članic, tudi tretjih držav, vključno z državami, ki so podpisnice mednarodnih konvencij, in se s tem na vsak način zagotovila uporaba prava Skupnosti (ta „poseben zakon“ EU bi torej imel prednost pred mednarodnim zakonom).

4. Druga vprašanja v zeleni knjigi

4.1 Zelena knjiga postavlja 39 vprašanj, v katera so vključena še podvprašanja. Odbor regij ne bo mogel v tej predhodni stopnji odgovoriti na vsa vprašanja in Komisiji svetuje, da se posebej posvetuje z združenji pravniki v zvezi s temami, ki jih obravnava zelena knjiga.

4.2 Odbor se bo osredotočil na predstavitev možnih odgovorov na nekatera vprašanja, ki so po njegovem mnenju še posebej pomembna. Splošen pristop, ki smo ga izbrali, se načeloma osredotoča na kompatibilnost s Haaškimi konvencijami ter Baselsko in Washingtonsko konvencijo, da bo mogoče v največjem možnem obsegu uskladiti evropske predpise s ciljem doseči pravni konsenz, ki ga bo priznavalo največje možno število držav članic pa tudi tretjih držav.

4.3 Obdržati bi bilo treba navezne okoliščine, ki jih določa Haaška konvencija iz leta 1961 o koliziji zakonov glede oblike oporočnih določb, saj ponujajo dovolj raznolikosti, da je mogoče v večini primerov utemeljiti uporabnost prava, v katerem je bila oporoka sestavljena.

4.4 V skladu z nekaterimi reformami v državah kontinentalne Evrope, ki so bile izvedene pred kratkim ali so ravno v teku, je treba še posebej zaščititi interese pravno nesposobnih (mladoletnikov ali odraslih oseb) ali invalidnih dedičev, saj obstaja nevarnost, da bo vedno bolj pogodben značaj dedovanja ali možnost dediča, da izbere pravo, ki se uporablja, spremenilo sistem nujnega deleža ali vodilo do neenake obravnave dedičev. Ta za zapustnika ali dediče večja prožnost pri ureditvi dedovanja ne bi smela izpodbijati obstoječih določb nobenega pravnega reda, ki se uporablja in ki dedičem priznava najvišjo stopnjo pravne varnosti (glej vprašanja 5 in 10 v zeleni knjigi).

4.5 Upravna dejanja enega od dedičev ali njegove pooblaščen osebe v zvezi z ureditvijo dedovanja v državi, kjer ni treba imenovati upravitelja dediščine, ne smejo veljati kot impliciten sprejem zapuščine brez vzpostavitve inventarja.

4.6 Preučiti je treba možnost, da lahko dediči zapuščino sprejmejo v mejah terjatev, ki jo bremenijo, pa tudi možnost dogovora med dediči ali dedne pogodbe, ki določa neenako delitev dediščine iz legitimnih razlogov (nadaljnji obstoj kmetijskega gospodarstva ali podjetja, prednosti za nesposobnega ali invalidnega dediča) ter možnost enake delitve dediščine med otroke iz različnih zakonov ali lastne otroke, če pravo, ki se uporablja, ne predvideva te enakosti. Glede na vedno daljšo življenjsko dobo je treba razmisliti tudi o možnosti, da dedič svoje dedne pravice neposredno prenese na svoje potomce.

4.7 Prav tako bi zapustniku morali z nekaterimi omejitvami dovoliti, da izbere pravo, ki se uporablja za njegovo zapuščino, na primer če gre za pravo državljanstva (ali enega izmed njegovih državljanstev) ali za pravo, ki se nanaša na njegovo običajno prebivališče.

4.8 Odbor regij meni, da je treba to odlično primerjalno delo Komisije nadaljevati in razvijati naprej, o njem redno poročati na spletnih straneh EU in dokumente o tem delu prevesti v čim več jezikov, da bodo koristili pravnim izvedencem, javnim uslužbencem, upraviteljem in sodnikom na področju dedovanja z mednarodnim elementom. Dokument je treba zasnovati tako, da bo povzetek po točkah pojasnjeval splošna načela evropskim državljanom, ki želijo napraviti oporoko z mednarodnim elementom, ali njihovim dedičem.

4.9 Odbor z zanimanjem pričakuje rezultate že izpeljanih posvetovanj Komisije in posvetovanj v prihodnosti. Upa, da bo za lažjo izdelavo mnenja seznanjen s splošnim pristopom ter konkretnjšimi zakonodajnimi predlogi, in predlaga, da jih natančno preuči, saj meni, da je vprašanje oporok in dedovanja za evropske državljane ena najzanimivejših tem. Od te pobude Skupnosti državljani pričakujejo poenostavitev formalnosti, večjo pravno in davčno varnost in hitrejšo izvršitev mednarodnih dedovanj, zato tako posameznike kot podjetja, kmetijska gospodarstva in druge gospodarske dejavnosti, katerim želijo podjetniki ali lastniki po svojem odhodu zagotoviti nadaljnji obstoj, nikakor ne smemo razočarati.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stanju in obetih za klasične vire energije — premog, nafto in zemeljski plin — v prihodnji kombinaciji energetskega virov

(2006/C 28/02)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. februarja 2005 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi: *Stanje in obeti za klasične vire energije — premog, nafto in zemeljski plin — v prihodnji kombinaciji energetskega virov*

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela, je mnenje sprejela 1. septembra 2005. Poročevalec je bil g. WOLF.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktober) s 119 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

Odbor je pred kratkim sprejel vrsto mnenj⁽¹⁾ o vidikih vprašanja energije. Ker daleč največji del dosedanje oskrbe z energijo še naprej temelji na fosilnih gorivih — premogu, nafti in zemeljskemu plinu — in je njihovo izkoriščanje povezano z vprašanjem virov ter emisijo toplogrednih plinov, je predloženo mnenje namenjeno oceni „klasičnih“ virov energije.

Poznejše mnenje o oskrbi z energijo v EU: *strategija za optimalno kombinacijo energetskega virov* naj bi temeljilo in povzemalo vsa dosedanja mnenja.

Strateški cilj teh mnenj, ki se zaključujejo z mnenjem o obnovljivih virih energije ter s predloženim mnenjem, je zagotovitev podlage za ugotavljanje realnih možnosti za prihodnjo kombinacijo energetskega virov.

⁽¹⁾ Glej „Spodbujanje uporabe obnovljivih energetskega virov: ukrepi in financiranje“ (UL C 108, 30.4.2004), „Pomen jedrske energije za proizvodnjo električne energije“ (UL C 112, 30.4.2004), „Fuzijska energija“ (UL C 302, 7.12.2004) „Izkoriščanje geotermalne energije – toplota iz zemlje“ (UL C 110, 30.4.2004).

Kazalo:

1. Povzetek in priporočila

2. Vprašanje energije

3. Viri, zaloge, razpoložljivost
4. Zaloge energije v EU — odvisnost od uvoza
5. Razvoj porabe energije v EU
6. Premog, nafta in zemeljski plin v trajnostni kombinaciji energetskih virov
7. Varstvo okolja in podnebja
8. Tehnološki razvoj
9. Izločanje in skladiščenje CO₂

1. Povzetek in priporočila

1.1 Uporabna energija je temelj našega današnjega načina življenja in kulture. Šele zadostna razpoložljivost virov je omogočila trenutni življenjski standard. Zanesljiva, cenovno ugodna, okolju prijazna in trajna oskrba z energijo je predpogoj za uresničitev lizbonske strategije ter sklepov Sveta iz Göteborga in Barcelone.

1.2 Fosilna goriva — premog⁽²⁾, nafta in zemeljski plin — trenutno tvorijo hrbenico evropske in svetovne oskrbe z energijo. Svojega pomena ne bodo izgubila niti v naslednjih desetletjih, zato ostajajo nujno potrebna.

1.3 Njihovo pridobivanje in uporaba pa sta seveda povezana z različnimi ekološkimi obremenitvami, predvsem z emisijo toplogrednih plinov — zlasti CO₂ in metana. Gre za porabo omejenih virov.

1.4 Zaradi uporabe fosilnih goriv je Evropa postala močno odvisna od uvoza te življenjsko pomembne surovine; odvisnost bo v prihodnosti še naraščala, zlasti odvisnost od uvoza nafte in vedno bolj tudi zemeljskega plina.

1.5 Predvidena razpoložljivost svetovnih virov ter zalog⁽³⁾ premoga, nafte in plina je odvisna od več faktorjev (gospodarske rasti, raziskav, tehnološkega razvoja). Še vedno obsega desetletja (premog morda celo stoletja), čeprav se lahko predvsem zaloge nafte zmanjšajo že pred sredino tega stoletja. Posledica bo pomanjkanje v ponudbi nafte. Trenutni razvoj položaja na naftnih trgih dokazuje, da se lahko že zelo kmalu pojavijo skorajda nepredvidljive podražitve, ki lahko odločilno vplivajo na narodna gospodarstva⁽⁴⁾.

1.6 Energetska politika EU mora po eni strani sprejeti vse potrebne ukrepe za dolgoročno ublažitev odvisnosti. To lahko

doseže zlasti z varčevalnimi ukrepi in učinkovito rabo vseh energetskih virov ter z večjo uporabo alternativnih energetskih virov kot sta obnovljiva in jedrska energija. Nadaljnji razvoj alternativnih sistemov pridobivanja energije je torej zelo pomemben.

1.7 EU si mora po drugi strani v okviru svoje energetske politike z vsemi močmi prizadevati za zagotovitev oskrbe in načinov oskrbe s fosilnimi gorivi; posebno težavo predstavlja vprašanje politične stabilnosti nekaterih glavnih dobaviteljev. Sodelovanje z Rusko federacijo, Skupnostjo neodvisnih držav in državami Bližnjega in Srednjega vzhoda ter sosednjimi regijami Evropske unije (npr. Alžirijo in Libijo) je v tem oziru še posebej pomembno.

1.8 To odvisnost lahko ublaži tudi boljše izkoriščanje evropskih nahajališč premoga.

1.9 Na delujočem evropskem notranjem trgu in v okviru ustreznih ukrepov za varstvo podnebja, bi se fosilna goriva uporabljala na tistih področjih, ki so prilagojena njihovim posebnim lastnostim ter ravni cen in stroškov. To samodejno zagotavlja tudi gospodarno in energetsko učinkovito rabo teh goriv.

1.10 Zaradi tega uporaba premoga prevladuje v jeklarski industriji in elektrarnah, medtem ko se nafta in plin uporabljata predvsem za proizvodnjo toplote in neenergetska področja. Na področju prometa prevladujejo izdelki, pridobljeni iz nafte.

1.11 Zaloge surovin kot sta zemeljski plin in nafta so manjše od drugih zalog, istočasno pa omogočajo bolj raznoliko uporabo, zato bi jih morali uporabljati predvsem na tistih področjih (npr. kot gorivo v prometu, surovine v kemijski industriji), na katerih bi uporaba premoga povzročila dodatne stroške, večjo porabo energije in emisijo CO₂.

1.12 Emisije CO₂ na enoto proizvoda (na primer kg CO₂/kWh, t CO₂/t jekla, g CO₂/potniški kilometer) je s pomočjo tehnološkega napredka treba trajno zmanjševati, kar zahteva izboljšanje energetske učinkovitosti na vseh področjih pretvorbe in uporabe energije.

1.13 Poleg tega morata energetska in gospodarska politika zagotavljati zanesljive pogoje za naložbe, ki prispevajo k izboljšanju tehnologije v industriji, trgovini in zasebni porabi.

⁽²⁾ Rjavi in črni premog.

⁽³⁾ Glej 3. poglavje.

⁽⁴⁾ Po neki študije investicijske banke Goldman Sachs, objavljeni aprila 2005, bi bila lahko cena nafte „na začetku faze velikanske rasti“, ki naj bi bila po oceni banke 105 \$ za sodček. Za leto 2005 so pričakovali ceno 50 \$, za leto 2006 55 \$; 29.8.2005 pa se je cena nafte povzpela že nad 70 \$.

1.14 V prihodnjem desetletju bo morala Evropa svojo zmogljivost elektrarn povečati za okrog 400 GWel⁽⁵⁾. Za omejitev oz. zmanjšanje emisij CO₂ in porabe goriva je treba nove elektrarne opremiti z najboljšo razpoložljivo tehnologijo.

1.15 Na področju prometa so potrebna intenzivna prizadevanja za zmanjšanje specifične porabe goriva (poraba goriva na prevožen kilometer) in zaustavitev porasta celotne porabe. To je mogoče doseči s tehnološkim napredkom na mnogih področjih razvoja motornih vozil in pogonskih goriv ter tudi z ukrepi za preprečevanje prometnih zastojev (gradnja cest in tunelov/usmerjevalni sistemi) in zmanjševanje prometa⁽⁶⁾. Odvisnost od nafte bi lahko zmanjšali tudi z večjo uporabo transportnih sredstev na električni pogon, npr. električne železnice, saj bi to pomenilo večjo raznolikost uporabljenih primarnih energetskih virov (to so premog, plin, obnovljivi viri energije, atomska energija).

1.16 Več raziskav in hitrejši razvoj, še posebej v elektrarnah, ki uporabljajo fosilna goriva, je pogoj za izboljšanje učinkovitosti na področju energije. Za to si morata prizadevati tako industrija kot tudi javnost s pomočjo ustreznih ukrepov.

1.17 Zato Odbor pozdravlja osrednje tematsko področje „Energija“ v predlogu 7. okvirnega programa za raziskave in razvoj. Predlog mora vključevati zadostna finančna sredstva in obsegati vse možne tehnologije pridobivanja energije. Posebno pozornost mora nameniti tistim ukrepom, s katerimi je mogoče povečati učinkovitost pri uporabi fosilnih goriv, saj lahko prav to prinese velike skupne koristi.

1.18 Tudi pri proizvodnji električne energije iz fosilnih goriv je mogoče dolgoročno močno zmanjšati emisijo CO₂, ki nastane pri pretvorbi energije in sicer z uporabo postopkov z izločanjem in skladiščenjem CO₂. Zato imata razvoj in preizkušanje te vrste postopkov poseben pomen v 7. raziskovalnem in razvojnem okvirnem programu.

2. Vprašanje energije

2.1 Uporabna energija⁽⁷⁾ je temelj našega današnjega načina življenja in kulture. Sedanji življenjski standard je mogoč le zaradi zadostne razpoložljivosti energetskih virov. Potreba po varni, cenovno ugodni, okolju prijazni in trajnostni oskrbi z

⁽⁵⁾ Zmogljivost modernih elektrarn običajno znaša do 1 GW električne energije (Gwel) na proizvodni blok. En GW (gigavat) je 1000 megavatov (MW) oz. 1 milijon kilovatov (kW) oz. 1 milijardo vatov (W). Ena vatna sekunda (WS) je enaka enemu joulu (J), ena kilovatna ura (kWh) je torej 3,6 milijona joulov (oz. 3,6 megajoulov (MJ)). Tako je en megajoul (MJ) enak približno 0,28 kilovatne ure (kWh).

⁽⁶⁾ Glede pomena zmanjševanja in preprečevanja prometa glej tudi dokument CESE 93/2004.

⁽⁷⁾ Energije ne porabimo, temveč jo le pretvarjamo in pri tem izkoriščamo. To dosežemo s pomočjo ustreznih procesov pretvarjanja energije, kot so npr. izgorevanje premoga, pretvarjanje energije vetra v električno energijo ali cepitev jedra (pridobivanje energije; $E = mc^2$). Pri tem govorimo tudi o „oskrbi z energijo“, „pridobivanju energije“ ali „porabi energije“.

uporabno energijo je stična točka sklepov Sveta iz Lizbone, Göteborga in Barcelone.

2.2 Odbor je večkrat poudaril, da sta zagotavljanje in raba energije povezana z obremenitvami okolja, tveganji ter z zunajpolitično odvisnostjo in nepredvidljivostjo. Nobena od možnosti in tehnologij, ki bi lahko prispevale k prihodnji oskrbi z energijo, ni tehnično popolna in povsem brez škodljivih vplivov na okolje, ustrezna za zadovoljitev vseh potreb ter dolgoročno predvidljiva glede gibanja cen in razpoložljivosti. Sem moramo prišteti še težave z zmanjševanjem zalog in virov z vsemi posledicami. Zaradi globalnega naraščanja števila prebivalcev, vedno večjih potreb po energiji v državah v razvoju in še posebej zaradi močno naraščajočih potreb po energiji v velikih novih industrijskih državah, kot so Kitajska, Indija in Brazilija, se bo problematičen položaj po pričakovanjih še močno zaostрил.

2.3 Dolgoročno razpoložljiva, okolju prijazna in konkurenčna oskrba z energijo mora torej ostati osrednji cilj evropske energijske politike, usmerjene v prihodnost. Zaradi navedenih razlogov se slednja ne more omejiti le na nekaj virov energije. Nasprotno, težave s preskrbo energije in drugimi tveganji je treba reševati s kombinacijo energetskih virov, ki se razlikujejo po vrsti in izvoru, pri čemer sta pomembna uporaba vseh razpoložljivih virov energije in (nadaljnji) razvoj vseh možnih tehnologij. Tako je mogoče doseči, da bodo različni energetski viri in različne tehnologije končno med seboj konkurirali v okviru sprejetih ekoloških zahtev ter pod spremenljivimi pogoji.

3. Viri, rezerve, razpoložljivost

3.1 Približno štiri petine svetovne oskrbe z energijo — pa tudi oskrbe EU-25 — trenutno temelji na uporabi fosilnih goriv: nafte, zemeljskega plina in premoga.

3.2 Vse napovedi o prihodnjem razvoju so običajno odvisne od ocen pričakovanega demografskega in gospodarskega razvoja, napredovanja prihodnjih raziskovalnih in razvojnih tehnik ter politične situacije v posamezni državi, zato se napovedi lahko tudi razlikujejo, odvisno od zornega kota in tudi interesov. To velja še posebej za jedrsko energijo ter za količin ukrepov za pospeševanje uporabe obnovljivih virov energije.

3.2.1 Po referenčnih napovedih ⁽⁸⁾, ki sta jih leta 2004 predložila Mednarodna agencija za energijo (IEA) v Parizu in Energy Information Administration (EIA), urad za energijo Združenih držav, bodo omenjene fosilne energije tudi čez 25 let še vedno pokrivala več kot 80 % svetovne porabe energije.

3.2.2 Prispevek obnovljivih virov energije bo sicer naraščal, vendar po ocenah IEA in EIA ne bolj kot celotna poraba energije; temu ustrezno ostaja delež obnovljivih virov energije nespremenjen. Za jedrsko energijo se glede na sedanje trende prav tako — v absolutni vrednosti — pričakuje rahlo naraščajoč delež v oskrbi, ki vsekakor zaostaja za celotnim razvojem porabe, razen če se politična situacija v Evropi temeljito spremeni. Kot posledico pa IEA in EIA celo napovedujeta upadanje deleža jedrske energije pri pokrivanju svetovnih energetskih potreb.

3.2.3 Izhodiščni scenarij za EU-25, ki ga je Evropska Komisija objavila ⁽⁹⁾ septembra 2004 — ne glede na svetovno težnjo, kot jo vidita IEA in EIA — izhaja iz naraščanja deleža obnovljivih virov energij v skupni porabi energije EU-25 z današnjih 6 % na 9 % leta 2030. Ker se po drugi strani po teh ocenah prispevek jedrske energije v EU-25 vendarle zmanjšuje, izhodiščni scenarij Evropske komisije prav tako zaključuje, da bodo tudi v EU-25 fosilna goriva leta 2030 še vedno pokrivala več kot 80 % skupne porabe energije.

3.3 Fosilni viri energije so neobnovljive surovine. Za ocenitev, kako dolgo lahko nafta, zemeljski plin in premog ohranijo svojo nosilno vlogo, je treba raziskati potencial fosilnih goriv.

3.4 Za to je treba opredeliti pojme in merske enote. Pojmi, ki se uporabljajo, so zaloge, viri in potenciali. Za vire energije običajno uporabljamo različne merske enote ⁽¹⁰⁾, kot so tone ali sodčki (158,97 l), metrične tone ali ekvivalent tone črnega premoga za premog, kubični meter ali kubični čevljev za zemeljski plin. Za primerjavo merskih enot uporabljamo oznake za energijsko vrednost kot sta joul oz. vatna sekunda (Ws).

⁽⁸⁾ (Mednarodna agencija za energijo) World Energy Outlook 2004, str. 57: „Fosilna goriva bodo še naprej prevladovala v svetovni porabi energije. Njihov delež v celotnem povpraševanju se bo rahlo povečal, z 80 % leta 2002 na 82 % leta 2003“.
(EIA) International Energy Outlook, april 2004, <http://www.eia.doe.gov/oiaf/ieo/>; Referenčni primer IEO2004 predvideva povečano porabo vseh primarnih virov energije v okviru 24-letne napovedi (diagram 14 in dodatek A, tabela A2).

⁽⁹⁾ (Evropska komisija), (http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/figures/scenarios/doc/chapter_1.pdf), EU-25 energy and transport reference case to 2030 (baseline): stran 9, tabele 1-8.

⁽¹⁰⁾ 1 kg nafte = 42,7 MJ; 1 kg ekv. črnega premoga = 29,3 MJ; 1 m³ zemeljskega plina Hu = 31,7 MJ (za joule (J) in megajoule (MJ) glej opombo 3)

3.5 Ocenjen celotni potencial (Estimated Ultimate Recovery, kratica EUR) obsega celotno količino energetskih surovin v zemeljski skorji, ki je bila na razpolago, preden jo je človek začel izkoriščati. Pri tej oceni lahko različni strokovnjaki pridejo do različnih rezultatov. Čim natančnejše je poznavanje zemeljske skorje in čim podrobnejše postajajo raziskovalne tehnike, tem bolj se napovedi zbližujejo.

3.6 Le tisti delež virov, ki ga je možno pridobivati, je vključen v ocenjeni celotni potencial. Vendar je odvisen od razpoložljivih tehnologij in njihove ekonomičnosti, zato se lahko poveča z njihovim nadaljnjim razvojem. Če od ocenjenega celotnega potenciala odštejemo količine, ki so bile doslej že izkoriščene, dobimo preostali potencial.

3.7 Preostali potencial sestavljajo zaloge in viri. Med zaloge sodijo tiste količine energetskih surovin, za katere je dokazano, da obstajajo in jih je možno pridobivati s trenutno razpoložljivimi tehnologijami. Pod pojmom viri pa razumemo tako tiste količine določene energetske surovine, ki jih je mogoče dokazati, vendar jih trenutno še ni mogoče ekonomsko in/ali tehnično pridobivati, kot tudi tiste, ki še niso bile dokazane, vendar so pričakovane na podlagi geoloških indikatorjev.

3.8 V ospredju javnih razprav so zaloge, saj na osnovi le-teh določamo razpoložljivost virov energije. Če določimo razmerje med zalogami in dejansko letno količino pridobljenih virov, dobimo t.i. „statično dobo trajanja“ (doba trajanja pri enaki porabi). Z uporabo tega postopka dobimo statično dobo trajanja svetovnih zalog, ki pri nafti znaša približno 40 let, pri plinu približno 60 let in pri premogu približno 200 let.

3.9 Vendar zaloge in njihova statična doba trajanja nikakor niso nespremenljive količine. Zmanjševanje statične dobe trajanja zalog vodi k okrepljenemu raziskovanju, posledica pa je pretvorba virov — tudi zaradi tehnološkega napredka — v zaloge. (Tako je bila na primer v sedemdesetih letih preteklega stoletja statična doba trajanja nafte ocenjena na dobrih 30 let).

3.10 Statistično dokazani viri so v primeru nafte približno dvakrat večji kot zaloge, pri zemeljskem plinu ter črnem premogu pa do desetkrat presegajo zaloge.

3.11 Nadaljnji pokazatelj prihodnje razpoložljivosti fosilnih energetskih surovin je že pridobljen delež ocenjenega celotnega potenciala. Če ta delež preseže 50 % in je s tem dosežena točka, pri kateri je polovica vseh ocenjenih zalog že porabljena, t.i. „Depletion Mid Point“, bo težko še naprej povečevati izkoriščanje ali celo ostati na isti ravni.

3.12 **Nafta:** Doslej je bila izčrpana že več kot tretjina ocenjenega celotnega potenciala „konvencionalne“ nafte od približno 380 milijard ton ekviv. nafte. Če količina izčrpane nafte ostane ista, bomo polovico zalog konvencionalne nafte porabili v približno desetih letih. Če bi želeli povečati količino izčrpane nafte, bi se morali vedno bolj posluževati nekonvencionalnih nahajališč (težko olje, oljni pesek, oljni skrilavec). Tako bi lahko preložili „Depletion Mid Point“ na poznejši čas. Sicer se rezerve lahko že pred sredino tega stoletja zmanjšajo; posledica bo drastično pomanjkanje v ponudbi energije ⁽¹¹⁾.

3.13 **Zemeljski plin in premog:** Podobna je tudi situacija pri zemeljskem plinu, saj se preostali celotni potencial prav tako povečuje, če upoštevamo nekonvencionalna nahajališča, kot so nahajališča plinskih hidratov. Pri premogu so bili od celotnega potenciala, ki je ocenjen na 3400 milijard ton enot nafte, doslej izkopani šele 3 %.

3.14 Vsekakor sta raziskovanje plinskih hidratov (metanovi hidrati) in tehnologija njihovega pridobivanja še v raziskovalni fazi, tako da trenutno ni mogoče posredovati zanesljivih informacij o tem, kakšen bi bil lahko njihov prispevek pri oskrbi z energijo. Po nekaterih ocenah energetska vrednost možnih zalog hidratov presega vse doslej znane zaloge fosilnih virov energije, vendar pa so možnosti njihovega pridobivanja (osnovna vprašanja, tehnologija, stroški) še popolnoma nejasne. Poleg tega naj bi bilo njihovo sproščanje — zaradi klimatskih vplivov ali vplivov človeka — povezano s precejšnjo negotovostjo oz. celo tveganjem, saj se lahko pri tem v atmosferi nabere toliko metana — ki je močan toplogredni plin — da to lahko izredno ogrozi naše podnebje.

3.15 Stroški pridobivanja fosilnih goriv so zelo različni. Pri **nafti** trenutno znašajo med 2 in 20 USD/sodček nafte, odvisno od nahajališča. Odpirati je treba vedno več manjših nahajališč v neugodnih geoloških in geografskih pogojih, kar je seveda povezano z visokimi stroški, vendar jih je mogoče pokriti ali celo nadkompenzirati z večjo produktivnostjo, ki večinoma temelji na tehnoloških inovacijah. Tudi pri zemeljskem plinu se stroški črpanja ustrezno razlikujejo. Pri **premogu** so stroški močno odvisni od globine nahajališč, debeline plasti in tudi od tega, ali je pridobivanje možno z dnevnim ali površinskim kopom ali le v globini. Stroškovni razpon je precejšen. Segajo od nekaj USD/t (na primer v Powder River Basinu v ZDA) do 200 USD/t pri izkopavanju črnega premoga v posameznih evropskih nahajališčih premoga.

3.16 Tudi regionalna porazdelitev fosilnih zalog je zelo neenakomerna. To velja predvsem za nafto. 65 % naftnih zalog je na Bližnjem vzhodu. Komaj kaj boljše je porazdelitev zemeljskega plina, pri čemer sta Bližnji vzhod (34 %) in države nekdanje ZSSR (39 %) osrednji regiji. Nasprotno pa so bolj

enakomerno porazdeljene zaloge **premoga**. Največje zaloge premoga se nahajajo v Severni Ameriki. Poleg tega so velika nahajališča premoga tudi na Kitajskem, v Indiji, Avstraliji, Južni Afriki in Evropi.

3.17 Koncentracija strateško pomembnih fosilnih goriv — zlasti nafte, pa tudi zemeljskega plina — na Bližnjem in Srednjem vzhodu, regijah z visokim geopolitičnim tveganjem, je pri zagotavljanju varne oskrbe z energijo še poseben problem.

4. Zaloge energije v EU ⁽¹²⁾ — odvisnost od uvoza

4.1 Poraba primarne energije v EU-25 je leta 2004 znašala okrog 2,5 milijard ton ekviv. črnega premoga oz. okrog 75 eksajoulov (75x10¹⁸ joulov). To ustreza 16 % svetovne porabe energije iz 15,3 milijard ton ekviv. črnega premoga. Poraba energije na osebo v EU-25 znaša 5,5 ton ekviv. črnega premoga in presega dvojno svetovno srednjo vrednost, po drugi strani pa je le pol tolikšna kot v Severni Ameriki. Če upoštevamo zmogljivost gospodarstva, pa je poraba energije v Evropi le pol tolikšna, kot je povprečje vseh regij zunaj Evrope, saj je poraba energije v Evropi bistveno učinkovitejša kot v mnogih drugih predelih sveta.

4.2 Leta 2004 so bili najpomembnejši energetske viri v EU-25 — izmerjeno glede na celotno porabo primarne energije — mineralno olje z 39 %, zemeljski plin s 24 % in premog s 17 %. Nadaljnji pomembni stebrni oskrbe z energijo EU so jedrska energija s 14 % ter obnovljivi in drugi viri energije s 6 %. Deleži posameznih fosilnih goriv se močno razlikujejo med 25 državami članicami. Pri zemeljskem plinu segajo od 1 % na Švedskem do skoraj 50 % na Nizozemskem, pri mineralnem olju od manj kot 30 % na Madžarskem do dveh tretjin na Portugalskem in pri premogu od 5 % v Franciji do 60 % na Poljskem. Glavni razlog za te razlike je v količini zalog fosilnih goriv v posameznih državah članicah.

4.3 Celotne zaloge energije EU-25 so razmeroma nizke. Znašajo približno 38 milijard ton ekviv. črnega premoga. To predstavlja dobre 3 % svetovnih zalog, če vključimo tudi nekonvencionalne ogljikovodike. Nahajališča premoga (rjavi in črni premog) prispevajo največji delež z dobrimi 31 mrd. ton ekviv. črnega premoga; porazdeljena so približno enakomerno na rjavi in črni premog. Zaloge zemeljskega plina znašajo približno 4 mrd. ton ekviv. črnega premoga, zaloge nafte pa 2 mrd. ton ekviv. črnega premoga. Države EU-25 bodo v predvidljivem času ostale največji neto uvoznik energije na svetu. Po oceni Evropske komisije se bo ta odvisnost do leta 2030 povečala na več kot dve tretjini.

⁽¹¹⁾ Zaradi trenutne cenovne krize nafte in njenega stalnega zaostrovanja lahko vrhunec pričakujemo precej bolj zgodaj.

⁽¹²⁾ Svetovni energetske svet, Energija za Nemčijo, dejstva, obeti in položaj v globalnem kontekstu 2004, osrednja tema „Dinamika naftnega trga in trga zemeljskega plina“ („Zur Dynamik der Öl- und Erdgasmärkte“)

4.4 Porazdelitev zalog fosilnih energijskih virov na posamezne države članice EU-25 je zelo neenakomerna. Nahajališča nafte so zgoščena predvsem na britanskem in tudi na danskem Severnem morju. Močno so izčrpana, tako da bo pridobivanje upadlo. Osrednje zaloge plina se nahajajo na Nizozemskem in v Veliki Britaniji. Zaloge premoga so porazdeljene predvsem na Nemčijo, Poljsko, Češko, Madžarsko, Grčijo in Veliko Britanijo. Poleg tega imajo pomembno vlogo norveške zaloge nafte in plina. Norveška sicer ni članica EU, je pa članica Evropskega gospodarskega prostora (EGP).

4.5 Glede na nizke zaloge fosilnih goriv mora EU-25 že dandanes polovico vseh potreb po energiji pokriti z uvozom. V skladu z zeleno knjigo Evropske komisije se bo odstotek do leta 2030 dvignil na 70 %. Odvisnost od uvoza je še posebej visoka pri surovi nafti. Zato mora EU-25 več kot tri četrtine potreb po tem energetskega viru pokrivati z uvozom iz tretjih držav. Delež uvoza pri zemeljskem plinu znaša približno 55 %, pri premogu pa tretjino.

4.6 Zaradi vsega navedenega je Evropa močno odvisna od uvoza energije kot življenjsko pomembne „surovine“. Odvisnost se lahko v prihodnje celo poveča, kar še posebej velja za nafto in vedno bolj tudi za zemeljski plin. EU je celo svetovno največja neto uvoznica energijskih virov na svetu.

4.7 EU si mora torej v okviru svoje energetske politike z vsemi močmi prizadevati za zagotovitev oskrbe s fosilnimi gorivi; posebno težavo predstavlja vprašanje politične stabilnosti nekaterih glavnih dobaviteljev. Zato je sodelovanje z Rusko federacijo, Skupnostjo neodvisnih držav, državami Bližnjega in Srednjega vzhoda ter regijami, ki mejijo na EU (npr. Alžirijo in Libijo), še posebej pomembno.

4.8 Poleg tega si mora EU v okviru svoje energetske politike z vsemi sredstvi prizadevati za dolgoročno zmanjšanje odvisnosti, še posebej z uporabo vseh virov energije, vendar tudi z večjo uporabo alternativnih energijskih sistemov kot sta obnovljiva in jedrska energija — vključno z njunim razvojem in uvajanjem na trg. Nadaljnji razvoj alternativnih virov energije je torej izredno pomemben.

4.9 Boljše izkoriščanje evropskih zalog premoga, ki so precejšnje, lahko tudi zmanjša odvisnost, zlasti ker v evropskem premogovništvu že danes veljajo bistveno ostrejši okoljevarstveni predpisi kot drugje po svetu.

5. Razvoj porabe energije v EU

5.1 Razvoj porabe energije EU-25 bi verjetno moral slediti izhodiščnemu scenariju, ki ga je Komisija predstavila v publikaciji „European Energy and Transport Scenarios on Key

Drivers⁽¹³⁾“, ki je osnova za nadaljevanje aktualnih trendov in politik. Predvideva naslednje:

5.2 Poraba primarne energije se bo do leta 2040 povečala na 2,9 mrd. ton ekviva črnega premoga, se pravi le za 0,6 % letno. Kljub temu se pričakuje, da se bo BDP do 2030 povečeval poprečno za 2,4 % letno. Zmanjšanje energetske intenzivnosti (razmerje med porabo energije in BDP) za več kot 1,7 % letno (!), ki je za to potrebno, je treba doseči s strukturinimi spremembami, boljše energetske učinkovitostjo in uporabo naprednih tehnologij.

5.3 Delež fosilnih goriv pri pokrivanju porabe primarne energije se bo do leta 2030 povečal celo za 2 odstotni točki, namreč na 82 %.

5.4 **Premog:** po začetnem upadu se pričakuje ponovno povečanje porabe premoga od približno 2015 naprej in sicer kot posledica takratnega boljšega konkurenčnega položaja teh energijskih virov v proizvodnji električne energije. Naraščajoče cene zemeljskega plina in pričakovana pripravljenost za uporabo naprednih tehnologij, ki pretvarjajo premog v električno energijo, so glavni razlogi za ta razvoj. Po tej oceni bo poraba premoga leta 2030 zopet dosegla stopnjo, ki je bila zabeležena leta 2000. Delež premoga v porabi primarne energije EU-25 bo potem znašal približno 15 %, prav tako kot v letu 2005. Ker se v obdobju od 2005 do 2030 v EU pričakuje upad izkopavanja premoga za približno 40 % in sočasno povečanje uvoza premoga za 125 %, se bo delež uvoza, ki pokriva porabo premoga v EU-25, povečal iz ene tretjine v letu 2005 na skoraj dve tretjini v letu 2030.

5.5 **Nafta:** Ker bodo potem stopnje rasti z 0,2 % letno predvidoma nesorazmerno padale, se bo delež nafte v porabi primarne energije v letu 2030 zmanjšal predvidoma na 34 %, torej bo znašal 5 odstotnih točk manj kot danes.

5.6 **Plin:** Poraba plina bo z 2,7 % letno najprej nesorazmerno močno naraščala do leta 2015. Ta trend bo potem oslabil. Eden od razlogov za to je manjša konkurenčnost plina pri proizvodnji električne energije v primerjavi s premogom. Kljub temu se v celotnem obdobju do 2030 za plin pričakuje največji porast v porabi vseh fosilnih goriv. Delež zemeljskega plina se bo v porabi primarne energije EU-25 iz 26 % v letu 2005 povečal na 32 % v letu 2030. Utekočinjen naravni plin (UNP) omogoča večjo raznolikost pri oskrbi s plinom, saj je možen transport po morju. Trenutno delež utekočinjenega naravnega plina znaša 25 % svetovne trgovine s plini. Največji izvoznik UNP je Indonezija, sledijo ji Alžirija, Malezija in država Katar.

⁽¹³⁾ Evropska komisija, Generalni direktorat za energijo in transport, september 2004.

5.7 Pridobivanje fosilnih goriv se bo v EU-25 do leta 2030 zmanjševalo za približno 2 % letno. S tem se bo za vsa fosilna goriva do leta 2030 odvisnost od uvoza povečala na več kot dve tretjini. Kot že omenjeno, bo tako leta 2030 uvozna kvota za premog znašala skoraj dve tretjini, za plin več kot 80 % in za nafto skoraj 90 %. Še posebej kritična je naraščajoča odvisnost uvoza plina od omejenega števila ponudnikov.

5.8 Poraba električne energije bo do leta 2030 naraščala povprečno za 1,4 % letno. To bo povečalo potrebo po zmogljivosti jedrskih elektrarn iz približno 700 GW danes (maksimalna električna zmogljivost) za 400 GW, se pravi na približno 1100 GW v letu 2030. Poleg tega je treba stare jedrske elektrarne zamenjati z novimi. Po oceni Evropske komisije v izhodiščnem scenariju lahko tako pričakujemo približno 300 GW večjo zmogljivost na področju fosilnih goriv ter približno 130 GW večjo zmogljivost pri vetrni, vodni in solarni energiji, medtem ko se za jedrske elektrarne v obdobju 2005 do 2030 pričakuje upad zmogljivosti v višini 30 GW, seveda pod pogojem, da ne pride do trajnih sprememb političnih okvirnih pogojev.

5.9 Oskrba z energijo EU bo v prihodnjih 25 letih torej pred velikimi izzivi in številnimi nalogami, ki pa lahko prinesejo tudi nove gospodarske možnosti. Med izzive in naloge sodijo zagotavljanje oskrbe in zmanjšanje odvisnosti od uvoza, izpolnjevanje naraščajočih okoljskih zahtev, zagotavljanje konkurenčnih cen energije ter izvajanje potrebnih investicij.

6. Premog, nafta, zemeljski plin v trajnostni kombinaciji energetskih virov

6.1 Premog, nafta in zemeljski plin so naravni ogljikovodiki, ki so nastali v milijonih let s pretvorbo iz bioloških substanc, shranjenih v biomasi; pri tem gre torej za shranjeno sončno energijo. Glede na različne geološke pogoje za nastanek (na primer pritisk, temperaturo, starost) so nastali različni produkti. Bistvena značilnost, po kateri se razlikujejo, je vsebnost vodika v gorivih. Razmerje med vodikom in ogljikom je najvišje pri plinu in znaša 4: 1, pri nafti znaša približno 1,8: 1 in pri premogu 0,7: 1; to v veliki meri določa uporabo teh fosilnih goriv na različnih področjih.

6.2 Vse do danes je uporaba premoga, nafte in zemeljskega plina kot virov energije, kot surovin za pridobivanje številnih produktov (od zdravil do umetnih mas) ter kot reductentov za pridobivanje železa in jekla nenadomestljiva. Poleg tega so zaradi svojih specifičnih fizikalno-kemičnih lastnosti (agregatno stanje, vsebnost vodika, vsebnost ogljika, vsebnost pepela) za nekatere namene zelo uporabni, za druge pa manj primerni.

Gospodarska, tehnološka in okoljska merila določajo, kateri ogljikovodiki bodo uporabljeni.

6.3 Okrog 7 % fosilnih energetskih virov, ki jih porabi EU, je namenjenih t.i. neenergetski porabi, se pravi predvsem proizvodnji kemičnih izdelkov. V začetku prejšnjega stoletja so bili materiali, pridobljeni iz premoga, primerni za ponovno uporabo in tako podlaga za novo razvijajočo se panogo. Medtem pa so ogljikovodike skoraj popolnoma izpodrinili zemeljski plin in naftni proizvodi. Dokler bo dovolj zalog, bosta v tem tržnem segmentu tudi v prihodnosti prevladovala nafta in zemeljski plin. Potrebna doba trajanja zaloga nafte in zemeljskega plina bi bila bistveno daljša, če bi uspelo, da bi te energetske vire v manjši meri uporabljali za proizvodnjo energije in toplote.

6.4 Za proizvodnjo jekla s kisikom se je uveljavil postopek predelave v plavžu, ki temelji na ogljikovodiku. Postopek v plavžu zahteva uporabo karbona kot redukcijskega sredstva za pridobivanje surovega železa (grodlja), ki hkrati služi kot opora in sistem za oskrbo s plinom. Povprečna poraba redukcijskega sredstva v sodobnih evropskih napravah znaša 475 kg na tono surovega železa, kar je blizu tehnološkega minimuma.

6.5 Prometni sektor navaja še višje stopnje rasti. Delež porabe energije v tem sektorju znaša 25 %, pa tudi cestni promet je skoraj popolnoma odvisen od proizvodov nafte. Tekoča goriva imajo visoko vsebnost energije na enoto volumna oz. mase. To je predpogoj za gospodarno in učinkovito uporabo v prometnem sektorju. Zato so se tekoča pogonska goriva in njihova infrastruktura uveljavila v cestnem prometu. Pogostejša uporaba vozil na električni pogon ter električne železnice pa bi omogočila večjo raznolikost uporabljenih primarnih virov energije (premoga, plina, obnovljivih virov energije, jedrske energije) ter tako prispevala k zmanjšanju odvisnosti od nafte.

6.6 Tudi neposredna uporaba zemeljskega plina in utekočinjenega naravnega plina kot pogonskih goriv predstavlja konkurenco tekočim pogonskim gorivom na naftni osnovi, vendar je treba šele ugotoviti, ali ta proizvodnja linija lahko osvoji večji tržni delež⁽¹⁴⁾.

6.7 Gospodinjstva in mali potrošniki potrebujejo približno 30 % energije. Vir energije izbirajo glede na njegovo gospodarstvo, dodatno pa na izbiro vplivajo tudi vidiki udobja in okolja. V tem sektorju med seboj tekmujejo kurilno olje, zemeljski plin in elektrika, v gosto naseljenih območjih pa tudi toplovodno ogrevanje iz obratov za soproizvodnjo električne energije in toplote.

⁽¹⁴⁾ Enako velja tudi za tekoča pogonska goriva iz biomase, ki jih je bilo doslej mogoče tržiti le s pomočjo visokih subvencij.

6.8 Elektrarne pretvorijo 40 % v EU porabljene energije v elektriko in toploto. Premog, nafta in zemeljski plin, pa tudi jedrska energija so tehnično enako primerni za pretvorbo v elektriko. Tehnološko visoko učinkovite elektrarne bodo ob uporabi zemeljskega plina dosegle stopnjo učinkovitosti (iz primarne energije v električno energijo) do skoraj 60 %. Pri uporabi črnega premoga je stopnja učinkovitosti sodobnih naprav med 45 % in 50 %, pri rjavem premogu pa doseže 43 %.

6.9 Približno 40 % svetovnih potreb po električni energiji in približno 30 % potreb v EU pokriva proizvodnja elektrike s premogom. 63 % svetovne proizvodnje premoga se uporabi za proizvodnjo električne energije: premog je pri proizvodnji električne energije cenovno ugodnejši kot nafta ali zemeljski plin in je zanesljivo na voljo po vsem svetu na zelo raznolikih proizvodnih območjih.

6.10 Če premog uporabimo predvsem za proizvodnjo jekla in električne energije, lahko dosežemo takšno kombinacijo fosilnih goriv, ki bo tako gospodarna kot tudi varna za okolje, zanesljiva glede oskrbe in neagresivna do virov surovin. Svetovne zaloge premoga so bistveno večje kot zaloge nafte in zemeljskega plina.

6.11 Osnovni politični pogoji bi torej morali spodbujati uporabo surovin kot sta nafta in zemeljski plin (katerih zaloge niso neomejene, ki pa imajo bolj raznolike možnosti uporabe) predvsem na tistih področjih — še posebej to velja za promet in kemično industrijo — kjer je uporaba premoga (kot tudi jedrske energije in deloma tudi obnovljivih energij) povezana z dodatnimi stroški, zahtevnejšo tehniko in večjo porabo energije — kar torej pomeni tudi več proizvedenega CO₂. Tako bi lahko nekaj rezerv ohranili za prihodnje generacije.

6.12 To je hkrati tudi spodbuda za uporabo premoga (kakor tudi uporabo obnovljive in jedrske energije) za proizvodnjo električne energije v elektrarnah, kar pomeni, da tam nafta in zemeljski plin (glej tudi točko 8.12) ne bi bila več potrebna. Srednja in vzhodna Evropa razpolagata z ogromnimi zalogami črnega in rjavega premoga. Uporaba teh zalog lahko prepreči nadaljnji porast odvisnosti EU od uvoza energije.

7. Varstvo okolja in podnebja

7.1 Okoljske analize in primerjave fosilnih goriv morajo zajemati celotno verigo proizvodnje in uporabe: izkopavanje in črpanje surovin, transport, pretvorbo energije in končno rabo. Vsi koraki so povezani z večjimi ali manjšimi vplivi na okolje in izgubami energije. Pri uvoženih energetskega virih je treba

upoštevati tudi tiste okoljske vplive, ki se pojavljajo zunaj meja EU.

7.2 Pri pridobivanju/proizvodnji premoga, nafte in zemeljskega plina je treba upoštevati različne vplive na okolje. Pri izkopavanju premoga je treba omejiti opustošenje pokrajine in emisije prahu. Pri vrtanju in črpanju nafte je treba preprečiti izlivanje nafte in izhajanje zemeljskega plina ter stranskih proizvodov; enako velja za črpanje zemeljskega plina ter za nadaljnji plinovodni ali ladijski transport nafte in zemeljskega plina. Posebni varnostni ukrepi so potrebni pri proizvodnji na morju. Metan, ki nastaja pri črpanju nafte, ne sme izgoreti, ampak ga je treba uporabiti v industrijske namene. Podobno velja tudi za jamski plin, ki nastaja pri izkopavanju premoga, in lahko vsebuje velik delež metana.

7.3 Evropska direktiva o velikih kurilnih napravah določa stroge okoljske standarde za gradnjo in delovanje elektrarn z močjo ≥ 50 MWth. Koncentracija onesnaževal v odpadnem plinu elektrarn na plin, nafto in premog mora biti omejena v skladu s stanjem tehnologije, določenim v tej direktivi. Starejše naprave je treba posodobiti. S tem je treba zagotoviti, da se emisije prahu (tudi drobnega prahu, glej točko 7.6), žveplovega dioksida, dušikovih oksidov in zlasti škodljivih težkih kovin ter toksičnih oz. rakotvornih organskih substanc zmanjšajo do mere, ki je dopustna za naravo in ljudi. Emisije hrupa je treba preventivno toliko zmanjšati, da se v čim večji meri prepreči nastanek kakršnekoli škode.

7.4 Premog vsebuje negorljive substance, ki se po procesu zgorevanja v elektrarnah izločijo kot pepel (v električne ali vrečaste filtre). Vsebnost pepela pri črnem premogu običajno znaša do 10 % (v posameznih primerih do 15 %). Odvisno od sestave se pepel uporablja kot dodatek v cementni industriji in gradnji cest ali za zapolnitev jam ter površja.

7.5 Tudi nafta ima delež pepela, čeprav je nizek. Pri predelavi nafte v rafinerijah ostane pepel, ki med drugim vsebuje sestavne dele vanadija in niklja v trdnem stanju, poznan pa je pod imenom naftni koks. Slednji se uporablja za izkoriščanje preostanka energije v elektrarnah in kurilnih napravah, ki imajo potrebne čistilne naprave za izločanje vseh onesnaževal.

7.6 Že nekaj let poteka intenzivna razprava o emisijah drobnega prahu. ⁽¹⁵⁾ Pri tem gre za lebdeče delce prahu, ki prodirajo v pljuča in so manjši od 10 μ m ter lahko povzročijo obolenja dihalnih poti. Takšni delci se lahko sproščajo tudi pri zgorevanju nafte in premoga, saj filtri najmanjših delcev pepela ne morejo popolnoma zadržati. Najpomembnejši vir emisij drobnega prahu so vendarle vozila z dizelskim motorjem, razen če

⁽¹⁵⁾ Direktiva Sveta 96/62/ES z dne 27. septembra 1996 o ocenjevanju in upravljanju kakovosti zunanega zraka.

so opremljena s posebnimi filtri. Pri elektrarnah na premog in nafto omejuje emisijo prahu evropska direktiva o velikih kurilnih napravah z mejno vrednostjo 20 mg/m. V velikih elektrarnah dodatno zmanjšujejo emisije drobnega prahu z mokrim razžvepljevanjem dimnih plinov. Za nadaljnje zmanjšanje emisij drobnega prahu in vzdrževanje mejnih vrednosti emisij po vsej Evropi je EU za dizelska vozila izdala poostrena določila, ki od leta 2008 za osebna vozila predpisujejo filter za delce.

7.7 V nekaterih državah članicah je bilo že v 80-ih letih 20. stoletja predpisano obvezno razžvepljevanje odpadnih plinov velikih elektrarn na premog in industrijskih kurilnih naprav. To bi lahko preprečilo zakisljevanje tal in jezer, ki je bilo takrat že opazno. Najnovejša različica evropske direktive o velikih kurilnih napravah predpisuje za naprave z > 300 MW mejno vrednost odpadnih plinov SO₂ največ 200 mg/m³. Trenutno stanje tehnologije dovoljuje izločanje žvepljenih delcev do stopnje več kot 90 %. Za produkte, ki nastanejo pri izločanju žvepla, predvsem sadro, so se odprla nova tržišča, zmanjšala pa se je poraba naravnih virov.

7.8 Pri visokih temperaturah zgorevanja fosilnih goriv nastajajo t.i. dušikovi oksidi iz dušika, ki ga vsebujejo goriva sama oz. zrak za zgorevanje. Pri povečani koncentraciji lahko dušikovi oksidi povzročajo obolenja dihalnih poti in so predhodna sestavina za okolju škodljiv ozon. Evropska direktiva o velikih kurilnih napravah zahteva, da emisije dušikovih oksidov pri elektrarnah z močjo > 300 MW ne presegajo 200 mg/je m³ odpadnih plinov.

7.9 Znanost izhaja iz vzročne povezave med emisijami antropogenega CO₂ in drugih t.i. „toplogrednih plinov“ ter segrevanja zemeljskega površja (učinek tople grede). Glede razsežnosti učinka še vedno vlada negotovost. Pri procesih zgorevanja nastane letno iz premoga, nafte in zemeljskega plina 20 milijard ton emisij CO₂; to je glavni vir antropogenih emisij CO₂. Poleg povečanja učinkovitosti in ukrepov za varčevanje energije obstajajo tehnologije za izločanje CO₂ (glej spodaj), ki jih je treba razviti in ki dolgoročno lahko pomenijo pomembno razbremenitev okolja.

7.10 Večja učinkovitost pri pretvorbi in rabi energije je predpogoj za uspešno varstvo okolja. Ukrepom, ki so potrebni za to, bi bilo treba nameniti večjo pozornost. Nasprotno pa so strategije za nadomestitev goriv manj učinkovite, ker imajo le enostranski učinek na uporabo določenih oblik energijskih virov (na primer plin) in bi s tem ogrozile ekonomičnost in varnost oskrbe EU z energijo. Poleg tega je plin preveč

pomembna surovina za kemijo in prometni sektor, da bi ga uporabljali za proizvodnjo električne energije.

7.11 Zgorevanje zemeljskega plina na energijsko enoto v primerjavi z zgorevanjem premoga proizvede le 50 — 60 % podnebju škodljivega CO₂, ker poleg ogljika, ki ga vsebuje zemeljski plin, zgoreva oz. se energijsko uporabi tudi vodik, ki je ravno tako v zemeljskem plinu. Vendar pa je sam metan — kot glavna sestavina zemeljskega plina — precej bolj podnebju škodljiv toplogredni plin (ca. faktor 30) kot pa CO₂. Pri proizvodnji in rabi fosilnih goriv je torej treba storiti vse, da bi preprečili emisije metana. Metan, ki se sprošča pri pridobivanju nafte in črnega premoga, je treba ujeti in ustrezno uporabiti. Tudi pri transportu zemeljskega plina je nujno treba preprečiti uhajanje metana. Že minimalne izgube med transportom po plinovodih namreč zadoščajo, da zemeljski plin izgubi zgoraj opisano prednost pred premogom.

7.12 Pretekle izkušnje kažejo, da je najboljši način za doseg hitrih uspehov pri varstvu podnebja in okolja ob uporabi premoga, nafte in plina zamenjava zastarelih naprav in elektrarn s tistimi, ki so izdelane po najsodobnejši tehnologiji in so najbolj učinkovite. Ustrezni politični okvirni pogoji, ki spodbujajo naložbe in razvoj novih tehnologij, so zato še posebej primerni za uresničevanje zahtevnih okoljskih ciljev.

7.13 Evropska okoljska zakonodaja je v zadnjih 20-ih letih dosegla uskladitev okoljskih standardov v državah Evropske skupnosti. Evropska direktiva o velikih kurilnih napravah in direktiva o kakovosti zraka sta prav tako kot politike in ukrepi odločilno prispevali k povečanju energetske učinkovitosti ter zmanjšanju emisij toplogrednih plinov.

8. Tehnološki razvoj ⁽¹⁶⁾

8.1 V EU-25 predstavljajo elektrarne na premog, nafto in plin več kot 60 % celotne inštalirane zmogljivosti elektrarn in so zato hrbtenica proizvodnje električne energije v Evropi. Zaradi nujne potrebe po zamenjavi dotrajanih elektrarn in poleg tega tudi potrebe po povečanju njihovih zmogljivosti (glej točko 5.8) bo v prihodnjih 25 letih treba zgraditi veliko novih elektrarn. Celotno zaradi povečane rabe obnovljivih virov energije in nadaljnje širitve elektrarn bodo morale elektrarne na premog in plin odpraviti velik del tega primanjkljaja. Čim boljša bosta stopnja učinkovitosti in zadrževanje onesnaževal teh elektrarn, lažje bo uresničiti zahteve za varstvo podnebja in okolja.

⁽¹⁶⁾ Glej tudi mnenje Odbora o raziskovalnih potrebah za varno in trajno oskrbo z energijo.

8.2 Zato so potrebna okrepljena prizadevanja za raziskave in razvoj tudi za fosilne elektrarne. V 90-ih letih so ta prizadevanja zanemarjali, javna sredstva za raziskave pa so se skoraj v vseh državah članicah znižala.

8.3 Odbor pozdravlja sprejetje svojega ponovnega priporočila za oblikovanje posebnega tematskega področja „Energija“ v sedmem okvirnem programu za raziskave in razvoj. Vendar je treba ustrezno prilagoditi tudi določene raziskovalne programe držav članic, kar lahko povzroči pomembne spremembe trendov. S tem je povezan tudi nadaljnji razvoj tehnologije elektrarn za uporabo fosilnih goriv, ki bi tudi izboljšal konkurenčnost evropske gradnje naprav na svetovnem trgu elektrarn, ki se širi po vsem svetu.

8.4 Sodobne elektrarne na premog danes pri uporabi črnega premoga dosegajo stopnjo učinkovitosti več kot 45 %, pri rjavem premogu pa več kot 43 %. Razvojni koraki, ki so potrebni, da bi do leta 2020 elektrarne na premog dosegle 50 % stopnjo učinkovitosti, so znani. Dolgoročen cilj je zvišati pritisk in temperaturo v parnem ciklu elektrarn na 700°C/350 barov, za kar je treba razviti nove materiale. Za novo generacijo elektrarn na rjavi premog je treba preizkusiti naprave za predobdelavo za sušenje rjavega premoga. Takšni kompleksni razvojni cilji zahtevajo mednarodno sodelovanje, kot na primer v projektih EU AD 700 in Comtes 700 za razvoj elektrarne s 700°C. Za predstavitev novih konceptov elektrarn so potrebne naložbe v višini do 1 milijarde evrov. Ker posamezna podjetja niso sposobna sama nositi vseh stroškov in tveganj, si je treba prizadevati za to, da bi pri projektih sodelovalo več evropskih podjetij.

8.5 V zadnjih desetletjih je razvoj visoko zmogljivih plinskih turbin v elektrarnah na plin omogočil precejšnje izboljšanje učinkovitosti. Stopnja učinkovitosti novih elektrarn na zemeljski plin je dosegla skoraj 66 %. Zaradi drastičnega povišanja cen na trgu s plinom se pojavljajo negotovosti glede dolgoročne konkurenčnosti elektrarn na plin in s tem tudi gradnje novih elektrarn na zemeljski plin.

8.6 Da bi napredek tehnologije plinskih turbin koristil tudi pretvorbi premoga v električno energijo, je treba premog najprej pretvoriti v plin. V 80-ih in 90-ih letih je EU s sredstvi za raziskave odločilno prispevala k razvoju tehnologij uplinjanja in podprla gradnjo dveh demonstracijskih elektrarn z integriranim uplinjanjem premoga (IGCC). Te razvojne smernice je treba nadaljevati ne le z vidika povečanja učinkovitosti elektrarn na premog, temveč tudi zato, da postanejo tehnološka osnova za nadaljnji razvoj t.i. elektrarne na premog brez emisij CO₂.

8.7 Povečanje učinkovitosti in zmanjšanje CO₂ ne smeta biti omejena na področje industrije in proizvodnjo električne energije. Potenciali za prihranke v gospodinjstvi in industrijski rabi

končne energije so danes še posebej veliki, ker tam doslej pogosto še ni bilo veliko spodbud za zmanjševanje stroškov (prihranki pri porabi/stroških za novogradnje ali rekonstrukcije).

8.8 Potrebe po energiji v prometnem sektorju še naprej naraščajo, delno tudi zaradi naraščajoče mobilnosti po širitvi EU. Naraščanje emisij zdravju škodljivih snovi in toplogrednih plinov je treba najprej omejiti z razvojem učinkovitejših in manj onesnažujočih motorjev in vozil, pozneje pa tudi popolnoma zmanjšati. Tehnologije čiščenja odpadnih plinov je treba nenehno razvijati. Ta cilj se predvidoma lahko doseže le z uspešnim razvojem in uvedbo vrste naprednih tehnologij za celotno področje. To vključuje izboljšanje motorjev z notranjim izgorevanjem, dizelske tehnologije, hibridnega pogona, pogonskih goriv, stopnje učinkovitosti pogona vozil, razvoj gorivne celice in morda tudi vodikovo tehnologijo.

8.9 Gorivne celice so načeloma primerne za povečanje učinkovitosti kombinirane proizvodnje električne energije in toplote do približno 20 %, tako pri motornih vozilih kot tudi pri stacionarni rabi v gospodinjstvu, trgovini in industriji. Za to je potrebno plinasto gorivo — zemeljski plin, sintezni plin ali čisti vodik — ki ga lahko pridobivamo iz metanola s pomočjo t.i. upstream reformatorja. Vendar pa doslej gorivne celice — čeprav jih poznamo že 150 let — še niso dosegle gospodarsko-tehnološkega prodora kot (konkurenčni) pogon vozil ali decentralizirani agregat za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije. Kljub temu bi morali raziskave in razvoj na tem področju nadaljevati in tudi javno podpreti, da bi poglobili potencial gorivnih celic in ga po možnosti začeli izkoriščati.

8.10 Nobena energetska opcija ni v zadnjih letih vzbudila toliko pozornosti kot opcija „**vodik**“, pogostokrat se govori celo o prihodnji vodikovi družbi. Pri tem v javnosti pogostokrat prihaja do napačnega razumevanja, da je vodik, tako kot nafta ali premog, primarni vir energije. To pa ne drži: vodik pridobivamo iz fosilnih ogljikovodikov ali iz vode — pri slednji z uporabo električne energije; tako kot je CO₂ izgoreli ogljik, je voda (H₂O) izgoreli vodik.

8.11 Poleg tega je transport vodika s tehničnega, energetskega in cenovnega vidika težje organizirati kot transport električne energije ali tekočih ogljikovodikov. To pomeni, da se vodik lahko uporablja le tam, kjer uporaba električne energije ni smiselna ali možna. Potrebna je neodvisna analiza tega koncepta, da bi lahko raziskave usmerili v dosego uresničljivih ciljev.

8.12 Glede na odločilen pomen, ki ga imajo za prometni sektor ogljikovodiki (goriva) zaradi enostavnega transporta, bi morali čim bolj varovati zaloge in vire, kar pomeni, da nafte ne bi uporabljali tam, kjer je možna tudi uspešna uporaba premoga, jedrskih goriv ali obnovljivih virov energije.

9. Izločanje in skladiščenje CO₂

9.1 Odločno zmanjšanje svetovnih emisij toplogrednih plinov do sredine tega stoletja, ki si ga je EU zastavila za cilj in ki daleč presega Kjotski protokol, je mogoče doseči le, če bomo v nekaj desetletjih lahko zasnovali, zgradili in upravljali elektrarne in druge velike industrijske naprave kot oblike proizvodnje brez ali z malo CO₂. Tudi če se jedrska energija in obnovljivi viri energije močno razširijo, ne bodo zmožni sami prevzeti te naloge in nadomestiti fosilnih goriv v nekaj desetletjih.

9.2 Predlaganih je bilo več postopkov, kako bi elektrarne na premog brez CO₂ lahko obratovale. Z nekaterimi spremembami so ti postopki uporabni tudi pri zgorevanju nafte in plina. Načeloma se uporabljajo trije načini: (i) izločanje CO₂ iz dimnega plina konvencionalnih elektrarn, (ii) razvoj zgorevanja s kisikom in (iii) kombinirane elektrarne z integriranim uplinjanjem s postopkom izločanja CO₂ iz gorilnega plina; zadnji koncept je najbolj razvit.

9.3 Z odstranjevanjem CO₂ iz gorilnega plina pri uplinjevanju premoga nastane čisti vodik, ki se v vodikovih turbinah uporablja za proizvodnjo električne energije. Odpadni plin se izloča v obliki neškodljive vodne pare. Če se bo ta tehnologija izkazala za uspešno, se obeta sinergija z vodikovo tehnologijo in drugimi uporabnimi področji.

9.4 Koncepti elektrarn z integriranim uplinjevanjem premoga (Integrated Gasification Combined Cycle — IGCC) se že več kot 20 let intenzivno raziskujejo in razvijajo. Postopki prečiščevanja plina so načeloma znani, vendar morajo biti prilagojeni premogovni tehnologiji. Vsekakor pa bi se lahko stroški za proizvodnjo električne energije na osnovi tega koncepta elektrarn v nasprotju s konvencionalnimi elektrarnami brez izločanja CO₂ skoraj podvojili, poraba virov pa bi narasla za približno tretjino. Kljub temu bo ta tehnologija v mnogih krajih cenovno ugodnejša kot druge tehnologije za proizvodnjo električne energije brez CO₂, kot na primer vetrna energija, solarna energija ali proizvodnja električne energije iz biomase.

9.5 V 80-ih letih so se v Evropi razvijali različni koncepti IGCC — seveda še brez izločanja CO₂ –, delno s podporo EU.

V Španiji in na Nizozemskem so zgradili demonstracijske naprave za črni premog, ki so obratovale z močjo 300 MW. Za uporabo rjavega premoga so — tudi s podporo EU — razvili, zgradili in začeli z obratovanjem demonstracijskih naprav za proizvodnjo sinteznega plina za naknadno sintezo metanola. Zato ima Evropa odlične tehnološke izhodiščne pogoje za razvoj elektrarn na premog brez emisij CO₂ ter preizkušanje demonstracijskih naprav.

9.6 Možnosti za izločanje CO₂ bi morali raziskati ne le pri elektrarnah, temveč tudi pri drugih industrijskih procesih, kjer nastajajo velike količine emisij CO₂, kot so proizvodnja H₂, različni kemijski procesi in predelava mineralnega olja ter proizvodnja cementa in jekla. Pri mnogih od teh procesov se lahko morda izločanje izvaja cenovno ugodneje in tehnološko bolj enostavno kot pri elektrarnah.

9.7 Pojavlja se velika potreba po raziskavah za varno, okolju prijazno in cenovno ugodno skladiščenje CO₂. Raziskujejo se možnosti za skladiščenje v izkoriščenih nahajališčih nafte in plina, v geoloških vodonosnih plasteh, v nahajališčih premoga in tudi v oceanu. Medtem ko bi bilo skladiščenje v izkoriščenih nahajališčih nafte in plina, kjer je to na voljo, cenovno najugodnejša možnost, ima za večje količine prednost skladiščenje v geološke vodonosne plasti, tudi zato, ker so takšni geološki pogoji razširjeni po vsem svetu. Pri tem je težko dokazati, da takšna skladišča lahko dolgoročno in brez negativnih učinkov na okolje varno shranjujejo CO₂. EU podpira vrsto raziskovalnih projektov, namenjenih uresničenju tega cilja. Rezultati, ki so doslej na voljo, so vzpodbudni, kljub temu pa pri skladiščanju v oceanu ostaja negotovost, ali se ob morebitnem zvišanju temperature morske vode CO₂ lahko ponovno sprošča (glej tudi točko 3.14).

9.8 Za obsežno uporabo bo tehnologija izločanja in skladiščanja CO₂ na voljo lahko šele po letu 2020 in celo to pod pogojem, da bodo potrebne študije za R&R pravočasno zaključene in uspešne. Študije ocenjujejo, da bodo stroški za izločanje, transport in uskladiščenje CO₂ znašali med 30 in 60 evrov na vsako tono CO₂, kar je ugodnejše kot pri večini postopkov proizvodnje obnovljive električne energije.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o večletni denarni podpori dejavnosti Evropske agencije za pomorsko varnost na področju odzivanja na onesnaženje z ladij in o spremembah Uredbe (ES) št. 1406/2002

KOM(2005) 210 končno — 2005/0098 (COD)

(2006/C 28/03)

Svet EU je 7. junija 2005 sklenil, da v skladu s členom 71 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o večletni denarni podpori dejavnosti Evropske agencije za pomorsko varnost na področju odzivanja na onesnaženje z ladij in o spremembah Uredbe (ES) št. 1406/2002*

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. CHAGAS.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) s 124 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 S sprejetjem Uredbe (ES) št. 724/2004 z dne 31. marca 2004 o spremembi Uredbe (ES) št. 1406/2002 o ustanovitvi Evropske agencije za pomorsko varnost (Agencija), so bile Agenciji dodeljene nove naloge na področju odzivanja na onesnaženje z nafto.

1.2 Sedanji predlog določa postopke za denarno podporo Skupnosti za nove naloge Agencije na osnovi večletne obveznosti, ki bo obsegala obdobje sedmih let, od 2007 do 2013. Komisija predlaga za sedemletno obdobje financiranja vsoto 154 milijonov eurov.

1.3 Po dodelitvi novih nalog oktobra 2004 je upravni odbor Agencije sprejel delovni načrt za pripravljenost in odzivanje na onesnaževanje z nafto. Delovni načrt določa dejavnosti, ki se jih Agencija namerava lotiti v smislu besedila uredbe, tako glede odzivanja na razlitje nafte s pomočjo specializiranih plovil za ukrepanje po razlitju, kot tudi glede pripravljenosti kot sredstva vzpostavitve učinkovitih odzivnih postopkov.

1.4 Agencija je določila štiri prednostna območja delovanja: Baltiško morje, zahodni dostopi do Rokavskega preliva, Atlantska obala in Sredozemlje (zlasti področje vzdolž trgovske poti tankerjev iz Črnega morja), kjer bo sčasoma namestila najeta plovila za odzivanje na onesnaženje, ki bodo pripravljena posredovati, če bo za pomoč zaprosila ena ali več držav članic. Treba je poudariti, da bo vloga Agencije na tem področju dopolniti (ne zamenjati) nacionalne mehanizme za odzivanje na onesnaževanje. Delovni načrt nadalje vključuje dodatno zmogljivost za odzivanje v primeru nesreč z nevarnimi in zdravju škodljivimi snovmi (HNS).

1.5 Uredba, spremenjena leta 2004, zahteva, da Agencija omogoči Komisiji in državam članicam tehnično in znanstveno pomoč na področju odzivanja na onesnaženje, ki ga lahko razdelimo na tri kategorije: informacije, sodelovanje in koordinacija ter operativna pomoč.

1.6 Operativna pomoč bo zahtevala največji finančni vložek, ker delovni načrt določa zasnovo mreže plovil za ukrepanje po razlitju nafte, ki bodo v pripravljenosti, in Centra za storitve satelitskih posnetkov. Pogodbe bo sklenila Agencija, da zagotovi, da pomoč za ukrepanje po razlitju nafte zajame vse dejavnosti in finančne posledice do začetka intervencije po razlitju nafte. Stroške posredovanja plovil za ukrepanje po izlitju nafte bo poravnala država članica, ki je prosila za posredovanje.

1.7 Ker so te nove pristojnosti dolgoročne, Komisija predlaga večletni proračun za zagotovitev potrebnih dolgoročnih naložb in ustrezne finančne varnosti, ki bo znižala stroške pri sklepanju dolgoročnejših pogodb.

2. Splošne ugotovitve

2.1 V svojem mnenju o predlogu za dodelitev novih nalog Agenciji na področju odzivanja na onesnaženje⁽¹⁾ EESO pozdravlja predlog Komisije in poudarja pomembno vlogo Agencije pri izboljševanju pomorske varnosti v državah članicah. Vendar obžaluje dejstvo, da več držav članic še vedno ni primerno opremljenih za odziv na velike nesreče, kot sta bili nesreči tankerjev za prevoz nafte Erika in Prestige.

⁽¹⁾ UL C 108, 30.4.2004, poročevalec g. Chagas.

2.2 Kljub napredku pa trenutni položaj še vedno v nekaterih primerih pušča odprte možnosti. Z delovnim načrtom je Agencija predstavila pregled zmogljivosti držav članic za odzivanje na onesnaženje z nafto, v katerem je ugotovila, da je v nekaterih regijah potrebna dopolnilna zmogljivost za odzivanje, dodatna oprema in plovila za ukrepanje po izlitju.

2.3 Ne moremo pričakovati, da bodo vse obalne države stalno opremljene z vsemi sredstvi, potrebnimi za primer velikih nesreč na morju, zlasti za velika razlitja nafte. Vendar je trenutno pomanjkanje sredstev že povzročilo okoljsko škodo, ki bo imela dolgoročne posledice.

2.4 EESO zato podpira predlog, da se Agenciji dodeli potrebna sredstva za dopolnitev mehanizmov za preprečevanje in odzivanje na onesnaženje v državah članicah, ki bodo za to zaprosile. Toda EESO poudarja, da so ta sredstva lahko le dopolnilo. Pod nobenim pogojem ne smejo navedena finančna sredstva nadomestiti ukrepov za preprečevanje onesnaževanja, ki jih morajo uvesti države članice.

2.5 EESO še posebej poudarja potrebo, da se iz programa za večletno financiranje dodeli denarna podpora za te mehanizme. To je edini način za zagotavljanje usklajenega načrtovanja dejavnosti Agencije na tem področju in izboljšanje porabe sredstev s sklepanjem pogodb o dobavi plovil za hitro posredovanje⁽²⁾ za najmanj tri leta.

2.6 EESO ponovno poudarja ugotovitev iz svojega mnenja, omenjenega v točki 2.1, o potrebi zagotoviti, da lastnik(i) ladij, najetih za te naloge, upošteva(jo) ustrezno mednarodno zakonodajo in zakonodajo Skupnosti, zlasti tisto, ki ureja varnostne pogoje na ladjah in pogoje za življenje in delo članov posadke.

2.7 Delovni načrt, ki ga je sprejela Agencija, določa prednostne naloge na podlagi omejenih sredstev, ki bodo na voljo, zato je EESO zaskrbljen, da bodo zaradi trenutnih težav pri doseganju sporazuma o proračunu Skupnosti sredstva, ki bodo v končni fazi dodeljena, nižja od tistih, predvidenih v predlogu proračuna. To bi pomenilo izbiro nekaterih ukrepov namesto drugih ali napredok na nekaterih območjih na račun drugih. EESO ne more podpirati tega pristopa, ker sklep držav članic, da Agenciji dodelijo dodatne pristojnosti, pomeni, da ji je treba zagotoviti denarno pomoč, ki bo omogočila izpolnitev ciljev na področju preprečevanja onesnaženja v pomorskem prometu. Zelo pomembno je, da se preprečevanju onesnaženja v pomor-

skem prometu in odzivanju na onesnaženje pripisuje ustrezen pomen tudi na ravni Skupnosti in da se ne obravnavata le z ekonomskega stališča.

2.8 EESO je zaskrbljen zaradi zamud nekaterih držav članic pri izvajanju določenih ukrepov, ki so že bili sprejeti na področju preprečevanja in odzivanja na onesnaženje v pomorskem prometu, zlasti pri določitvi pribežališč in zaščiteneh območij, ki zagotavljajo nastanitvene zmogljivosti, ali pri krepitvi sredstev za učinkovito pomorsko inšpekcijo. Te zamude vzbujajo dvom o resnični zavzetosti teh držav za preprečevanje in odzivanje na onesnaženje v pomorskem prometu, kljub temu, da redno izražajo dobre namene, posebej še po vsaki novi večji pomorski nesreči.

2.9 Treba bi bilo vlagati tudi v sredstva in opremo zračnega nadzora za odkrivanje in boj proti onesnaževanju ter v preprečevanje kršitev predpisov proti onesnaževanju.

2.10 Poleg tega se satelitski posnetki lahko uporabljajo kot dopolnilo nadzornim in kontrolnim dejavnostim. EESO podpira načrt Komisije za ustanovitev Centra za storitve satelitskih posnetkov, ki bi bil državam članicam v pomoč pri odkrivanju, nadzoru in upravljanju nezakonitih izpuščanj in nezgodnih razlitij nafte.

2.11 Glede na visoke stroške⁽³⁾ storitve satelitskih posnetkov EESO meni, da je treba izboljšati porabo sredstev, zlasti pa je treba med državami članicami uskladiti uporabo posnetkov; tako bi lahko precej prihranili. Hkrati pa obstajajo možnosti za naložbo v izboljšanje zbiranja posnetkov na vseh evropskih pomorskih območjih, saj trenutno spremljanje ni resnično obsežno, zlasti ne v Sredozemlju.

2.12 EESO tudi meni, da so ukrepi za načrtno informiranje, sodelovanje in koordinacijo zelo pomembni. To bo zagotovilo bolj gospodarno uporabo obstoječih sredstev in Agencija bo tu igrala temeljno vlogo.

3. Sklepi

3.1 EESO podpira predlog, da se Agenciji dodelijo potrebna sredstva za dopolnitev mehanizmov za preprečevanje in odzivanje na onesnaženje v državah članicah, ki bodo za to zaprosile.

⁽²⁾ „Hitro“ v tem kontekstu pomeni, da določeno plovilo posreduje v roku 24 ur. Običajno traja menjava vključno z namestitvijo potrebne opreme na krovu 4–8 ur, dodatnih 4–8 ur je potrebnih, da plovilo prispe na kraj nesreče.

⁽³⁾ Stroški satelitskega snemanja ozemlja, ki meri 500 km², se gibljejo med 800 in 1000 euri, odvisno od nekaterih dejavnikov (npr. zamuda pri prenosu, akontacija, s katero je bila sklenjena pogodba). Glede na preprosto oceno, ki jo je dala Agencija, je potrebnih 1000 posnetkov letno.

3.2 EESO obžaluje, da številne države članice še niso dodelile primernih sredstev ali uvedle svojih mehanizmov, in prosi Komisijo, da jih spodbudi, da pospešijo proces.

3.3 EESO je zaskrbljen, da ne bi bila glede na trenutne težave pri doseganju sporazuma o proračunu Skupnosti končna denarna podpora nižja od tiste, predvidene v predlogu proračuna. Sklep držav članic, da dodelijo Agenciji dodatne pristojnosti, pomeni potrebo po zagotovitvi potrebnih sredstev, ki

bodo omogočila izpolnitev ciljev na področju preprečevanja onesnaženja v pomorskem prometu. Zelo pomembno je, da se preprečevanju onesnaženja v pomorskem prometu in odzivanju na onesnaženje pripisuje ustrezen pomen tudi na ravni Skupnosti in da se ne obravnavata le z ekonomskega stališča.

3.4 Vloga Agencije pri spodbujanju sodelovanja in koordinacije med dejavnostmi in sredstvi držav članic je bistvena za uvedbo racionalne in gospodarne strategije.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijskem sektorju

KOM(2005) 74 končno

(2006/C 28/04)

Evropska komisija je 20. aprila 2005 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *sporočilo Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijstvu*

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela na tem področju, je mnenje sprejela 7. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. BROS.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra) s 122 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 To sporočilo je Evropska komisija pripravila kot nadaljevanje več del, ki so že bila izvedena na evropski ravni. Mednje spadajo: poročilo Komisije o obvladovanju tveganj januarja 2001, razprava Sveta pod švedskim predsedstvom spomladi 2001, španski memorandum in mednarodna konferenca v Madridu v začetku leta 2002 o kmetijskem zavarovanju in zajamčenem dohodku, grški memorandum in seminar v Thessalonikih o naravnih nesrečah leta 2003 ter konferenca o materialnih in nematerialnih stroških boja proti živalskim boleznim, ki jo je decembra 2004 organiziralo nizozemsko predsedstvo.

1.2 Bolj natančno se sporočilo nanaša na obveznost, ki jo je Komisija prevzela junija 2003 v Luksemburgu v okviru reforme SKP:

„Komisija bo preučila posebne ukrepe za odgovor na tveganja, krize in naravne nesreče na nacionalni ravni v kmetijstvu. Svetu bo do konca leta 2004 predložila poro-

čilo z ustreznimi predlogi. Komisija bo še posebej preučila možnost financiranja teh ukrepov z eno odstotno točko modulacije, neposredno dodeljeno državam članicam, ter za vsako skupno državno ureditev predvidela vključitev člena, ki Komisiji v primeru kriz Skupnosti daje pooblastila za ukrepanje v okviru vzpostavljenih smernic za take primere v skupni tržni ureditvi za goveje meso“.

1.3 Poleg tega je sporočilo povezano tudi s sklepi, ki jih je Svet sprejel decembra 2003 in v njih zahteval nadaljevanje razprave ter pripravo seznama dostopnih orodij za obvladovanje tveganj, preučitev možnosti v okviru obvladovanja tveganj in morebitnih novih orodij (skupna ureditev trga, finančne obveznosti, pravila konkurence), ter oceno in prilagoditev ključnih smernic glede državnih pomoči na področju kmetijstva.

1.4 SKP je v preteklosti nudila zaščito prek politik podpore trgom in cenam. Toda po zadnji reformi se kmetje bolj

neposredno soočajo s celo vrsto tveganj. Komisija želi v okviru SKP tudi preskusiti nova orodja, namenjena za pomoč kmetom pri izboljševanju upravljanja tveganj in kriz.

1.5 V delovnih dokumentih je Komisija oblikovala seznam obstoječih tveganj v kmetijskem sektorju: človeško ali osebno tveganje, premoženjsko tveganje (zgradbe itd.), finančno tveganje, tveganje, povezano z odgovornostjo (biotehnologija — ...), proizvodno tveganje, (klimatsko,...), cenovno tveganje. Pripravila je tudi seznam orodij za obvladovanje obstoječih tveganj: zadolžitev in investicije (varčevanje z neobdavčenimi obrestmi), prilagoditev proizvodnih tehnik, diverzifikacija, tehnike trženja (pogodbe, integracija), terminski trg, vzajemni in zavarovalni skladi.

1.6 Če želimo čim bolj izpolniti pričakovanja in omejiti negativne učinke kriz v kmetijskem sektorju, je treba ta precej splošna razmišljanja poglobiti.

2. Predlog Komisije

2.1 Komisija v sporočilu na prvih treh straneh pojasni ozadje obvladovanja tveganj in kriz. Mnogo idej je obravnavanih v delovnih dokumentih, priloženih sporočilu. V nadaljevanju se Komisija v svojih predlogih odziva na zahteve, poudarjene v zaključkih Sveta: povečanje varnostne mreže in financiranje ukrepov obvladovanja tveganj in kriz z modulacijo na tri načine: z zavarovanjem proti naravnim nesrečam, s podporo vzajemnim skladom in z zagotavljanjem osnovnega kritja za dohodkovne krize.

2.2 Uporaba sredstev iz modulacije vključuje orodja, ki temeljijo na ukrepih za razvoj podeželja. Zaradi tega bi ti novi ukrepi morali izboljšati konkurenčnost kmetijskih gospodarstev (os 1), spoštovati proračunske anuitete in pravila glede državnih pomoči ter biti skladni z zeleno škatlo STO.

2.3 Prva možnost se nanaša na zavarovanja proti naravnim nesrečam, ki bi Komisiji lahko pomagala zmanjšati plačila držav članic v ta namen. Premija, ki jo plača kmet, je lahko subvencionirana do 50 %. Plačilo se izvede, ko izgube presežejo 30 % povprečne proizvodnje zadnjih treh let ali srednje vrednosti proizvodnje zadnjih petih let (pri izračunu ne upoštevamo najbolj in najmanj uspešnega leta zadnjih petih let). Odškodnina ne sme preseči 100 % izgub in ne sme določiti vrste ali obsega prihodnje proizvodnje. Alternativa subvencioniranju premij je pozavarovanje zasebnih zavarovalnih podjetij.

2.4 Druga možnost se nanaša na vzajemne sklade, s katerimi naj bi kmete spodbudili, k medsebojnemu deljenju tveganj.

Lahko bi prejeli začasno in degresivno podporo v obliki prevzema administrativnih stroškov. Višina subvencije je izračunana glede na število udeleženih kmetov. Država članica mora skladno priznati, za vsak primer posebej pa je treba preučiti tudi usklajenost z zeleno škatlo STO.

2.5 Tretja možnost je osnovno dohodkovno kritje, ki posnema kanadski model in specifikacije zelene škatle. Pri tem kritju gre za povečanje finančnih sredstev v primeru krize (podpora dohodu). Sistem mora biti dostopen vsem kmetom. Odškodnino se dodeli, če izguba preseže 30 % referenčnega obdobja (enako tudi 1. možnost). Kazalec dohodka je treba še določiti. Odškodnina mora biti nižja od 70 % izgub in ne sme določati vrste ali obsega prihodnje proizvodnje.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor izraža zadovoljstvo glede predloga Komisije, ki odpira razpravo o ključnem vprašanju za prihodnost kmetijstva. Komisija je to sporočilo oblikovala kot odgovor na natančne zahteve v zavezujočem okviru. Odbor meni, da gre za začetna razmišljanja, ki jih bo treba še poglobiti, če želimo odpraviti tveganja in krize, opisane v uvodu.

3.2 V I. poglavju (Uvod) in II. poglavju (Ozadje) sporočila Komisija na kratko predstavi nove pogoje, ki so v veljavi od reforme SKP iz leta 2003 (vzpostavitev sistema enotnih plačil) in poroča o različnih ukrepih in nalogah, ki jih je določil Svet in se nanašajo na obvladovanje tveganj in kriz v kmetijskem sektorju. Kljub vsemu niti sporočilo Komisije niti delovni dokument GD AGRI izrecno ne pojasnjujeta sprememb v zvezi s tveganji, ki jim je izpostavljeno evropsko kmetijstvo.

3.3 Odbor opaža, da reforma iz junija 2003 vodi v močno nestanovitnost kmetijskih cen, ki se pridružuje že obstoječi nestanovitnosti stroškovnih cen in s tem torej povečuje možnost gospodarskih kriz, ki slabo vplivajo na kmetijska gospodarstva. Poleg tega so glede na znanstvena poročanja vedno bolj pogosti tudi nepredvidljivi podnebni pojavi. V primeru krize so kmetje vedno najšibkejši člen v verigi, zato potrebujejo učinkovita orodja za obvladovanje tveganj in kriz. Odbor želi torej izraziti svoje mnenje glede velikega števila predlogov, ki jih je začrtala Komisija.

3.4 Evropska komisija je predstavila tri možnosti, ki naj bi bile na ravni držav članic neobvezne in dopolnilne. Vsaka od njih je sama po sebi zanimiva, zato nobene od njih ne smemo že vnaprej zavrniti, temveč treba vsako posebej še podrobneje preučiti..

3.5 Za financiranje teh možnosti je Komisija preučila uporabo ene odstotne točke modulacije. Pred tem bi morala izvesti oceno finančnih potreb za predlagane ukrepe. Odbor poudarja, da je predlog Komisije s finančnega vidika nevtralen, sprašuje pa se, ali skladi ustrezajo potrebam.

3.6 Skladi 1. stebra imajo vlogo stabilizacije trgov in prihodkov, ki je bila kmetom zagotovljena do leta 2013. Nujno so potrebni za preživetje številnih kmetijskih gospodarstev, zato je treba paziti, da ne povišamo modulacije neposrednih pomoči.

3.7 Vsote, pridobljene na podlagi modulacij, se od države do države izjemno razlikujejo, za nove države članice pa jih sploh ni. Zaradi tega predlaga Odbor drugo možnost: vsaka država članica bi lahko prispevala k obvladovanju tveganj in kriz del svojih nacionalnih sredstev sklada FEADER do največ 0,1 % nacionalnega kmetijskega proizvoda.

3.8 Komisija je zaradi uporabe skladov iz modulacije izvajala dejavnosti v okviru razvoja podeželja. Odbor meni, da je treba delovati širše in predvideti tudi druge možnosti za ukrepanje, predvsem na ravni skupnih tržnih ureditev, politike konkurence, tržnih izmenjav itd.

3.9 Treba je preučiti določeno število tveganj in kriz, vendar pa njihovo obvladovanje ne izhaja vedno iz skupne kmetijske politike. Tveganja, povezana z nepredvidljivimi naravnimi nesrečami (zato tudi brez možnosti zavarovanja), kot je epidemija slinavke in parkljevke, ne morejo biti v pristojnosti SKP. V teh specifičnih situacijah bi morali biti na voljo za uporabo drugi obstoječi instrumenti, na primer Veterinarski sklad ali Solidarnostni sklad. Poleg tega se razmišlja tudi o sistemu naravnih nesreč⁽¹⁾ na evropski ravni, ki bi moral kriti ta tveganja v kmetijstvu.

3.10 Odbor vztraja na dejstvu, da bodo vsa ta sredstva učinkovita le kot dopolnilo mehanizmom za upravljanje sedanjih trgov znotraj skupnih tržnih ureditev, ki razpolagajo z najučinkovitejšimi orodji, prilagojenimi različnim sektorjem. Tudi na trgovinski ravni mora EU v okviru kroga pogajanj v Dohi obvezno še naprej zastopati interes Skupnosti.

⁽¹⁾ Glej mnenje EESO o Sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Izpopolniti mehanizem Skupnosti za civilno zaščito, poročevalka: ga. Sanchez Miguel, v pripravi.

3.11 *Ugotovitve glede predloga Komisije v okviru razvoja podeželja*

3.11.1 Kmetijska zavarovanja

3.11.1.1 Odbor želi opozoriti na svoje mnenje⁽²⁾ o režimu Skupnosti za kmetijska zavarovanja. Več zahtev, izraženih v tem mnenju, je še vedno aktualnih. Kmetijska zavarovanja so primerna orodja za kritje določenega števila določenih tveganj, vendar ne morejo nadomestiti javnih oblasti pri obvladovanju izjemnih tveganj.

3.11.1.2 Glede na vodilne smernice državne pomoči v kmetijskem sektorju je danes državna pomoč v kmetijskem sektorju dovoljena do višine 80 % zavarovalne premije, ki pokriva izgube pri naravnih nesrečah, na primer potresih in drugih nepredvidljivih dogodkih. Izgube zaradi slabih podnebnih razmer ali živalskih oziroma rastlinskih bolezni se štejejo za naravne nesreče le v primerih, ko škoda preseže 20 % običajne proizvodnje v manj razvitih regijah in 30 % v drugih regijah.

3.11.1.3 Zavarovanja, ki poleg naravnih nesreč krijejo tudi izgube zaradi slabih podnebnih razmer ali živalskih oziroma rastlinskih bolezni, ki ne dosegajo teh pragov, so upravičena do državne pomoči v vrednosti do 50 % zavarovalne premije.

3.11.1.4 Predlogi Komisije v zvezi s to točko so torej v zaostanku za že odobrenimi mehanizmi v okviru državne pomoči. Če želi Komisija resnično spodbuditi največje možno število kmetov, da izkoristijo ta orodja, mora razmisliti o ugodnejših mehanizmih za upravičence.

3.11.1.5 V določenih državah članicah obstajajo mehanizmi, ki so se že pokazali kot učinkoviti v določenih sektorjih upravljanja s tveganji (na primer v obliki zavarovanj, ki krijejo več vrst tveganj). EESO podpira pristop Komisije v zvezi z uvedbo novega dodatnega orodja kmetijskega zavarovanja. Uvedba novih določb na ravni EU dejansko ne sme vplivati na obstoječe sheme, ki so se na nacionalni ravni izkazale za učinkovite.

3.11.1.6 Kljub horizontalnemu značaju v razvoju podeželja morajo mehanizmi kmetijskih zavarovanj omogočati uporabo na sektorski ravni, da se prilagodijo potrebam v različnih regijah Evropske unije.

3.11.1.7 Precej neobjavljenih raziskav je bilo izvedenih tudi v zvezi z možnostmi pozavarovanj. Zavarovalna združenja in zasebne zavarovalnice bi lahko skupaj ustvarila sklad za pozavarovanje. Oblikovanje pozavarovanja na evropski ravni bi lahko Uniji prinesla resnično dodatno vrednost.

⁽²⁾ UL 313 30.11.1992, str. 25

3.11.2 Vzajemni skladi

3.11.2.1 Podpora vzajemnim skladom, ki jo predvideva Komisija, ni dovolj velika. Predvideti je treba vsaj kapitalska sredstva ob uvedbi teh skladov za začetno delovanje. Ta možnost je operativna, če ima podporo organizacij proizvajalcev.

3.11.2.2 Vendar tega ni preprosto doseči; primer je nesoglasje v Svetu pri ustvarjanju sklada za prašičji sektor. Pri soočanju z veliko krizo v določenem sektorju prispevki kmetov ne zadostujejo. Kljub temu vzajemni skladi v številnih primerih kriz gospodarsko stabilnim kmetijskim gospodarstvom omogočijo preživetje.

3.11.2.3 Neposredna uporaba vzajemnih skladov za dejanja na trgu, kot so na primer spodbujevalne dejavnosti, predelava, skladiščenje ali prodaja v tretje države, bi močno spodbudila proizvajalce in vse akterje na tem področju k združevanju. Akterji s tega področja bi na ta način dobili večjo odgovornost in večjo vlogo na trgih, kar ustreza usmerjenosti reforme iz leta 2003. Poleg tega je izvedba gospodarskih udeležencev pogosto učinkovitejša za dobro delovanje orodij kot izvedba na ravni javnih oblasti.

3.11.2.4 Ta novi mehanizem ne bi smel biti konkurenca vzajemnim skladom, ki so bili uvedeni že prej, temveč bi morali skladi imeti od njega korist.

3.11.3 Osnovno dohodkovno kritje

3.11.3.1 To možnost bi bilo treba preskusiti, zato je treba nadaljevati z deli na tem področju. V Evropski uniji to politiko dohodkovne podpore za številne sektorje zagotavljajo neposredne pomoči. Predlagani mehanizmi danes tudi ne morejo nadomestiti neposrednih plačil kmetom. Vendar to nikakor ne sme biti ovira za Komisijo pri iskanju dolgoročnih novih poti.

Analiza izvajanja takšnega mehanizma v Kanadi ⁽³⁾ kaže, da bi lahko bil učinkovito orodje za uporabo v srednjem in dolgem roku v Evropski uniji. Za nekatere naše partnerje, na primer za Združene države Amerike in za Kanado, dejansko predstavlja pomembno orodje. Vendar je danes ta mehanizem v obliki, v kakršni ga uporablja Kanada, eden pglavitnih orodij njene politike podpore kmetijskemu prihodku in zahteva precej javnih proračunskih sredstev, ki v EU v tem trenutku niso na voljo.

⁽³⁾ Dodatne informacije so na voljo na internetni strani: <http://www.agr.gc.ca/pcsra/main.html>

3.11.4 Podatki o ukrepih za obvladovanje tveganj in obstoječih kriz

3.11.4.1 Odbor se strinja z mnenjem Komisije, da je treba spodbujati razvijanje tržno osnovanih orodij za obvladovanje tveganj (zavarovanje, prihodnji trgi, pogodbeno kmetovanje).

3.11.4.2 Odbor želi opozoriti na svoje mnenje o razvoju podeželja ⁽⁴⁾ in meni, da bi poklicno usposabljanje in obveščanje moral prevzeti Evropski socialni sklad, namesto da se ga vključi v program za razvoj podeželja, saj ima ta druge cilje.

3.11.5 Usklajeni mehanizmi

3.11.5.1 Program za razvoj podeželja se na ravni držav članic izvaja po načelu subsidiarnosti. Prav tako so obvezni samo kmetijsko-okoljski ukrepi. Odbor odobrava zanimanje za ta pristop, s katerim bi se ta politika prilagodila resničnim potrebam regij EU. Kljub vsemu se je možnost tveganj in kriz povečala v celotni Evropski uniji. Zato je potrebna določena harmonizacija, na podlagi katere bodo imeli vsi kmetje v Evropski uniji enake pravice in dostop do mehanizmov za obvladovanje tveganj in kriz.

3.12 Predlogi v okviru skupnih tržnih ureditev

EESO želi poleg treh možnosti, ki jih je predstavila Komisija, podati tudi druge predloge. Komisija mora, če želi doseči učinkovitejše in cenovno ugodnejše posredovanje v krizah, predvideti orodja za zgodnje posredovanje na prilagojeni ravni, na primer v obliki spodbujevalnih dejavnosti, zasebnega skladiščenja, zmanjševanja proizvodnje itd.

Orodja za poznavanje trga danes mnogim sektorjem omogočajo, da predvidijo morebitno gospodarsko krizo. Vir teh kriz je pogosto trenutno nesorazmerje med ponudbo in povpraševanjem na regionalni ravni. S hitrim in po možnosti regionaliziranim posredovanjem bi lahko preprečili, da se takšna kriza pojavi in razširi na širše geografsko območje.

3.12.1 Spodbujanje prodaje kmetijskih izdelkov

3.12.1.1 Na ravni EU se spodbujevalne dejavnosti lahko financirajo z različnimi orodji: razvoj podeželja, notranji trg ali trg tretjih držav. Zgodnja spodbujevalna dejavnost je, kot že omenjeno v tem dokumentu, zelo učinkovit način, da se izognemo poslabšanju krize. Komisija bi z različnimi uredbami morala poenostaviti izvedbo teh dejavnosti, da omogoči hitro ukrepanje.

⁽⁴⁾ JO C 221 z dne 8.9. 2005, str. 40.

3.12.2 Pomoč pri skladiščenju izdelkov

3.12.2.1 V primeru sektorske krize so se ukrepi za pomoč pri skladiščenju v določenih skupnih tržnih ureditvah izkazali za učinkovite. Dejansko se s pomočjo teh ukrepov z razširitvijo prodaje izdelkov na daljše obdobje lahko izognemo gospodarskim krizam zaradi prevelike proizvodnje. Evropska unija bi morala združenjem proizvajalcev dovoliti, da to orodje uporabljajo v okviru vzajemnih skladov. Poleg tega predstavlja tudi učinkovit vzvod za spodbujanje združevanja proizvajalcev.

3.12.3 Razširitev varnostne mreže v primeru krize na trgu

3.12.3.1 V primeru večjih kriz Skupnosti v skupni tržni ureditvi za goveje meso lahko Komisija ukrepa na pravni podlagi člena 38 uredbe ⁽⁵⁾ o skupni tržni ureditvi za goveje meso, ki določa, da: "kadar na trgu Skupnosti zabeležijo znaten dvig ali padec cen in obstaja verjetnost, da se tak položaj nadaljuje, tako pa nastanejo tržne motnje ali grozi, da bodo nastale, se lahko sprejmejo potrebni ukrepi".

3.12.3.2 EESO obžaluje, da po mnenju Komisije razširitev uporabe člena ni primerna, ker ne bi imela nobena druga skupna tržna ureditev od tega koristi. Svet ministrov se strinja s stališčem Komisije.

3.12.3.3 Odbor opozarja, da je situacija od reforme iz leta 2003 naprej napredovala. Poleg tega nekatere skupne tržne ureditve nimajo varnostne mreže. Kriza kot posledica nezaupanja potrošnikov bi v prašičjem ali perutninskem sektorju vodila v nenaden upad porabe in povzročila propad številnih kmetijskih gospodarstev.

3.12.3.4 Odbor meni, da bi bilo treba za doseg enakovredne obravnave vseh sektorjev in glede na to, da gre samo za dodelitev pravne podlage za ukrepanje Komisije v primerih, v katerih sodi, da je to potrebno, klavzulo varnostne mreže razširiti na vse skupne tržne ureditve, zato prosi Komisijo in Svet, da še enkrat preučita svoje stališče.

3.12.4 Pomoč pri predelavi

3.12.4.1 V sektorjih, v katerih se izdelki lahko porabijo sveži ali predelani, se z ukrepi za pomoč pri predelavi izognemo pokvarljivosti svežih izdelkov, in sicer z dovoljenjem dodatne proizvodnje na ravni predelave za določen čas, saj se predelani izdelki dlje obdržijo na trgu in povzročajo manj nihanj v

obsegu proizvodnje. Te ukrepe bi lahko vzpostavile države članice ali združenja proizvajalcev.

3.12.5 Podpora namernemu zmanjševanju proizvodnje

3.12.5.1 Ukrepi za zmanjšanje proizvodnje spadajo med najučinkovitejše ukrepe, ki obstajajo. Če tržne perspektive dovoljujejo presežek ponudbe v primerjavi s povpraševanjem, se lahko z namernim ali obveznim zmanjšanjem proizvodnje pred letino izognemo morebitni krizi. Te ukrepe bi lahko pričele izvajati države članice ali združenja proizvajalcev.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Treba je opredeliti krize v kmetijstvu

4.1.1 Evropska komisija je krizo opredelila kot „epredviden položaj, ki ogroža preživetje kmetijskih gospodarstev bodisi na lokalni ravni bodisi na celotnem proizvodnem sektorju ⁽⁶⁾“. Odbor ocenjuje, da je treba jasno razlikovati gospodarske krize od drugih kriz in jih opredeliti na podlagi objektivnih in preglednih kriterijev.

4.1.2 Pri gospodarskih krizah mora Komisija natančno opredeliti 'regionalne krize', 'nacionalne krize' in 'krize Skupnosti'. Ta definicija bi se morala opirati na dobro poznavanje trgov za določitev srednje cene zadnjih 3 let ali srednje cene zadnjih 5 let, pri čemer se ne šteje najboljši in najslabši leto. Če cene proizvodnje padejo za X % v obdobju Y dni, se šteje, da je na trgu kriza. X in Y morata biti opredeljena glede na sektorje, na države članice in tudi glede na regijo proizvodnje. Na ta način bi lahko datum začetka in konca krize določile javne oblasti.

4.1.3 Za druge krize ima vsaka država članic dovolj opredelitev, da lahko obstoječe situacije obravnava v njihovem specifičnem okviru.

4.2 Pravila konkurence je treba prilagoditi krizni situaciji

4.2.1 V primerih kriz potrošnik ⁽⁷⁾ ne občuti vedno, da je izdelek od proizvajalca kupljen po nižji ceni, kar onemogoča optimalno delovanje trga. Svet mora ponovno preučiti določena pravila konkurence, proizvodnje in trgovanja s kmetijskimi izdelki v uredbi iz leta 1962 ⁽⁸⁾, da bo lahko razširil naloge GD konkurence, ki bo v primeru krize ukrepe prilagodil trenutnemu stanju in tako zagotovil učinkovito delovanje trga.

⁽⁶⁾ KOM(2005) 74

⁽⁷⁾ JO C 255 z dne 14. 10. 2005, str. 44

⁽⁸⁾ Ur. št. 26/1962, UL št. B030 z 20.4.1962, str. 0993

⁽⁵⁾ Ur. št. 1254/1999; UL C 34, 26.6.1999, str. 21

4.2.2 V ta namen lahko uvedemo posebna orodja, zlasti za sadje in zelenjavo. Ta poseg javnih oblasti v delovanje trga mora Komisija sprejeti v okviru uredb o izjemah, ki obstajajo za nekatere sektorje (na primer za zavarovanja). To odstopanje od pravil konkurence v primeru krize bi bilo prehodno in v času krize pod nadzorom javnih oblasti.

4.2.3 Tukaj bi prišli v poštev tudi medstrokovni sporazumi glede cen, ki jih lahko sklepajo podjetja, ki prek skupne nabave združujejo celotno gospodarsko panogo ali dobavitelje.

4.2.4 V primerih nepredelanih izdelkov bi lahko omejili razliko med nabavno in maloprodajno ceno.

4.3 Tržne tokove je treba bolje upravljati

4.3.1 V okviru okvirnega sporazuma iz avgusta 2004 o liberalizaciji kmetijskih izmenjav v STO je bilo dogovorjeno, da se ukinejo vsa povračila ob izvozu pod pogojem usklajenosti z drugimi obstoječimi orodji. Treba je samo še določiti datum in hitrost ukinitve.

4.3.2 Vendar so z večjo odprtostjo trga proizvajalci tudi bolj izpostavljeni tveganjem kriz. Zato je treba med trenutno potekajočimi pogajanjimi ohraniti interes Skupnosti. Socialnih, cenovnih in ekoloških standardov v EU ne sme izpodbiti socialni in ekološki damping cenovno ugodnih uvoznih proizvodov. Upoštevati je treba merila prehranske neodvisnosti. Iz navedenih razlogov je treba ustanoviti in razvijati sistem kvalificirane zunanje zaščite oz. dostop do trga.

4.3.3 V primeru krize bo Evropska unija morala omejiti uvoz in uporabiti ves razpoložljiv manevrski prostor v času izvajanja prihodnjih sporazumov STO za spodbujanje izvoza.

4.3.4 Komisija bi lahko obdržala del pravic iz Ženeve in uvedla novo orodje za upravljanje s tržnimi tokovi.

4.3.5 Ta pravica STO se ne bi uporabljala za sektorska povračila, temveč na primer kot dogovorjen mehanizem s tretjimi državami (kot ta, ki že obstaja z Egiptom), ki bi veljal v kriznih obdobjih v Skupnosti in omogočal lažjo oskrbo zunanjih trgov, ne da se pri tem kriza prenese nanje.

4.3.6 Dogovor s pristojnimi oblastmi tretjih držav bi dejansko omogočil določiti takšno ceno za državo upravičenko, ki ne bi povzročila motenj na njenem trgu. Pomoč Evropske

unije bi lahko vključevala stroške prevoza, administrativne stroške ali stroške blaga (na primer pomoč za živila).

4.4 Treba je opustiti proračunsko anuiteto

4.4.1 V okviru veljavnega proračuna, ki temelji na lastnih virih Evropske unije in na letnih izdatkih, je danes to načelo nemogoče zavrniti. Kljub vsemu pa ima veliko težo in bi ga bilo treba za izboljšanje delovanja EU ponovno preučiti.

4.4.2 Z ukrepanjem v najkrajšem možnem času se lahko tej omejitvi izognemo. Ena od rešitev bi lahko bila, da se vložki v izravnalni sklad štejejo kot izdatki. Te sklade bi uporabili le v kriznih obdobjih ali po potrebi.

4.5 Zagotoviti je treba podporo združenj proizvajalcev

4.5.1 Možnost, da se proizvajalci združujejo in s tem pridobijo resnično težo v trgovinskih pogajanjih, je dobro orodje za obvladovanje poslovnega tveganja. Evropska komisija mora še naprej delovati v tej smeri in z dovolj zanimivimi orodji spodbujati gospodarska združevanja proizvajalcev.

4.5.2 Glede obvladovanja krize se Odbor zavzema za združitev organizacij proizvajalcev in akterjev panogi na ustreznih ravni, ki bo zajemala pristojnosti, potrebne za morebitne naloge, ki bi jim lahko bile dodeljene.

5. Sklepne ugotovitve

5.1 Predlogi Komisije predstavljajo prvi korak v dobri smeri reševanja težav z obvladovanjem tveganj in kriz. Vendar zares še prvi korak.

5.2 Njeni predlogi so namreč le dopolnila k upravljanju kmetijskih trgov, ki je na evropski ravni vzpostavljeno s skupnimi tržnimi ureditvami in pravno ureditvijo trgovinskih izmenjav. V mehanizme, ki so že dokazali svojo učinkovitost, nikakor ne smemo dvomiti.

5.3 Za upravljanje določenih tveganj in kriz že obstajajo primerna orodja, ki jih je treba med sabo uskladiti. Zato bi morali Veterinarski in Solidarnostni sklad obdržati in ju izboljšati, da bi se na tveganja in krize lahko odzvali v skladu s predlogi, opisanimi v tem poročilu.

5.4 Reforma SKP iz leta 2003 in povečano število nepredvidljivih podnebnih pojavov bodo precej vplivali na upravljanje kmetijskih gospodarstev, ki bodo vedno bolj izpostavljeni tveganjem in krizam. Zato je nujno, da v krogu pogajanj v Dohi liberalizacija obstoječih izmenjav ostane ena od prednostnih nalog Skupnosti.

5.5 Komisija mora tri predlagane možnosti še izpopolniti in pričeti z njihovim izvajanjem v kratkem ali srednjem roku. Kljub vsemu pa ti predlogi ne zadostujejo za soočanje s predvidljivo situacijo v naslednjih letih. Treba je nadaljevati z deli na tem področju, na sektorski ravni v okviru prihodnjih reform skupnih tržnih ureditev, pa tudi v okviru horizontalne uredbe.

5.6 Glede finančnega vidika Odbor meni, da je namera financirati te ukrepe z 1 % točko modulacije nedvomno pozitivna, treba pa je zagotoviti tudi, da se vse kmete v EU obravnava enako, na primer z 0,1 % nacionalnega kmetijskega proizvoda. V prihodnosti bo treba najti druge vire financiranja.

5.7 EESO nujno zahteva, da je treba izvesti predhodne in kasnejše ocene za opredelitev novih stopenj tveganj v kmetijskem sektorju in potrebnih finančnih sredstev, še posebej po reformi SKP, povečanju števila nepredvidljivih podnebnih pojavov in pogajanjih STO, ter za analizo primernosti predlaganih rešitev za obvladovanje teh situacij.

5.8 Združenja proizvajalcev in panog predstavljajo perspektivo za evropsko kmetijstvo prihodnosti, zato mora Komisija razširiti svoje dejavnosti za spodbujanje njihovega združevanja.

5.9 Evropska komisija je predstavila tri možnosti, vendar ne za to, da izberemo eno izmed njih, temveč, da vse tri ohranimo odprte za prihodnost in jih izpopolnimo.

5.10 Za EESO je tema upravljanja tveganj in kriz temeljnega pomena. Na podlagi izvedenih dejavnosti v zvezi z obvladovanjem tveganj in kriz je zaželeno, da Komisija v bližnji prihodnosti omogoči izvajanje različnih določb z zakonodajnim predlogom, o katerem bi Evropski ekonomsko-socialni odbor želel podati mnenje.

V Bruslju, 26. oktobra 2005.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Sveta o določanju minimalnih pravil za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa

KOM(2005) 221 končno — 2005/0099 (CNS)

(2006/C 28/05)

Evropski svet je 13. junija 2005 sklenil, da v skladu s členom 37 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog direktive Sveta o določanju minimalnih pravil za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa*

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. NIELSEN.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra) s 123 glasovi za, 3 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Uvod

1.1 Intenzivna reja piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa, je povezana z resnimi zdravstvenimi težavami in slabim počutjem živali. Po mnenju Znanstvenega odbora za zdravstveno varstvo in dobro počutje živali je večina zdravstvenih težav posledica načina reje, ki skuša doseči kar najhitrejšo možno rast živali in predelavo le-teh v hrano, dobremu počutju živali in njihovemu zdravju pa ne posveča posebne pozornosti. Genetska selekcija je povzročila spremembe vedenja in presnovne motnje živali. Posledice so težave z nogami, trebušna vodenica, sindrom nenadne smrti in druge zdravstvene težave. Hkrati pa je Znanstveni odbor ugotovil, da so negativne posledice velike gostote naselitve živali manjše v prostorih, kjer je mogoče vzdrževati primerne klimatske razmere ⁽¹⁾.

1.2 O zaščiti živali, ki se gojijo v kmetijske namene, obstajajo le splošne določbe EU ⁽²⁾. Nekatere države članice so sprejele določbe o zaščiti piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa. Obstajajo tudi prostovoljni sistemi za zagotavljanje kakovosti, ki skrbijo tudi za dobro počutje živali. Po mnenju Komisije prispevajo načrtovani skupni minimalni standardi k dobremu počutju živali, enotnejšim pogojem konkurence in boljšemu delovanju notranjega trga ter so poleg tega v skladu z vedno večjo osveščenostjo civilne družbe glede nujnosti ustreznih standardov za dobro počutje živali. Minimalne standarde bi bilo treba vključiti v evropski akcijski načrt za zagotavljanje dobrega počutja živali.

1.3 Komisija kot največjo dovoljeno gostoto piščancev na kvadratni meter uporabne površine (gostota naselitve) predlaga 30 kg žive teže/m². Države članice lahko obratom ali posameznim enotam obrata dovolijo do 38 kg/m², pod pogojem,

⁽¹⁾ Dobro počutje piščancev, ki jih gojijo za proizvodnjo mesa, poročilo z dne 21. marca 2000.

⁽²⁾ Direktiva 98/58/ES, UL L 221 z dne 8. avgusta 1998, str. 23 (direktiva je bila pripravljena na podlagi Konvencije Sveta Evrope za zaščito rejnih živali in vsebuje priporočilo o domačih kokoših, ki ga dopolnjujejo določbe o piščancih, namenjenih proizvodnji mesa).

da lastniki ali rejci izpolnjujejo vrsto zahtev, med drugim glede inšpekcijskih pregledov, nadzora in spremljanja dela, kar lahko izvaja le pristojni organ posamezne države članice. Poleg tega predlog vsebuje vrsto natančno opisanih minimalnih standardov, ki veljajo za vse obrate; nanašajo se na inšpekcijske preglede in nadzor dela v obratu, sisteme za napajanje in krmljenje, steljo, hrup, svetlobo, čiščenje, dezinfekcijo, vodenje evidence, kirurške posege, usposabljanje in usmerjanje oseb, ki delajo s piščanci. Obrati z večjo gostoto naselitve morajo izpolnjevati dodatne zahteve glede vodenja evidenc in dokumentacije, koncentracije NH₃ in CO₂, temperature in vlažnosti zraka, inštalacije in tehničnih pregledov sistemov prezračevanja, ogrevanja in hlajenja, postmortalnih pregledov na osnovi indikatorjev dobrega počutja živali ter postopka ob neizpolnjevanju zahtev. Obstaja predlog regulativnega postopka za nadzor enotnega izvajanja in tekočega usklajevanja določb iz prilog ob sodelovanju Stalnega odbora za prehranjevalno verigo in zdravje živali.

1.4 Izhodiščna točka tako imenovanega „celostnega pristopa“ za obrate in njihove enote z večjo gostoto naselitve živali je večja izmenjava informacij med pridelovalci, pristojnimi organi in klavnicami na osnovi postmortalnih pregledov živali. Zbiranje podatkov o proizvodnih parametrih v tržne namene in za nadzor upoštevanja zakonodaje o krmi in živilih ter higienskih zahtev ⁽³⁾ lahko po mnenju Komisije prispeva tudi k izboljšanju dobrega počutja živali. Celostni pristop poleg tega predstavlja osnovo za nove določbe o kakovosti higiene živil in veterinarskem nadzoru ⁽⁴⁾.

1.5 Najpozneje dve leti po sprejetju direktive in na osnovi izkušenj s prostovoljnimi sistemi označevanja Komisija načrtuje pripravo poročila o možni uvedbi posebnega, na ravni Skupnosti usklajenega in obveznega sistema označevanja piščančjega

⁽³⁾ Uredba 882/2004, UL L 165 z dne 30. 4. 2004, str. 1. Popravek v UL L 191 z dne 28. 5. 2004, str. 1.

⁽⁴⁾ Uredba (ES) 882/2004 z dne 29. 4. 2004 (Higienski paket), UL L 165 z dne 30. 4. 2004.

mesa, izdelkov in pripravkov iz piščančjega mesa, ki bo dokaz za upoštevanje standardov dobrega počutja živali. Komisija bo v poročilu tudi preverila skladnost takšnega sistema označevanja s predpisi Svetovne zdravstvene organizacije. Poleg tega bo na temelju novih znanstvenih spoznanj pripravila poročilo in po potrebi predložila ustrezne pravne predpise o genetskih parametrih, ki pri piščancih povzročijo slabo počutje.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Komisija opozarja, da evropska javnost vedno bolj pozorno spremlja težave, povezane z dobrim počutjem živali v sistemih intenzivne reje. To dokazujejo tudi rezultati raziskave Eurobarometra iz leta 2005 ⁽⁵⁾. Zato bi bilo treba dobro počutje živali v istem obsegu kot druge pomembne vidike vključiti v „evropski model družbe“, s čimer bi zmanjšali negativne posledice proste trgovine in konkurence, ki je tako v EU kot tudi na mednarodnem področju vedno ostrejša.

2.2 En sam del evropske proizvodne in prodajne verige živali, ki se gojijo za proizvodnjo mesa, ne more biti odgovoren za težave, povezane z njihovim dobrim počutjem. K proizvodni in prodajni verigi sodijo genetska selekcija v mednarodno zgoščenih vzrejnih centrih, proizvodnja živali-staršev za vzrejo, valilnice, rejci, klavnice, trgovci in potrošniki. Poleg tega se pogledi na težave, povezane z dobrim počutjem živali, pa tudi na gospodarske in konkurenčne vidike, razlikujejo, odvisno od udeleženca proizvodne oz. prodajne verige. Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenja, da je kot predstavnik civilne družbe in zaradi svojega raznolikega članstva dolžan sodelovati pri določanju tehtnih in sprejemljivih minimalnih standardov za dobro počutje živali v EU.

2.3 Evropski ekonomsko-socialni odbor ceni temeljito pripravljeno delo Komisije in predlagani postopek za reševanje opisanih težav. Splošne določbe, ki veljajo za vse jate živali, so razumljive zahteve, ki jih je treba izpolnjevati za zagotavljanje boljšega samospremljanja v obratih, in so večinoma neproblematične. Poleg tega se Odbor strinja z večino strožjih zahtev, ki so del celostnega pristopa in veljajo za obrate z večjo gostoto naselitve. Predlogi v okviru tega pristopa vključujejo sistem točkovanja za poškodbe nožnih blazinic piščancev, umrljivost in morebitni drugi pokazatelji slabih razmer, v katerih živali živijo. Sistem točkovanja predstavlja osnovo za ukrepe in izboljšanje razmer v obratu.

2.4 Osnovna težava je gostota naselitve živali. V tej točki morajo standardi temeljiti na najboljših možnih znanstvenih nasvetih in ob upoštevanju različnih pokazateljev fiziološkega stanja, vedenja in zdravja živali. Ob upoštevanju poročila

⁽⁵⁾ Posebna raziskava Eurobarometra v juniju 2005: Mnenje potrošnikov o dobrem počutju rejnih živali.

Znanstvenega odbora je EESO mnenja, da je določitev največje dovoljene gostote naselitve 30 kg/m² za jate na splošno in 38 kg/m² za jate, kjer je negativne posledice gostote mogoče zmanjšati s pomočjo zahtev za posebne klimatske razmere v prostorih, tehtna in sprejemljiva.

2.5 Treba je tudi upoštevati, da gostota naselitve odločilno vpliva na proizvodne stroške in konkurenčnost. Iz nizozemskih izračunov v marcu 2005 je razvidno, da bi predlagana največja gostota imela posledice za skoraj vse obrate v državi. Če odštujemo spremenljive in stalne stroške, povprečni nizozemski perutninski obrat v povprečju zasluži le 1,89 centa na piščanca za proizvodnjo mesa ⁽⁶⁾. Razpon za dobiček je v proizvodnih obratih torej izredno majhen. Če želijo imeti obrati ob gostoti naselitve 30 oz. 38 kg/m² enak zaslužek, bi morali proizvajalci na osnovi tega izračuna dvigniti ceno na rejnega piščanca za približno 8,0 oz. 2,5 centov, kar je z vidika porabnika navidezno majhna podražitev. Proizvajalci na evropski ravni pa ugovarjajo, da bi v primeru največje dovoljene gostote naselitve pod 42 kg/m² konkurenca in velike izvozne države izven EU neizogibno izpodrinile proizvodnjo v okviru EU tako na evropskih kot tudi mednarodnih trgih.

2.6 Zato je treba poleg določitve zahtevane nižje gostote naselitve v EU nujno prilagoditi tudi mednarodna pravila trgovanja, tako da bodo za uvoz iz tretjih držav veljale enake ali ustrezne zahteve. EESO priznava, da se zdi razprava o tej težavi v sedanjem pogajalskem krogu Svetovne zdravstvene organizacije nerealna. Vendar če se EU odloči za primerne in upravičene standarde za zaščito živali na tem in drugih področjih, potem bi morala kot ena izmed vodilnih trgovskih partnerjev imeti tudi dovolj moči, da na mednarodnem področju doseže sprejem klavzule, ki bi zagotavljala upoštevanje sprejetih standardov ⁽⁷⁾.

2.7 Tretje države, ki imajo primerjalne prednosti in sprejemljive standarde za dobro počutje živali, seveda lahko dobijo večji delež trga v EU. Zato bi verjetno podprle uvedbo mednarodnih standardov. Bilo pa bi nesmiselno in nesprejemljivo, če bi tretje države z nižjimi standardi postopoma izpodrinile evropsko proizvodnjo zaradi višjih standardov v EU in bi obvladovale evropski trg in trge v tretjih državah, ali če Evropa zaradi nepravilnosti pri pomembnih trgovinskih partnerjih in nevarnosti, da se bo proizvodnja preselila v te države, ne bi mogla narediti ničesar za dobro počutje živali.

⁽⁶⁾ Gospodarske posledice zmanjšanja gostote naselitve piščancev za proizvodnjo mesa, Ir. P. van Home, LEI (Agricultural Economics Research Institute), univerza v Wageningu in raziskovalni center, marec 2005.

⁽⁷⁾ Tega vprašanja se loteva sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o zakonodaji o dobrem počutju farmskih živali v tretjih državah in posledicah za EU, KOM (2002) 626 z dne 18. 11. 2002.

2.8 Zato je nujno potrebno, da EU pri uvozu iz vseh tretjih držav zahteva upoštevanje ustreznih predpisov — s predhodnim mednarodnim dogovorom ali brez njega. Če mednarodni dogovor ne bo sprejet, bo takšno nediplomatsko ravnanje mogoče potrebno, če EU želi zbuditi pozornost in doseči, da bodo druge države razumele nujnost spremembe zakonodaje. Na vsak način pa bi Komisija morala dve leti po začetku izvajanja direktive v državah članicah pripraviti gospodarsko analizo konkurenčnosti. Tako bo zagotovila oceno razvoja novega stanja.

2.9 Svetovna organizacija za zdravstveno varstvo živali (L'Office international des épizooties — OIE) je pred kratkim sprejela priporočila za nekatere druge vidike zdravstvenega varstva živali, iz katerih je razvidna vedno večja mednarodna osveščenost glede nujnosti minimalnih mednarodnih standardov. Osnova za priporočila OIE je bila postavljena na konferenci leta 2004, kjer so institucije, znanstveniki, zainteresirane strani in nevladne organizacije iz celega sveta, tudi iz mnogih držav v razvoju, sodelovale pri ustvarjalnem dialogu. Na konferenci je bilo poudarjeno, da morajo mednarodni standardi za dobro počutje živali temeljiti na znanstvenih spoznanjih. Odbor je mnenja, da mora Svetovna trgovinska organizacija poskrbeti za to, da bodo minimalni standardi, sprejeti za območje OIE, izvajani tudi na ravni STO.

2.10 Zaradi negativnih izkušenj posameznih držav s strožjimi predpisi, ki izkrivljajo konkurenco, panoga na ravni EU zahteva določitev predpisov v obliki uredbe. EESO se zaveda prednosti uredbe, vendar opozarja, da države članice dajejo prednost direktivi, ker omogoča prilagoditev določb za izvajanje direktive razmeram v državi. Poleg tega se zdi, da je direktiva primernejša za izvajanje predlaganega celostnega pristopa. Skupnih predpisov o tehničnih podrobnostih načinov reje ne bi bilo mogoče prilagoditi uporabljenim postopkom in bi ovirali tehnični napredek v smeri učinkovitejših in živalim prijaznejših načinov reje. Komisijo je treba opomniti, da neizvajanje ali pomanjkljivo izvajanje ni sprejemljivo.

2.11 Poleg tega je nesmiselno, da Komisija predlog, pa tudi potrebo po skupnih predpisih, med drugim utemeljuje z izkrivljanjem konkurence kot posledico različnih določb v posameznih državah, istočasno pa s svojim predlogom utira pot strožjim nacionalnim predpisom v posameznih državah članicah. Temeljni pogoj za napredek EU v smeri enotnih mednarodnih določb je skupen standard v EU. Kar se tiče neizvajanja ali nezadostnega izvajanja direktiv, mora Komisija v prihodnje bolje izpolnjevati dolžnosti, ki izhajajo iz pogodbe in vztrajati pri tem, da države članice določbe izvajajo pravilno in ob upoštevanju rokov, ki so jih določile same.

2.12 EESO brezpogojno podpira daljnosežnejše prostovoljne ukrepe v obliki kodeksov ravnanja, vendar se zavzema za to, da bi jih na evropski ravni nadomestili s skupnimi predpisi,

primerljivimi s tistimi, ki veljajo za ekološke izdelke. Tako bi potrošniki imeli možnost izbire in trg bi sam pokazal, kakšno je zanimanje za strožje standarde dobrega počutja živali, ki bi presejali veljavne minimalne zahteve. Poleg tega se Odbor zavzema za obvezen sistem označevanja izdelkov EU, v kolikor je to združljivo s pravili Svetovne trgovinske organizacije. Upoštevanje veljavne zakonodaje EU bi moralo biti samo-umevno, tako da bi bilo posebno poudarjanje tega dejstva s pomočjo sistema označevanja nepotrebno. Sicer pa bi bilo treba razmisliti o navedbi načina reje na zapakiranem piščančjem mesu, kot je to običajno pri embalaži jajc.

2.13 Komisija bi morala, kot je bilo napovedano, predložiti poročilo, ki bi temeljilo na novih znanstvenih spoznanjih, vključno z dodatnimi raziskavami in praktičnimi izkušnjami, s katerim bi dosegla nadaljnje izboljšanje dobrega počutja piščancev za proizvodnjo mesa. Sem spada tudi raziskava vplivov genetskih parametrov na ugotovljene nepravilnosti. Predlog bi moral že sedaj upoštevati posledice genetske selekcije, poleg tega je treba sprejeti ukrepe glede predpisov o reji živali-staršev. Iz teh razlogov je treba čimprej začeti z delom in ga nato po potrebi preverjati na osnovi postmortalnih pregledov. Drugače bo Komisija lahko pričela z delom šele pet let po sprejetju direktive, ko bodo na voljo rezultati postmortalnih pregledov.

2.14 Odbor se zaveda, da so takšne znanstvene raziskave dolgoročni proces, ki zahteva sprotno prilagajanje določb glede na nova spoznanja in tehnološki razvoj. Okrepiti je treba raziskave na tem in na drugih področjih, kjer so osnove še pomanjkljive, da bi izboljšali obstoječe znanje. To velja med drugim za povezave med gostoto naselitve, klimatskimi in okoljskimi razmerami⁽⁸⁾. Zaradi tesne povezave med zdravjem, dobrim počutjem živali in okoljem, bi morali biološki varnosti posvečati veliko več pozornosti, še posebej zaradi ptičje gripe⁽⁹⁾.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Upravljanje jat („stockmanship“), vodenje in dobra kmetijska praksa so poleg proizvodnih sistemov, gostote naselitve, tehnične opreme ipd. bistvenega pomena za dobro počutje in zdravje živali. Narava teh dejavnikov in njihov pomen pri vsakdanjem stiku z živalmi in skrbjo zanje sta takšna, da zakoni in nadzor ne morejo zagotoviti primerne upoštevanja teh dejavnikov. Določbe predloga o dodeljevanju navodil, usmerjanju, programih usposabljanja in šolanju ter inšpekcijskih pregledih, ki jih je treba izvajati najmanj dvakrat

⁽⁸⁾ Primer novejših znanstvenih objav je primerjava vpliva bivalnih razmer in gostote naselitve („Chicken welfare is influenced more by housing conditions than by stocking density“), NATURE/VOL 427/22. 1. 2004/www.nature.com.

⁽⁹⁾ Primerjaj KOM(2005) 171 z dne 28. 4. 2005 in mnenje Odbora z dne 28. 9. 2005 o preprečevanju ptičje gripe.

dnevno, bi tako morale biti samoumevne. Kot problematično EESO ocenjuje dejstvo, da predlog ne vključuje zahtev o potrebnih kvalifikacijah in da delovne izkušnje lahko nadomestijo šolanje, ne glede na to, kje so bile pridobljene.

3.2 Zagotoviti je treba, da dobro počutje živali ocenjujejo neodvisne osebe in osebe s primerno izobrazbo in izkušnjami, ki lahko presojo objektivno. Priprava pisnih poročil bi morala potekati enotno v vseh državah članicah.

3.3 Zaradi jasnosti bi bilo tudi potrebno natančno določiti, da se jate piščancev z majhno gostoto naselitve pregledujejo izključno v okviru „higienskega paketa“. Vsi obrati, ki presegajo določeno velikost, bi morali predložiti odobrene načrte izobraževanja in dokazati njihovo izvajanje.

3.4 Največje dovoljene vrednosti za koncentracijo NH₃ in CO₂ morajo biti takšne, da jih v normalnih razmerah ni mogoče prekoračiti. Večina optimalno urejenih sistemov proizvodnje ob izrednih klimatskih razmerah ne more upoštevati teh mejnih vrednosti.

3.5 Predlog predvideva „osvetlitev podnevi najmanj 20 luksov, merjeno v višini piščančjih oči. Svetloba mora slediti 24-urnemu ritmu in vključevati obdobja teme, ki trajajo skupaj najmanj 8 ur, z najmanj enim neprekinjenim obdobjem teme, ki traja najmanj 4 ure.“ To je v skladu s priporočili Sveta Evrope⁽¹⁰⁾. Ob upoštevanju znanstvenih poročil in praktičnih izkušenj pa je panoga mnenja, da je v prvih 14 dneh dovolj 15 luksov, nato najmanj 5 in neprekinjeno obdobje teme, ki traja 4 ure. Poskusi z intenzivnejšo osvetlitvijo in daljšimi obdobji teme so po trditvah panoge povzročili več poškodb nožnih blazinic in kože, zaradi katerih so bile živali neuporabne. Odbor je mnenja, da je treba doseči ravnotežje med več vidiki in zahteve oblikovati na osnovi najpomembnejših znanstvenih spoznanj in praktičnih izkušenj. Ob dvomu ali pomanjkanju dokumentacije je treba dodatno preučiti prilagajanje določb, ki bodo tako vedno v skladu z najnovejšimi spoznanji z ustreznega področja.

3.6 V obratih z večjo gostoto naselitve je v skladu s predlogom treba ukrepati, če umrljivost preseže 1 % plus 0,06 %, pomnoženo s starostjo jate za zakol v dnevih, če torej znaša približno 3,5 %. Za panogo je umrljivost v višini 0,12 % na dan upravičena; po njenem mnenju med dobrim počutjem

živali in umrljivostjo v prvih 7 dneh ni povezave, vendar bi mejno vrednost po potrebi vsekakor lahko dvignili na 1,5 %. EESO je mnenja, da mora imeti mejna vrednost na tem in na drugih področjih nivo, ki ustreza praktičnih možnostim dobro vodenega obrata. Nadalje bi bilo treba razmisliti o tem, da se o jatah, pri katerih so bile ugotovljene hude pomanjkljivosti, poleg vodenja evidenc o umrljivosti in dermatitisu na nožnih blazinicah, na primer vodi tudi evidenco težav z nogami in trebušne vodenice.

3.7 Komisija bi morala predložiti izčrpne, pisne opise, ki bi jih opremila s slikami sprememb na nožnih blazinicah različnih skupin živali in ki bi omogočile standardizacijo klasifikacij.

4. Sklep

4.1 Ob upoštevanju zgoraj navedenih pridržkov se Odbor strinja s pogledi Komisije na to problematiko in natančnimi določbami predloga. Določanje mejnih vrednosti za moč osvetlitve, največjo dovoljeno koncentracijo NH₃ in CO₂, stopnjo umrljivosti, spremembe nožnih blazinic ipd. se mora ravnati po tem, kar je v praksi izvedljivo v dobrem podjetju.

4.2 Če se gostoto naselitve v primerjavi z običajno prakso zniža, je treba v mednarodne trgovinske dogovore vključiti klavzulo o dobrem počutju živali, ki bo EU omogočila, da pri uvozu iz tretjih držav vztraja na izpolnjevanju določenih zahtev. Tako nepravilnosti v pomembnih izvoznih državah izven EU ne bodo porušile ustreznih in utemeljenih evropskih standardov. Če te zahteve ne bodo mednarodno priznane, bo EU morala izvesti enostranske ukrepe, s katerimi bo zbudila potrebno pozornost in dosegla razumevanje nujnosti prilagoditve zakonodaje. Drugače lahko pričakujemo, da se bo proizvodnja preselila v države, v katerih vladajo slabše razmere. Poleg tega bi morala Komisija dve leti po začetku izvajanja direktive v državah članicah pripraviti znanstveno analizo razvoja.

4.3 Takšne znanstvene raziskave so dolgoročni proces, ki zahteva sprotno prilagajanje določb glede na nova spoznanja in tehnološki razvoj. Potrebne so tudi okrepljene raziskave, ki bodo izboljšale poznavanje področij, kjer so osnove še pomanjkljive.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Člen 14 priporočila Sveta Evrope iz leta 1995, ki ga je v skladu s konvencijo soglasno sprejelo 40 držav članic.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa „Državljeni za Evropo“ za spodbujanje aktivnega evropskega državljanstva za obdobje 2007–2013

KOM(2005) 116 končno — 2005/0041 (COD)

(2006/C 28/06)

Svet je 11. maja 2005 sklenil, da v skladu s členi 151, 305 in 251 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa „Državljeni za Evropo“ za spodbujanje aktivnega evropskega državljanstva za obdobje 2007–2013*

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. oktobra 2005 (poročevalec: g. Le Scornet).

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) s 125 glasovi za, brez glasov proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 S tem programom se želi spodbuditi sodelovanje med državljani in organizacijami državljanov iz različnih držav, da bi se lahko srečevali, se skupaj odzvali in si ustvarili lastno mnenje v evropskem prostoru, ki presega nacionalni pogled in spoštuje njihovo različnost. Medsebojno razumevanje, solidarnost in občutek pripadnosti Evropi so temelji za sodelovanje državljanov.

1.2 Program zagotavlja nadaljevanje sedanjega programa sodelovanja državljanov in odpira pot novim dejavnostim, hkrati pa je dovolj prilagodljiv, da se lahko hitro odzove na spremembe v prihodnosti.

1.3 Če povzamemo predlog, je namen programa:

- dati državljanom priložnost, da sodelujejo pri gradnji Evrope, ki bo še bližja, združena v svoji raznolikosti in jo bo ta raznolikost bogatila;
- ustvariti evropsko identiteto, ki bo temeljila na priznanih skupnih vrednotah, zgodovini in kulturi;
- izboljšati medsebojno razumevanje evropskih državljanov ob spoštovanju in spodbujanju kulturne raznolikosti ter prispevanju k medkulturnemu dialogu.

1.4 Glede na trenutni položaj in ugotovljene potrebe Komisija predlaga naslednje posebne cilje, ki jih je treba uresničiti na meddržavni ravni:

- približati posameznike v vseh evropskih lokalnih skupnostih, da bi si izmenjali svoje izkušnje, mnenja in vrednote, se učili iz preteklosti in gradili prihodnost;
- spodbujati ukrepe, razprave in razmišljanje na temo evropskega državljanstva s sodelovanjem organizacij civilne družbe na evropski ravni;

— narediti idejo o Evropi bolj resnično za njene državljane s širjenjem in spodbujanjem evropskih vrednot in dosežkov ter ohranjanjem kolektivnega spomina;

— spodbujati uravnoteženo vključenost državljanov in organizacij civilne družbe vseh držav članic s prispevanjem k medkulturnemu dialogu, sočasnemu poudarjanju raznolikosti in enotnosti Evrope in posvečanju posebne pozornosti dejavnostim novih držav članic.

1.5 Predlagane so tri vrste ukrepov: prvi ukrep — aktivni državljani za Evropo (pobratena mesta, projekti državljanov in podporni ukrepi); drugi ukrep — aktivna evropska civilna družba (strukturna pomoč za raziskovalne organizacije na področju evropskih javnih politik, podpora projektom organizacij civilne družbe); tretji ukrep — združeni za Evropo (zelo odmevni dogodki, študije, sredstva za obveščanje in širjenje informacij).

2. Ozadje

2.1 Komisija predlaga, da bi razvoj evropskega državljanstva postal glavna prednostna naloga Unije⁽¹⁾. EESO meni, da je to dobro in hkrati nujno, celo odločilno za nadaljnjo gradnjo Evrope. Slaba udeležba na zadnjih volitvah v Evropski parlament, ki je poudarjena v obrazložitvi programa, ni edini razlog za to nujnost. Neuspehi pri ratifikaciji evropske ustavne pogodbe so tudi posledica premajhne vključenosti in nezadostnega sodelovanja evropskih državljanov v postopku gradnje Evrope v obliki nezaupanja javnosti v institucije, kar lahko vodi k negativnemu vzdušju.

2.2 S tem položajem se — seveda v različni meri — soočajo v vseh državah članicah, tudi v državah kandidatkah. Zato je dobro, da jih program vse enako obravnava.

⁽¹⁾ Sporočilo z naslovom „Gradnja naše skupne prihodnosti: politični izzivi in proračunska sredstva razširjene Unije za obdobje 2007–2013“ (KOM(2004) 101 z dne 10.2.2004).

2.3 Slaba povezanost z evropsko stvarnostjo se ne izraža v vseh državah članicah enako — vsaka država je namreč izbrala svoj način ratifikacije — in zato ni enako močno izražena, vsekakor pa v določeni meri obstaja v vseh državah članicah.

2.4 Tudi če obstaja razprava na temo Unije, ki je včasih zelo intenzivna in nova, zlasti v državah, ki so se odločile za referendum oziroma so ga lahko izbrale kot sredstvo za ratifikacijo evropske ustavne pogodbe, se ta razprava vrti okoli nacionalne identitete in državljanstva (in njihovega ohranjanja na pogosto defenziven, celo nacionalističen način) namesto dejanskih dosežkov in napredka, ki ga obljublja ustavna pogodba, zlasti na področju socialne politike (ki se upravičeno doživlja kot glavni kazalec državljanstva) in demokratičnih politik (ki so „onesposobljene“ zaradi splošnih in neupravičenih predsodkov o nedemokratični in tehnokratski Evropi, ki namerno oddaljuje državljanje od sodelovanja pri odločitvah).

2.5 Kljub sklicevanju na obdobje 2007–2013, ko se bodo torej vse države članice na tak ali drugačen način že odločile bodisi za ratifikacijo ustavne pogodbe bodisi proti, lahko predlagani program, razprave o njem in njegovo sprejetje v tem trenutku zagotovo vplivajo na pomembna vprašanja v zvezi z evropskim državljanstvom, ki se trenutno pojavljajo. Vendar program za obdobje 2007–2013 preveč posnema sklep Sveta iz leta 2004⁽²⁾. Ima malo sredstev, metode, ki jih podpira in so se sicer izkazale, pa niso dovolj inovativne glede na izzive, ki so danes še bolj izraziti. Dejstvo je, da se s težavo soočamo že danes in da bodo otroci, ki se sedaj rojevajo, leta 2013 stari osem let in bodo že delno izoblikovani državljani prihodnosti.

2.6 EESO je prepričan, da sta trenutni položaj in razprava o novem programu „Državljanji za Evropo“ za obdobje 2007–2013 presenetljivo izjemno naklonjena temu, da se končno zastavi vprašanje evropskega državljanstva in opusti že malo obrabljena fraza o enotnosti v različnosti, kjer se lahko zgodi, da bo izstopala samo različnost in celo heterogenost, če ne bomo pazljivi. Zato podpira predlog, da se program za obdobje 2004–2006 podaljša brez čakanja na zunanje poročilo o oceni, ki je predvideno najkasneje za konec leta 2006 (in ki mora biti kljub temu izdelano). EESO želi imeti glede na pomembnost tega programa pri tem osrednjo vlogo. Zaveda se, da mora takšen program zagotavljati kontinuiteto sedanjega programa o državljski udeležbi, vendar se v glavnem strinja z močno

kritiko Parlamenta in nekaterih organizacij civilne družbe, da je sedanji program premalo ambiciozen. Predlagati želi torej, da program za obdobje 2007–2013 ne bi bil samo prilagoditev sedanjega programa.

2.7 Očitno je, da sedanji program zaradi svojih skromnih finančnih sredstev ne more zajeti vseh vprašanj evropskega državljanstva, čeprav širok razpon zadanih ciljev in ukrepov daje tak vtis. Ostaja pa vseeno ključni dejavnik v verigi, saj predstavlja aktivno evropsko državljanstvo, opredeljeno kot sposobnost državljanov, da se organizirajo na neodvisen način, da bi imeli pristojnost in odgovornost v javni politiki za zagotavljanje ohranjanja in razvoja javne blaginje⁽³⁾. EESO zato zahteva, da se za to namenjeni proračun (235 milijonov evrov za sedem let!) zaščiti ne glede na sklepe razprave o finančni perspektivi Evropske unije.

2.8 Kontekst sicer zahteva dejanski pomik naprej, ga pa tudi omogoča. S tega stališča si EESO želi spremno študijo o trenutnem občutku pripadnosti državljanov Evropski uniji ali pa vsaj pregled že obstoječih študij, da bi lahko opravil dovolj zanesljivo oceno.

2.9 Odbor namreč meni, da je dejstvo, „da so se evropski državljani nekoliko oddaljili od evropskih institucij in se težko prepoznajo v procesu evropskega povezovanja“⁽⁴⁾, poleg resničnega nepoznavanja in nerazumevanja načina delovanja Skupnosti in njene logike ter poleg nespornega nacionalističnega in zaščitniškega vedenja, povezanega z različnimi objektivnimi in subjektivnimi tveganji in bojznimi, nastalimi zaradi globalizacije, paradoksalna posledica pomanjkljivega priznavanja obstoja evropskega državljanstva v sedanji obliki, zlasti njegovih bolj aktivnih in organiziranih oblik.

2.10 S tega vidika bi lahko trdili, da precejšnje približevanje, razne oblike mobilnosti (čeprav daleč pod možnostjo, ki jo ponuja evropska integracija), fizična in materialna ukinitvev mej, skupna valuta in enotni trg niso dovolj poudarjeni: skupne evropske identitete se ne čuti, ker ni bila določena⁽⁵⁾. Kljub temu pa je resnični „evropski način življenja“ povsod prepoznani in zanimivi, kar postane še bolj očitno, ko opazujemo Evropo od zunaj, ko potujemo ali živimo izven Evrope.

2.11 Sedanje poistovetenje na podlagi nacionalnosti zato ne sme zakriti precejšnje usklajenosti in kakovosti evropskega načina življenja ter njenih demokratičnih in participativnih vrednot. Bolj ambiciozen program aktivnega evropskega državljanstva lahko zmanjša, omili in spremeni to obsedenost.

⁽²⁾ Manuale di Cittadinanza Attiva (Priročnik o aktivnem državljanstvu), Giovanni Moro, Carocci Editore, 1998.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 116 končno, Uvod.

⁽⁵⁾ Anketa 2005 TNS-Sofres desetih držav, ki predstavljajo 85 % prebivalstva Unije, o skupnih vrednotah Evropejcev.

2.12 Kakorkoli že, ne glede na morebitne težave in celo začasne zastoje, ki bodo lahko nastali na podlagi sedanjih razprav o ratifikaciji ustavne pogodbe in prihodnjega vsekakor nemirnega obdobja za gradnjo Evrope, EESO meni, da je ta kontekst izjemno naklonjen tematiki aktivnega evropskega državljanstva. Meni, da je treba program za obdobje 2007–2013 obravnavati in po možnosti izpopolniti glede na to, da se državljani ponovno zanimajo za Evropo (kakršnokoli že je njihovo stališče), svojo priložnost neposrednega vplivanja ali vplivanja preko svojih prostovoljnih organizacij na evropske odločitve.

2.13 EESO tako predlaga odprt simpozij, ki bi omogočil celotno obravnavo vprašanja evropskega državljanstva v tem novem kontekstu, dejanski premislek o tej zadevi, ne samo naštevane odgovorov v okviru več posebnih programov, ki ne bi bili dovolj razumljivi ali ne bi delovali. Odbor bi lahko organiziral tak simpozij in z veseljem sprejema pozitivno mnenje Komisije v zvezi s to pobudo. ⁽⁶⁾

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO, evropska institucija, ki predstavlja organizirano civilno družbo in je v pogodbah imenovana na isti ravni kot druge institucije, sicer pozdravlja zaprosilo, da pripravi mnenje o tem programu (kar formalno niti ni bilo obvezno), vendar meni, da bi bilo za predlog, ki je bil predložen Evropskemu parlamentu in Svetu, koristno, če bi zaprosilo prišlo prej. O tem programu je res potekalo obširno posvetovanje preko interneta med decembrom 2004 in februarjem 2005 (prispelo je okrog tisoč odgovorov), 3. in 4. februarja 2005 pa posvetovalni forum. Vendar bi prizadevanje za močnejšo posvetovalno vlogo Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, ki ne bi pripravljalo samo naknadnega mnenja, v prvi vrsti pomenil boj proti mnogim vzrokom odrinjenosti, ki jo občutijo evropski državljani v zvezi s svojimi konkretnimi pristojnostmi na individualni ravni in v okviru svojih organizacij, in bi imelo resnično težo pri odločitvah Unije.

3.2 EESO obžaluje, da program, ki omenja tri vrste odgovorov Komisije na težavo z oddaljenostjo državljanov od evropskih institucij, ne omogoča celovite obravnave tega vprašanja. EESO se sicer strinja z obravnavo posameznih odgovorov po posameznih temah, vendar predlaga, da se te tri vrste odgovorov združijo v enotni program, ki bi omogočal enotno obravnavo posameznih vidikov tega vprašanja in izdelavo njihovih skupnih ciljev, skladnosti in dopolnjevanja.

3.3 Obveščanje javnosti o evropskih institucijah, poročanje o evropskih vprašanjih, zavedanje o pravicah na podlagi evropskega državljanstva in občutek pripadnosti — evropska identi-

teta — tvorijo celoto. Čeprav program Komisije govori o usklajenosti z drugimi programi in instrumenti Skupnosti, glede tega temeljnega vprašanja ostaja nejasen in ne pove ničesar o načinu, s katerim bi lahko zagotovili usklajenost ciljev in ukrepov. Pristop, ki ne bo v zadostni meri združil teh treh vidikov, bo težko spremenil sedanji izredno slab položaj glede občutka pripadnosti in evropske identitete.

3.4 EESO želi zagotovilo, da bo ta posebni program spremljala obsežna informacijska in komunikacijska kampanja, ki bo evropske državljane poučila o njihovih pravicah in institucijah. To mora vključevati informacije o obstoju EESO in njegovi posebni vlogi, ki ga ostale evropske institucije v okviru evropske komunikacije premalo omenjajo. EESO mora temeljito spremeniti tudi svojo politiko obveščanja, saj ni v skladu z vlogo, ki naj bi jo imel v okviru aktivnega evropskega državljanstva kot najbolj očitni predstavnik državljanov.

3.5 Čeprav naj bi predlagani program upošteval oddaljenost državljanov od evropskih institucij in njihove težave pri sodelovanju v postopku evropske integracije, pa ne upošteva vseh posledic. To je očitno že v besedah in izrazih, ki jih uporablja, vemo pa, da bi že samo poimenovanje te krize poistovetenja in sodelovanja lahko pomembno vplivalo na njeno odpravo. Predstavitve programa s tako skromnimi finančnimi sredstvi kot načina, ki bi državljanom omogočil osrednjo vlogo v postopku evropske integracije, je zato popolnoma neverodostojna. Le kdo bi temu verjel? Ravno tako ni videti, zlasti glede na vloženo (kar je dobro poudarjeno v predstavitvi programa), kakšnih večjih inovacij, ki bi zares pripomogle k spremembam trenutnega položaja, z izjemo nekaterih pomembnih dosežkov (večletni projekti, zbiranje izkušenj, odstranitev nekaterih ovir za upravičence in podpiranje velikih dogodkov, zlasti v okviru medkulturnega dialoga).

3.6 V celoti gledano daje program vtis, da je v preveliki meri le podaljšek programa za obdobje 2004–2006. Strukturno pomoč, ki je zopet zagotovljena določenemu številu organizacij, ki jih program omenja kot usmerjene v splošni evropski cilj, bi bilo treba ukiniti in zamenjati z odprtim postopkom financiranja, ki bi temeljil na jasnih in preglednih merilih. Pojem „splošnega evropskega interesa“ pa bi bilo treba bolj natančno opredeliti, da bi lahko postal operativen.

3.7 EESO se zaveda, da je ta program posebej namenjen združenjem in nevladnim organizacijam, ki za razliko od drugih organizacij civilne družbe, zlasti socialnih partnerjev, nimajo dostopa do drugih programov in načinov, s pomočjo katerih bi lahko bolj prispevali k širjenju aktivnega evropskega državljanstva.

⁽⁶⁾ Izjava komisarja Jana Figla na seji strokovne skupine SOC Odbora z dne 21. junija 2005.

Vendar mora biti program, da bi uresničil izrecne želje socialnih partnerjev in drugih organizacij civilne družbe, vzajemnih družb in združenj po konkretnem in očitnem sodelovanju pri tej rasti, zanje odprt v teoriji in praksi. Zato pa bi pri drugih proračunskih postavkah socialni partnerji morali sami paziti na večjo vključenost združenj in nevladnih organizacij.

3.8 EESO ponovno poudarja, kakor je to storil že večkrat, da je treba nujno opredeliti odprto evropsko državljanstvo z resničnimi pravicami, ki je na voljo vsem, ki stalno in redno ali že dolgo prebivajo v Evropski uniji (⁷). Vključitev listine o temeljnih človekovih pravicah v ustavno pogodbo in priključitev Evropske unije k Evropski konvenciji za zaščito človekovih pravic in temeljnih svoboščin kažeta na priznavanje „civilnega“ državljanstva, ki je relativno neodvisno od evropskega državljanstva, za katerega je trenutno potrebno državljanstvo ene od držav članic. Ta prvi korak k participativnemu državljanstvu za vse, ki stalno prebivajo na ozemlju Evropske unije, bi moral biti „uzakonjen“, če res želimo ustvariti evropsko identiteto in pravo evropsko državljanstvo in če res želimo, da to državljanstvo ne bi bilo samo nek abstrakten podaljšek državljanstva posamezne države članice.

3.9 Po mnenju EESO bo tudi v prihodnje težko doseči dejanski napredek na tem pomembnem področju, če ne bo postopnega napredka pri konkretni materialni podpori evropskemu državljanstvu, ki se ga ne sme omejiti na državljanstvo posamezne države, ne da bi bilo določeno število obveznosti povezanih s pravicami, ki izhajajo iz tega edinstvenega evropskega državljanstva, ki nas povezuje. Zato je neuporaba zakonodajnega instrumenta za spodbujanje sodelovanja državljanov vprašljiva — čeprav je razumljiva glede na pomanjkanje konkretnih sredstev za evropsko državljanstvo, če želimo vsaj postopno temu državljanstvu dodeliti posebne pravice in obveznosti. EESO meni, da je na teh področjih potreben napredek, ne glede na izbrano materialno ali simbolično podporo: na primer poleg uvedbe evropskega civilnega služenja vojaškega roka za mlade, kar je predlagala Komisija, osebni prispevek (tudi če je še tako majhen) v evropski proračun, kar je sicer izredno občutljiva tema, in/ali parlamentarne volitve v vseh državah članicah na isti dan.

4. Posebne ugotovitve glede ukrepov programa

4.1 Prvi ukrep: aktivni državljanji za Evropo

EESO je seveda naklonjen spodbujanju pobratenja mest, saj to povečuje medsebojno poznavanje in mobilnost državljanov znotraj Evrope, ki pa je žal še vedno nezadostna. Spodbujanje

(⁷) Mnenje EESO o Dostopu državljanov do Evropske unije (UL C 208 z dne 3.9.2003, poročevalec: g. PARIZA CASTAÑOS) in o Priseljivanju, integraciji in zaposlovanju (UL C 80 z dne 30.9.2004, poročevalec: g. PARIZA CASTAÑOS).

izvirnih oblik sodelovanja na lokalni in regionalni ravni ter njihova izmenjava v okviru pobratenih mest bi morala imeti prednost pri takšnih vrstah ukrepov. Projekti državljanov so v dokumentu izredno površno opredeljeni, zato njihov potencial ni povsem jasen. Zastavlja se torej vprašanje, zakaj je kar 40 odstotkov že tako omejenega proračuna namenjeno prvemu ukrepu, zlasti pobratenju mest, saj to ni najbolj primeren način za doseganje ciljev programa. To je še toliko manj jasno glede na to, da program premalo spodbuja inovacije na tem področju, zlasti t. i. tridelna pobratenja, v katerih se dve lokalni skupnosti odločita za izgradnjo dolgotrajnih vezi z drugimi skupnostmi po svetu. Te inovacije pa so znak odpiranja Evrope svetu in bi jih lahko šteli za značilnost evropskega državljanstva, zlasti za mlade. V vsakem primeru in ne glede na vrsto pobratenja bi bilo treba državljanom predstaviti neposredno podporo Evropske unije za takšno spodbujanje aktivnega državljanstva, ki je zainteresirani pogosto ne poznajo.

4.2 Drugi ukrep: aktivna civilna družba v Evropi

4.2.1 Po mnenju Odbora bi lahko ta del programa bolj razvili. Srečevanje in skupno ukrepanje na transnacionalni ravni je temelj evropskega državljanstva. EESO zato meni, da bi lahko dokončno uredili vprašanje statusa evropskega združenja, evropske vzajemne zavarovalnice in evropskih fundacij, čeprav to vprašanje ne spada v ta konkretni program, bi ga pa morale spremljati, da bi poudarili solidarnost in skupno ukrepanje, zlasti kadar je prostovoljno.

4.2.2 Okrepitev evropskih omrežij ima po mnenju Odbora in v skladu s programom odločilno vlogo. Vendar Odbor ponovno vztraja na dejstvu, da bi morala imeti vsa trans-evropska omrežja dostop do te strukturne pomoči, namesto da imajo nekatere organizacije prednost pri financiranju, tudi če Komisija skrbi, da ne gre za „avtomatsko vstopnico“, temveč za projekte, ki se jih lahko preveri. Poleg tega je financiranje projektov — tudi najmanjših — bistvenega pomena, saj omogoča lokalnim in državnim organizacijam, ki so v neposrednem stiku z državljanji, da pridobijo evropsko dimenzijo in prispevajo k premoščanju prepada med evropskimi državljanji in institucijami. EESO pozdravlja dejstvo, da program s subvencioniranjem malih projektov omogoča pojav transnacionalnih pobud s strani nacionalnih omrežij, tudi če v to niso zajete vse države članice.

4.2.3 EESO je zelo zaskrbljen zaradi predlogov Komisije, ki bi tako kakor predlog GD za pravico, svobodo in varnost (⁸) v imenu varnosti in boja proti terorizmu imeli kakršnekoli sume glede nevladnih organizacij in združenj, saj bi lahko bile zaradi

(⁸) Osnutek priporočil državam članicam v zvezi s kodeksom ravnanja za neprofitne organizacije zaradi spodbujanja najboljše prakse v zvezi s transparentnostjo in odgovornostjo, z dne 22. julija 2005.

svoje narave tarča takšnih infiltracij. To bi zaradi zapletenih birokratskih postopkov privedlo do tega, da bi bilo dokazno breme na teh združenjih. Če bi se tak pristop uresničil, bi bil materialno in konceptualno v popolnem nasprotju s tem programom.

4.2.4 EESO meni, da bi moral biti skupaj z Odborom regij in v dogovoru z Evropskim parlamentom zadolžen za koordinacijo posvetovanj s socialnimi organizacijami in lokalnimi skupnostmi, za oblikovanje njihovih mnenj ter zagotavljanje posredovanja teh mnenj drugim evropskim institucijam in nadaljnega širjenja informacij znotraj institucij. Evropski parlament bi se moral o tem redno posvetovati z EESO in OR.

4.2.5 Odločilni pomen dobiva formalno partnerstvo⁽⁹⁾ med Parlamentom in organizirano civilno družbo, kakor se izraža skozi evropske institucije, ki bi temeljilo na enakosti v okviru različnosti funkcij in bi zamenjalo posamezna partnerstva, čeprav se ga zaenkrat ne da niti zamisliti, kaj šele ustvariti. Program aktivnega evropskega državljanstva bi si moral prizadevati za odstranitev vseh sledi tega hierarhičnega pogleda evropskih institucij, saj je evropska kultura tudi kultura delitve moči in funkcij.

4.3 Tretji ukrep: združeni za Evropo

4.3.1 Po mnenju Odbora bi moral biti glavni cilj tega programa osredotočanje na medevropski medkulturni dialog. Sedanja razprava o ustavni pogodbi je pokazala, da je bilo premalo upoštevano nepoznavanje kulturnih razlik znotraj Evrope, ravno tako zakoreninjeni stereotipi, ki so včasih v popolnem nasprotju z najbolj temeljnimi elementi, zlasti pravnimi in ustavnimi, ki določajo pogled države članice na svet. Na enak način so bile podcenjene razlike v načinu življenja, vrednotah, pogledu na svet in prepričanje, da se „*homo europeus*“ jasno razlikuje od vseh drugih na svetu, kar zadeva državljanstvo. Ta „*homo europeus*“ je produkt konkretnega uresničevanja duhovne in moralne dediščine Unije, ki temelji na nedeljivih in univerzalnih vrednotah človeškega dostojanstva, svobode, enakosti in solidarnosti ter se opira na načeli demokracije in pravne države. Posameznika postavlja v središče svojega delovanja z uvedbo evropskega državljanstva in ustvarjanjem območja svobode, varnosti in pravice. Zato je treba močno podpirati zelo odmevne dogodke, sredstva obveščanja in širjenje informacij, študije, ki priznavajo ne samo dejansko raznolikost (namesto stereotipov), temveč tudi — in predvsem — t. i. „evropski način življenja“. Evropska kultura ne temelji samo na podedovanih vrednotah, temveč tudi na vrednotah, ki so nastale s samo izgradnjo Evropske unije, njenega enotnega trga, skupne valute in ponovnega združenja Evrope (širitev

⁽⁹⁾ Evropski parlament je sam predlagal takšno obliko formalnega partnerstva v poročilu o sodelovanju državljanov in socialnih akterjev v institucionalni sistem Evropske unije (1996, poročevalec: Philippe Herzog).

Unije na vzhodnoevropske države). Da bi ti izredno odmevni dogodki spodbujali občutek pripadnosti in dejansko krepili evropsko identiteto, morajo biti državljani in njihove organizacije tesno vključeni v njihovo zasnovano in izvajanje, še bolj pa je, da jih sami predlagajo, saj najbolje poznajo ključne elemente in simbole identitete, ki so del njihovega vsakdana.

4.3.2 EESO verjame, da je njegov prispevek — v okviru njegovih pristojnosti — k spodbujanju socialne dimenzije kulture in organizaciji partnerstva z Evropskim parlamentom na tem področju bistvenega pomena za določitev in neprestano oblikovanje skupne kulturne identitete evropskih državljanov. Te kulturne identitete ne moremo doseči samo z ohranjanjem kulturne dediščine, ki je pogosto manj „skupna“, kakor smo pripravljene priznati. Skupno evropsko državljanstvo ima močno moderno dimenzijo. Temelji na odločitvi, da vse evropske države še bolj združimo s težko, toda bistveno delitvijo suverenosti. Kakor je namreč rekel Claude Lévi Strauss: „*Spomnim se časa, ko je bila nacionalna pripadnost edino veljavno načelo v odnosih med državami. Vemo, kakšne strahote so bile posledice tega.*“ Kultura delitve suverenosti — ne izguba suverenosti, to je kultura in identiteta današnjega evropskega državljanja in jutrišnjega še toliko bolj.

5. Sklepi in predlogi

5.1 Evropsko državljanstvo je v središču krize, ki je nastala po zavrnitvi evropske ustavne pogodbe v nekaterih državah. Približevanje državljanov in institucij Unije mora biti bolj kot kdaj prej v središču delovanja in politike Komisije, zlasti zaradi spodbujanja aktivnega evropskega državljanstva. Zato je treba nujno organizirati temeljito razpravo o tej temi in vanjo vključiti vse predstavnike sektorja še pred odobritvijo novega programa za obdobje 2007–2013.

To razpravo bi lahko organizirali v okviru simpozija, navedenega v točki 2.11 tega mnenja, za pripravo pa bi lahko poskrbel Odbor.

5.2 Na simpoziju bi morali odprto obravnavati temo aktivnega evropskega državljanstva in opredeliti posebne pravice in odgovornosti evropskih državljanov, neodvisne od pravic in obveznosti, ki jih imajo kot državljani posameznih držav članic.

Opredelitev in preizkus ekonomskih, socialnih, političnih, okoljskih ipd. pravic, ki so lastne aktivnemu evropskemu državljanstvu, zlasti na področju solidarnosti in varnosti (takoj lahko pomislimo na civilno varnost), bi bilo treba preveriti na enotnih vseevropskih volitvah.

5.3 EESO meni, da je uresničitev evropskega statusa združenja v tem trenutku kljub resničnim težavam v zvezi z njegovo izvedbo nujna, če želimo idejo aktivnega evropskega državljanstva umestiti v primeren okvir, ki presega preprost in vprašljiv kodeks „varnega“ obnašanja.

5.4 V vsakem primeru in ne glede na zaključek pogajanj o evropskem proračunu EESO zahteva, da se proračun tega programa zaščiti, da bi imeli minimalna zagotovljena sredstva za bistveni element razvoja evropskega državljanstva, ki ga Komisija upravičeno postavlja kot glavno prednostno nalogo Unije. Poleg tega EESO predlaga, da ne bi obdržali proračuna 0,55 evra na državljana za šest let, temveč bi izkoristili vse sinergije posameznih generalnih direktorats, da bi združili cilje in sredstva za to vprašanje, ki zadeva vse evropske institucije zaradi svojega osrednjega pomena za prihodnost. Zato bi morali izdelati evropsko politiko aktivnega državljanstva v okviru stalnega medinstitucionalnega sodelovanja, kjer bi sodelovali vsi zainteresirani generalni direktorati in predstavniki vseh drugih evropskih institucij.

5.5 EESO predlaga, da se tema evropskega državljanstva uvede v osnovno izobraževanje, in da se ne obravnava le v okviru programov za vseživljenjsko učenje. Lahko bi postala učna snov, namesto da uporabljamo samo površinski pristop (barve, nalepke, kape, festivali itd.). Državljanstvo se namreč ne nanaša samo na delovno aktivno prebivalstvo.

Podobno bi lahko Komisija državam članicam predlagala, da v svoje šolske programe dodajo metodo in vsebino poznavanja Unije ter vprašanja, povezana s samim evropskim državljanstvom. Predvideti bi bilo treba program „Erasmus“ za osnovnošolsko stopnjo, ki bi bil prilagojen tej starostni skupini in bi presegal tradicionalne jezikovne izmenjave.

Izkoristiti je treba vse, kar omogočajo nove tehnologije, zlasti njihov igralni, interaktivni in participativni vidik (na primer z

vzpostavitvijo psihološkega ocenjevanja vsake nove podpore državljanom), in ukiniti sedanje statične in nezanimive evropske „strani“. Ta predlog je v skladu s programom Comenius, katerega cilji so:

- 1) pri mladih in učiteljih izboljšati razumevanje raznolikosti evropskih kultur in njihovega pomena;
- 2) pomagati mladim pri pridobivanju bistvene izobrazbe in znanja, ki je potrebno za njihov osebni razvoj, prihodnje poklicno življenje in aktivno evropsko državljanstvo.

5.6 V zvezi s posebnimi ukrepi je treba vse ravni spodbujati skupaj, ne da bi pri tem v korist podpore evropskih omrežij ukiniteli mikro projekte, pri katerih imajo državljani glavno vlogo in ki prispevajo k spodbujanju evropske identitete na lokalni in državni ravni. Edino merilo razporejanja sredstev za posamezne ukrepe mora biti njihov vpliv na aktivno evropsko državljanstvo in sodelovanje državljanov v evropskih projektih ter pri oblikovanju in izvajanju evropskih politik.

5.7 EESO želi v celoti podpreti predloge Komisije, ki so po tehnični plati usmerjeni v zelo jasno poenostavitev postopkov na določenem področju (neposredno in aktivno sodelovanje samega državljana), kjer je manj možnosti, da bi naleteli na birokratske ovire.

5.8 Odbor je prepričan, da je „iskanje“ evropskega državljanstva z lastnimi značilnostmi, ki ni samo dodatek nacionalnemu državljanstvu (ne glede na to, ali gre za simbolične, ekonomske, družbenopolitične, kulturne ali pravne značilnosti), odslej absolutna prioriteta Evropske unije in da lahko spodbujanje aktivnega državljanstva k temu veliko pripomore. Pripravljen je odigrati svojo vlogo pri tem „iskanju“ z vodenjem posvetovanj z organizacijami civilne družbe in spodbujanjem drugih evropskih institucij, da prisluhnejo mnenjem teh organizacij in jih upoštevajo.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o evropskih politikah, ki zadevajo mlade — obravnavanje skrbi mladih v Evropi — izvajanje Evropskega pakta za mlade in spodbujanje dejavnega državljanstva

KOM(2005) 206 končno

(2006/C 28/07)

Evropska komisija je 30. maja 2005 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Sporočilo Komisije Svetu o evropskih politikah, ki zadevajo mlade. Obravnavanje skrbi mladih — izvajanje Evropskega pakta za mlade in spodbujanje dejavnega državljanstva.*

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. oktobra 2005. Poročevalka je bila ga. **Jillian van Turnhout**.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) s 126 glasovi za, brez glasov proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor se strinja z Evropskim paktom za mlade in z njegovo obravnavo, opisano v sporočilu Komisije o evropskih politikah, ki zadevajo mlade. Sporočilo določa okvir, ki lahko služi kot osnova prihodnjega razvoja politike na področjih, ki vplivajo na mlade v Evropski uniji.

1.2 Usoda Evrope je vse bolj odvisna od tega, ali je sposobna ustvariti družbo, ki je naklonjena otrokom in mladim. Ko je Evropski svet spomladi 2005 sprejel Evropski pakt za mlade kot del revidirane lizbonske strategije, ki je osredotočena na rast in delovna mesta, je s tem priznal, da sta vključevanje mladih v družbo in delovno okolje ter boljše izkoriščanje njihovega potenciala bistvena dejavnika za zanesljivo vrnitev k trajnostni rasti v Evropi.

1.3 EESO se zaveda vrste izzivov, ki jih današnja družba postavlja mladim, zato že več kot desetletje redno prispeva k razvoju mladinske politike na ravni Skupnosti⁽¹⁾. Odbor je dal pobudo za pomembne razprave o ključnih področjih, kot so

(¹) Bela knjiga: Mladinska politika (OJ C 116 z dne 20.4.2001 – poročevalka: ga. Hassett-van Turnhout)

Bela knjiga Evropske komisije – Nove spodbude za mlade Evropejce (OJ C 149 z dne 21.6.2002 – poročevalka: ga. Hassett-van Turnhout)

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi evropskega leta izobraževanja s pomočjo športa 2004 (OJ C 149 z dne 21.6.2002 – poročevalec: g. Koryfidis)

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o oblikovanju akcijskega programa Skupnosti za pospeševanje organov, dejavnih na Evropskem nivoju na področjih, ki se tičejo mladih (OJ C 10 z dne 14.1.2004 – poročevalka: ga. Hassett-van Turnhout)

SOC/174 Odnosi med generacijami (UL C 157 z dne 28.6.2005 – poročevalec: g. Bloch-Laine)

234 z dne 22.9.2005 – poročevalec: g. Rodriguez Garcia-Caro).

zaposlovanje mladih, njihovo vključevanje v družbo, izobraževanje, mobilnost, sodelovanje in vloga nevladnih organizacij. EESO pa se zaveda tudi izzivov, pred katere je sedaj postavljena Evropska unija, in nujnosti, da znova pridobi zaupanje državljanov.

1.4 EESO priporoča, da bi mladi dobili osrednjo vlogo v tem okvirju. Poleg tega jih je treba spodbujati in jim omogočiti aktivno sodelovanje pri razvoju politike. Za mlade ljudi je najboljša motivacija za sodelovanje, če lahko prispevajo k spremembam. Države članice in institucije morajo poskrbeti za potrebna sredstva, podporo in mehanizme, ki bi mladim na vseh ravneh olajšali sodelovanje pri odločitvah in dejavnostih, ki vplivajo na njihovo življenje. Samo dejanska možnost vplivanja zagotavlja resničen občutek odgovornosti.

1.5 Evropa danes bolj kot kdajkoli prej potrebuje stalno zavezanost mladih, ki bo pomagala graditi združeno, konkurenčno, zanesljivo in vključujočo Evropo. Če naj Evropska unija mladim kaj pomeni, mora imeti pozitivno vlogo v njihovem življenju in konkretno pokazati zmožnost, da se lahko odzove na njihove potrebe. Uspeh pobude pa je odvisen tudi od vključenosti vseh zadevnih strani, zlasti mladinskih organizacij, pa tudi regionalnih in lokalnih oblasti ter socialnih partnerjev. EESO je prevzel idejo, ki izhaja iz poročila skupine na visoki ravni o prihodnosti socialne politike v razširjeni Evropski uniji: „od medgeneracijskega pakta k paktu, osredotočenemu na starejše in temelječemu na strahu... do novega pakta, osredotočenega na mlade in temelječega na zaupanju... da bi strahove spremenili v zmagovalen proces, ki bo temeljil na pozitivnem zaznavanju prihodnosti in novem medgeneracijskem ravnovesju.“

1.6 EESO torej upa, da bo sporočilo na evropski in nacionalni ravni postavilo temelje za boljše partnerstvo med nosilci odločanja in mladimi. Resnično in stalno vključevanje mladih

in mladinskih organizacij v razvoj in izvajanje politike bo zagotovilo, da se bodo obravnavale resnične potrebe mladih ljudi in da se bodo mladi počutili kot soustvarjalci lizbonskega procesa.

2. Ozadje

2.1 Na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta 22. in 23. marca so voditelji držav in vlad EU sprejeli Evropski pakt za mlade. ⁽²⁾ Ob predlogu pakta so voditelji držav in vlad Francije, Nemčije, Španije in Švedske določili štiri osnovne teme: ranljivost mladih; potreba po razvoju medgeneracijske solidarnosti v starajoči se družbi; potreba po pripravi mladih za življenje s pomočjo izobraževanja in usposabljanja; potreba po večji usklajenosti vseh političnih področij, ki vplivajo na mlade.

2.2 Sporočilo obravnava različna vprašanja in politična področja, ki so za mlade v Evropi zelo pomembna in ki sta jih kot take opredelili tudi bela knjiga Komisije o novih spodbudah za mlade Evropejce in kasnejša resolucija Sveta z dne 27. junija 2002, ki je pripravila okvir za mladinsko politiko v Evropi.

2.3 Kot odgovor na spomladanske ugotovitve Sveta je Evropska komisija 12. aprila ⁽³⁾ sprejela integrirane smernice. Paket smernic, ki vključuje priporočilo za širše smernice ekonomskih politik na eni strani in potrjen predlog sklepa Sveta o smernicah zaposlovanja na drugi strani, bi moral biti podlaga za nacionalne programe reform za naslednja tri leta, ki jih morajo oblikovati države članice.

2.4 Uvod k smernicam poudarja pomen vključevanja zainteresiranih strani v lizbonsko strategijo in navaja, da morajo EU in države članice izkoristiti vsako priložnost za vključitev regionalnih in lokalnih vlad, socialnih partnerjev in civilne družbe v izvajanje integriranih smernic.

2.5 Širše smernice ekonomskih politik so osredotočene na prispevek ekonomske politike k uresničevanju lizbonskih ciljev, smernice zaposlovanja pa se posebej nanašajo na evropsko strategijo zaposlovanja in imajo za cilj uskladitev politik zaposlovanja držav članic. Smernice zaposlovanja izrecno omenjajo Evropski pakt za mlade, nekatere akcijske smernice Pakta so vključene v integrirane smernice. Dve smernici še posebej odražata vsebino Evropskega pakta za mlade: smernica št. 18 govori o ustvarjanju zaposlitvenih možnosti za mlade in zmanjševanju njihove brezposelnosti, boljšem usklajevanju poklicnega in

zasebnega življenja ter možnosti otroškega varstva; smernica št. 23 vključuje zmanjšanje števila tistih, ki predčasno zapustijo šolanje, boljši dostop do osnovnega poklicnega, srednjega in visokega izobraževanja, vključno z vajeništvom in podjetniškim usposabljanjem. Smernica št. 24 vključuje tudi širitev možnosti za izobraževanje in usposabljanje, razvoj okvirjev za podporo transparentnosti kvalifikacij, njihovega priznavanja v praksi ter veljavnost neformalnega in priložnostnega učenja. Na koncu smernic za zaposlovanje je znova navedeno, da bi morale države članice vzpostaviti široko partnerstvo za spremembe in sicer tako, da vključijo parlamentarna telesa in zainteresirane strani, tudi tiste na regionalni in lokalni ravni.

2.6 Pobuda opozarja na pomen mladih na ključnih področjih lizbonskega partnerstva za rast in zaposlovanje, zlasti preko evropskih strategij zaposlovanja in socialnega vključevanja ter delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje za leto 2010, in zahteva usklajenost pobud na teh področjih.

2.7 Sprejetje Pakta sovпада z zaključkom prvega obdobja uresničevanja bele knjige o novi spodbudi za mlade Evropejce iz leta 2001, ki jo vsebuje tudi resolucija Sveta iz junija 2002. Bela knjiga je določila okvir evropskega sodelovanja na področju mladih, z namenom krepitev dejavnega državljanstva mladih, in sicer z odprto metodo usklajevanja (OMC) ter vključevanjem dimenzije mladih v druge politike.

2.8 Evropski pakt za mlade, ki je bil dokončno sprejet na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta, poudarja, da morajo mladi Evropejci imeti korist od vrste politik in ukrepov, ki so sestavni del lizbonske strategije. Pakt želi izboljšati izobraževanje, usposabljanje, mobilnost, poklicno in socialno vključevanje mladih in olajšati usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Evropski pakt za mlade si prizadeva tudi za zagotovitev usklajenosti vseh pobud na teh področjih in za zagotovitev izhodiščne točke za močno in trajno mobilizacijo v imenu mladih. Besedilo tudi opozarja, da je uspeh Evropskega pakta za mlade odvisen od vključenosti vseh zadevnih strani. To so predvsem nacionalne, regionalne in lokalne mladinske organizacije, pa tudi regionalne in lokalne oblasti ter socialni partnerji. Pakt predlaga, da države članice pripravijo načrt ukrepov na treh področjih: 1) zaposlovanje, vključevanje in socialni napredek; 2) izobraževanje, usposabljanje in mobilnost; in 3) usklajevanje poklicnega in družinskega življenja.

⁽²⁾ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

⁽³⁾ SOC/206 Smernice politike zaposlovanja; 2005-2008 (UL C 286 z dne 17.11.2005 – poročevalec: g. Malosse).

3. Vključenost mladih

3.1 Pri pripravi tega mnenja je EESO 6. septembra 2005 organiziral posvetovanje predstavnikov organizacij, ki vključujejo mlade. Zaključki posvetovanja so navedeni v tem mnenju.

3.2 Vključevanje mladih mora biti izhodiščna točka za vse dejavnosti. Vsaka politika, ki je usmerjena k mladim, mora upoštevati osnovno načelo sodelovanja mladih, to je načelo, ki je na evropski in mednarodni ravni vedno znova omenjeno⁽⁴⁾. EESO pozdravlja ukrepe za posvetovanja z mladimi na evropski ravni, še posebej z organizacijo „États Généraux“ leta 2005, vendar z obžalovanjem ugotavlja, da sporočilo ne vsebuje jasnih priporočil, kako naj bi se mladi in mladinske organizacije vključevali in sodelovali na ravni držav članic. EESO poziva Komisijo in države članice, da uporabijo ustvarjalnejše načine za stike in delo z mladimi.

3.3 EESO poudarja pomen aktivnega sodelovanja in avtonomnosti mladih, ne le na trgu dela, temveč tudi v širši družbi. Aktivno sodelovanje mladih v družbi in njihova avtonomnost bi morala biti tako cilj kot tudi način, ki bi prispeval k osebnemu razvoju mladih, njihovem občutku za pobude in njihovih socialni vključenosti in socialni koheziji na splošno.

3.4 EESO z obžalovanjem ugotavlja, da mehanizmi za resnično vključitev mladih in njihovih organizacij v sporočilu niso jasno začrtani. Na posvetovanju 6. septembra 2005, omenjenem v točki 3.1, so študentske organizacije na primer poudarile, kako dejstvo, da mladino vodi delegacija institucij splošnega interesa (v primeru obveznega sistema socialne zaščite študentov), omogoča mladini v celoti (in ne samo organizirani mladini), da se zaveda svoje odgovornosti in da se tako tudi predstavlja. EESO poziva Komisijo in države članice k razvoju in izvajanju politik v partnerstvu z mladimi in mladinskimi organizacijami in njihovim nadaljnjem vključevanju v vse faze. Z mladimi in njihovimi organizacijami ter socialnimi partnerji se *je treba* posvetovati o razvoju ukrepov za to pobudo v okviru nacionalnih lizbonskih reformnih programov in o nadaljnjem izvajanju.

⁽⁴⁾ Bela knjiga EESO: Mladinska politika, UL C 116 z dne 20.4.2001; Deklaracija Združenih narodov ob Mednarodnem letu mladih 1985, „Mir, sodelovanje, razvoj“; Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, 1989; Evropska listina o sodelovanju mladih v občinskem in regionalnem življenju Kongresa lokalnih in regionalnih oblasti v Evropi, 1992; Resolucija s srečanja Sveta in ministrov za mlade s Svetom 8. februarja 1999 (OJ 1999/C42/01).

3.5 EESO z zanimanjem pričakuje sintezno poročilo⁽⁵⁾ Komisije, ki bo dokumentiralo dosedanje delo držav članic na področju sodelovanja mladih kot del postopka OMC⁽⁶⁾. Pričakuje se, da bo sintezno poročilo predstavilo primere dobre prakse, ki bi jih lahko uporabile druge države članice.

3.6 EESO želi razjasniti vlogo organizacij civilne družbe, še posebej mladinskih organizacij v okviru odprte metode usklajevanja. Naj spomnimo, da odstavek 38 lizbonskih sklepov Evropskega sveta predvideva vlogo nevladnih organizacij pri odprti metodi usklajevanja⁽⁷⁾. EESO lahko pri razvoju in uvedbi mehanizma za vključevanje mladih in mladinskih organizacij v svojem okviru igra dejavno vlogo s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami na tem področju.

4. Mladi v lizbonskem partnerstvu za rast in zaposlovanje

4.1 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da Pakt posveča posebno pozornost vprašanju zaposlovanja mladih. Vendar pa bi bilo treba Pakt za mlade razvijati in izvajati z vidika, da je vprašanje zaposlovanja mladih samo po sebi pomemben cilj in ne le del lizbonske strategije. Uspeh lizbonske strategije je sicer pomemben za mlade, vendar so tudi mladi pomembni za uspeh lizbonske strategije. Za doseg večje rasti in višje stopnje zaposlenosti, stalnih inovacij in boljšega podjetništva so vlaganja v mlade odločilnega pomena. Njihova vključenost v strategijo in njihov občutek, da so soustvarjalci strategije in zavezani njenim ciljem, so nujne za učinkovito delovanje lizbonske strategije.

4.2 Ravno tako je vprašanje zaposlovanja eno najpomembnejših za evropske državljane. Z vsemi močmi se je treba bojevati proti nesprejemljivo visoki stopnji brezposelnosti, ki predstavlja resnično grožnjo koheziji v naši družbi⁽⁸⁾. Stopnja brezposelnosti mladih v Evropi je še vedno več kot dvakrat višja od povprečne stopnje brezposelnosti. Veliko mladih se sooča z zelo realno možnostjo, da bodo ostali brez dela ali morali živeti

⁽⁵⁾ Poročilo bo predvidoma objavljeno do konca leta 2005.

⁽⁶⁾ Odprta metoda usklajevanja (Open Method of Coordination).

⁽⁷⁾ Odstavek 38 lizbonskih sklepov navaja, da se bo Evropska komisija povezala z različnimi posredniki in uporabniki, namreč socialnimi partnerji, podjetji in nevladnimi organizacijami in tako razvila metodo primerjalne analize najboljših praks in obvladovanja sprememb.

⁽⁸⁾ Zaključki predsedstva Evropskega sveta, Luksemburg 1997

z zelo nizkimi dohodki. Tveganje, da bodo socialno izključeni, je za mlade, ki izhajajo iz revnejšega okolja, etničnih manjšin, za priseljence, invalide in ženske, še večje. Širše gledano pa občutijo vsi mladi pojave ogroženosti, osiromašenja in odvisnosti, kar je hudo, saj takšnega stanja še ni bilo. Hkrati pa to odpira novo možnost za solidarnost vseh mladih in družbe pri iskanju izhoda iz tega novega stanja v Evropi.

4.3 Mladi so bolj izpostavljeni brezposelnosti ali — če so zaposleni — tveganju, da bodo morali preživeti z nizkimi dohodki⁽⁹⁾. Cilj lizbonske strategije je ustvariti ne le več, temveč tudi boljše delovna mesta. Da bi mladi lahko izkoristili te možnosti, se je treba bolj osredotočiti na ustrezno usposabljanje, izobrazbo, pripravnost in možnosti, ki bi mladim omogočile doseči zadovoljstvo v zasebnem in poklicnem življenju ter pridobitev veščin, potrebnih za življenje. Poleg tega mora znanje, pridobljeno v okviru šolanja, mlade pripraviti na poklicno življenje in uspešno uporabo ukrepov za nadaljnje izobraževanje.

4.4 EESO poudarja priznavanje demografskih sprememb v Evropi in povezave z zeleno knjigo Komisije o soočanju z demografskimi spremembami⁽¹⁰⁾. Število otrok, starih od 0 do 14 let, se bo na primer v obdobju od leta 2000 do leta 2015 zmanjšalo za 11 %, do leta 2030 pa še za 6 %. Poleg tega EESO opozarja na socialne, kulturne in politične spremembe v Evropi. Demografske spremembe niso le statistika in številke, pri izbiri ustrezne politike in ukrepov je nujno treba upoštevati širši vidik sprememb. Kot opozarja skupina na visoki ravni o socialni politiki v razširjeni Evropski uniji, ta demografska situacija, ki se bo najkasneje leta 2025 soočila s precejšnjim zmanjšanjem primerljivega vpliva mladih kot skupine, je lahko (če jo izkoristimo) priložnost, ker obsega „manjše povpraševanje po družbenih virih“ in možnost, da z ohranjanjem stalnih stroškov znatno izboljša stanje na teh področjih.

4.5 Zato je EESO mnenja, da bi Evropski pakt za mlade in z njimi lahko pomembno izboljšal življenjske razmere in prihodnje možnosti mladih v Evropi, istočasno pa bi lahko prispeval k učinkovitemu izvajanju lizbonske strategije.

5. Evropski pakt za mlade

5.1 EESO se strinja z zaključki Evropskega sveta, da bi vrsta politik in ukrepov, ki so sestavni del prenovljene lizbonske strategije, lahko koristila mladim.

⁽⁹⁾ Poročilo skupine na visoki ravni o prihodnosti socialne politike v razširjeni Evropski uniji.

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 94. Demografske spremembe – solidarnost med generacijami.

5.2 Za doseg največjega možnega učinka Pakta za mlade so v skladu s sporočilom pomembni naslednji vidiki:

- (i) Ukrepi za zaposlovanje, vključevanje in socialni napredek mladih. Osrednja točka integriranih smernic je prispevek k politiki zaposlovanja za ustvarjanje več in boljših delovnih mest.
- (ii) Ukrepi za izobraževanje, usposabljanje in mobilnost. Predlagane integrirane smernice poudarjajo potrebo po tem, da se Evropa razširi in izboljša vlaganje v človeški kapital ter da prilagodi sisteme izobraževanja in usposabljanja. Nadalje smernice pozivajo države članice, da povečajo možnosti za mobilnost, vključno z več priložnostmi za mlade za delo in študij v tujini.
- (iv) Ukrepi za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Integrirane smernice priznavajo potrebo po boljši usklajenosti poklicnega in osebnega življenja in obravnavajo vprašanja kot so varstvo otrok, družini prijazen delovni čas in enakost.

5.3 EESO z razočaranjem ugotavlja, da sporočilo določa potrebna dejanja za vsakega od zgornjih ukrepov, vendar niti državam članicam niti Komisiji ne postavlja jasnih in merljivih ciljev. V času, ko se državljani sprašujejo o smislu Evropske unije, je izredno pomembno, da Evropa učinkovito ukrepa. Zato je tako pomembno, da so cilji nedvoumni in usmerjeni k rezultatom.

5.4 Nacionalne vlade je treba spodbujati, da naloge in cilje količinsko opredelijo in jih v jasni obliki vključijo v nacionalne reformne programe. Naloge in cilji ne smejo biti osredotočeni le na težave, s katerimi se na določenih področjih soočajo mladi, temveč morajo obravnavati tudi vprašanja, ki imajo na uresničitev teh ciljev in rezultatov pomemben, četudi neposreden učinek, predvsem stanovanje in namestitve, pa tudi potreba po družinski politiki, usmerjeni k mladim staršem. Tako na evropski kot tudi na nacionalni ravni je pomembna tudi vzpostavitev učinkovitih mehanizmov usklajevanja, s katerimi lahko dosežemo skladen pristop na vseh področjih.

5.5 EESO zahteva, da države članice razmislijo o vključitvi naslednjih ciljev v nacionalne reformne programe lizbonske strategije:

- Zmanjšanje brezposelnosti mladih za najmanj 50 % kot cilj, ki se ga postavi za vsako državo članico posebej, v obdobju 2006–2010 (trenutna stopnja brezposelnosti med mlajšimi od 25 let v EU znaša 17,9 %) ⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Stran 3: sporočilo Komisije.

- Razvoj sistemov socialne zaščite, ki bodo mladim omogočili odločitve glede lastne prihodnosti.
- Uvedba ukrepov za pospeševanje socialne vključenosti mladih, še posebej za odpravo težav mladih, ki niso v postopku izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja ali tistih, ki niso prijavljeni kot brezposelni.
- Zmanjšanje neenakosti med dečki in deklicami pri dostopu do strokovne in tehnične izobrazbe in zmanjšanje razlik v osebnih dohodkih v času zaposlitve.
- Zmanjšanje števila mladih, ki predčasno prekinajo šolanje, za 50 % v obdobju 2006–2010 in spodbujanje delovne prakse za spoznavanje dela v podjetjih.
- Poudarjanje pomena znanja tujih jezikov za boljše izobraževalne in zaposlitvene možnosti ter boljšo mobilnost mladih.
- Pospeševanje mladega podjetništva s pomočjo finančne in tehnične podpore ter zmanjšanje birokracije, potrebne za prevzem, prenos in ustanovitev podjetja.
- Podpiranje urejenega, nadzorovanega splošnega izobraževanja v zgodnjem otroštvu in skrb za dogovorjene standarde.
- Dodatna pomoč prikrajšanim družinam.

5.6 EESO spodbuja Komisijo, da nadaljuje svoje delo pri priznavanju dela mladih in z zadovoljstvom pričakuje uresničitve pobud „Youthpass“. Vendar pa je EESO mnenja, da samo „Youthpass“ ni dovolj za priznanje dela mladih. Zato priporoča, da se Komisija poveže z organizacijami delodajalcev, zaposlenih, predstavnikov izobraževalnih ustanov in ustreznimi nevladnimi organizacijami ter tako razvije prilagodljivo metodologijo za boljše osveščenost o prispevku, ki ga ima delo mladih za njihov razvoj, ter o spretnostih, vrednotah in pristopih, ki jih mladi pridobijo z aktivnim sodelovanjem v mladinskih organizacijah in pri mladinskem delu. EESO bi lahko ta postopek olajšal in pospešil.

5.7 Države, ki so se pri mednarodnem ocenjevanju Svetovnega gospodarskega foruma odrezale najbolje, veliko investirajo

v socialno politiko in socialno varstvo, obenem pa imajo tudi visoko stopnjo zaposlenosti ter nizko stopnjo revščine po socialnem transferju⁽¹²⁾. Trajnostni sistemi socialne varnosti, temelječi na načelu solidarnosti in oblikovani kot zaščita pred najpomembnejšimi tveganji, s katerimi se sooča posameznik, so temelj za uspeh.

5.8 EESO je mnenja, da je nujno treba posvetiti več pozornosti položaju mladih na podeželju in v revnejših mestnih okoljih. Mladi so pogosto prikrajšani zaradi okolja, v katerem živijo. Marsikje na podeželju in v revnejših mestnih predelih mladi nimajo dostopa do kakovostne izobrazbe, usposabljanja, mobilnosti, zdravstvenih storitev, ponudbe za preživljanje prostega časa, nimajo zaposlitvenih možnosti ali priložnosti sodelovati v civilni družbi. Uvesti bi bilo treba posebne ukrepe, s katerimi bi zagotovili, da bi mladi na določenih geografskih območjih izkoristili vse priložnosti in sami sprejemali odločitve. Oddaljenost mnogih podeželskih območij pomeni, da mladi nimajo dobrega dostopa do informacij, še posebej glede priložnosti.

5.9 EESO pozdravlja predlog, da se v letu 2005 izvede raziskava o socialnem vključevanju močno družbeno zapostavljenih mladih. Vendar se morajo države članice soočiti z izzivom, ki ga predstavlja odprava revščine otrok, in takoj določiti cilje. Če želijo biti države članice kos temu izzivu, morajo izdelati obsežen, trajnosten in z vsemi sredstvi podprt akcijski program za boj proti revščini otrok, ki ima veliko razsežnosti. Revščina otrok negativno vpliva na celo vrsto drugih področij kot so zdravje, izobraževanje in celo zmanjšuje „življenjske“ možnosti otroka, da se bo sploh kdaj rešil iz začaranega kroga revščine. Države članice morajo takoj uvesti ukrepe za reševanje celotnega spektra te problematike.

5.10 Komisija je odločena, da postavi vprašanje invalidnosti bolj v središče, kar izrecno potrjuje v svojem Evropskem akcijskem načrtu za enake možnosti za invalide iz leta 2003⁽¹³⁾. Zato se mora Komisija pri vseh svojih dejavnostih bojevati proti diskriminaciji. Osredotočenost na invalidnost je nujno potrebna za zagotovitev polnega in enakega sodelovanja in vključevanja invalidnih oseb v družbo. EESO poudarja, da mora za polno vključitev invalidne mladine v mladinsko politiko sporočiti vsebovati tudi naslednje točke: enako sodelovanje pri dejavnostih v okviru mladinskega programa, enak dostop do informacij o mladinski politiki in mladinskih projektih ter ukrepi za večjo osveščenost.

⁽¹²⁾ Poročilo skupine na visoki ravni o prihodnosti socialne politike v razširjeni Evropski uniji, maj 2004.

⁽¹³⁾ KOM (2003) 650 končno, 30.10.2003

5.11 Mladi ne predstavljajo homogene kategorije, zato EESO predlaga, da se na ravni nacionalnih držav politike definirajo dovolj raznoliko, in se upoštevajo tako potrebe trga dela kot tudi potrebe posameznikov. Hkrati Odbor priporoča Evropski komisiji, da izdela analizo stanja in potreb mladih v Evropi.

6. Dejavno državljanstvo mladih

6.1 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da je Komisija dejavno državljanstvo mladih vključila v svojo pobudo, čeprav je bilo to izključeno iz Evropskega pakta za mlade. EESO se strinja s predlogom Komisije za podporo in krepitev štirih sedanjih ciljev, ki so: sodelovanje, informacije, prostovoljne dejavnosti in boljše poznavanje težav mladih. Vendar EESO poudarja, da je treba nujno zagotoviti, da bo odprta metoda usklajevanja prinesla otipljive rezultate. Zato je treba poiskati in odpraviti pomanjkljivosti v sistemu in postopku OMC.

6.2 EESO ugotavlja, da bodo države članice do konca leta 2005 poročale o skupnih ciljih in v okviru sodelovanja in informacij. Poročila o prostovoljnih dejavnostih in boljšem poznavanju področij mladih bodo sledila v letu 2006. EESO pa zahteva tudi boljše partnerstvo in poudarja nujnost vključitve vseh zainteresiranih strani v pripravo nacionalnih poročil o napredku, še posebej mladih in mladinskih organizacij. Zaradi transparentnosti je ta poročila treba pripravljati javno in/ali poskrbeti za to, da bodo končana poročila dostopna javnosti. Tudi nevladne organizacije je treba spodbujati k izdelavi njihove lastne ocene postopka OMC, kar je treba tudi finančno podpreti.

6.3 Organizacije civilne družbe in socialni partnerji so sestavni del vsake pluralistične demokracije. Zato imajo mladinske organizacije pomembno vlogo pri pospeševanju dejavnega državljanstva in sodelovanja, kar poteka na osnovi neposrednega dela z mladimi in za mlade, kjer mladi razvijajo svoje spretnosti, znanja in samozavest, tako da lahko razvijajo vse potencialne in dosežejo najboljši možen standard in kakovost življenja. Pri svojem delu so te organizacije blizu državljanom in se ob podpori posameznikov in skupin iz lastnega območja lotevajo lokalnih vprašanj. Njihova naloga je tudi, da mlade naučijo zastopati svoje lastne interese. Mladinskim nevladnim organizacijam je treba dati primerno finančno podporo in potrebno priznanje ter sredstva, saj bodo le tako lahko aktivno sodelovale v postopkih odločanja in na vseh ravneh v družbi.

6.4 V okviru razprave o zastopanosti organizacij evropske civilne družbe pri civilnem dialogu je EESO že večkrat poudaril⁽¹⁴⁾, da le jasno priznana zastopanost akterjem socialne družbe daje pravico do dejavnega sodelovanja pri postopku oblikovanja in priprave odločitev Skupnosti, kot to velja za socialne partnerje v okviru evropskega socialnega dialoga.

6.5 EESO z razočaranjem ugotavlja, da Komisija kot bistveni prispevek prostovoljcev k življenju družbe omenja njihovo pomoč pri naravnih katastrofah, kar je sicer hvalevredno dejanje, vendar je EESO mnenja, da bi Komisija in države članice morale priznati in poudariti stalno in trajno vlogo prostovoljcev pri različnih nevladnih organizacijah na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni. Odbor še posebej poziva države članice, da podprejo prostovoljno delo s pomočjo ustrezne davčne politike in tako priznajo, da prostovoljno delo ni le sredstvo za doseg psihološkega in etičnega zadovoljstva mladih, temveč lahko zagotovi vrsto storitev socialnega varstva ali zmanjša njihove stroške.

6.6 EESO obžaluje, da so predlagane dejavnosti zelo omejene in ne vključujejo nalog ali jasnih ciljev. To je izgubljena priložnost za nadaljnji razvoj tega pomembnega vprašanja.

6.7 Evropski programi močno prispevajo k ciljem odprte metode usklajevanja in Evropskega pakta za mlade ter večji vključenosti mladih v druge politike, ki so zanje pomembne. EESO podpira mnenje Komisije, da je treba projekte, ki mlade ljudi spodbujajo, da postanejo dejavni, vključeni državljanji in ki so usmerjeni k temu, da pomagajo razvijati njihove zmožnosti, razvijati na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni v okviru različnih evropskih programov. Veliko programov je mogoče izvajati s tem ciljem. Vendar pa je treba spodbujati mlade in mladinske organizacije, da uporabljajo te programe, in le-te spet uporabljati za mlade. Tako bodo programi postali mladim prijaznejši. Uporaba različnih programov, še posebej Evropskega socialnega sklada in strukturnih skladov, je velika

⁽¹⁴⁾ Na primer dokumentacija v zvezi s Prvo konvencijo civilne družbe, organizirano na evropski ravni 15. in 16. oktobra 1999 in konferenco o vlogi organizirane civilne družbe v evropski upravi 8. in 9. novembra 2001, ter mnenja na to temo. Vloga in prispevek organizacij civilne družbe pri izgradnji Evrope z dne 23.9.1999 (OJ C 329 z dne 17. novembra 1999), Komisija in nevladne organizacije: izgradnja močnejšega partnerstva z dne 13. julija 2000 (OJ C 268 z dne 19. septembra 2000), Organizirana civilna družba in evropska uprava – prispevek Odbora k osnutku bele knjige z dne 26. aprila 2001 (OJ C 193 z dne 10. julija 2001), Evropska uprava – bela knjiga z dne 21. marca 2002 (OJ C 125 z dne 27. maja 2002)

priložnost, da preide mladinska politika od besed k dejanjem. Pogosto so različni projekti, namenjeni izboljšanju življenjskih razmer ali zaposlovanja mladih, premajhni, da bi lahko dobili podporo evropskih skladov. Zato se morajo Komisija in države članice povezati z mladinskimi organizacijami, da bi tako olajšale črpanje sredstev iz EU programov za potrebe mladih v Evropi.

6.8 EESO meni, da je Evropski program za mlade program, ki prinaša največje možnosti za pospeševanje osebnega in socialnega razvoja mladih ter dejavnega državljanstva. Odbor pozdravlja pobudo za nov program Mladina v akciji za obdobje 2007–2013 in bo še naprej aktivno vključen v postopek priprave. Glede na razširitev programa in vedno večjo voljo mladih, da program izkoristijo, od Sveta zahtevamo, da za podporo predloga nekoliko poveča finančna sredstva, namenjena temu programu, in sicer na 1200 milijonov evrov. Nadalje Odbor meni, da se je treba pri izvajanju programa redno posvetovati z mladimi, evropskimi mladinskimi organizacijami in Evropskim mladinski forumom. EESO vabi nacionalne ekonomske in socialne odbore, da se vključijo v inovativne izkušnje, da bodo mladim olajšali sodelovanje v postopkih nacionalnih posvetovanj in si izmenjali izkušnje dobre prakse glede vprašanja vloge mladih v njihovih organizacijah.

7. Vključitev dimenzije mladih v druge politike

7.1 EESO podpira predlog Komisije, da se osredotoči predvsem na tista politična področja, ki so vključena v Evropski

pakt za mlade. Vseeno EESO poudarja, da je treba pri razvoju politike na področju mladih upoštevati integrirano mladinsko politiko, v katero je vključenih več resorjev.

7.2 Horizontalni pristop k razvoju politike bo zagotovil bolj usklajeno in učinkovito strategijo. Države članice se pri razvoju politik, kot so smernice za zaposlovanje, redno posvetujejo z organizacijami delodajalcev in sindikalnimi organizacijami. Države članice se morajo ravno tako posvetovati z mladimi in njihovimi organizacijami o politikah, ki se tičejo mladih.

7.3 EESO v mnenju na lastno pobudo o debelosti v Evropi — vlogi in odgovornosti partnerjev civilne družbe ⁽¹⁵⁾ — ugotavlja, da ima 14 milijonov otrok v Evropi prekomerno telesno težo, 3 milijoni pa so močno predebeli. Še bolj zaskrb-ljujoče je, da se to število vsako leto poveča za 400.000. EESO poziva k skupnim prizadevanjem vseh zainteresiranih strani, tudi mladih.

7.4 Odbor se strinja s Komisijo, da so ukrepi, osredotočeni na zdravje otrok in mladih, predvsem zdrav način življenja, prednostna naloga Komisije. Odbor je prepričan, da imajo takšni ukrepi resnični vpliv na državljane, in so nujno potrebni. Zato poziva, da se pobudo za podporo tem ukrepom, načrtovano za 2006, prestavi na leto 2005, kar bi bilo tudi v skladu z že obstoječimi posvetovanji in pobudami.

7.5 EESO poziva, da se v okviru sedmega okvirnega programa za raziskave opravi raziskava o vplivu sodelovanja mladih pri predstavniki demokraciji in prostovoljnih dejavnostih. Poročilo bi lahko omogočilo vpogled v to, kakšen vpliv ima sodelovanje.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ SOC 201 (2005) – Debelost v Evropi – vloga in odgovornost partnerjev civilne družbe (CESE 649/2005 fin)

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o obdobju za razmislek: potek, teme in okvir za ovrednotenje razprave o Evropski uniji

(2006/C 28/08)

Evropski parlament je 6. septembra 2004 sklenil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Obdobje za razmislek: potek, teme in okvir za ovrednotenje razprave o Evropski uniji*.

Odbor se je v skladu s členom 19 poslovnika odločil, da ustanovi pododbor za pripravo aktivnosti na to temo.

Podkomite za razmislek: razprava o Evropski uniji, ki je bil odgovoren za pripravo dela Odbora na to temo, je mnenje sprejel 13. oktobra 2005. Poročevalka je bila ga. Jilliana van Turnhout.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju ...in ... (seja z dne 26. oktobra) s/z ... glasovi za, ... glasovi proti in ... vzdržanimi glasovi.

1. Temeljni argumenti in analize ostanejo nespremenjene

1.1 Argumenti in analize, na podlagi katerih je EESO (28. oktobra 2004) z veliko večino glasov sprejel mnenje o Pogodbi o Ustavi za Evropo ter dejstva in priporočila ostajajo nespremenjeni. Še več, Odbor meni, da so se njegova stališča z nepredvidljivimi zapleti pri procesu ratifikacije ustavne pogodbe le še okrepila.

1.2 Izidi referendumov v Franciji in na Nizozemskem denimo ne kažejo zgolj na neuspešno komuniciranje držav članic in evropskih institucij s svojimi državljani o dejanski Evropi in o njenem sprejemanju sporazumov, temveč opozarjajo tudi na vrzel med javnostjo in evropskim projektom. Ta vrzel zagotovo ni značilna le za te države in ni samo rezultat slabe komunikacije ali trenutnega gospodarskega stanja, temveč postavlja pod vprašaj sam sporazum in način sprejetja sporazuma.

1.3 Smiselno je ponoviti „jasna sporočila“, ki bi jih bilo treba po mnenju Odbora iz oktobra 2004, približati civilni družbi:

- metoda Konvencije — korak naprej pri demokratizaciji procesa izgradnje Evrope;
- ustava pomeni „revolucijo“ v zgodovini evropske izgradnje;
- bolj demokratična Unija, ki priznava, da so interesi državljanov bistvenega pomena za izgradnjo Evrope;
- Unija, ki bolje štiti temeljne pravice evropskih državljanov;
- Unija, ki po zaslugi svoje metode in politik Skupnosti lahko uresniči pričakovanja državljanov.

1.4 Kljub številnim pomanjkljivostim ustavne pogodbe, ki jih je poudaril tudi Odbor, se slednji, da bi jih odpravil, močno

zavzema za osveščanje civilne družbe o dosežkih ustavne pogodbe.

1.5 Med pomanjkljivostmi, ki jih je opazil, Odbor navaja naslednje:

- pomanjkanje primernih določb za izvajanje načela participativne demokracije;
- pomanjkanje določb, ki bi v okviru izvajanja načela subsidiarnosti priznale vlogo organizirane civilne družbe;
- neuspešno upravljanje z EU na področju gospodarske politike in politike zaposlovanja ter pomanjkanje predpisov za posvetovanje Evropskega parlamenta z EESO na področjih, ki v največji meri zadevajo predstavnike civilne družbe.

1.6 Po mnenju Odbora so te ugotovitve še naprej ustrezne in veljavne. V svojem mnenju iz oktobra 2004 se Odbor zavzema za ratifikacijo ustavne pogodbe in zahteva, da se državljanje EU opozori na demokratični napredek, dosežen pri pripravi osnutka Ustavne pogodbe in njenih prednosti.

1.7 Razprave, ki so potekale v okviru procesa ratifikacije, ponovno pričajo o tem, da je temeljni izziv, s katerimi se sooča Evropska unija, vprašanje, kako za sedanjo in prihodnje generacije ohraniti in zagotoviti rast, delovna mesta in blaginjo. Kot je pokazala zadnja anketa Evrobarometra (Evrobarometer 63, september 2005), je to osrednja tema, ki skrbi evropske državljane.

1.8 Temeljne prvine odgovora na to vprašanje lahko najdemo v ciljih lizbonske strategije, kot so jih leta 2000 opredelili voditelji držav in vlad in ki ponujajo konkretno vizijo prihodnosti evropske družbe.

1.9 Priznati pa je treba, da so kljub petletnim intenzivnim razpravam in dejavnostim na evropski ravni rezultati zaostali za pričakovanji, uresničevanje strategije pa je bilo pomanjkljivo.

1.10 „Ob nespornem napredku obstajajo tudi očitne vrzeli in zamude,“ je poročal Evropski svet marca 2005. Za vrzeli in zamude obstaja veliko razlogov, vendar bi se večina verjetno strinjala z naslednjima ugotovitvama:

- Strategija je preveč abstraktna in brez otipljivih posledic za ljudi in podjetja. Javno mnenje pa ne razlikujejo med vplivi globalizacije, politik EU in vplivi nacionalnih politik na svoje življenjske in delovne razmere;
- Pristop k strategiji ostaja proces „od zgoraj navzdol“. Udeležba organizirane civilne družbe je bila nezadostna. V nekaterih državah članicah pa številni vpleteni strategije v večji meri ne poznajo. Kaže, da do resničnega posvetovalnega procesa ni prišlo, vsekakor ne v okviru odprte metode koordinacije za raziskovanje in izobrazbo.

1.11 Zato je Evropski svet marca 2005 še posebej poudaril potrebo po aktivnem sodelovanju civilne družbe pri uresnitvenju ciljev lizbonske strategije.

1.12 Še zlasti je jasno, da bo prihodnost evropskega družbenega modela, vključno s socialnim modelom, ki je temeljni del kolektivne identitete evropskih državljanov in s katerim se slednji močno istovetijo, odvisna od uresnitve ciljev lizbonske strategije. Pri tem ne gre toliko za prihodnost ustavne pogodbe, čeprav je seveda pomembna tudi ta, temveč za zagotovitev pogojev, ki bi evropskim prebivalcem omogočili, da na podlagi skupne globalne vizije o družbi, ki si jo želijo, ponovno sodelujejo pri evropskem projektu.

1.13 Zato je tudi Odbor v svojem mnenju iz oktobra 2004 ustavno pogodbo povezal z lizbonsko strategijo in to utemeljil naslednje:

Lizbonska strategija bi morala biti predstavljena v razpravah, ker prinaša vizijo prihodnosti vsakega evropskega državljana: konkurenčnost, polna zaposlenost, delitev znanja, naložbe v človeški kapital, rast ter ohranjanje okolja in kakovosti življenja skozi trajnostni razvoj.

2. Ponovna oživitev integracijskega procesa — skupna vizija v okviru participativne demokracije

2.1 Da bi bila Evropska unija kos izzivom, s katerimi se sooča, je treba evropskemu integracijskemu procesu ponovno podeliti legitimnost, ki temelji na novem pojmovanju demokratičnega ukrepanja, kjer imajo civilna družba in institucije, ki jo prestavljajo, odločilno vlogo.

2.2 Zato je sodelovanje civilne družbe pri javnem sprejemanju odločitev bistveni instrument krepitve demokratične legitimnosti evropskih institucij in dejavnosti EU. Slednje je še pomembnejše za oblikovanje skupnega stališča o namenu in usmeritvi „Evrope“ in s tem tudi za zagotovitev novega soglasja, ki bo podlaga za nadaljnjo evropsko integracijo in določitev ter izvajanje projekta za Evropo prihodnosti, ki bo bolje izpolnjevala pričakovanja svojih državljanov.

2.3 Institucije Evropske unije in vlade držav članic morajo zagotoviti vzpostavitev kulture popolne subsidiarnosti, v okviru katere bodo sodelovali udeleženci na različnih ravneh pristojnosti ter različni predstavniki družbe, pri čemer morajo evropskim državljanom pokazati, da bo udejstvovanje EU omejeno zgolj na področja, kjer lahko ustvari resnično „presežno vrednost“ oziroma tam, kjer je to v skladu z načelom oblikovanja boljše zakonodaje.

2.4 Po rezultatih zadnje ankete Evrobaromentra je 53 odstotkov anketirancev prepričan, da njihov glas v Evropski uniji ni pomemben. Le 38 odstotkov anketirancev meni nasprotno.

2.5 Tovrstni izsledki pričajo o potrebi po primernih sredstvih, ki bodo evropskim državljanom omogočili, da tudi oni resnično sodelujejo pri oblikovanju projekta za razširjeno Evropo, ki bo imel resnično vsebino in zaradi katerega bodo podprli in se poistovetili s procesom evropske integracije.

2.6 V zvezi s tem je treba poudariti, da demokratična legitimnost Evropske unije ne temelji zgolj na jasnem pojmovanju pooblastil in odgovornosti njenih institucij, temveč da je pomembno tudi, da:

- njene institucije uživajo zaupanje javnosti in lahko računajo s trdno javno podporo evropskemu projektu;
- je popolnoma zagotovljena aktivna udeležba državljanov v demokratičnem življenju Evropske unije;
- se prizadeva za evropsko državljanstvo z lastnimi značilnostmi, ki ni samo združitev nacionalnih državljanstev (!)

2.7 Po mnenju Odbora je ironično, da zaradi trenutno prekinjenega oziroma preloženega procesa ratifikacije ustavne pogodbe njena odsotnost, še zlasti odsotnost določb iz četrtega dela o demokratičnem življenju v Evropski uniji, le še poudarjata Unijino potrebo po ustavi. Temeljni izziv, s katerim se sooča Unija, je torej, kako posredovati to osnovno sporočilo.

2.8 Po mnenju Odbora so argumenti, na katerih temeljijo ustavne določbe o participativni demokraciji in civilnem dialogu, še naprej v celoti veljavni. Evropske institucije morajo zato vanje vložiti vse napore in vzpostaviti resnično participativno demokracijo.

(!) Mnenje CESE SOC/203 „Akcijski program aktivno državljanstvo“

2.9 Okrepljeno sodelovanje je še toliko bolj nujno, ker državljani Evropske unije, kljub dogodkom iz nedavne preteklosti, od njega veliko pričakujejo. Omenjena anketa Evrobarometra je pokazala, da več kot 60 odstotkov državljanov Evropske unije podpira močnejšo integracijo znotraj Unije (številne druge ankete so imele podobne rezultate). Rezultati prav tako kažejo, da si želijo evropski državljani okrepljeno vlogo Unije pri iskanju odgovorov na pereča vprašanja, kot so boj proti brezposelnosti, revščini in socialni izključenosti.

2.10 Odbor je že oktobra 2004 poudaril, da bi v okviru odpravljanja pomanjkljivosti ustavne pogodbe in zagotavljanja podpore njeni ratifikaciji z mobiliziranjem civilne družbe lahko sprejeli številne ukrepe za nadaljnjo izgradnjo predlaganega institucionalnega okvirja in njegovega izboljšanja z operativnimi ukrepi. Odbor je še posebej opozoril, da:

- bi bilo treba določbe o participativni demokraciji predstaviti v okviru več sporočil, ki bi opredeljevala posvetovalne postopke in vlogo EESO;
- se je o vsebini evropskega zakona, ki določa postopke za uresničevanje pravice do državljske pobude, treba posvetovati s civilno družbo. EESO bi lahko zaprosili za pripravo raziskovalnega menja o tej temi;
- bi bilo treba načela participativne demokracije vključiti v ključne strategije EU za spodbujanje rasti, zaposlenosti in trajnostnega razvoja.

2.11 Na ta način je Odbor poskušal prepričati vlade držav članic in institucije EU o nujni potrebi, da se civilno družbo in njene organizacije pridobi za idejo in besedilo ustavne pogodbe.

2.12 Odbor opaža, da „obsežna razprava“, ki so jo v junijski deklaraciji predvideli voditelji držav in vlad, trenutno ne poteka. Odbor meni, da jo je treba nemudoma začeti. Vendar pa verjame, da bo takšna razprava kontraproduktivna, če javno mnenje ne bo razumelo narave evropske integracije in predvsem njene demokratične strani.

2.13 V obdobju za razmislek, za katerega so se junija odločili voditelji držav in vlad držav članic, je treba preučiti načine za odpravo političnega in institucionalnega položaja, ki je nastal kot posledica negativnih rezultatov referendumov v Franciji in na Nizozemskem.

2.14 Vendar pa Odbor meni, da je treba obdobje za razmislek izkoristiti predvsem za vzpostavitev temeljev splošne skupne vizije o prihodnosti Evrope in novega socialnega sporazuma med Evropo in njenimi državljani ter novega soglasja, ki bi vodilo do oblikovanja političnega okvirja za zagotavljanje rasti, zaposlovanja in blaginje. Države članice bi tako „EU odnesle s seboj domov“.

2.15 Treba je nazorno prikazati, da participativna demokracija in civilni dialog nista prazni besedi, temveč bistveni načeli, ki sta odločilnega pomena za uspeh politik Evropske unije in njene prihodnosti.

2.16 Zato je nujno potrebno, da se v vse prihodnje nacionalne, regionalne in lokalne razprave v kar največji meri vključi tudi civilna družba, da se državljane Unije spodbudi k izražanju njihovih pričakovanj in da se določi primerna strategija poslušanja in razpravljanja o politikah Unije in viziji, ki jih imajo državljani o skupni prihodnosti, da bi to dosegli.

2.17 V tem okviru bo Odbor toliko bolj pozorno preučil Načrt D Evropske komisije, ker je prepričan, da se do sedaj še ni začela razprava in da so metoda, časovni raspored in sredstva, namenjeni spodbujanju razprave v vsaki državi pristopnici in tudi na ravni znotraj skupnosti, odločilnega pomena. EESO se pridružuje večkrat omenjeni izjavi podpredsednice Margot Wallström, da je komunikacija dvostranski proces in da mora Evropa bolje prisluhniti. Vendar „prisluhniti“ po mnenju Odbora ne pomeni nujno „upoštevati“, temveč predvsem „pritegniti k sodelovanju“ in „razumeti“.

3. Seznanjanje z Evropo

3.1 Odbor pozdravlja porajajoče se spoznanje, da potrebuje Evropska unija lastno komunikacijsko strategijo in da bo morala svoje komunikacijske instrumente natančno preučiti in izboljšati. Odbor pozdravlja poročilo Evropskega parlamenta z dne 26. aprila 2005 o izvajanju informacijske in komunikacijske strategije Evropske unije in akcijski načrt Evropske komisije o boljšem seznanjanju z Evropo, ki ga je Evropska komisija sprejela 20. julija 2005.

3.2 Tudi Odbor je sprejel strateški komunikacijski načrt, ki ga redno posodablja. Razen tega je njegovo predsedstvo decembra 2004 odobrilo strateški pristop k temi za boljše seznanjanje z Evropo. V obeh si Odbor prizadeva za okrepitev povezovalne vloge svojih članov in organizacij, ki je predstavljajo. Razen tega se je Odbor aktivno vključil tudi v okvir tako imenovane pobude iz Wicklowa iz leta 2004, predvsem s predložitvijo strateškega dokumenta na neuradnem ministrskem srečanju v Amsterdamu z naslovom „Premoščati razlike“, v katerem je obravnaval obsežnejše vključevanje organizirane civilne družbe in predvsem Odbora v komunikacijski proces.

3.3 Odbor je pozdravil zahtevo Evropskega sveta Evropski komisiji iz novembra 2004, da naj izdela jasno komunikacijsko strategijo za Unijo. Odbor v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo pripravlja forum o komunikacijskih izzivih, na katerem bi organizacijam civilne družbe omogočili, da trenutnem procesu razmišljanja prispevajo svoja stališča, ki bi jih lahko Evropska komisija upoštevala pri pripravi načrtovane posvetovalne bele knjige.

3.4 Odbor, ki je aprila 2005 že organiziral podoben forum o trajnostnem razvoju, je pripravljen pripraviti podobne posvetovalne dogodke o najpomembnejših političnih temah, na katerih bi prisluhnil glasu organizirane civilne družbe, ki bi ga na ta način okrepili, Bruselj pa bi mu posvetil pripadajočo pozornost.

3.5 V tej zvezi Odbor poudarja svoje upanje, da bo imel Evropski parlament kot prvi in najpomembnejši element tudi v prihodnje osrednjo vlogo pri demokratičnem premoščanju razlik. Odbor je pripravljen kot partner pristopiti na pomoč Evropskemu parlamentu, kot je to že počel med Konvencijo. Pripravljen je organizirati posvetovanja in forume na lastno pobudo oziroma o vprašanih, o katerih se želi Parlament posebej posvetovati z organizirano civilno družbo.

3.6 Na podlagi teh razmišljanj Odbor poudarja dva temeljna vidika. Prvič: Čeprav pozdravlja pridajanje večjega poudarka komunikacijskim strategijam in orodjem, ponovno opozarja, da je vsak komunikacijski pristop učinkovit le do te mere, kot je kakovostno sporočilo, ki ga vsebuje. Komunikacija je sredstvo in ne cilj. Drugič: Popolnoma podpira proces vzpostavljanja komunikacijske strategije in primernejših komunikacijskih orodij na evropski ravni, vendar je raven Unije zgolj dopolnilna in se morajo komunikacijski procesi v prvi vrsti odvijati v državah članicah. Zato je strategija na evropski ravni nujno potrebna, vendar še zdaleč ne zadostna.

3.7 Pri tem je treba poudariti tudi vlogo predstavniških in posvetovalnih institucij na ravni držav članic — nacionalnih parlamentov in nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov — in na regionalnih ter lokalnih ravneh.

4. Priporočila

Čas je, da začnemo uresničevati participativno demokracijo!

4.1 Razlogi in argumenti, ki so privedli, da se je Odbor tako odločno opredelil za ustavno pogodbo — predvsem določbe o demokratičnem življenju Unije — ostajajo nespremenjeni. Odbor je še naprej trdno prepričan, da je treba za zagotovitev demokratičnega življenja Unije tovrstne določbe trdno zasidrati v ustavni pogodbi. Vendar pa trenutne negotove razmere vplivnih dejavnikov v Evropski uniji ne bi smeli odvrniti od izvajanja ukrepov in takojšnjega uresničevanja načel participativne demokracije. Vse institucije Unije morajo zato aktivno razmisliti o tem, kako lahko

— omogočijo državljanom in predstavniškim združenjem izražanje in izmenjevanje stališč o vseh aktivnostih Unije;

— s predstavniškimi združenji in civilno družbo ohranijo odprt, pregleden in reden dialog;

— izvajajo obsežna posvetovanja z vpletenimi stranmi, da bi zagotovile koherentnost in transparentnost ukrepov Unije.

Poleg tega mora Evropska komisija upoštevati tudi anticipativno uvajanje določb člena I-47 (4) ustavne pogodbe s posvetovanjem s civilno družbo o vsebini evropskega zakona, ki opredeljuje postopke izvajanja pravice državljske pobude (EESO bi lahko zaprosili za pripravo raziskovalnega mnenja na to temo).

4.2 Zato Evropski ekonomsko-socialni odbor odločno poudarja svojo pripravljenost, da bo s pomočjo tradicionalnih posvetovalnih mehanizmov ter predvsem kot vezni člen med Evropo in organizirano civilno družbo prevzel pomembno, čeprav dopolnilno vlogo pri razvoju civilnega dialoga. Pri tem opozarja na potrebo po svežih idejah o načinih vzajemnega sodelovanja z organizirano civilno družbo. Odbor je pripravljen in sposoben, da kot polnopravni partner deluje pri vseh dejavnostih, ki spodbujajo civilni dialog.

Spodbuditi pozitivno javno mnenje in poskrbeti, da bo lizbonska strategija obrodila sadove!

4.3 Evropske gospodarske razmere so ključni dejavnik, ki vpliva na odnos javnosti do procesa evropske integracije. Evropski ekonomsko-socialni odbor ponovno poudarja svojo podporo lizbonski strategiji in vztraja, da morajo Unija in njene države članice javno izpolnjevati svoje obveznosti. Odbor je prepričan, da je lizbonska strategija najboljše zagotovilo za prihodnost gospodarske, družbene, okoljske in kulturne blaginje v Uniji, vendar pa v javnosti ni naletela na odziv, kot ga je bila denimo deležna kampanja za vzpostavitev enotnega trga leta 1992. Strategijo bi bilo treba konkretizirati, njene cilje (morebiti celo naslov), pa vpeti v politično življenje držav članic. Vključevati bi morala tudi civilno družbo in njene organizacije .

4.4 Evropski ekonomsko-socialni odbor bo v skladu z mandatom, ki so mu ga dodelili na Evropskem svetu 22. in 23. marca, z ekonomsko-socialnimi odbori držav članic ter drugimi partnerskimi organizacijami vzpostavil interaktivno mrežo pobud civilne družbe, katere cilj bo spodbujanje in izvajanje lizbonske strategije. (doc. 7619/1/05/rev. 1 Svet, člen 9).

Premostiti razlike — izboljšati komunikacijo

4.5 Odbor neprestano poudarja potrebo po izboljšanju komunikacije med Evropsko unijo in njenimi državljani, v imenu katerih Unija deluje. Odbor opaža, da so institucije EU tako same kot v medsebojnem sodelovanju na tem področju naredile veliko. Evropski parlament in služba Evropske komisije Europe Direkt sta denimo pred kratkim v celoti preoblikovala

svoje spletne strani. Odbor močno podpira medinstitucionalno sodelovanje na področju komunikacije. Opaža Načrt D Evropske komisije in njen namen, da v bližnji prihodnosti začne pripravljati belo knjigo. Pripravljen je po svojih močeh pomagati pri premoščanju razlik, o čemer priča tudi forum vpletenih strani na to temo, ki ga prireja 7. in 8. novembra.

4.6 Vendar pa Odbor verjame, da je uspešna komunikacija odvisna v prvi vrsti od sporočila, ki ga prenaša. V zvezi s svojimi stališči o lizbonski strategiji je Odbor prepričan, da morajo evropske institucije in predvsem države članice razmisliti o nadaljnjih ukrepih, kako državljanom približati Evropo. V zvezi z valjenjem krivde na drugega je bilo povedanega že veliko vendar ostaja dejstvo, da velja Evropa vse prepogosto za negativno oziroma državljanom odtujeno in da so bila prizadevanja, da bi jim približali pozitivne vidike integracijskega procesa nezadostna.

4.7 V kontekstu izboljšanja usklajevanja Odbor poziva k ponovni oživitvi pobude iz Wicklowa (z neuradnega srečanja ministrov za evropske zadeve) in k določitvi posebnega in trajnega mandata za ocenjevanje načinov, kako približati Evropo državljanom, ter k vzpostavitvi neuradnega okvira v državah članicah za ocenjevanje javnega mnenja in izmenjavo najboljših praks. Na medinstitucionalni ravni Odbor poziva k ustanovitvi skupine s podobnim mandatom, ki bi na rednih in pogostih srečanjih razpravljala o vprašanih komuniciranja. Tovrstni mehanizmi so še zlasti pomembni glede na hiter tehnološki razvoj (mobilnimi telefoni, širokopasovne povezave) in razvoj novih komunikacijskih tehnologij njihove uporabe.

4.8 Odbor poudarja pomen redne skrbi za komunikacijo, ki ne bi smela biti predmet priložnostnih kampanj o določenih vprašanjih.

Prepoznavanje poglobitvenih odgovornosti

4.9 Institucije Evropske unije se morajo zavarovati pred, četudi dobronamernim, zmotnim prepričanjem, da je mogoče trenutni „kratki stik“ odpraviti na osrednji ravni v Bruslju. Prizadevanja evropskih institucij za izboljšanje komunikacije so lahko le dopolnilna. Glavna odgovornost je drugje, zid volitev v Evropski parlament in referendumov o ustavni pogodbi v Fran-

ciji in na Nizozemskem jasno pričajo o temeljnem nezaupanju številnih evropskih državljanov. To zadeva predvsem vpliv evropske zakonodaje na njihovo življenje in delo. Države članice morajo zato svojim državljanom razložiti pomen Evropske unije in njene zakonodaje ter z njunimi vplivi seznaniti predstavnike na vsakokratnih nacionalnih ravneh.

4.10 Javnost, vključno s civilno družbo, bo o legitimnosti in skupni prihodnosti Evropske unije prepričana šele takrat, ko bo zaznala njeno verodostojnost, zaupanje in prepoznala transparentnost zakonodajnega postopka ter dobro delujočo pravno državo. Zagotovitev slednjih pa je v prvi vrsti naloga vlad držav članic. Te morajo delovati kot resnični solastniki Unije in se vzdržati neprestanega dvojnega govora, značilnega za ta model, o „nas“ in „njih“.

4.11 K temu lahko veliko prispevajo tudi organizacije civilne družbe, kot to ponazarja vloga Irskega nacionalnega foruma o Evropi. Bistveno je izboljšati komunikacijo na ustrezni ravni (lokalni, strokovni in drugih) in razumljivo ter jasno predstaviti zgodbo o uspehu evropske politike in njenega zakonodajnega procesa. Za izvajanje te naloge so najprimernejše organizacije civilne družbe. EESO jim je zato pripravljen pomagati in jih spodbujati na državnih ravneh, predvsem s pomočjo svojih članov in njihove povezovalne vloge. Če bo obširna razprava o evropskem projektu in evropskih politikah resnično sprožena, se mora začeti na najnižjih ravneh civilne družbe v državah članicah. Evropski forum bo smiselno le, če bo odprt tudi za izražanje stališč z najvišjih in najnižjih ravni. Pri tem v prvi vrsti ni pomembno, ali ta stališča prihajajo od „spodaj“ ali od „zgoraj“, da le dosežejo vse ravni, tako zgornje, kot spodnje in tiste vmesne.

4.12 Pri tem se načrtno izogiba prevelikemu razpravljanju o prihodnosti ustavne pogodbe in možnostih Evropske unije. Jasno je, da vrnitev k statusu quo oziroma pogodbi iz Nice ni rešitev. Morebiti pa bi lahko široko zasnovana razprava, ki bi jo predvideli voditelji držav in vlad, prispevala k iskanju poti, po kateri bi bilo najbolje nadaljevati. Kljub vsemu Odbor s skrbjo opaža, da do takšne obsežne razprave v večini držav članic še ni prišlo. Brez nje pa je resničen napredek težko doseči.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomskega in socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o mobilnosti oseb v razširjeni Evropi in njenemu vplivu na prevozna sredstva

(2006/C 28/09)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. februarja 2005 sklenil, da bo v skladu s členom 29(2) svojega poslovnika pripravil mnenje o naslednji temi: *Mobilnost oseb v razširjeni Evropi in njen vpliv na prevozna sredstva*

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. LEVAUX.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) s 74 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Predmet mnenja na lastno pobudo

1.1 Evropska unija, ki ima danes 25 držav članic, se bo do obdobja 2020/2030 gotovo razširila na nove članice, najprej na Romunijo, Turčijo, Bolgarijo, Hrvaško itd. Ne glede na morebitne nove širitve je zelo verjetno, da se bo pri sodelovanju in izmenjavah območje neposrednega vpliva EU razširilo na oddaljene države, kot so Ukrajina, Gruzija in Rusija.

1.2 Na tem velikem ozemlju velikosti celine, ki meri 6000 km od vzhoda do zahoda in 4000 km od severa do juga, se bodo pojavile nove potrebe po prevozu oseb, da bi omogočili prost pretok ob uporabi načel svobode in razvijali tako obliko evropske demokracije, ki vključuje tudi kulturne izmenjave, ter spodbujali gospodarski razvoj.

1.3 Razvoj prevoznih sredstev za verjetne potrebe mobilnosti v prihodnjih dveh ali treh desetletjih je treba predvidevati upoštevajoč cilj lizbonskega vrha iz leta 2000:

Evropa mora postati najbolj konkurenčno in dinamično na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno doseči trajno gospodarsko rast z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo.

1.4 Tako morajo vsi predlogi, ki se nanašajo na razvoj kolektivnih ali individualnih prevoznih sredstev, upoštevati:

— najnovejše študije o kvalitativnih in kvantitativnih potrebah potniškega prometa do obdobja 2020/2030,

— večjo odzivnost evropskih državljanov zaradi ciljev na področju konkurenčnosti, ki si jih je zadala Evropska unija na začetku 21. stoletja,

— spremembe v obnašanju evropskih državljanov v smislu večje skrbi za okolje,

— potrebe po izmenjavah na področju kulture, kulturne dediščine (umetniške, arhitekturne, itd.), izobraževanja in znanosti,

— bolj svetovljansko evropsko prebivalstvo na več kot dvakrat večjem ozemlju,

— uvajanje in širjenje novih tehnologij, ki bodo omogočale razvoj novih prevoznih sredstev (če bodo hitro sprejeti predpisi, zagotovljena sredstva za raziskave in financiranja naložb, potrebnih za njihovo uvedbo in izvedbo),

— povečanje trgovine in turizma iz območij zunaj Evrope, zlasti iz jugovzhodne Azije, Kitajske in Indije.

1.5 Vsa razmišljanja in ukrepi, ki se nanašajo na razvoj prevoznih sredstev v potniškem prometu, morajo zaradi vključevanja in enakosti med spoloma upoštevati potnike z omejeno mobilnostjo, kot so invalidi, starejši ljudje in majhni otroci. Da bi ljudem z omejeno mobilnostjo omogočili neodvisno in neovirano gibanje, je treba uvesti predpise, ki bodo zagotavljali, da bodo prihodnja prevozna sredstva in z njimi povezana infrastruktura zanje dostopna, podobno kot na področju letalskega prometa Komisija predlaga uredbo, ki natančno navaja pravice oseb z omejeno mobilnostjo ⁽¹⁾.

1.6 Odbor ugotavlja, da se Evropska unija že več desetletij dejavno ukvarja s tovrnim prometom in daje vedno več pobud za povečanje zmogljivosti tovrnega prometa, da bi s tem spodbujala trgovino v Evropi in s tem tudi gospodarski razvoj. Tako so se zelo namnožili projekti prometne infrastrukture, zlasti cestne, redkeje železniške, najredkejši pa so v rečnem prometu.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pravicah oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu.

1.7 Konec leta 2005 bo Komisija predstavila sporočilo o rezultatih vmesne ocene bele knjige z naslovom "Evropska prometna politika do leta 2010: čas odločitve". Tako bo mogoče preveriti razvoj položaja uporabnikov v prometni politiki ter preveriti, če se upoštevanje trajnostnega razvoja dejansko kaže v večjem prehodu tovornega prometa s cestnega na druge oblike prometa (železnica, celinske plovne poti in morski promet ...). Odbor bo na osnovi te bilance pravočasno pripravil ustrezno mnenje, s katerim pa ne moremo že sedaj prehitevati.

1.8 Za zdaj pa Odbor ugotavlja, da kljub projekcijam Mednarodne železniške zveze glede celotnega števila potniških kilometrov v Zahodni Evropi za obdobje 2010/2020 (?), še vedno manjka pregled nad celotnim potniškim prometom. Že več desetletij očitno velja, da prinaša izpolnjevanje zahtev in potreb na področju tovornega prometa zadostne rešitve tudi na področju potniškega prometa. To je očitno res v primeru razvoja cestne infrastrukture, ki se uporablja tako za tovorni promet kot za kolektivne ali individualne prevoze potnikov (avtomobil, avtobus). Ceste so bile vedno namenjene obojemu. Današnji razvoj prometa pa otežuje soobstoj tovornega in potniškega prometa, ki je na številnih cestnih odsekih celo nevaren. Zaradi te nujnosti, ki v glavnem velja le za tovorni promet, je cestna infrastruktura, ki se lahko uporablja tako za tovor kot za ljudi, dobila prednost pred ostalimi oblikami prometa.

1.9 Odbor o takšnem pristopu meni:

- da se je oddaljil od prednostne naloge, določene v beli knjigi, da bo pri prometni politiki uporabnik v ospredju,
- da ga je težko uskladiti s ponovno izraženo voljo po upoštevanju načel trajnostnega razvoja,
- da ne koristi prizadevanjem za evropsko kohezijo, ki poteka prek lajšanja vsakovrstnih izmenjav, torej prek mobilnosti oseb,
- da ne upošteva koristi, ki jo Evropska unija lahko pričakuje od razvoja mednarodnega turizma iz Kitajske in Indije, ki bi do leta 2030 morali doseči dovolj visok standard, da bi lahko na stotine milijonov njihovih prebivalcev vsako leto potovalo po svetu.

(?) Glej prilogo 1.

1.10 V takšnih okoliščinah Odbor, ki sam ne more opraviti študij, prek mnenja na lastno pobudo prosi Komisijo, naj čimprej celovito razmisli o:

- oceni obsega potniškega prometa do leta 2030 v EU in na območju neposrednega vpliva EU,
- oceni obsega gibanja Evropejcev do obdobja 2020/2030, ki bodo iz evropskega prostora odhajali v druge kraje sveta, in obsega tujcev, ki bodo vstopili v EU in se gibali po evropskem prostoru zaradi dela, turizma ali iz drugih razlogov,
- na podlagi teh ocen preveri ali so obstoječe ali že načrtovane kapacitete različnih programov skladne, da bi odgovorile na potrebe potniškega prometa do obdobja 2020/2030,
- predlogu akcijskega načrta, ki bo v skladu z željami in interesi EU in njenih državljanov in bo predstavljen v novi beli knjigi o prometni politiki leta 2010, ki bo namenjala več prostora "**mobilnosti oseb v razširjeni Evropi in njenemu vplivu na prevozna sredstva do obdobja 2020/2030**".

2. Smernice in obseg celovite ocene prevoza ali mobilnosti oseb

2.1 Nove razsežnosti evropskega prostora: razdalje in čas

2.1.1 Odbor poziva Komisijo k ukrepom, da bi se evropski oblikovalci politik in državljanji zavedli geografskih razsežnosti evropskega prostora danes in v bližnji prihodnosti. Do obdobja 2020/2030 bo EU, ki ima sedaj 25 članic, nedvomno sprejela še nove države, razširila območje svojega vpliva zaradi bližine (ali zaradi sodelovanja s sosednjimi državami), tako da bo pokrivala vso evropsko celino, v kateri bo treba težave potniškega in tovornega prometa obravnavati v veliko širšem kontekstu.

2.1.2 Danes se vse premalo Evropejcev zaveda dejstva, da bo EU, skupaj z območjem njenega vpliva, pokrivala ozemlje od Atlantskega oceana na zahodu do osrčja Rusije na vzhodu ter od Črnega morja po Volgi do Baltskega morja na severu, pa vse do Sredozemlja in s tem do Afrike na jugu.

2.1.3 V tem novem prostoru pa razdalj in zanje potrebnega potovalnega časa ne moremo obravnavati kot razširitev ali preprosto nadaljevanje že znanih situacij, ob upoštevanju srednjeročno predvidljivih tehnoloških omejitev in potovalnih hitrosti.

2.1.4 Globalizacija ter zaželeno in verjetno višanje življenjskega standarda v nekaterih državah z veliko prebivalci večja potrebe po prevozu na stotine milijonov ljudi, ki ne živijo v EU in ki bodo vsako leto želeli ali morali vstopiti v evropski prostor, da bi se znotraj njega gibali v sklopu zaporednih in relativno kratkih potovanj. Zato Odbor meni, da je treba nove razsežnosti Evrope upoštevati tako **na ravni razdalj** (znotraj samega evropskega prostora, območja vpliva njegove bližine ter mednarodnih povezav) kot tudi **na ravni časa** (trajanje potovanja, hitrost prevoznih sredstev, optimizacija časa, namenjenega potovanjem, v skladu z željami in omejitvami uporabnikov).

2.2 Možen obseg celovite ocene mobilnosti oseb

2.2.1 Glavni razlogi zakaj morajo ljudje potovati

Prost pretok oseb in blaga je temeljno načelo evropske izgradnje. Odbor meni, da je treba stalno preverjati ali se to načelo ustrezno izvaja, zlasti sedaj zaradi širitve in globalizacije. Spoštovanje tega načela je glavni izziv za evropsko demokracijo in kohezijo.

Prost pretok oseb pomeni določitev pravil (pravnih, sodnih, o zaščiti pred terorizmom, o prevozu oseb z omejeno mobilnostjo itd.). Vendar pa to ni predmet tega mnenja na lastno pobudo, ki je posvečeno sredstvom in opremi, potrebnim za izvajanje načela prostega pretoka oseb, torej za njihovo mobilnost.

Prepoznavanje razlogov, zakaj ljudje želijo ali morajo potovati, je nujno, kajti na podlagi teh razlogov in njihovega kvantitativnega in kvalitativnega pomena se razlikujejo tudi sredstva, ki jih je treba uporabiti.

2.2.2 Odbor predlaga preučitev naslednjih razlogov, katerih seznam pa ni popoln:

- službena potovanja (trgovanje in posel ...),
- potovanja zaradi izobraževanja in izmenjav znanja (študij, seminarji, sodelovanje na področju raziskav ...),
- potovanja iz poklicnih razlogov (zaposlitev z napotitvijo, izvajanje določenega poklica ...),
- potovanja zaradi odkrivanja in izmenjav (turizem, kultura, dediščina ...),
- itd.

2.2.3 Odbor predlaga, da se celovita ocena, za katero se zavzema, omeji na tista potovanja, ki ustvarjajo znatne ponavljajoče se ali kontinuirane tokove.

2.2.4 Dva načina potovanja

Dobro bi bilo upoštevati, na kakšen način bi ljudje želeli potovati, kajti to v določeni meri določa, kakšna sredstva bodo uporabljena.

Ločimo dve veliki kategoriji:

- Individualna potovanja ali potovanja v zelo majhnih skupinah (nekaj ljudi, par, družina ...).

Opomba: Lahko bi, na primer, določili, da je majhna skupina sestavljena iz števila potnikov, ki je v prometnih predpisih opredeljeno kot število potnikov, ki lahko potujejo v osebnem vozilu.

- Potovanja različno velikih skupin (službena, turistična potovanja, upokojenci, počitnikarji itd.)

2.2.5 Prepotovane razdalje

Odbor želi, da bi se področje celovite ocene omejilo, vendar že sama tovrstna omejitev področja zahteva skrben razmislek. Seveda je vnaprej jasno, da bodo zaradi različnih razdalj lahko uporabljena številna različna, dopolnjujoča se ali usklajena prevozna sredstva. Prav tako bo tudi čas, ki ga bodo uporabniki želeli nameniti potovanju, odvisen od razdalj, uporabljenih sredstev, pa tudi od razlogov potovanja. Pri opredeljevanju sredstev, ki naj bi se uporabljala, je treba upoštevati, katere strukture bodo zanje odgovorne (država, lokalne skupnosti, občine ...).

2.2.6 Zato Odbor predlaga razlikovanje med naslednjimi razdaljami:

- **0 do 100 km:** ta razdalja naj ne bo zajeta v celoviti oceni, ker gre za mestna ali primestna potovanja, ki jih organizirajo mesta ali skupine mest, gre torej za posebno področje, ki ga je treba obravnavati ločeno. Težave, ki se pojavljajo povsod v Evropi pri razvijanju ponudbe ustreznih in enotnih storitev na področju mestnih prevozov (varnost, udobje, varstvo okolja, onesaženje, kakovost in stalnost storitve ...), zahtevajo združevanje izkušenj, da bi iz teh potegnili kar največje koristi za uporabnike;

- **100 do 250 km:** vključno z dnevnimi povratnimi potovanji, ki postajajo vse pogostejša, mednje spadajo tudi čezmejna potovanja. Na primer potovanja od doma v službo: po zaslugi hitrih in poceni prevoznih sredstev lahko tudi ljudje, ki živijo daleč od velikih mestnih središč, vsakodnevno potujejo tja v službo;

- **250 do 750 km:** gre za razdalje, pri katerih bi bilo treba preučiti pogoje, v katerih je mogoče vzpostaviti konkurenco med cesto (zasebna vozila ali avtobusi) in železnico (klasično ali hitro);
- **750 do 1500 km:** razdalje, pri katerih bi bilo treba preučiti pogoje, ob katerih lahko pride do izraza konkurenca med železniškim (hitre linije) in zračnim prometom;
- **nad 1500 km:** razdalje na ravni celine, pri katerih je bolj kot pri notranjih razdaljah pomemben čas in pri katerih je nujna organizacija zračnega prometa.

2.2.7 Na koncu bi bilo treba poglavju, posvečenemu razdaljam, dodati še mednarodna in medcelinska potovanja, da bi upoštevali tokove prihodov v evropski prostor in odhodov iz njega.

2.2.8 Odbor seveda želi, da bi se celovita ocena, za katero se zavzema, nanašala na prevozna sredstva in infrastrukturo, ki se uporablja za potniški promet. Na tem področju je treba ne le prepoznati, oceniti in optimizirati obstoječa sredstva, ki so že širše poznana, temveč je treba brez predsodkov raziskovati tudi nove rešitve, ki bodo lahko hitro izkoristile tehnike in tehnologije, ki se bodo na tem področju pojavile v naslednjih desetletjih. Zato mora Komisija podati predloge za spodbujanje, organiziranje in koordiniranje programov raziskav o razvoju prevoznih sredstev in predvideti potrebe v prihodnosti, obenem pa omogočati vključevanje novih rešitev.

2.2.9 Obstoječa potniška prevozna sredstva bi bila v okviru celovite ocene lahko razvrščena tako:

- **Cestni promet:** potuje se z zasebnimi vozili in avtobusi. Danes nič ne kaže na zmanjševanje uporabe tega načina prevoza (ravno nasprotno), ki bo moral izkoristiti tehnološki napredek na področju motorjev in goriv, ki povzročajo manj onesnaženja. Možna sta dva pristopa:
  - prepustiti se, čakati in ugotavljati napredek, v upanju, da bo možno popraviti najhujše posledice;
  - opredeliti smeri proaktivne politike, na primer s pripravo mrež za vzdrževanje in oskrbo z gorivom bodočih vozil na nova goriva, ustvarjanjem in vzdrževanjem infrastruktur, namenjenih izključno določenim cestnim vozilom in uporabnikom, nadaljevanjem raziskav o "pametnih avtocestah", službami za pomoč na cesti in ukrepi na področju potovanj na dolgih razdaljah.
- **Železniški promet** daje danes očitno prednost prevozu s hitrimi vlaki, zaradi česar se na žalost ne ukvarjamo s pomanjkljivostmi klasičnega omrežja.

- **Zračni promet** je v novih pogojih, v katerih se razvija EU, nenadomestljiv tako pri velikih razdaljah kot pri mednarodnem prometu. Zaradi takšnega razvoja in programa hitrega trženja Airbusa A 380 bo treba evropsko letališko infrastrukturo (vključno s povezavami z mestnimi središči) prilagoditi, da bo sposobna sprejemati letala z veliko zmogljivostjo in absorbirati pričakovano povečanje prometa.

- **Pomorski promet** v Severnem, Baltskem in Sredozemskem morju, lokalno in redno zagotavlja prevoze oseb na večjih ali manjših razdaljah. To obliko prometa je zlasti na linijah "morskih avtocest" mogoče razviti in dopolniti z drugimi vrstami prometa.

- **Promet po celinskih plovnih poteh** danes v potniškem prometu velja za nepomembnega, z izjemo nekaterih prestolnic, zgrajenih na reki, kjer ga ljudje uporabljajo za prevoz na delo ali pa je del turistične ponudbe (križarjenja po rekah, ali "ladje-avtobusi"). Treba ga je obravnavati kot možnost in ga ne sistematično zavračati (npr. prevoz na beneško letališče itd.).

2.3 Ocena potreb potniškega prometa do desetletja 2020/2030

2.3.1 Odbor je pri pregledu razpoložljivih številčnih podatkov o oceni obsega potniškega prometa v naslednjih desetletjih ugotovil, da so na tem področju velike vrzeli. Obstaja relativno veliko podatkov o potniškem prometu v preteklosti, vendar ti ne omogočajo dovolj zanesljivih projekcij za prihodnost. Ne upoštevajo namreč niti nedavnih sprememb, kot je na primer širitev EU na 25 držav članic, niti srednjeročnih predvidenanj glede nadaljnjih širitvev, niti sprememb v državah, ki lahko zaradi svoje bližine vplivajo na EU.

2.3.2 EESO ne pozna nobene razpoložljive raziskave o posledicah in potencialnem učinku, ki ga bo na EU imel dvig življenjskega standarda v državah v razvoju, ki bo omogočil stotinam milijonov njihovih prebivalcev vsako leto potovati preko meja, kar se v primeru Kitajske lahko zgodi do leta 2020 in v primeru Indije do leta 2030, o čemer se ujemajo napovedi iz različnih virov. Pogosto omenjana številka 100 milijonov Kitajcev, ki naj bi kot turisti vsako leto potovali preko meja v letu 2020, se nam danes zdi nerealna. Vendar pa je to le 8 % vseh prebivalcev Kitajske. Delež je torej manjši od deleža Japoncev, ki danes potujejo preko meja (približno 12 milijonov ljudi). Neka novejša raziskava kaže, da ima 4 % kitajskega prebivalstva že danes enak standard kot povprečni Evropejci. 4 % ni veliko, vendar v primeru Kitajske to pomeni več kot 50 milijonov ljudi!

2.3.3 Za primerjavo lahko predpostavimo, da se le 50 milijonov Kitajcev odloči priti v Evropo kot turisti in da uporabljajo letalo za potovanja v več držav EU v obliki krajših obiskov (povprečno deset dni). Odbor bi želel, da se EU po preveritvi teoretičnih napovedi posveti nujnemu razvijanju zmogljivosti in spodbudi države, da si priskrbijo primerna sredstva za to, da bi lahko uživale gospodarske koristi, ki jih lahko prinese takšen razvoj turizma. Če se ne bomo sposobni odzvati na potrebe Kitajcev in Indijcev po mobilnosti, bodo ti v danem trenutku odšli tja, kjer jih bodo sposobni sprejeti.

2.3.4 Odbor se je z zanimanjem seznanil z dokumentom z naslovom: *European energy and transport: Scenario on key drivers*, ki ga je objavila Komisija septembra 2004. Ta dokument, na katerega bi se bilo treba sklicevati, vsebuje rezultate raziskave možnega razvoja na številnih področjih do treh mejnikov: 2010/2020/2030. Cilj raziskave je ugotoviti potrebe po energiji ter možnosti uporabe manj onesnažujočih ali obnovljivih virov energije. V tem smislu je četrto poglavje posvečeno prometu in omogoča določene projekcije, iz katerih bi bilo treba izluščiti podatke o potniškem prometu, ki so navedeni vzporedno s podatki o tovornem prometu, ta pa ima v teh statistikah prevladujoč položaj.

2.3.5 **Priloga** k temu poročilu ⁽³⁾ podaja nekaj kazalnikov predvidenega razvoja.

Narejene so projekcije za 30 držav (25 držav članic, ki jim je Komisija dodala še Romunijo, Bolgarijo, Švico, Norveško in Turčijo). Gledano v celoti, bo potniški promet v teh 30 državah naraščal v obdobju 40 let. (Gpkm = gigapotniški kilometer)

— **4196 Gpkm** leta 1990 do **5021** leta 2000 (+ **20 %** v 10 letih)

— **5817 Gpkm** do leta 2010 (+ **16 %** v 10 letih)

— **6700 Gpkm** do leta 2020 (+ **15 %** v 10 letih)

— **7540 Gpkm** do leta 2030 (**12,5 %** v 10 letih)

2.3.6 Odbor opaža, da so, zanimivo, predvidevanja rasti za prihodnja desetletja manjša od rasti, zabeležene v obdobju 1990/2000. Tako lahko sklepamo, da mobilnost oseb ni več merilo vitalnosti gospodarstva.

2.3.7 Opazimo lahko, da se bodo cestni potniški prevozi z zasebnimi vozili v obdobju 2000/2030 povečali za 45 %, železniški promet pa le za 30 %. V enakem obdobju se bo zračni promet povečal za 300 %. Odbor ne more oceniti koherent-

nosti teh predvidevanj, vendar meni, da jih je treba temeljito preučiti, da bi dobili celovit pregled stanja v srednjeročnem in dolgoročnem obdobju.

2.3.8 Odbor torej Komisijo poziva, da pripravi popolno in specifično raziskavo, da bi lahko čim bolj natančno ugotovili kvalitativne in kvantitativne potrebe potniškega prometa do leta 2020 in 2030 in se lahko nanje odzvali.

2.3.9 Ta raziskava bi se morala nanašati ne le na 30 držav, ki jih je že določila Komisija v prej omenjenem dokumentu, temveč tudi na države v območju neposrednega vpliva EU (Hrvaška, Albanija, Ukrajina, Rusija, Severna Afrika ...), ki bodo v 25 letih imele tesne stike z EU, ne glede na to, v kakšni obliki.

2.3.10 Raziskava bi morala prav tako omogočiti oceno vpliva mednarodnih potovanj, zlasti turizma iz razvijajočih se držav (Kitajska, Indija ...), na prehajanja v evropski prostor in iz njega.

3. Predlogi in sklepi

EESO

3.1 meni, da je nujno treba zagotoviti mobilnost oseb v razširjeni Evropi, da bi okrepili demokracijo in prispevali h koheziji EU;

3.2 ugotavlja, da je premalo študij o mobilnosti oseb do leta 2030, da bi lahko ocenili vpliv na potreben obseg prevoznih sredstev in ustrezne infrastrukture;

3.3 poudarja, da traja izvedba vsake obsežne infrastrukture v celotni Evropi zelo dolgo (približno dve desetletji);

3.4 ocenjuje, da lahko na podlagi obstoječih informacij predvidevamo velik porast potreb v potniškem prometu in da bi morala zato Komisija opraviti študije in po tem začeti celovit in specifičen razmislek o tej temi, vzporedno s študijami in razpravami o razvoju tovornega prometa;

3.5 predlaga, da bi lahko na podlagi teh razprav leta 2010 Komisija izdala novo belo knjigo o prometni politiki, ki bi bila bolj temeljita od tiste iz leta 2001, da bi odgovorili na potrebe potniškega prometa do obdobja 2020/2030. Vključena bi lahko bila naslednja merila:

— glavni razlogi, zaradi katerih ljudje potujejo,

⁽³⁾ Glej prilogo 2.

- način potovanja (skupinsko ali individualno),
- razvrstitev po prepotovanih razdaljah,
- oblike prevoza, ki ga potniki uporabljajo, kakovost dostopnosti, zanesljivosti, varnosti itd.;

3.6 predlaga Komisiji, naj skupaj z zadevnimi državami zagotovi potrebna sredstva, da bi lahko v optimalnih pogojih in v skladu z načeli trajnostnega razvoja omogočili mobilnost ljudi, upoštevajoč predvsem:

- težave in omejitve invalidov, starejših oseb in majhnih otrok, v sodelovanju z organizacijami, ki zastopajo osebe z omejeno mobilnostjo;

- sredstva, ki so potrebna za raziskovanje in razvijanje novih tehnik in tehnologij, prilagojenih prevoznim sredstvom v potniškem prometu;
- zakone, predpise in finančne določbe, ki državam omogočajo izvedbo infrastrukturnih projektov, s katerimi bi se odzvali na potrebe;

3.7 na koncu poudarja, da mora združena Evropa zagotoviti, da imajo države uravnoteženo ponudbo storitev na področju tovarnega in potniškega prometa. Poleg tega želi biti seznanjen o začetku priprave te celovite ocene in pri tem sodelovati ter da se z njim posvetuje glede sklepov.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o

- predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trgov za sladkor o
- predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1782/2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete o
- predlogu uredbe Sveta o uvedbi začasnih shem za prestrukturiranje sladkorne industrije v Evropski skupnosti in spremembo Uredbe (ES) št. 1258/1999 o financiranju skupne kmetijske politike

KOM(2005) 263 končno — 2005/0118-0119-0120 CNS

(2006/C 28/10)

Svet EU je 25. julija 2005 sklenil, da v skladu s členoma 36 in 37 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjih dokumentih: *Predlog uredbe Sveta o skupni ureditvi trgov za sladkor*,

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. Bastian.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na svojem 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) mnenje sprejel s 103 glasovi za, 22 proti in 18 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Sladkorno peso prideluje enaindvajset držav EU. Francoski čezmorski departmaji in v manjši meri Španija pridelajo 280.000 ton sladkornega trsa. Letna evropska proizvodnja sladkorja se giblje med 17 in 20 milijoni ton, evropska poraba sladkorja pa se ocenjuje na 16 milijonov ton letno.

1.2 Sladkorno peso, ki je del sistema kolobarjenja, goji 320.000 kmetov na 2,2 milijona hektarjih obdelovalne površine (slabih sedem hektarjev na pridelovalca sladkorne pese). Sladkorno peso predelujejo v 236 tovarnah sladkorja, v katerih je neposredno zaposlenih okrog 75.000 stalnih in

sezonskih delavcev. Evropski sektor sladkorne pese/sladkorja posredno ali neposredno zagotavlja skupno 500.000 delovnih mest.

1.3 Evropska unija proizvede tudi 500.000 ton izoglukeze in 250.000 ton inulinskega sirupa, ima pa tudi rafinerije za predelavo surovega trsnega sladkorja (katerega večji del, 1,6 milijona ton, uvozijo iz držav AKP ⁽¹⁾).

1.4 V sektorju sladkorja, izoglukeze in inulinskega sirupa so sistem proizvodnih kvot zadnjič obnovili leta 2001.

1.5 Komisija je 14. julija 2004 predstavila sporočilo o reformi sektorja sladkorja ⁽²⁾, na osnovi katerega je EESO 15. decembra 2004 ⁽³⁾ sprejel mnenje.

1.6 Komisija je 22. junija 2005 predložila tri zakonodajne predloge ⁽⁴⁾, ki so predmet tega mnenja.

Istočasno je Komisija predložila predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o uvedbi spremljajočih ukrepov za države podpisnice protokola o sladkorju, ki jih prizadeva reforma ureditve EU za sladkor ⁽⁵⁾.

1.7 Zakonodajni predlog Komisije se od sporočila z dne 14. julija 2004 razlikuje v naslednjem:

- trajanje: uredba bo veljala do vključno tržnega leta 2014/2015;
- najnižja cena sladkorne pese se bo znižala za 42,6 % v dveh tržnih letih (na 25,05 eura za tono) z možnostjo nadaljnega znižanja za 10 % v okviru dogovora znotraj trgovine;
- referenčna cena sladkorja se bo znižala za 39 % v štirih letih (na 385,5 evrov za tono), neto referenčna cena pa v dveh tržnih letih (razlika je dajatev, ki jo je treba plačati skladu za prestrukturiranje);
- dajatev na proizvodnjo bo znašala 12 evrov na tono kvote za sladkor, pridelovalci in proizvajalci pa jo bodo krili v enakem deležu;
- kvote A in B bodo združene v enotno proizvodno kvoto. Dodatna kvota enega milijona ton bo razdeljena med države članice, ki proizvajajo sladkor C, proti plačilu 730 evrov za tono dodatne kvote;
- shema za prestrukturiranje bo delovala štiri leta, nato pa se bodo kvote postopoma manjšale;
- kvote za izoglukezo se bodo tri leta večale za 100.000 ton na leto;

⁽¹⁾ Države AKP so: afriške, karibske in pacifiške države v razvoju, podpisnice protokola o sladkorju v okviru Cotonoujskega sporazuma.

⁽²⁾ KOM(2004) 499 končno

⁽³⁾ UL C 157, s. 102;

⁽⁴⁾ KOM(2005) 263 končno

⁽⁵⁾ KOM(2005) 266 končno

— določbe za upravljanje trga sestavljajo: prenos sladkorja, ki je izločen iz sistema kvot, možen odvzem sladkorja iz kvot, ki presega potrebe trga, ter možnost zagotavljanja pomoči za zasebno skladiščenje, kadar tržna cena pade pod referenčno;

— možnost, da se kemična in farmacevtska industrija lahko oskrbita tudi s sladkorjem, ki je izločen iz sistema kvot, kot je v sektorju kvasa in alkohola, in če je zaloge težko preskrbeti, se predvidi posebna tarifna kvota;

— do leta 2009/2010 bo dobava za rafinerije zagotovljena v skladu z njihovimi tradicionalnimi potrebami;

— predlog ne omejuje uvoza sladkorja iz najmanj razvitih držav do leta 2009/2010;

— kar se tiče izvoza, predlog prepoveduje izvoz sladkorja, ki je izločen iz sistema kvot, in ne načrtuje izvoza sladkorja iz kvot brez nadomestila;

— Komisija bo opustila prenosljivost kvot na evropski ravni in linearno zmanjšanje kvot za 2.800.000 ton v naslednjih štirih letih. Uveden bo program prestrukturiranja, ki se bo financiral iz dajatve na kvoto za sladkor, izoglukezo in inulin. Več kot 50 % dajatev na kvoto sladkorja bodo plačali pridelovalci skozi znižanje cene sladkorne pese;

— sklad za prestrukturiranje bo proizvajalcem sladkorja, izoglukeze in inulina, ki so opustili svoje kvote, prenehali s proizvodnjo in podrli obrate, dodelil pomoč, ki bo postopno upadala glede na leto, v katerem so prenehali z obratovanjem;

— Komisija predlaga, da bi sklad za prestrukturiranje pokrival do 6,160 milijonov ton kvote, s skupnim proračunom v višini 4,2 milijardi evrov;

— nadomestilo, enakovredno 60 odstotkom ocenjene izgube prihodka, ki je posledica nižanja cen sladkorne pese, bo dodeljeno pridelovalcem sladkorne pese in cikorijske v obliki neposredne pomoči v skladu z vsotami na hektar, namenjenimi proizvodnji A in B, in z zgornjo mejo, določeno za vsako državo članico;

— vsaka država članica se bo sama odločila, v katerem referenčnem obdobju bo pomoč razdelila;

— skupni finančni okvir, predlagan za neposredno dohodkovno podporo kmetom, bo v letu 2006/2007 znašal 907 milijonov evrov in 1542 milijonov od leta 2007/2008 dalje.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO meni, da je skupna ureditev trga na področju sladkorja nujno potrebna. Sklicuje se na svoje mnenje z dne 15.12.2004⁽⁶⁾, predvsem na točke 2.1, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.10.

2.2 Vendar EESO ugotavlja, da seže predlog za reformo občutno dlje, kot je bilo napovedano v sporočilu z dne 14. julija 2004. Znižanje cen in zmanjšanje proizvodnje je mnogo bolj izrazito in izvoz bo hitro odpravljen. Predlog tako daje slab znak tekmeccem v pogajanjih s STO. Poleg tega ne zagovarja cilja evropske industrije sladkorja, ki je sposobna zagotoviti oskrbo trga, zlasti v regijah, kjer je preusmeritev težka.

2.3 EESO izraža zaskrbljenost glede učinka predlaganih znižanj cen in proizvodnje na prihodek pridelovalcev in na zaposlovanje. Glede na to poudarja pomembno vlogo, ki jo ima industrija sladkorja v mnogih regijah. EESO meni, da predlog ne upošteva evropskega kmetijskega modela, pogosto izražene želje Sveta za podporo tradicionalni kmetijski proizvodnji tudi v regijah ali državah članicah z najbolj omejenimi možnostmi, večfunkcionalnosti, trajnosti in lizbonske strategije. Predlogi za reformo utegnejo resnično imeti za posledico izgubo 150.000 posrednih ali neposrednih zaposlitev.

2.4 EESO ne verjame, da bi lahko odločitev za reformo, ki jo je sprejela Komisija in ki si z znižanjem cen prizadeva doseči ravnovesje na trgu, dosegla svoj cilj, ki je dolgoročno ohraniti stabilno pridelavo sladkorne pese in sladkorno industrijo v Evropi ter spoštovati države v razvoju, ki so dobaviteljice preferenčnega sladkorja. EESO meni, da je treba storiti vse, kar je mogoče, da se nova področja svetovnega trga ne odprejo zlasti Braziliji, saj zamenjave (tristranska trgovina) sladkorja ne prinašajo nikakršne koristi za razvoj najmanj razvitih držav. V zvezi s tem Odbor poudarja, da proizvodnja sladkorja v Braziliji, ki jo v veliki meri podpirata politika bioetanol in monetarna politika, poteka v nesprejemljivih socialnih, okoljskih in zemljelastniških razmerah. To je vzrok za izredno nizke brazilske proizvodne stroške, povečanje proizvodnje v zadnjih letih in zalog na svetovnem trgu ter posledično nizke tržne cene. EESO meni, da bi dostop do trga Skupnosti moral biti pogojen s spoštovanjem določenih socialnih standardov, na primer tistih v izjavi s konference Mednarodne organizacije dela leta 1998.

2.5 EESO⁽⁷⁾ meni, da so predlagana znižanja cen in zmanjšanje kvot pomemben korak k popolni liberalizaciji trga

⁽⁶⁾ Glej opombo 3.

⁽⁷⁾ UL C 157 z dne 28.6.2005

sladkorja. To pa pridelovalcem sladkorne pese, delavcem v sladkornem sektorju in potrošnikom v evropskih državah ne more dati trajnostne perspektive“.

2.6 EESO⁽⁸⁾ ne razume, da Komisija ni ohranila zamisli o pogajanjih o preferenčnih uvoznih kvotah z najmanj razvitimi državami, kot so le-te to zahtevale. To bi omogočilo, da se bolj ciljno zadovoljijo interesi najrevnejših držav v razvoju ter doseže uravnotežena oskrba trga in zdržna raven cen v Evropi. EESO opozarja na temeljno protislovje, v katerem se je znašla Komisija, ki po eni strani utemeljuje radikalno reformo skupne ureditve trga za sladkor s pobudo“ Vse, razen orožja,, po drugi strani pa zavrača izpolnitev izrecno izražene želje najmanj razvitih držav, da bi dobile sistem preferenčnih kvot“.

2.7 EESO⁽⁹⁾ se ne strinja s tem, da bi precejšnje znižanje cen sladkorja koristilo potrošnikom. 70 % sladkorja se porabi v obliki predelanih izdelkov, katerih cene se le stežka znižajo, kar bi nato vplivalo na ceno za potrošnika. Treba je dodati, da v državah, ki so doživele liberalizacijo sladkornega trga, ni prišlo do nikakršnega znižanja cen za potrošnika.

2.8 EESO ne razume, zakaj Komisija predlaga odpravo izvoza nepredelanega sladkorja tako hitro. Kljub temu, da je EU izgubila na panelu z STO, ima še vedno pravico izvoziti 1.273.000 ton subvencioniranega nepredelanega sladkorja, ne glede na to, ali gre za sladkor iz kvot z nadomestilom ali sladkor, ki je izločen iz sistema kvot, brez nadomestila. Donosi sladkorne pese se tudi močno razlikujejo in trg je odvisen od spremenljivosti uvoza. Zato bi bilo koristno, če bi s pomočjo izvoza lahko omogočili določeno prožnost pri upravljanju nihanj razpoložljivosti sladkorja iz kvot ali tistega, izločenega iz sistema kvot. Ta prožnost je potrebna, da se zagotovi trajnost proizvodnje in gospodarno upravljanje delovne sile in opreme.

2.9 EESO podpira predlog Komisije za prostovoljni sistem prestrukturiranja, ki bo omogočil veliko boljše pogoje za izvajanje prestrukturiranja. Izraža tudi željo po dopolnitvi tega sistema, vendar ob upoštevanju interesov pridelovalcev sladkorne pese in delavcev v sektorju sladkorja.

2.10 EESO⁽¹⁰⁾ na splošno meni, da Komisija ni dobro ocenila učinka svojega predloga, ki vodi k množičnemu prenosu sredstev kmetijskega sektorja (poljedelstva in prvostopenjske predelave) Evrope in držav v razvoju na velike mednarodne predelovalne in distribucijske družbe. Hkrati uničuje velik del sladkorne industrije v Evropi in državah AKP v skoraj izključno korist brazilske⁽¹¹⁾ proizvodnje sladkorja.

⁽⁸⁾ UL C 157 z dne 28.6.2005

⁽⁹⁾ UL C 157 z dne 28.6.2005

⁽¹⁰⁾ UL C 157 z dne 28.6.2005

⁽¹¹⁾ UL C 157 z dne 28.6.2005

3. Posebne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja dejstvo, da Komisija predlaga uredbo za obdobje od 1. julija 2006 do 30. septembra 2015, kot je bilo zahtevano.

3.2 EESO meni, da so predlagana znižanja cen pretirana in da ne bodo imela nobenega učinka na uvoz sladkorja v okviru delovanja tristranske trgovine (svetovni trg, najmanj razvite države, EU), njihova vrednost se bo spreminjala glede na nihanja svetovnih cen in menjalnih tečajev. Zato EESO poziva, da se znižanja cen omejijo na najnižjo stopnjo — v skladu s pogajanjem s STO — in se sčasoma razširijo, podobno kot tarifna znižanja, predvsem zato, da se novim državam članicam omogoči čas za prilagoditev.

EESO tudi poziva Svet, da nameni posebno pozornost težavam pridelovalcev v regijah, kjer se soočajo z velikimi težavami, ali tam, kjer za pridelavo sladkorne pese ponujajo le malo donosnih alternativ.

3.3 EESO preseneča določba predloga za dajatev na proizvodnjo, ki jo morajo plačevati pridelovalci in rafinerije, saj bodo ravni kvot očitno nižje od porabe. Prav tako izraža presenečenje, da pristop Komisije temelji na spodbujanju konkurence med evropsko proizvodnjo in uvoženim sladkorjem. V povezavi s tem je dajatev diskriminacijska za pridelovalce sladkorne pese v Skupnosti in rafinerije. Zato EESO poziva k njeni odpravi ali, v primeru, da to ne uspe, k širitvi na ves uvožen sladkor.

3.4 Odbor meni, da skupna ureditev trga sladkorja ne more biti učinkovita, če ni možnosti za nadzor uvoza. Zato priporoča vključitev določb za prepoved zamenjave sladkorja z najmanj razvitimi državami, in če bi se Komisija odločila, da s trga umakne določeno tonažo sladkorja iz kvot (postopek odvzema) ali uporabi ukrep za pomoč pri zasebnem skladiščenju (ki ima za posledico tržno ceno, nižjo od referenčne), tudi samodejno uporabo kvantitativne zaščitne klavzule glede uvoza iz najmanj razvitih držav.

3.5 EESO meni, da je predlog nerazumno omejujoč glede izvoza. Zagovarja stališče, da morajo biti vse možnosti izvoza, ki jih je odobrila STO, odobrene z uredbo. To še posebej velja za izvoz dodatne količine sladkorja, ki je izločen iz sistema kvot, ko izvozi sladkorja iz kvot z nadomestilom ne dosežejo kvantitativnih in proračunskih omejitev, ki jih odobri STO za subvencionirane izvoze.

Nadalje bi uredba morala dovoliti izvoz sladkorja iz kvot brez nadomestila.

3.6 EESO obsoja šibkost sredstev organizacije trga, ki jih je Komisija predlagala kot zamenjavo za pomoč. Upoštevanje neenakomerno in nepredvidljivo naravo uvozov, ki se kaže v

stalnem pritisku na trg, je vendar mogoče napovedati, da zasebno skladiščenje in obvezni odvzem ne bosta zagotovila, da bo tržna cena upoštevala referenčno. EESO zato zahteva, da se ohrani intervencijski režim.

3.7 EESO upošteva predlog Komisije, da zagotovi 60-odstotno nadomestilo za izgubo kmetijskega prihodka od sladkorne pese, ki je posledica nižanja cen. Meni, da mora biti nadomestilo nepristransko in da mora biti odstotek podoben kot pri nadomestilih drugih pridelkov. Ugotavlja, da utegne resnični padec cen sladkorne pese, ob upoštevanju dajatev na proizvodnjo in tveganja nadaljnjega 10-odstotnega znižanja, doseči 50 %. V tem primeru bi nadomestilo znašalo le 51 %. EESO zato priporoča manjše znižanje cene in višjo stopnjo nadomestila, ob upoštevanju predlaganih proračunskih omejitev. EESO vztraja, da dodelitev nadomestil za znižanja cene ne more odpraviti dolgoročne potrebe po učinkovitih instrumentih za upravljanje, s pomočjo katerih bi se izognili sesutju trga, kmetom pa bi zajamčili prihodek.

3.8 EESO ugotavlja, da predlog za nadomestilo predvideva ločeno pomoč, ki bo razdeljena na hektar sladkorne pese ali cikorijske, za katero je bila sklenjena pogodba o dobavi za sladkor A in B ali inulinski sirup. Meni, da morajo imeti države članice s primernimi določbami popolno svobodo pri dodeljevanju največje dovoljene pomoči pridelovalcem sladkorne pese in cikorijske v okviru nacionalnih zgornjih mej, določenih v predlogu. EESO priporoča, da dolgoročne posledice ločevanja preuči Komisija.

3.9 Odboru se zdi nerazumljivo, da predlog predvideva brezplačno povečanje kvot za izogluozo v višini 300.000 ton, medtem ko istočasno uvaja strog program prestrukturiranja s ciljem, da se kvote za sladkor občutno znižajo in da je milijon ton dodatnega sladkorja iz kvot, ki ga je mogoče dodeliti, treba plačati.

3.10 EESO ugotavlja, da je na začetku uredbe Komisija sprejela nasvet Odbora o izvajanju prostovoljnega programa prestrukturiranja z nadomestili, ki je zamenjal obvezni mehanizem zniževanja kvot in prenosljivosti kvot na evropski ravni.

EESO zahteva soodločanje pridelovalcev/rafinerij o procesu prestrukturiranja in primerno nadomestilo za prestrukturiranje, ki mora biti dodeljeno pridelovalcem, ki jih ta proces prizadeva.

V zvezi s tem Odbor ugotavlja, da dodatno plačilo v višini 4,68 eura za tono sladkorne pese A in B, dogovorjeno za leto 2006/2007 za pridelovalce, ki jih je prizadelo prestrukturiranje, predstavlja tem pridelovalcem zgodnjo dodelitev pomoči, kot nadomestilo za znižanja cen, ki se bodo zgodila v letu 2007/2008. Torej ne gre za nadomestilo za prestrukturiranje.

3.11 EESO meni, da bi moral Svet pripisati velik pomen vplivu predloga Komisije na zaposlovanje v različnih regijah, ki jih bo prizadelo prestrukturiranje v industriji sladkorja. Zato poziva države članice in Komisijo, da izboljšajo dostop do Evropskih strukturnih skladov in Evropskega socialnega sklada, zlasti v regijah, ki jih je prestrukturiranje najbolj prizadelo, in v novih državah članicah, ter s tem pomaga ublažiti škodljive posledice reforme na zaposlovanje s socialnimi shemami, ki sežejo dlje od obveznega pravnega okvira. Spodbujati je treba ustvarjanje delovnih mest, raznovrstnost in preusmerjanje.

3.12 Glede na to EESO meni, da je nujno potrebno, da Komisija in države članice z ureditvenimi in finančnimi ukrepi podpirajo proaktivno politiko o uporabi biogoriv, v kateri bo sladkorna pesa igrala pomembno vlogo. EESO meni, da je v neprehrambenem sektorju nujno potreben nadaljnji razvoj postopka predelave sladkorja, ki presega kvoto.

3.13 EESO želi pritegniti pozornost Komisije in Sveta na vpliv uvoza sladkorja z Balkana, ki je povzročil veliko neravnotežje na trgih v sosednjih državah. Odbor priporoča, da se določi in izvaja potrebne zaščitne ukrepe (zlasti spoštovanje intervencijske ali referenčne cene), in poleg tega vztraja, da mora biti kvota za Hrvaško kmalu določena.

4. Sklepi

4.1 EESO ugotavlja, da je reforma skupne ureditve trga za sladkor nujna, vendar meni, da so glede zmanjšanja obsega proizvodnje in znižanja cen predlogi reforme pretirani.

Njihovo izvajanje bi utegnilo močno vplivati na evropski sektor sladkorja, še posebej bi se to pokazalo na izgubi vsaj 150.000 delovnih mest v regijah, ki se pogosto že tako ali tako otepajo s težavami in ki nimajo na voljo donosnih alternativ pridelovanja.

4.2 EESO poziva Svet, da v zvezi z vprašanjem evropske proizvodnje sladkorne pese in sladkorja pokaže več zavzetosti kot Komisija, s tem da količinsko omeji uvoze in odobri uporabo vseh izvoznih možnosti, ki jih dovoljuje STO. Cilj proizvodnje, ki je zastavljen dva do tri milijone ton višje, kot je predlagala Komisija, je povsem izvedljiv, še posebej ob nadzoru uvoza, in bi pomagal ohraniti od 50.000 do 75.000 delovnih mest in okrog 50.000 kmetij, kjer pridelujejo sladkorno peso, v regijah po vsej Skupnosti.

4.3 EESO izraža skrb, da cilji pobude „Vse, razen orožja“ in reforme skupne ureditve trga za sladkor v okviru politike

razvoja ne bodo doseženi, in zato podpira zahtevo najmanj razvitih držav za pogajanja z Evropsko unijo o uvoznih kvotah za sladkor. Pod nobenim pogojem se ne smejo dopustiti zamenjave, oblikovati pa je treba samodejne zaščitne klavzule in pravila o ravnanju, ki bi ustrezala merilom socialne in okoljske trajnosti ter prehranske neodvisnosti za dostop na trg EU.

4.4 EESO priporoča, da se ohrani tok izvoza sladkorja iz kvot ali tistega, izločenega iz sistema kvot, v skladu s tonažo, ki jo je odobrila STO, zato da se nadaljuje preskrba čim bližje tradicionalni potrošniški osnovi.

4.5 Poudarja, da se mora vsakršna sprememba cen uveljavljati postopoma in mora biti strogo v skladu z mednarodnimi obveznostmi, ter da je treba sladkor po potrebi obravnavati kot občutljiv izdelek v okviru pogajanj o izvajanju razvojne agende iz Dohe.

4.6 EESO zato priporoča, da se ohrani sedanji intervencijski mehanizem in da se dolgoročno uporablja učinkovita orodja za upravljanje trga.

4.7 Zahteva, da se delno nadomestilo pridelovalcem za prihodek, ki so ga izgubili zaradi znižanja cen sladkorne pese, čim bolj poveča, in dodeli v celoti. Poudarja potrebo po zagotovitvi, da je ta pomoč trajnostna in da bo v proračunu za sladkor ostala na sedanji ravni.

4.8 Odbor podpira predlog Komisije o programu prestrukturiranja, toda zahteva pravico pridelovalcev do soodločanja in dodelitev pomoči pridelovalcem, ki so jih prizadela zaprtja tovarn, da se jim omogoči prestrukturiranje kmetij.

4.9 EESO ponovno poudarja svoje stališče, da je treba sprostiti Evropske strukturne sklade in Evropski socialni sklad, da bi poleg potrebnih nadomestil delavcem, ki jih je prizadelo prestrukturiranje evropske industrije sladkorja, omogočili najboljše možnosti za razvoj novih poklicnih poti.

4.10 EESO meni, da je treba sektor sladkorja nujno vključiti v razpravo o energetiki (politika biogoriv), kot sredstvo za pomoč pri izravnavi škodljivih posledic reforme.

4.11 Odbor vztraja pri tem, da je treba čim prej ublažiti učinke nestabilnosti zaradi uvoza sladkorja z Balkana.

4.12 EESO poziva Svet, da pozorno spremlja položaj regij v težavah ali tistih, ki ponujajo malo koristnih kmetijskih alternativ.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu — Poročilo o izvajanju gozdarske strategije EU

KOM(2005) 84 končno

(2006/C 28/11)

Evropska komisija je 17. marca 2005 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu — Poročilo o izvajanju gozdarske strategije EU*

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. Kallio. Soporočevalec je bil g. Wilms.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) s 97 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Uvod

1.1 Skupna gozdarska politika ni predvidena ne v Pogodbi ES ne v osnutku Pogodbe o Ustavi za Evropo.

1.2 Evropska komisija je 18. novembra 1998 objavila sporočilo o gozdarski strategiji za EU. Svet ministrov EU je 15. decembra 1998 na podlagi sporočila Komisije sprejel resolucijo o gozdarski strategiji EU.

1.3 Svet je kot osrednje elemente skupne gozdarske strategije in izhodišča za ukrepanje opredelil trajnostno gospodarjenje z gozdovi in njihovo trajnostno rabo — kot je bilo določeno na ministrski konferenci o gozdarstvu v Helsinkih leta 1993 — ter večnamensko vlogo gozdov.

1.4 K osrednjim načelom gozdarske strategije sodi tudi načelo subsidiarnosti, ki narekuje, da je gozdarska politika v pristojnosti držav članic, EU pa k izvajanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in večnamenski vlogi gozdov lahko prispeva takrat, ko je mogoče z ukrepi na evropski ravni doseči dodano vrednost.

1.5 Evropski ekonomsko-socialni odbor je 9. decembra 1999 na lastno pobudo objavil dodatno mnenje o gozdarski politiki EU.

1.6 Svet v svoji resoluciji Komisijo poziva, da v naslednjih petih letih poroča o izvajanju gozdarske strategije EU.

1.7 Komisija je 10. marca 2005 objavila sporočilo o izvajanju gozdarske strategije EU. Sporočilu je priložen delovni dokument služb Komisije, ki podrobneje opisuje ukrepe in dejavnosti, ki so jih v obdobju 1999-2004 izvajali v okviru gozdarske strategije EU.

1.8 Odbor se pridružuje splošnim priporočilom sporočila Komisije, predvsem glede izboljšanja izvajanja in usklajevanja gozdarske strategije. Odbor meni, da je treba z izvajanjem akcijskega načrta za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, ki ga je predlagala Komisija, začeti nemudoma.

2. Izvajanje gozdarske strategije EU

2.1 Spremembe v okolju

2.1.1 Sektor gozdarstva in gozdarska politika EU se od leta 1998 soočata s številnimi političnimi spremembami. Sporočilo Komisije v tem okviru izpostavlja širitev EU, sprejetje ciljev evropske strateške politike ter razvoj na področju mednarodnega gozdarstva in okoljske politike.

2.1.2 S širitvijo EU se je gozdna površina Unije povečala za okoli 20 %, gozdni viri za približno 30 %, število lastnikov gozdov pa je z 12 milijonov naraslo na 16 milijonov. Zato je treba povečati institucionalne zmogljivosti, s katerimi bi tudi v novih državah članicah spodbudili trajnostno gospodarjenje z gozdovi. Pri tem predstavlja poseben izziv razvoj zasebnih lastniških in institucionalnih struktur.

2.1.3 Svetovni vrh o trajnostnem razvoju v Johannesburgu je leta 2002 poudaril pomen trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, ki sodi med trajnostne razvojne vire in prispeva k doseganju razvojnih ciljev novega tisočletja. Na vrhunskem srečanju je bil sprejet akcijski načrt, ki je zavezujoč za vlade in vsebuje številne sklepe v zvezi z gozdovi.

2.1.4 Sektor gozdarstva v EU se sooča z vse bolj globaliziranim trgov gozdnih proizvodov in zelo koncentrirano gozdarsko industrijo, kar zahteva vedno večjo učinkovitost lesne proizvodnje.

2.1.5 Gozdovi imajo pomembno vlogo in družbi koristijo na različne načine. Obenem postajajo vse pomembnejša tudi njihova trajnostna raba in okoljske funkcije gozdov. Nove izzive za gozdarstvo so prinesli predvsem mednarodni okoljski sporazumi med EU in državami članicami.

2.1.6 Na zasedanju Evropskega sveta v Lizboni (marca 2000) je bil sprejet nov strateški cilj za EU, da EU postane najbolj dinamično, konkurenčno in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bo sposobno doseči trajnostno gospodarsko rast z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo. Evropski svet je v Göteborgu (junija 2001) sprejel strategijo za trajnostni razvoj EU, ki dopolnjuje lizbonsko strategijo, in poziva k oblikovanju gospodarske, socialne in okoljske politike, ki se bodo medsebojno dopolnjevale.

2.1.7 Številne evropske politike, predpisi in ukrepi imajo neposreden ali posreden vpliv na gozdarstvo. Ocena njihove združljivosti in komplementarnosti z gozdarsko strategijo EU in njihovega izvajanja še ni bila izvedena.

2.2 Evropska unija in mednarodna gozdarska politika

2.2.1 Svet je v svoji resoluciji v zvezi z gozdarsko strategijo omenil, da mora Skupnost aktivno sodelovati pri izvajanju resolucij ministrskih konferenc o gozdarstvu in se udeležiti mednarodnih razprav in pogajanj o vprašanjih, ki so povezana z gozdarstvom, posebej medvladnega foruma Združenih narodov o gozdovih.

2.2.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor je v mnenju leta 1999 omenil, da mora EU močno podpirati vzpostavitev globalnega, pravno obvezujočega instrumenta za upravljanje, vzdrževanje in trajnostni razvoj vseh gozdov, kar je v skladu z načeli o gozdovih, ki so bili sprejeti v Riu. Ta cilj je še vedno pomemben s stališča internacionalizacije trgovine z gozdnimi proizvodi, globalizacije gozdarske industrije, nenehnega propadanja gozdov in potrebe po zaščiti pravic lokalnega prebivalstva, ki je odvisno od gozdov.

2.2.3 Da bi preprečila nezakonito sečnjo in prodajo lesa, je Komisija sprejela akcijski načrt o uveljavljanju zakonodaje o gozdovih, gospodarjenju z gozdovi in trgovanju z gozdovi (FLEGT) ter zakonodajni predlog o vzpostavitvi sheme za izdajanje dovoljenj FLEGT. Odbor meni, da je treba nezakonito sečnjo in prodajo lesa nujno prepovedati. Nezakonita sečnja povzroča resno okoljsko, gospodarsko in socialno škodo ter izkrivlja trgovino z lesnimi proizvodi. V okviru preprečevanja nezakonite sečnje je treba posebno pozornost nameniti ukrepom, ki jih je mogoče izvajati skupaj z državami proizvajalkami lesa, da bi vzpostavili učinkovitejšo upravne postopke in izboljšali uveljavljanje zakonodaje. To je najboljši način upoštevanja denimo nacionalnih socialnih dejavnikov in vplivov na življenjske pogoje ter blaginjo skupnosti, ki so odvisne od gozdov. Posebno pozornost je treba nameniti

varstvu pragozdov in njihovi raznolikosti. Pri prizadevanjih za zmanjšanje nezakonite sečnje lesa je bistvenega pomena, da se pojasni pravice do rabe prostora. Kljub predlagani shemi izdajanja dovoljenj je treba te ukrepe še zaostriti.

2.2.4 Mednarodne gospodarske, socialne in okoljske politike ter okoljski sporazumi ZN imajo vse večji vpliv na gozdove EU ter okvirne pogoje za evropske gozdarske dejavnosti. Na podlagi konvencije ZN o biotski raznovrstnosti je bil leta 2002 sprejet razširjen delovni program o gozdnih biotski raznovrstnosti. V okviru konvencije ZN o podnebnih spremembah je bilo doseženo soglasje, da imajo gozdovi pri preprečevanju podnebnih sprememb vlogo ponorov ogljika. Kjotski protokol je gozdarstvu prinesel nove izzive in priložnosti. Trajnostno gospodarjenje z gozdovi lahko odločilno vpliva na izpolnjevanje dolžnosti v okviru mednarodnih okoljskih sporazumov. V tem okviru mora EU v svojih in mednarodnih okoljskih, gospodarskih in socialnih politikah sprejeti usklajen pristop, ki bo uravnoteženo upošteval različne razsežnosti trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in raznovrstne oblike rabe gozdov.

2.2.5 Ministrska konferenca o varstvu gozdov v Evropi (MCPFE) je na vseevropski ravni najpomembnejši forum za razprave o gozdarski politiki in je že oblikovala učinkovit okvir za spodbujanje takega gospodarjenja z gozdovi in njihove rabe, ki bosta trajnostna z gospodarskega, okoljskega, socialnega in kulturnega vidika.

2.3 Gozdarska strategija EU in nacionalne gozdarske politike držav članic

2.3.1 Četrta ministrska konferenca o varstvu gozdov v Evropi, ki je potekala med 28. in 30. aprilom 2003 na Dunaju, je poudarila pomen nacionalnih gozdarskih programov za razvoj sodelovanja med gozdarskim sektorjem in drugimi področji. Na ministrski konferenci je bilo dogovorjeno, da nacionalni gozdarski program pomeni participativni, celovit, medsektorski in iterativen proces načrtovanja, izvajanja, spremljanja in ocenjevanja politik na nacionalni in/ali podnacionalnih ravneh, da bi zagotovili nadaljnje izboljšanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v skladu s helsinškim dogovorom in prispevali k trajnostnem razvoju.

2.3.2 V skladu z načelom subsidiarnosti so nacionalni gozdarski programi osrednje sredstvo za izvajanje ciljev gozdarske strategije EU. Nacionalni gozdarski programi so celoviti in večsektorski okvirni programi, ki upoštevajo vpliv sektorja gozdarstva na druge sektorje in obratno. Upoštevajo in usklajujejo raznovrstno rabo gozdov s pričakovanji družbe ter pri tem upoštevajo nacionalne posebnosti. Prav tako skrbijo za skladnost in povezanost med nacionalnimi politikami in prevzetimi mednarodnimi obveznostmi. Te programe je treba ocenjevati, da bi lahko spremljali, ali zagotavljajo uresničevanje zastavljenih programskih ciljev.

2.3.3 Izvajanje mednarodnih sporazumov na področju okoljske in gozdarske politike, ki so jih podpisale EU in države članice, je lahko učinkovitejše, če se ti sporazumi prenesejo tudi v nacionalne gozdarske programe.

2.3.4 EU naj v skladu s priporočilom MCPFE spodbuja oblikovanje nacionalnih gozdarskih programov, ter tako prispeva k trajnostnemu gospodarjenju z gozdovi in celovitemu pristopu k razvoju gozdarstva in gozdarske politike v državah članicah in Skupnosti.

2.4 Politika razvoja podeželja in gozdarstvo

2.4.1 Politika razvoja podeželja je najpomembnejši instrument za izvajanje gozdarske strategije na ravni Skupnosti. V obdobju med letoma 2000 in 2006 je bilo v okviru politike razvoja podeželja za gozdarske ukrepe namenjenih 4,8 milijarde evrov, polovica te vsote je bila namenjena pogozditvi kmetijskih zemljišč, polovica pa gozdarskim ukrepom.

2.4.2 Posebno poročilo Računskega sodišča (št. 9/2004) o gozdarskih ukrepih v okviru politike razvoja podeželja navaja, da niti Komisija niti države članice niso prevzele odgovornosti, da bodo ocenile prispevek projekta k uresničitvi gozdarske strategije EU.

2.4.3 Splošna uredba o podpori za razvoj podeželja (št. 1257/1999, člen 29) predvideva, da mora podpora držav članic na gozdarskem področju temeljiti na nacionalnih ali subnacionalnih programih za gozdove ali primerljivih inštrumentih. Nekateri države članice so nacionalne programe oblikovale šele pred kratkim in le v redkih državah jih že izvajajo.

2.4.4 Komisijo pri ocenjevanju gozdarskih ukrepov v okviru politike razvoja podeželja ovira pomanjkanje podatkov o gozdarskih ukrepih držav članic. Za spremljanje gozdarskih ukrepov v državah članicah, ki se financirajo iz sredstev EU, prav tako ni učinkovitega nadzornega sistema.

2.4.5 Čeprav je večina sredstev porabljena za ukrepe pogozdovanja, pa niso določeni jasni operativni cilji, kako ukrepe pogozdovanja umestiti v okvir gozdarske strategije, predvsem ob upoštevanju okoljskih ciljev.

2.4.6 V procesu odobravanja načrtov za razvoj podeželja in operativnih programov ter gozdarskih ukrepov sodelujejo številni generalni direktorati in službe Komisije. Zaradi zapletenega procesa sprejemanja odločitev se politika za razvoj podeželja pri izvajanju gozdarske strategije EU uporablja le v omejenem obsegu.

2.4.7 Prav tako je treba pojasniti, ali ne bi bilo učinkoviteje, če sredstev EU ne bi namenjali izključno za pogozdovanje,

temveč tudi za ukrepe za promocijo, nadgrajevalne sisteme za okoljske storitve, raziskave, usposabljanje in obveščanje o trgu z lesom ter ukrepom za razvoj podeželja, s katerimi bi zagotovili dolgoročno izboljšanje pogojev za zaposlovanje v sektorju gozdarstva in okoljskih funkcij gozdov.

2.4.8 Prav tako ne smemo pozabiti, da sta gozdarstvo in lesarstvo tržni panogi in del odprtega gospodarstva. Notranji trg EU bo učinkovit le, če podporni ukrepi ne bodo izkrivljali konkurenčnosti na trgu lesa.

2.5 Varstvo gozdov in zagotavljanje okoljskih funkcij gozda

2.5.1 Dejavnosti gozdarstva morajo biti gospodarsko, okoljsko, socialno in kulturno trajnostno naravnane. Pomembni vidiki trajnostnega gospodarjenja z gozdovi so varstvo gozdov, spremljanje stanja gozdov, odpravljanje škode in zagotavljanje okoljskih funkcij gozdov. V okviru trajnostne rabe gozdov je treba zagotoviti njihovo ustrezno obnavljanje.

2.5.2 V okviru evropskih gozdov so osrednji cilji vzdrževanje njihovega zdravja in vitalnosti z zaščito pred onesnaženjem iz zraka, gozdnimi požari in drugimi škodljivimi dejavniki, bodisi organskimi (bolezni, insekti) ali anorganskimi (erozija).

2.5.3 Na območju EU požari vsako leto prizadenejo okoli 0,4 milijona hektarjev gozdov. Gozdni požari so resen problem predvsem v južnih državah članicah. Razen da preprečuje gozdne požare, Skupnost tudi zbira podatke o požarih in spremlja njihov obseg ter vzroke. Skupnost je oblikovala okvir za sistematično zbiranje podatkov o obsegu gozdnih požarov in njihovih vzrokih. Ta sistem se uporablja za ocenjevanje in nadzorovanje ukrepov za preprečevanje gozdnih požarov, ki so jih sprejele države članice in Komisija. Varstvo gozdov in okolja v EU ne bosta uspešna, če ne bomo poiskali učinkovitega pristopa k spremljanju in preprečevanju gozdnih požarov.

2.5.4 Temeljni pravni akti za ohranjanje zdravja in vitalnosti gozdov so uredba o varstvu rastlin, uredba o trženju gozdnega reprodukcijskega materiala in okvirna uredba Forest Focus o spremljanju gozdov in medsebojnih okoljskih vplivih v Skupnosti.

2.5.5 Uredba Forest Focus vzpostavlja okvir za program Skupnosti o nadaljnjem spremljanju zdravja gozdov in za programe preprečevanja gozdnih požarov ter za razvoj in razvejanost sistemov spremljanja. Cilj uredbe je pridobiti zanesljive in primerljive podatke o gozdovih in škodljivih dejavniki, ki vplivajo na gozdne ekosisteme v EU.

2.5.6 V okviru mednarodnih sporazumov, Organizacije za prehrano in kmetijstvo (FAO), Odbora za lesarstvo pri Ekonomski komisiji za Evropo, EUROSTAT-a in MCPFE so bili zbrani podatki o gozdni biotski raznovrstnosti, gozdnih virih, skladiščenju ogljika, ogljikovem ciklu in gozdnih proizvodih ter varovalnih vplivih. Pri oblikovanju evropskih programov spremljanja je treba upoštevati obstoječe nacionalne, vseevropske in globalne programe spremljanja, oziroma take, ki jih še oblikujejo, pri obdelavi in objavi podatkov pa je treba zaščititi zasebnost lastnikov zemljišč.

2.5.7 Direktiva o varstvu rastlin predvideva ukrepe za varstvo rastlin ali rastlinskih proizvodov pred škodljivimi snovmi in za zatiranje škodljivcev. Prav tako določa standarde za mednarodno trgovino z lesnimi proizvodi in sadilnim materialom. S podnebnimi spremembami se povečuje nevarnost širjenja in razmnoževanja gozdnih škodljivcev. Za varstvo zdravja gozdov in preprečevanje širjenja najnevarnejših gozdnih škodljivcev na območju EU so potrebna ustrezna določila za varstvo rastlin in učinkovit nadzor. Vendar pa tovrstni ukrepi ne smejo privedi do ukrepov, ki bi izkrivljali trgovino, denimo, če bi jih uporabili kot netarifne trgovinske ovire.

2.5.8 Gozd in biotska raznovrstnost gozda sta pomemben del evropskega naravnega okolja. Varstvo biotske raznovrstnosti gozdov je osrednji element okoljske politike EU. Gozdarska strategija predvideva, da je mogoče biotsko raznovrstnost gozdov v Uniji ohraniti predvsem s primernimi gozdnogospodarskimi ukrepi. Biotsko raznovrstnost je mogoče zavarovati s trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi in vzpostavijo naravovarstvenih območij. V skladu z načelom subsidiarnosti so države članice odgovorne za vključevanje vprašanj biotskih raznovrstnosti v nacionalne gozdne programe oziroma ustrezne druge instrumente.

2.5.9 Najpomembnejša pravna akta, ki obravnavata varstvo biotske raznovrstnosti gozdov, sta direktiva o habitatih (92/43/EGS) in direktiva o pticah (79/409/EGS). Ohranjanje zaščitene vrst in habitatov je bilo na ravni Skupnosti zagotovljeno z vzpostavitvijo mreže posebnih ohranitvenih območij, t.i. mreže Natura 2000. Pri upravljanju in nadzoru območij Natura 2000 je treba upoštevati socialne, gospodarske in informacijske pogoje, finančne posledice ter posebne lokalne in regionalne dejavnike.

2.5.10 Vključevanje varstva biotske raznovrstnosti gozdov v prakso trajnostne rabe gozdov na celotni gozdni površini in mreža Natura 2000 sta glavna pogoja za uresničitev ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti in izpolnjevanje zavezujočih mednarodnih obveznosti.

2.5.11 Strategija Evropske skupnosti o biotski raznovrstnosti (KOM(1998) 42) prav tako usmerja ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Skupnosti. Sporočilo o strategiji o biotski raznovrstnosti poudarja, da je treba na uravnotežen

način zagotoviti ohranjanje in ustrezno pospeševanje biotske raznovrstnosti gozdov, vzdrževati zdravje gozdov in ekološko ravnotežje ter trajnostno proizvodnjo surovin za blago in storitve, ki so potrebne za gozdarsko industrijo in družbo. Sporočilo nadalje poudarja, da mora gozdarska strategija EU zajemati tudi ukrepe za krepitev in ohranitev biotske raznovrstnosti gozdov.

2.5.12 Povečala se je tudi potreba oz. zahteve družbe po okoljskih funkcijah gozdov. Vzdrževanje in razvoj socialnih in rekreacijskih funkcij gozdov je pomemben vidik trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Prav tako je treba povečati sodelovanje z nevladnimi organizacijami in organizacijami za varstvo potrošnikov, da bo mogoče v okviru gozdarstva zagotoviti proizvode, storitve in rabo v skladu s potrebami državljanov. Državljeni in lastniki gozdov morajo biti obveščeni o vplivu svojih aktivnosti na okolje in o ustreznih trajnostnih pristopih. Za prikaz pomena gozdarskih storitev za gospodarstvo in družbo kot celoti je treba v vsaki državi članici sestaviti celotno storitveno bilanco gozdov.

2.5.13 Gospodarjenje z gozdovi in njihovo rabo v državah EU so dolgo časa urejale različne metode gozdarske politike. Pri tem je treba spoštovati pravico lastnikov gozdov, da odločajo o rabi svojih gozdov in izkoriščanju gozdnih virov v skladu z zakonodajo in načeli trajnostne rabe gozdov. Če izvajanje socialnih in okoljskih storitev ni določeno z zakonskimi predpisi o upravljanju z gozdovi in negativno vpliva na donosnost gozdarske dejavnosti in pravico lastnikov gozdov do odločanja o svoji lastnini, je treba oblikovati ustrezne nagrajevalne in kompenzacijske sisteme.

2.5.14 Okoljske funkcije gozdov in njihove druge koristi so proizvodi lastnikov gozdov in jih je treba kot take tudi obravnavati. Treba je razviti metodo za ocenjevanje okoljskih funkcij gozdov in operacijske modele, ki bi spodbujali gozdarsko proizvodnjo na prostovoljni in tržno usmerjeni osnovi.

2.6 Gozd in podnebne spremembe

2.6.1 Gozdovi (vključno z gozdnimi tlemi) so pomembni ponori ogljikovega dioksida in rezervoarji ogljika. S shranjevanjem ogljika zavirajo toplogredni učinek in globalno segrevanje. Z vzdrževanjem njihove produktivnosti in zagotavljanjem, da se obnavljajo, je mogoče prispevati k njihovi posebni vlogi ponorov ogljika.

2.6.2 Lesni proizvodi lahko nadomestijo proizvode, ki bolj negativno vplivajo na podnebne spremembe. Spodbujanje uporabe lesa lahko vodi do povečanja količine ogljika, ki je vezan v proizvodih. Pri večji uporabi lesa za energijske namene bi zmanjšali uporabo fosilnih goriv in škodo, ki jo povzročajo ozračju.

2.6.3 Podnebne spremembe prav tako vplivajo na ekosisteme in temeljne pogoje gozdarske dejavnosti. Dobro negovan gozd zagotavlja ugodne pogoje za prilagajanje na podnebne spremembe. Zaradi dolgoročnosti gozdarske dejavnosti se je treba pravočasno začeti prilagajati na podnebne spremembe. Tudi gozdarstvo ima lahko koristi od podnebnih sprememb in posledično pozitivno vpliva na družbo ter na preprečevanje negativnih sprememb podnebja. Zaradi velike raznolikosti gozdnih ekosistemov in gozdarskih dejavnosti v EU je smiselno, da se prilagajanje podnebnim spremembam izvaja na nacionalni ravni. Na ravni Skupnosti je mogoče sprejeti podporne ukrepe za raziskave o prilagajanju na podnebne spremembe in za razvoj informacijskih sistemov.

2.7 Konkurenčnost sektorja gozdarstva EU in spodbujanje zaposlenosti na področju gozdarstva

2.7.1 Sektor gozdarstva je eden najpomembnejših gospodarskih sektorjev v EU. Celoten sektor, zlasti pa gospodarjenje z gozdovi, sodi med delovno intenzivne panoge in je zato pomemben vir zaposlovanja. Majhne in srednje velike gozdarske družbe so pomembne predvsem za vitalnost podeželja in stopnjo tamkajšnje zaposlenosti. Gozdarska industrija in industrije, ki temeljijo na gozdarstvu, v EU zaposlujejo okoli 3,4 milijona ljudi, letna proizvodnja pa znaša okoli 356 milijard eurov.

2.7.2 Učinki gozdarstva na zaposlenost pa niso omejeni zgolj na lesnopredelovalno industrijo, temveč zajemajo tudi nelesne proizvode in druge biološke proizvode gozdov. Nelesni gozdni proizvodi, kot so pluta, gobe in jagode, ter zeleni turizem in lov so pomembni viri dohodka. Nova delovna mesta in vire dohodkov je mogoče zagotoviti tudi z razvojem okoljskih in rekreacijskih dejavnosti gozdov.

2.7.3 Pri izvajanju gozdarske strategije je mogoče učinkovito spodbujati tudi druga, z okoljem povezana vprašanja. Dobro zasnovana okoljska politika EU podpira razvoj okoljskih ukrepov. S skladu s strategijo za trajnostni razvoj EU, ki je bila sprejeta na evropskem svetu v Göteborgu, je treba zagotoviti tak razvoj sektorja gozdarstva in industrije, ki temelji na gozdarstvu, da bosta imeli enakovredno vlogo pri uresničevanju ciljev konkurenčnosti, gospodarske rasti, zaposlovanja in socialne kohezije.

2.7.4 Čeprav se raba lesa med državami oziroma regijami razlikuje, je lesna proizvodnja še zmeraj najpomembnejša dejavnost gozdarstva, pa čeprav posekajo le 60 odstotkov letnega prirastka. Izkoriščanje lesnih virov se v EU lahko poveča, ne da bi s tem ogrozili trajnost lesne proizvodnje in drugih vrst rabe gozdov. Z učinkovitejšo uporabo gozdnih virov EU bo mogoče v gozdarstvu zagotoviti nova delovna mesta in povečati zmogljivost sektorja gozdarstva ter stopnjo samopreskrbe EU s proizvodi gozdarske industrije.

2.7.5 Konkurenčnost gozdarske industrije EU obravnavata posebno sporočilo in ocena tega sporočila. Pomembno je, da gozdarstvo in industrije, ki temeljijo na gozdarstvu, usklajujejo svoje dejavnosti.

2.7.6 EU potrebuje lesnopredelovalno industrijo, ki je zanimiva za investitorje. To zahteva med drugim tudi sodelovanje med sektorjem gozdarstva in lokalnimi skupnostmi, da bi izboljšali raven znanja in spretnosti na tem področju. Zagotavljanje trajnosti in dobave surovin, ki jih dajejo gozdovi, sta bistvena pogoja za proizvodnjo v gozdarski industriji.

2.7.7 Trajnostno gospodarjenje z gozdovi mora biti osnova za konkurenčno evropsko gozdarsko industrijo, zato je treba poiskati poti, da bo gospodarsko dobičkonosen.

2.7.8 Učinkovitost, donosnost in konkurenčnost evropskega gozdarstva in proizvodnje lesa je treba obravnavati tudi ločeno od vprašanja konkurenčnosti gozdarske industrije. Gozdarska strategija ne poudarja v zadostni meri niti gospodarskega pomena gozdov niti delovanja lesnopredelovalnega trga. Vzdrževanje in povečevanje konkurenčnosti vključuje večjo stroškovno učinkovitost gozdarstva. Vzpostavitev ugodnih pogojev za učinkovito izkoriščanje komercialnih gozdnih sestojev in razvoj novih metod za proizvodnjo lesa ter donosna lesna proizvodnja omogočajo naložbe v zagotavljanje in razvoj okoljske ter gospodarske trajnosti gozdov. Vendar pa to ne sme obremenjevati trajnostne rabe gozdov z ekološkega in socialnega vidika. Zato so na tem področju nujno potrebne raziskave o vplivih vedno bolj mehaniziranega upravljanja z gozdovi na ekološke in socialne dejavnike, da se preprečijo negativne posledice.

2.7.9 S čim bolj večnamensko rabo gozdov je mogoče zagotoviti dodano vrednost in povečati trajnostni vidik zasebnega sektorja in celotnega gospodarstva. Sredstva, predvsem za raziskovalne in razvojne dejavnosti, morajo biti osredotočena na razvoj novih možnosti rabe gozdov in njihovih virov surovin ter na vzpostavitev učinkovitih tržišč za te proizvode in storitve.

2.8 Spodbujanje rabe lesa

2.8.1 Les je obnovljiva surovina, ki jo je mogoče reciklirati, proizvodi iz lesa pa skladiščijo velike količine ogljika in tako upočasnjujejo globalno segrevanje. Energija iz gozdov lahko nadomesti energetske proizvode iz okolju bolj škodljivih, neobnovljivih energetskih virov.

2.8.2 Za spodbujanje uporabe lesa je treba oblikovati dolgoročno strategijo, ki se bo med drugim osredotočala na zakonodajne ovire pri uporabi lesa ter na standarde, raziskovalne in razvojne dejavnosti, inovativne oblike uporabe lesa, izboljšanje usposobljenosti ljudi ter komunikacijo in informiranje.

2.8.3 V okviru strategije EU je treba spodbujati rabo energije iz lesa ter s tem inovativne energetske oblike in akcijski načrt o biomasi. Trg za lesno energijo se mora razvijati skladno s povpraševanjem. Pri spodbujanju uporabe lesne energije je treba upoštevati potrebo lesnopredelovalne industrije po surovinah.

2.8.4 Prav tako pomembno je spoznanje, da je uporaba obnovljivih naravnih virov osrednjega pomena za konkurenčnost in gospodarsko trajnost, ko opredeljujemo vlogo gozdarstva in pogoje, v katerih se izvaja. Strategija EU za trajnostni razvoj in okoljska politika EU, predvsem strategija o trajnostni rabi naravnih virov, morata upoštevati posebno vlogo obnovljivih naravnih virov pri izgradnji bolj trajnostne družbe.

2.9 Razvoj sposobnosti in znanja v sektorju gozdarstva

2.9.1 V Evropi je gozdno lastništvo močno razpršeno. Država, družbe v javni lasti in velika podjetja imajo v lasti velike površine gozdov, medtem ko so gozdovi v zasebni družinski lasti majhni. Državno gozdarstvo lahko igra pomembno vlogo v lesnopredelavni industriji, predvsem pri proizvodnji socialnih in okoljskih storitev.

2.9.2 Da bi se lahko soočili z izzivi prihodnosti, je treba krepiti znanje in usposobljenost različnih udeležencev v sektorju gozdarstva (delojemalcev, industrije, lastnikov gozdov, svetovalnih in storitvenih organizacij, javnih gozdarskih institucij). Del te naloge je izboljšanje pogojev in usposobljenosti njihovih organizacij in razvoj praktičnih ukrepov. Za razvoj trajnostnega gospodarjenja z gozdovi je treba izboljšati tudi sodelovanje med sektorjem gozdarstva in civilno družbo.

2.9.3 V EU je v zasebni lasti okoli 60 % gozdov in okoli 16 milijonov je zasebnih lastnikov. Družinskim obratom je treba omogočiti enake konkurenčne pogoje za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, lesnopredelovalno proizvodnjo in dostop na tržišče. Združenja lastnikov gozdov so se izkazala za učinkovit medij obveščanja o trajnostnem gospodarjenju z gozdovi in osnovni pogoj za njegovo izvajanje. S spodbujanjem združevanja lastnikov gozdov je mogoče preprečiti pojav razdrobljenosti gozdnega lastništva.

2.10 Certificiranje gozdov

2.10.1 Certificiranje gozdov je prostovoljni tržni postopek za spodbujanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in obveščanje strank in drugih zainteresiranih skupin o njihovih dolžnostih v zvezi s trajnostnim gospodarjenjem z gozdovi. Certificiranje gozdov je mogoče uporabiti tudi za podpiranje drugih dejavnosti, ki spodbujajo trajnostno gospodarjenje z gozdovi. Sheme za certificiranje gozdov morajo upoštevati načelo prostovoljnosti ter načela verodostojnosti, odprtosti, stroškovne učinkovitosti, enakosti in možnosti sodelovanja različnih strani.

2.10.2 Certificiranje gozdov mora ostati prostovoljno. Na ravni EU ne sme priti do uvedbe določil, ki bi v praksi odpravila načelo prostovoljnosti in bi lastnikom gozdov oziroma drugim sodelujočim na področju gozdarstva naložila take dolžnosti pri gospodarjenju z gozdovi, ki presega zakonodajne okvire.

2.10.3 Ker je certificiranje gozdov tržni instrument, je vloga EU in nacionalnih vlad omejena na podpiranje zasebnega sektorja in nevladnih organizacij, da spodbujajo certificiranje gozdov. Vlade v procesu certificiranja gozdov ne morejo imeti vodilne vloge.

2.10.4 EU mora zagotoviti neovirano delovanje notranjega trga. Za sektor gozdarstva je odločilnega pomena, da vlade ne podpirajo določenega sistema certificiranja gozdov. Trg mora nuditi tudi druge možnosti in zagotavljati svobodno konkurenco. Naloga vlade je zagotoviti, da ne pride do umetnih trgovinskih ovir.

2.11 EU in raziskave na področju gozdarstva

2.11.1 Sektor gozdarstva lahko zahteve, denimo v zvezi s konkurenčnostjo in trajnostnim razvojem, izpolni le z razvojem novih in inovacijskih postopkov, proizvodnih metod in proizvodov. V ta namen je treba okrepiti vlogo raziskav in razvoja na področju gozdarstva v sedanjih in prihodnjih raziskovalnih okvirnih programih EU.

2.11.2 Sedmi okvirni raziskovalni program EU zajema obdobje od leta 2007 do 2013. Evropske tehnološke platforme so nov instrument za pripravo in izvajanje okvirnega programa. Evropska papirna industrija (CEPI), industrija lesnih konstrukcij (Ceil-Bois) in združenje družinskih lastnikov gozdov (CEPF) so Komisiji predstavili skupno pobudo za lesno tehnološko platformo (inovacijska in trajnostna uporaba gozdnih virov).

2.11.3 Povečati je treba delež raziskav o vplivih podnebnih sprememb, zdravstvenem stanju gozdov in ustreznih sistemih za spremljanje. EU mora z raziskovalnimi dejavnostmi in izmenjavo dobljenih informacij spodbujati znanje in pripravljenost lastnikov za prilagajanje svojih gozdov podnebnim spremembam.

2.12 Usklajevanje vprašanj na področju gozdarstva

2.12.1 Predpogoj za obravnavanje gozdarskih vprašanj in izvajanje gozdarskih ukrepov je učinkovito usklajevanje med tistimi političnimi področji, ki vplivajo na gozdove in gozdarstvo. Cilj Skupnosti mora biti, da pri sprejemanju odločitev na različnih političnih področjih v večji meri kot doslej upošteva njihove učinek na gozdarstvo.

2.12.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor je pohvalil delo skupine Komisije za gozdarstvo InterService pri izboljšanju usklajevanja vprašanj, ki so povezane z gozdovi in gozdarstvom. Vendar pa je za izboljšanje usklajevanja in obravnavanje vprašanj pristojnosti potreben organ, ki bi bil odgovoren za usklajevanje izvajanja, izmenjavo informacij in medsebojno učinkovanje med posameznimi generalnimi direkcijami, za komuniciranje z oblastmi in obveščanje gozdarskih institucij držav članic ter zainteresiranih skupin. Treba je zagotoviti, da usklajevanje poteka na primerno visoki ravni. Za izvajanje ukrepov Skupnosti v okviru spodbujanja trajnostnega razvoja je treba zagotoviti ustrezno osebje in druge vire.

2.12.3 Treba je zagotoviti zadostna sredstva za stalni odbor za gozdarstvo in posvetovalni odbor za gozdarstvo in plutarstvo. Okrepiti je treba možnosti sodelovanja zainteresiranih strani v procesu odločanja v okviru rednih sestankov posvetovalnih odborov. Strokovno znanje na področju gozdarstva v državah članicah je treba predstaviti drugim delovnim skupinam Sveta, predvsem odboru STAR, ko ta obravnava vprašanja gozdarstva. Usklajevanje dejavnosti odborov in delovnih skupin, ki se ukvarjajo z vprašanji gozdarstva, mora biti učinkovito, tako znotraj Unije kot tudi v zvezi z mednarodnimi vprašanji na področju gozdarstva. Seje posvetovalnih odborov in delovnih skupin naj bodo zasnovane tako, da bodo generalne direkcije, ki obravnavajo vprašanja gozdarstva (za kmetijstvo, energijo, okolje, podjetja in raziskave) skrbeli za dialog z glavnimi interesnimi skupinami (lastniki gozdov in zemljišč, gozdarsko industrijo, nevladnimi organizacijami in drugimi zainteresiranimi).

2.12.4 Pri izvajanju mednarodnih obveznosti je pomembno pojasniti razdelitev odgovornosti med Unijo in državami članicami ter upoštevati načelo subsidiarnosti. Pri mednarodnih vprašanjih države članice in Komisija usklajujejo svoja stališča v okviru delovne skupine Sveta za področje gozdarstva. Stališče te delovne skupine je treba okrepiti in ji dodeliti uradno in primerno vlogo.

3. Akcijski načrt za krepitev izvajanja gozdarske strategije

3.1.1 Za razvoj trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in izkoriščanje potenciala gozdov v okviru trajnostnega razvoja je treba uporabiti učinkovitejši pristop. Odbor podpira akcijski načrt, ki ga je predlagala Komisija in ki bo služil kot usklajevalni instrument ter referenčni okvir za izvajanje ukrepov na področju gozdarstva.

3.1.2 EESO priporoča, da Komisija in države članice v okviru evropskega gozdarskega modela oblikujejo jasno vizijo ter strateške cilje za gozdove EU. Slednji naj temeljijo na

sklepih deklaracije iz Ria v zvezi z gozdarstvom in Agendo 21, ki je bila potrjena na svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju v Johannesburgu. Agenda 21 potrjuje, da je trajnostno gospodarjenje z gozdovi element trajnostnega razvoja. Razen tega naj gozdarski ukrepi Skupnosti povečajo prispevek gozdov k vzpostavitvi trajnostne družbe in uresničitvi splošnih razvojnih ciljev, vključno s cilji lizbonske strategije, göteborgskega sporazuma in razvojnimi cilji novega tisočletja.

3.1.3 Na podlagi priporočil tega mnenja naj bi omenjena vizija vsebovala vsaj naslednje predloge: evropski gozdovi in gozdno ter lesno gospodarstvo morajo biti ključni element za uresničitev trajnostne evropske družbe. Tržno, gospodarsko uspešno in konkurenčno gozdno in lesno gospodarstvo, ki krepi regionalne gospodarske tokove, mora zagotavljati delovna mesta in eksistenčne pogoje in bi zato lahko imela poseben vpliv na regionalno gospodarstvo in razvoj. Gozdovi so bistvena osnova za storitve splošnega pomena, imajo tudi velik rekreacijski in kulturni ter ekološki pomen. Evropske panoge, ki temeljijo na gospodarstvu, razvijajo inovacijsko znanje in visoko tehnologijo. EU naj v skladu s sklepi vrha iz Johannesburga in gozdarskega foruma Združenih narodov dejavno prispeva k mednarodnim procesom, ki so povezani z gozdarstvom.

3.1.4 Strateški cilji akcijskega načrta bi morali temeljiti na načelih usklajevanja in doseganja dodane vrednosti v okviru obstoječe gozdarske politike. Gozdarski sektor je treba priznati kot neodvisen sektor, potrebna pa je tudi predhodna ocena vseh prihodnjih politik in ukrepov na tem področju.

3.1.5 Akcijski načrt za trajnostno gospodarjenje z gozdovi bi moral obravnavati vse razsežnosti trajnostnega gozdarstva in celotno gozdarsko proizvodno verigo. Da bi v okviru akcijskega načrta zagotovili učinkovito uporabo virov Skupnosti, je treba določiti katere dejavnosti in ukrepi so primarnega pomena.

3.1.6 Akcijski načrt mora začrtati gozdarsko perspektivo, ki jo je treba upoštevati pri izvajanju drugih politik Skupnosti, denimo okoljske, energetske in industrijske politike ter politike razvoja podeželja, ter tako podpirati gozdarstvo na način, ki v enaki meri upošteva gospodarske, okoljske, socialne in kulturne razsežnosti trajnosti.

3.1.7 V okviru akcijskega načrta je treba vzpostaviti izmenjavo informacij o okoljskih storitvah in njihovih ocenah. Načrt bi moral podpirati razvoj inovacijskih in tržnih operativnih modelov za zagotavljanje gozdnih okoljskih storitev. Raziskati je treba možnosti tržnih plačilnih sistemov za plačevanje nelesnih okoljskih storitev, ki jih opravljajo lastniki gozdov (npr. varstvo virov pitne vode, uskladičenje ogljika).

3.1.8 Prednost je treba dati vzpostavitvi kar najbolj ugodnih razmer za zagotavljanje konkurenčnosti in gospodarske vitalnosti sektorja gozdarstva. Akcijski načrt bi moral vsebovati načine podpiranja razvoja inovacijskih operacijskih modelov za doseganje dodane vrednosti na področju gozdarstva ter podpiranje poslovnih pobud v sektorju gozdarstva. Ta naj bi vključeval ustanovitev vizualne evropske lesne borze, ki bi omogočila neposreden, globalen in transparenten pregled gospodarskih trendov (ponudbe in povpraševanja) za posamezne vrste lesa. Do nje bi lahko lastniki gozdov dostopali kadar koli prek interneta.

3.1.9 Spodbujanje rabe lesa in drugih gozdnih proizvodov kot obnovljivih in okolju prijaznih materialov mora biti osrednji element akcijskega načrta. V okviru akcijskega načrta je treba osnovati in vzpostaviti informacijski in komunikacijski program za lesne in druge gozdne proizvode. Akcijski načrt mora prav tako upoštevati uporabo lesa kot obnovljivega energetskega vira.

3.1.10 Razen tega bi moral akcijski načrt podpirati spodbujanje raziskav in razvoja na gozdarskem področju. Vidik tovrstne dejavnosti bi bil denimo vključevanje najpomembnejših gozdarskih raziskovalnih projektov v 7. okvirni raziskovalni program in podpiranje pobud za lesno tehnološko platformo. V znanstvenih študijah (raziskovalne pogodbe) bi morali skupaj s fakultetami za gozdarstvo na evropskih univerzah oceniti, koliko ljudi mora zaposlovati evropska gozdarska industrija in kako morajo biti ti usposobljeni, da bo panoga delovala učinkovito, na trajnostni in naravi prijazni osnovi in v skladu z zakoni in drugimi predpisi ter pogoji certificiranja. Prav tako je treba izvesti študijo o grozdih gozdarskih podjetij.

3.1.11 Akcijski načrt bi moral prav tako poiskati način, kako bi EU podprla proces evropske ministrske konference o gozdarstvu in izvajanje sprejetih sklepov. Akcijski načrt mora predvsem izboljšati izvajanje nacionalnih gozdarskih programov v skladu s skupnim pristopom, ki je bil sprejet na evropski ministrski konferenci o gozdarstvu.

3.1.12 Akcijski načrt mora predvideti meddržavne programe za izmenjavo zaposlenih v gozdarstvu. Ti bi na ta način ugotovili prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih sistemov ter razvijali nove pristope za delo doma.

3.1.13 Drugi vidik akcijskega načrta bi moral biti določitev praktičnih načinov za izboljšanje usklajevanja in komunikacije pri sprejemanju odločitev o gozdovih v EU. Evropska informacijska in komunikacijska platforma, katere cilj je, da Evropo približa državljanom, bi morala o številnih različnih in zanimivih dejavnosti evropskega sektorja gozdarstva neposredno obveščati posamezne zainteresirane v sektorju gozdarstva v državah in regijah.

3.1.14 V okviru izvajanja akcijskega načrta je prav tako treba določiti odgovornosti in razporediti zadostna sredstva.

3.1.15 Pomembno točko akcijskega načrta morajo predstavljati ukrepi za povečanje in ohranitev biotske raznovrstnosti. Treba jo je spodbujati v varstvenih območjih s posebnimi programi podpore (na primer nagrada programa Natura 2000) ali izboljšati zavest o biotski raznovrstnosti ter pripravljenost prebivalstva, lastnikov gozdov in združenj sodelovati pri njenem izboljšanju in ohranitvi. Za zagotovitev biotske raznovrstnosti na preostalih gozdnih površinah je treba razviti tudi instrument, ki bo jamčil za ohranitev in izboljšanje raznolikosti vrst, značilnih za gozdove. Poleg tega je treba spodbujati tudi vzpostavitev popolnih varstvenih območij. Zaradi posebnih obveznosti bi se morale te dejavnosti izvajati pretežno v državnih gozdovih, za zasebne gozdove pa je treba oblikovati ustrezne nagrajevalne sisteme.

3.1.16 Za ocenjevanje učinkovitosti sprejetih ukrepov in instrumentov je treba v akcijskem načrtu razširiti sisteme za spremljanje in jih vključiti v celostni pristop. Zato je nujna potreba po kartiranju, proučevanju in spremljanju biotske raznovrstnosti gozdov znotraj in zunaj varstvenih območij. Nujno je prav tako redno in obširno ugotavljanje stanja gozdov. S pomočjo raziskav in spremljanja je treba preučiti možen prispevek gozdarskih ukrepov k ohranitvi biotske raznovrstnosti.

4. Sklepi

4.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da morata gozdarska strategija in njeno izvajanje še naprej temeljiti na principu subsidiarnosti in na zasnovi gospodarskega, okoljskega, socialnega in kulturnega trajnostnega gozdarstva.

4.2 EESC poudarja, da je treba pri izvajanju gozdarske strategije upoštevati združljivost s cilji lizbonske in göteborgske strategije EU.

4.3 EESC meni, da si mora Evropska unija neprestano prizadevati za uresničitev globalnega, pravno obvezujočega sporazuma o upravljanju, vzdrževanju in trajnostnem razvoju vseh vrst gozdov, ki vključuje tudi gozdarska načela, sprejeta leta 1992 na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju, in ki krepi ter podpira izvajanje predlogov ukrepov, ki sta jih sprejela medvladni odbor za gozdove in medvladni forum za gozdove. EESO prav tako poudarja, da si mora Evropska unija prizadevati, da se obstoječi procesi in instrumenti, ki so bili razviti za spodbujanje trajnostnega gozdarstva, v celoti upoštevajo tudi v mednarodnih okoljskih sporazumih.

4.4 EESO meni, da ima evropska ministrska konferenca za varstvo evropskih gozdov pomembno vlogo pri sodelovanju evropskih držav na področju gozdarstva in da je treba sklepe, ki so bili sprejeti na takšnih konferencah, vključiti v gozdarsko strategijo EU.

4.5 EESO poudarja pozitiven vpliv sektorja gozdarstva na zaposlovanje in vitalnost podeželskih območij in razvoj podeželskih poslovnih aktivnosti. Gozdarski ukrepi, ki se izvajajo v okviru politike razvoja podeželja, morajo temeljiti na nacionalnih gozdarskih programih in spodbujati uresničevanje ciljev gozdarske strategije EU. EESO prav tako zahteva, da se vzpostavijo ustrezni sistemi za nadzor gozdarskih ukrepov držav članic, ki jih je uvedla direktiva o razvoju podeželja in ki jih sofinancira EU, ter nadzor njihovih učinkov. EESO poudarja, da podpora gozdarstvu v okviru politike razvoja podeželja ne sme izkrivljati konkurenčnosti na trgu lesa in drugih gozdnih proizvodov.

4.6 EESO poudarja, da gozdovi pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, poživljajo njihov duh in jim pomagajo pri sprostitvi po delu. Zato države članice poziva, da spoštujejo načelo dostopa družbe do naravnih virov in vsem ljudem zagotovijo prost dostop do gozdov, hkrati pa določijo odgovornost državljanov, da spoštujejo zakon, upoštevajo gozdni red, ki ga postavijo lastniki gozdov, in pravila okoljskega varstva.

4.7 EESO meni, da uravnoteženo izvajanje gozdarske strategije zahteva, da morajo biti odločitve, sprejete v okviru okoljske politike EU, in cilji razvoja gozdarstva EU medsebojno usklajeni.

4.8 EESO opaža, da sta varstva gozdov in varovanje okoljskih in socialnih storitev gozdov pomembna elementa trajnostnega gozdarstva. Varstvo gozdov in proizvodnjo virov okoljskih storitev je treba osredotočiti na razvoj operativnih modelov, ki spodbujajo prostovoljni in tržni pristop. Ob upoštevanju zakonodaje in načel trajnostnega gospodarjenja z gozdovi opravljanje socialnih in okoljskih storitev, ki jih zahteva družba, ne sme po nepotrebnem ovirati lastniških pravic oziroma pravic lastnikov gozdov in poslabševati donosnost gozdarstva.

4.9 EESO meni, da je pomembno prepoznati pomen gozdov in gozdnih proizvodov pri obvladovanju podnebnih sprememb. EU bi morala spodbujati raziskovalno dejavnost in izmenjavo informacij o prilagajanju podnebnim spremembam.

4.10 EESO meni, da mora Evropska komisija posvetiti posebno pozornost vprašanju, ki lahko okrepijo prizadevanja EU pri oblikovanju ugodnih razmer za trajnostno gozdarstvo. EESC je prepričan, da se je treba za uravnoteženo izvajanje gozdarske strategije, kot tudi göteborgske in lizbonske strategije, v večji meri osredotočiti na spodbujanje komercialne rabe gozdov in donosnost, konkurenčnost ter zaposlovanje v gozdarstvu.

4.11 EESC je prepričan, da je treba spodbujati uporabo lesnih in drugih obnovljivih in okolju prijaznih gozdnih proizvodov, kot so surovine in energetski viri, in da je treba v ta namen oblikovati dolgoročno strategijo.

4.12 EESC meni, da je treba v okviru izvajanja trajnostnega gozdarstva spodbujati usposobljenost udeležencev. Pri tem je treba krepiti organizacije, ki predstavljajo zasebne lastnike gozdov, in dati lastnikom majhnih gozdnih površin priložnost, da razvijejo svojo lastno trajnost v gozdarstvu. Pri tem je nujno povečanje institucionalnih zmogljivosti za spodbujanje trajnostnega gozdarjenja v novih državah članicah; poseben izziv predstavlja razvoj zasebnih lastniških in institucionalnih struktur.

4.13 EESO poudarja, da je certifikacija gozdov prostovoljno tržno orodje za spodbujanje trajnostnega gozdarstva. EESC meni, da je pomembno, da EU prevzame odgovornost za neovirano delovanje notranjega trga in prepreči, da certificiranje gozdov postane umetna trgovinska ovira.

4.14 EESC je prepričan, da je treba trajnost, zmogljivost in konkurenčnost sektorja gozdarstva doseči z raziskavami in razvojem.

4.15 EESC je prepričan, da je bistvenega pomena, da se različna politična vprašanja medsebojno bolje uskladijo in da se v večji meri upošteva vpliv sprejemanja različnih sektorskih političnih odločitev na sektor gozdarstva. Za izboljšanje usklajevanja bi bilo treba imenovati organ, ki bi bil odgovoren za izvajanje gozdarske strategije in za komuniciranje z različnimi generalnimi direkcijami, državami članicami, gozdarskimi institucijami in interesnimi skupinami.

4.16 EESO podpira predlog Komisije, da se pripravi poseben akcijski načrt za izvajanje gozdarske strategije. EESC je prepričan, da je pomembno v ta akcijski načrt vključiti opredelitev prednostnih nalog in pristojnosti in da je treba za njegovo izvajanje zagotoviti zadostna sredstva.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za semena

KOM(2005) 384 končno — 2005/0164 (CNS)

(2006/C 28/12)

Svet je 21. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členom 36 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za semena*

Predsedstvo Odbora je 27. septembra 2005 strokovno skupino za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) g. BROSА imenoval za glavnega poročevalca ter sprejel naslednje mnenje z 61 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

uporabijo ustrezni ukrepi, dokler te motnje ali nevarnosti motenj niso odpravljene.“

1.1 Odbor podpira pripravo nove uredbe, ki vsebuje številne spremembe Uredbe št. 2358/71. Kljub temu je predlog Komisije preozek in ga je treba spremeniti. Tako zaščitna klavzula ne sme biti omejena na države, ki niso članice Svetovne trgovinske organizacije (STO), ampak se mora nanašati na vse tretje države.

1.2 Odbor predlaga, da se ponovno vstavi 2. uvodna izjava Uredbe (EGS) št. 2358/71:

„ker je za razmere na trgu s semeni značilno, da je treba vzdrževati cene, ki so konkurenčne svetovnim cenam za ta proizvod; ker je zato treba sprejeti ustrezne ukrepe za stabilizacijo trga in za zagotovitev primerne dohodka proizvajalcem“;

1.3 Odbor predlaga, da se ponovno vstavi 6. uvodna izjava uredbe (EGS) št. 2358/71, ki naj se nanaša na vse občutljive proizvode:

„ker se je pri ~~hibridni koruzi~~ **proizvodnji ‚občutljivih‘ semen** za setev treba izogibati motnjam na trgu Skupnosti zaradi ponudb na svetovnem trgu po nenormalno nizkih cenah; ker je treba za ta proizvod določiti referenčno ceno in carini dodati izravnalno dajatev, ko je dobavna cena franko meja skupaj s carino nižja od referenčne cene.“

1.4 Odbor predlaga spremembo člena 7 točke 1:

„Če zaradi uvoza ali izvoza na trgu Skupnosti za enega ali več proizvodov iz člena 1 pride do resnih motenj ali nevarnosti resnih motenj, ki lahko ogrozijo uresničevanje ciljev iz člena 33 Pogodbe, se lahko v trgovini ~~z s tretjimi državami, ki niso članice Svetovne trgovinske organizacije,~~

2. Splošne ugotovitve

2.1 Cilj predloga Evropske komisije o spremembi uredbe o skupni ureditvi trga semen je konsolidirati Uredbo (EGS) št. 2358/71 glede na mnoge spremembe in reformo skupne kmetijske politike. Vendar predlog poenostavlja kmetijsko politiko na področju semen na najbolj osnovno raven: namreč na ohranitev zaščitne klavzule in zahtevo po izmenjavi statističnih podatkov med državami.

2.2 Semen ne smemo opredeljevati kot nepredelane kmetijske proizvode. Predstavljajo namreč strateški dejavnik proizvodnje tako pri prilaganju kmetijskih in kmetijsko-predelovalnih panog kot pri izpolnjevanju pričakovanj potrošnikov (na primer glede proizvodnje brez genetsko spremenjenih organizmov). Semena so po svoji genetski zasnovi in lastnostih prvi člen v verigi za izpolnjevanje zahtev konkurenčnosti trga in državljanov na področju varnosti živil in varstva okolja. Skupna ureditev trga za semena mora opredeliti ambicioznejša sredstva za ohranjanje, spremljanje in usmerjanje evropske kmetijske proizvodnje.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Pri ponovni obravnavi uredbe je treba upoštevati člena 33 in 34 Pogodbe ES. Treba bi bilo vsaj ponovno vstaviti 2. in 6. uvodno izjavo Uredbe (EGS) št. 2358/71. Evropski komisiji je treba omogočiti ukrepanje v primeru težav na trgu semen v skladu s Pogodbo in zahtevami evropskih potrošnikov.

3.2 Iz zakonodajnega stališča bi bilo primerneje, da se v seznam proizvodov, na katere se nanaša skupna ureditev trga za semena (člen 1), poleg carinske nomenklature vključi še sklizevanje na direktivi št. 66/401 in 66/402 ⁽¹⁾ iz leta 1966, ki urejata trženje semen.

3.3 V predlogu Komisije je zaščitna klavzula, ki Komisiji omogoča ukrepanje v primeru resnih motenj, ki bi lahko ogrozile uresničevanje ciljev iz člena 33 Pogodbe, omejena na države, ki niso članice STO. Zdajšnji tekmeci Evropske unije na področju proizvodov visoke tehnologije, kamor spadajo semena, so razvite države (Združene države, Čile, Avstralija, Nova Zelandija ...). Vse te države so seveda članice STO. Ni torej primerno omejevati uporabo zaščitne klavzule na države, ki niso članice STO.

3.4 Kakovost semen in nadzor njihove kakovosti v državah članicah urejajo direktive 66/401, 66/402, 2002/54 in 2002/57. V tretjih državah je treba zagotoviti isto raven kakovosti semen. Ker je to odvisno od pogajanj med Evropsko unijo in tretjimi državami o ekvivalentnosti, bi morala skupna ureditev trgov za semena navajati zahtevo po kakovosti, na primer v uvodnih izjavah.

3.5 Skupna ureditev trga za semena mora opredeliti resnično politiko pomoči za organizacijo proizvajalcev. Proizvodnja semen obvezno poteka v okviru pogodbenega razmerja med semenarno in kmetom. Kmet proizvajalec semen mora celotni pridelek dostaviti podjetju, s katerim je sklenil pogodbo v skladu z uredbo iz leta 1994 ⁽²⁾ o zaščiti žlahtniteljskih pravic. V okviru te ureditve bi bilo dobro, da skupna ureditev trga pomaga pri organizaciji kmetov, ki so pogosto nemočni pri soočanju s podjetji, in opredeli minimalne pogodbene predpise.

3.6 Skupna ureditev trga mora opredeliti sredstva, ki omogočajo boljše zbiranje statističnih podatkov, povezanih s cilji 8. uvodne izjave predloga.

3.7 Komisija mora opredeliti učinkovit postopek izvajanja zaščitnih klavzul. Zelo težko je namreč dokazati, da občasen uvoz z zelo nizkimi cenami lahko „ogroža uresničevanje ciljev iz člena 33 Pogodbe“, kot je zapisano v predlogu Komisije, ali da ne upošteva pričakovanj evropskih potrošnikov.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ UL P 125 z dne 11. julija 1966.

⁽²⁾ Uredba (ES) št. 2100/94 Sveta z dne 27. julija 1994, UL L 227 z dne 1. septembra 1994.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1493/1999 o skupni ureditvi trga za vino

KOM(2005) 395 končno — 2005/0160 (CNS)

(2006/C 28/13)

Svet je 21. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členom 37 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1493/1999 o skupni tržni ureditvi za vino*

Predsedstvo Odbora je strokovno skupino za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje 27. septembra 2005 zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne oktobra 2005) imenoval g. BARATA TRIGUERA za glavnega poročevalca ter z 88 glasovi za, 1 glasom proti in 1 vzdržanim glasom sprejel naslednje mnenje.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor pozdravlja spremembe, ki jih predlaga Komisija k določbam in prilogam Uredbe Sveta 1493/1999⁽¹⁾. Spremembe so potrebne zaradi prilagoditve uredbe razmeram v vinskem sektorju. Vendar pa EESO predlaga uporabo oglja za enološke postopke tudi za mirna vina, ker ni razlogov, ki bi utemeljevali njegovo izključitev iz dovoljenih postopkov.

1.2 Če poteka v skladu s tehničnimi merili je zgoraj omenjena uporaba edini postopek, ki ga je možno nadzorovati in ki ne predstavlja argumentov proti izločitvi ohratoksina (OTA) pri tistih rdečih vinih, ki to zahtevajo.

1.3 Po mnenju Odbora bi moral biti predlog Komisije za zamenjavo **točke 1(i) priloge IV**, ki se glasi: „obdelava mošta in mladega vina še v vrenju z ogljem za enološko uporabo v okviru določenih meja“ KOM(2005) 395 končno — str.6, spremenjen tako, da bi iz besedila izhajalo, da se tudi mirna vina lahko obdelujejo z ogljem za enološko uporabo.

1.4 Predlog Komisije bi se torej moral glasiti, kot sledi: „obdelava mošta, mladega vina še v vrenju in mirnih vin z ogljem za enološko uporabo v določenih mejah“.

2. Utemeljitev

2.1 Evropska komisija predlaga spremembo Uredbe Sveta št. 1493/1999 o skupni tržni ureditvi za vino.

2.2 EESO meni, da je predlog Komisije logična posledica potrebe po prilagoditvi zakonodaje Skupnosti vključitvi novih držav članic v Evropsko unijo in spremembam v evropskem vinskem sektorju. Predlog prinaša transparentnost in jasnost ter pravno kritje za enološke postopke, ki jih sprejema in priznava Mednarodni urad za vinsko trto in vino.

2.3 EESO se strinja z vpeljavo dimetila dikarbonata (DMDC) kot novega enološkega postopka, vendar opozarja, da v primeru, če bi Generalni direktorat za zdravje in varstvo potrošnikov odločil, da je treba zmanjšati največjo možno vsebnost sulfatov ter zmanjšati vsebnost DMCD ali slednjega popolnoma izločiti, ker povečuje vsebnost metanola, ne bo za vinski sektor nobenih tehničnih alternativ.

V Bruslju, 26. oktobra 2005.

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ UL L 179, 14.07.1999, str. 1. Uredba, kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo Komisije (ES) št. 1795/2003 (UL L 262, 14.10.2003, str. 13).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Solidarnostnega sklada Evropske unije

KOM(2005) 108 končno — 2005/0033 (COD)

(2006/C 28/14)

Svet je 27. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Solidarnostnega sklada Evropske unije*

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. P. Barros Vale.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktober) z 74 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Solidarnostni sklad Evropske unije (SSEU) je bil ustanovljen leta 2002, da bi zagotovil pomoč regijam držav članic ali držav, ki se pripravljajo na vstop, v primeru večje nesreče.

1.2 SSEU bi moral biti prilagodljiv in kolikor mogoče neobremenjen z birokracijo, da bo prizadetim regijam lahko zagotovil takojšnjo pomoč.

1.3 Proračun SSEU je za obdobje 2002–2006 znašal približno eno milijardo EUR na leto.

1.4 Uredba o SSEU bo revidirana šele konec leta 2006, tujšnje mnenje pa obravnava prav to revizijo.

1.5 Sedanji SSEU zajema le naravne nesreče. To pomeni, da je izredno težko zagotoviti pomoč v primeru industrijskih nesreč, terorističnih dejanj ali celo resnega izrednega stanja javnega zdravja.

1.6 Sedanji finančni prag za uporabo SSEU je zelo visok (3 milijarde EUR za stroške, ki nastanejo zaradi neposredne škode, ali več kot 0,6 % BND), kar je privedlo do tega, da sta bili več kot dve tretjini pomoči zagotovljeni v okviru klavzule o izjemi, za kar pa proračun znaša le 75 milijonov EUR na leto.

2. Nov predlog

2.1 Splošna vprašanja

2.1.1 Geografsko področje uporabe SSEU ostaja nespremenjeno, zajema sedanje države članice in tudi države pristopnice.

2.1.2 Tematsko področje uporabe je sedaj razširjeno, tako da poleg naravnih nesreč zajema tehnološke ali industrijske nesreče, ogroženost javnega zdravja in teroristična dejanja.

2.1.3 „Nesrečo“ opredeljujeta dve merili, ki upravičujeta pomoč iz sklada — količinsko in politično merilo.

2.1.3.1 Količinsko merilo: finančni prag za uporabo SSEU se zniža s 3 milijard EUR na 1 milijardo EUR ali z 0,6 % na 0,5 % BND, kar bo omogočilo uporabo sklada v več primerih.

2.1.3.2 Politično merilo: v jasno upravičenih okoliščinah (posebej v takih, ko je celoten obseg škode v času sprejetja odločitve neznan) lahko Komisija uporabi sklad, tudi če količinsko merilo ni izpolnjeno.

2.1.4 Do pomoči so upravičene tudi države, ki mejijo na prizadete države, če čutijo posledice nesreče.

2.1.5 Načelo subsidiarnosti mora veljati tudi za SSEU.

2.1.6 V okviru predloga lahko prizadeta država zaprosi za predplačilo (približno 5 % skupnega predvidenega stroška za upravičene ukrepe do največ 5 milijonov EUR), ki se odobri neposredno po prošnji za pomoč. Če se prošnja nato izkaže za neupravičeno, mora zadevna država to vsoto vrniti.

2.1.7 Pri odobritvi pomoči je treba uporabiti načelo sorazmernosti, tj. upošteva se celotna škoda, velikost države in resne posledice za prihodnost.

2.1.8 Država upravičenka v celoti prevzame odgovornost za način uporabe pomoči in mora predložiti podrobno poročilo o izdatkih, ki jih mora upravičiti, in ravnati v skladu z uredbo.

2.1.9 Vsota, ki jo je za SSEU predlagala Komisija, ostaja 1 milijarda EUR na leto.

2.1.10 Proračun EU ne vsebuje postavke za SSEU. Če je treba uporabiti sklad, je potreben rebalans proračuna.

2.1.11 Če poraba preseže letni znesek, je mogoče, če je to upravičeno, uporabiti proračun naslednjega leta, da se zagotovi odobritev pomoči.

3. Splošne in posebne ugotovitve

3.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja cilj Komisije, da razširi področje uporabe solidarnostnega sklada in omogoči hiter odziv v primeru krize.

3.2 EESO meni, da je treba natančno uskladiti različne vidike predloga Komisije, da bo bolj učinkovit, sklad pa bo na osnovi tega bolj vpliven in prilagodljiv instrument EU, ki bo prebivalcem ozemlja, ki ga zajema, omogočil celovito izkoriščanje pomoči, ki jo nudi. Tak prispevek mora biti čim manj obremenjen z birokracijo, urejen pa mora biti s pravili, ki bodo veljala za različne vrste nesreče ne glede na vzrok in v najbolj kritičnih trenutkih zagotovila pomoč skupnostim, katerim je namenjen. Poleg tega, da ponuja dragoceno pomoč za obnovo infrastrukture in normalizira ekonomsko in socialno življenje, mora služiti kot nedvoumno politično znamenje, ki ga Evropa lahko pošlje državljanom, ki so jih prizadele hude izredne razmere.

3.3 Čeprav je predlagani finančni okvir postavljen v skladu s prošnjami, predloženimi v preteklih letih, EESO dvomi, da bi lahko izpolnil potrebe večje nesreče, kot je potres ali ogromen val, pandemična bolezen, ki bi zajela vso Evropo, ali napad z orožjem za množično uničevanje. Ker se take okoliščine zares pojavijo le izjemoma, bi jih bilo treba predvideti s sredstvi mehanizma, ki bi bil prav tako izjemen, vendar bi ga Unija lahko uporabila, če bi prišlo do nesreče take razsežnosti.

3.4 EESO je prepričan, da morajo biti pravila za dostop do sklada preprosta, jasna in čim manj obremenjena z birokracijo, vsebovati pa morajo mehanizme za zagotovitev transparentnosti ter poznejše ocene in spremljanje načinov uporabe virov, ki jih je država upravičenka prejela na razpolago.

3.5 Ob upoštevanju sedanjega proračuna EU in gospodarske situacije v Evropi EESO ne nasprotuje predlagani spremenljivi obliki proračuna z vnaprej določeno omejitvijo. Vendar meni, da bi bilo treba SSEU čim prej ustanoviti kot stalen neodvisni sklad z lastnim fiksnim letnim proračunom, katerega „presežki“, ki se naberejo iz neuporabljenih letnih sredstev, bi služili kot rezerva za večje nesreče.

3.6 EESO ocenjuje predlog Komisije v zvezi s pravili o rokih za uporabo kot korak v pravo smer. Pozdravlja načrtovan mehanizem za hiter odziv, saj bo pomagal zagotoviti hitro pomoč, takoj ko se ugotovijo dejstva, kar je dejanski namen uporabe SSEU.

3.7 Ocenjevanje škode bo zaradi obsega okoliščin, ki jih zajema predlagana uredba, precej kompleksno. Postopek je lahko zaradi velikega obsega stroškov in vključenih akterjev ter dejstva, da zajema škodo tako javne kot zasebne lastnine, tudi zelo nezanesljiv. Kratek rok, v katerem je treba prošnjo, ki zajema mnoge različne interese in poškodovane materialne dobrine, predložiti Komisiji, lahko povzroči bistveno previsoko ali prenizko oceno posledic krize. Zato je treba prošnje držav podrobno oceniti, vključiti specialiste, podatke iz preteklosti in prejšnje registre, ter vsoto finančnih sredstev prilagoditi življenjskim stroškom v državi upravičenki.

3.8 Glede na vrsto stroškov, ki bi jih kril sklad, EESO odobrava upravičene ukrepe, naštete v členu 4 predlagane uredbe, vendar bi želel, da se doda še ena kategorija z naslovom Drugi ukrepi javnega interesa, namenjeni normalizaciji ekonomskega in socialnega življenja prizadetega prebivalstva in/ali območij ob odprtju dostopa do SSEU vsem akterjem civilne družbe v skladu z določbami in nadzorom, ki jih je treba še opredeliti. Cilj te nove točke je priprava na nepredvidljivo naravo vrst in posledic dogodkov, ki jih bo kril SSEU, tako da bo sprejemanje odločitev v izrednih okoliščinah bolj prilagodljivo, v primerih ogroženosti socialnih in proizvodnih struktur, če pomoč za škodo na zasebni lastnini ni mogoča.

3.8.1 V zvezi s prizadevanjem za širši dostop je treba opozoriti, da predvidena sredstva niso izkoriščena, predvsem zaradi klavzule, ki uporabo skladov omejuje zgolj na javno porabo. Zato se je nemogoče odzvati na razmere, ki dejansko sodijo v okvir SSEU.

3.8.2 Prav tako je treba preučiti prag, da bi intervencijsko sposobnost sklada prilagodili lokalnim potrebam in regionalnim razsežnostim naravnih pojavov.

3.9 EESO meni, da morajo biti končni upravičenci ukrepov sklada državljani EU. Države so vmesne upravičenke le iz logističnih in organizacijskih razlogov, ker prejemajo vire iz proračuna SSEU. Iz istega razloga državne organizacije ne bi smele biti edine prejemnice javnih sredstev, ki so na razpolago v okviru sklada. Ta sredstva bi morale prejeti tudi organizacije civilne družbe, saj so pogosto vključene v upravičene ukrepe, ker države načeloma nimajo virov za ukrepanje proti vplivom te vrste nesreče brez njihove pomoči. Gasilci, prostovoljne organizacije civilne družbe na področjih zdravstva ali socialne pomoči in drugi akterji civilne družbe morajo prejeti ustrezno nadomestilo za svoja prizadevanja in predanost ter za izdatke, ki nastanejo, ker njihovi proračuni ponavadi niso predvideni za razsežnost takih dogodkov.

3.10 EESO meni, da bi bilo treba ponovno pregledati geografsko področje uporabe držav, ki so zajete v primeru nesreče, tako da se zagotovi, da države, ki nimajo skupne meje s prizadeto državo, lahko prejmejo pomoč. Nesreče velike razsežnosti (npr. jedrska nesreča) lahko prizadene države, ki nimajo meje z državo, v kateri izvira katastrofa, in tudi te bi morale biti upravičene do pomoči. Če so prizadete druge države, in pod pogojem, da se uporabi sklad, ga je treba uporabiti v vseh zadevnih državah, tudi če katere izmed njih ne dosega praga, določenega v členu 2 predloga.

3.11 EESO meni, da se vprašanje sosedstva postavi tudi v primeru, ko dogodek, ki izvira v EU ali državi kandidatki, prizadene države, ki niso ne članice ne kandidatke. Če se SSEU uporabi za dogodek, ki izvira ali je bil povzročen na tem geografskem področju, bi druge sosednje države prav tako zaslužile pomoč Unije, in sicer v okviru SSEU ali drugih veljavnih instrumentov za mednarodno sodelovanje ter pod pogojem, da to ne vpliva na posebne tekoče programe sodelovanja in jih s tem ne ovira.

3.12 EESO je prepričan, da bi bilo treba sklad uporabiti tudi za nesreče, do katerih pride zaradi kopičenja ali nadaljevanja razmer, ki na začetku niso bile ocenjene kot posebej resne (na primer huda suša); opredeliti bi bilo treba trenutke, ko se jih začne obravnavati kot resne razmere. Klimatske spremembe, do katerih je prišlo deloma zaradi globalnega ogrevanja — za katero je odgovorna tudi Unija kot celota — prizadenejo nekatere države bolj kot druge in Evropska unija ne bi ravnala niti razumno niti solidarnostno, če bi se izognila svojim obveznostim v zvezi z vzroki klimatskih sprememb ali njihovimi posledicami.

3.12.1 Na podlagi opažanj, zbranih med delovnim obiskom EESO v Španiji in na Portugalskem od 14. do 16. septembra 2005, se zdi potrebno tesneje povezati uporabo:

- SSEU, s sposobnostjo hitrega odzivanja za zagotavljanje takojšnje rešitve ob nujnih potrebah, tako za pomoč prizadetim skupnostim kot za zagotovitev materialne pomoči;
- skladov, ki predvidevajo bolj strukturno pomoč, da bi zagotovili dolgoročne rešitve za ključne probleme, na primer z oblikovanjem infrastrukture za obvladovanje suše, pogozdovanjem in razvojem alternativnih dejavnosti na področjih, ki jih je opustošil ogenj.

3.12.2 Vključitev pomoči iz SSEU v širši okvir obsežnejših in dolgoročnih ukrepov bi morala biti pomembno merilo Komisije pri izbiri projektov. Tako bi dosegli večjo in celovitejšo učinkovitost tako SSEU kot tudi strukturnih skladov.

3.12.3 Prav tako kot poplave, tornade in neurja, ki so že zajeti v sklad, bi moral seznam pojavov, ki jih podpira SSEU, vključevati tudi vprašanja oskrbe z vodo, praktične infrastrukture in zagotovitve socialne ali zdravstvene pomoči prebivalstvu v nepredvidenih obdobjih suše ali vročinskih valov. Uredba bi morala poskrbeti za te okoliščine in jasno opredeliti, kdaj postanejo predmet obravnave, ker ne nastanejo zaradi hitrega in takojšnjega dogodka, temveč zaradi nenehnega poslabševanja danih razmer (podnebno pogojenih ali drugih).

3.13 V ta namen bi lahko uvedli obveznost za nacionalne oblasti, pristojne za vodno gospodarstvo, da objavijo 'uradno obvestilo o hudi suši', ki temelji na enotnih objektivnih merilih. Slednja bi morala upoštevati uprave vodnega gospodarstva v vseh državah članicah.

3.14 EESO je prepričan, da morajo države članice in Unija postaviti jasna pravila v zvezi z obveznostjo zavarovalnega sistema EU, da se zagotovi kritje za nekatere vrste tveganja, ki se jim zavarovalne družbe pogosto poskušajo izogniti. To je toliko bolj pomembno, ker SSEU in državna pomoč na splošno ne krijeta škode fizičnih oseb, ti stroški pa so ponavadi mnogo višji kot pomoč, ki so jo pripravljene zagotoviti javne oblasti v primeru problemov, ki prizadenejo celotno skupnost.

3.15 Nazadnje EESO meni, da je treba na vseh ravneh spodbujati preprečevanje tveganja, da se ublažijo ali izničijo posledice takih razmer, in sicer s pomočjo predvidevanja dogodkov te vrste, preprečevanjem nesreč ter pripravo in uporabo mehanizmov za zgodnji odziv, z namenom, da se zavaruje človekovo življenje in dobro počutje ter prepreči uničenje tako infrastrukture kot materialnih in nematerialnih dobrin. Zato EESO ne nasprotuje, da bi se v uredbo vključila omejevalna določba, ki bi z namenom, da spodbudi preprečevalne ukrepe, omejila, zmanjšala ali ukinila podporo SSEU v dokazanih primerih malomarnosti javnih oblasti zadevne države, če država lahko prevzame finančno obremenitev posledic nesreče. SSEU bi lahko še zmeraj zagotovil pomoč v takih primerih, in sicer v obliki posojila namesto nepovratnih sredstev, ker je podpora navsezadnje namenjena prebivalstvu, ki ga je prizadela nesreča. Odobravanje pomoči EU državam, ki so ravnale malomarno, daje vtis brezbržnosti in neodgovornosti ter povečuje tveganje nekaterih vrst nesreč, ki bi jih bilo včasih mogoče preprečiti.

4. Sklepi

4.1 EESO znova poudarja že izraženo stališče, tj. podpora preprečevanja, odgovornost in predvidevanje hudih nesreč. Velik pomen pripisuje tudi obstoju mehanizma, kot je SSEU, pod pogojem, da je prilagojen upoštevanju kritik in predlogov iz točke 3 zgoraj.

4.2 EESO pozdravlja izboljšave v predlagani uredbi, vendar meni, da ne zadostujejo, da bi SSEU v celoti razvil svoje možnosti in zmogljivosti za ustrezno ukrepanje.

4.3 Odbor meni, da je treba predlog Komisije dopolniti v naslednjih treh vidikih, da bo bolj prilagojen praktičnim zahtevam:

- a) razširiti področje uporabe, da bo zajemalo tudi druge oblike nesreč, zlasti sušo;
- b) znižati prag škode (ki je previsok in izključuje večino nedavnih nesreč) in/ali dati Komisiji več političnega manevr-

skega prostora, da bi lahko prepoznala nesreče z velikim vplivom na regijo;

- c) povečati prožnosti pri vrstah upravičenih izdatkov z uvedbo nove, obsežnejše klavzule za kritje drugih pomembnih stroškov, ki niso vključeni v seznam „upravičenih ukrepov“ Komisije.

4.4 Čim prej bi bilo treba pripraviti mnenje na lastno pobudo, v katerem bo Odbor ocenil načela in delovanje solidar-nostnega sklada in preveril, ali je sklad prilagojen potrebam držav članic in regij EU, ter tako pripomogel k reševanju ugotovljenih težav.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o etični trgovini in sistemih zagotavljanja jamstva potrošnikom

(2006/C 28/15)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 8. februarja 2005 na zahtevo bližajočega se britanskega predsedstva EU, ki jo je prejel februarja 2005, pripravil mnenje o *etični trgovini in sistemih zagotavljanja jamstva potrošnikom*.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 10. oktobra 2005. Poročevalec je bil **g. Adams**.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktobra 2005) z 75 glasovi za, 12 glasovoma proti in 10 vzdržanimi glasovi.

Povzetek

1. Etična trgovina (v različnih oblikah, ki so opredeljene v mnenju) ⁽¹⁾ lahko bistveno prispeva k trajnostnemu razvoju ter neposrednemu pozitivnemu in odločnemu odzivu potrošnikov na globalizacijo.

2. Etična trgovina lahko s pomočjo na znanju temelječih sistemov obvešča tako ponudnike kot tudi proizvajalce blaga in storitev ter spodbuja tržno delovanje in odzivanje potrošnikov. Evropa je na tem področju vodilna na svetu. Dejavnost etične trgovine je v skladu z lizbonsko strategijo in hkrati prispeva k uresničevanju razvojnih ciljev novega tisočletja.

⁽¹⁾ Zaradi različnih razlag teh izrazov, so ključni izrazi, ki se pojavljajo v tem mnenju, pojasnjeni v poglavju 9.

3. Namen vedno številčnejših sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom je dati vrsto etičnih, socialnih in okoljskih zagotovil. Večina sistemov se posveča enemu področju ali manjšemu številu področij, ki so pomembna za določen proizvod, kot so poštena trgovina, ekološka pridelava, trajnostno gozdarstvo, vplivi na okolje, delo otrok ali zaščita živali.

4. Mnenje kritično proučuje potrebne zahteve za učinkovitost teh sistemov, njihovo ustrezno opredelitev znotraj politik EU ter nujno potrebna pojasnila in usklajevanje. Predlaga praktične ukrepe, ki jih lahko institucije EU, države članice ter regionalne/lokalne skupnosti in organi izvajajo za krepitev, podporo in izboljšanje pobud za etično trgovino.

5. Mnenje predlaga tudi politični okvir, na podlagi katerega bodo institucije EU in številne pobude za etično trgovino lahko postavljale podobna vprašanja o zagotavljanju in ponazarjanju

učinkov ter skupaj iskale odgovore nanje. To bo izboljšalo učinkovitost ter zmanjšalo podvajanje dela in odvečno spremljanje.

6. Tak okvir bo dal smiselno podlago za primerjavo sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom z drugimi političnimi instrumenti, ki so namenjeni doseganju podobnih ciljev, ter bo institucijam EU in državam članicam služil pri usklajevanju politik in kot praktično orodje za ocenjevanje porabljenih sredstev.

7. Priprava mnenja je sprožila široko zanimanje in sodelovanje Komisije, glavnih trgovinskih lobijev in nevladnih organizacij. EESO bo z nadaljnjim praktičnim delom spodbujal:

- dialog med interesnimi skupinami v letu 2006, ki bi vodil do oblikovanja skupnega okvira za oceno vplivov/kakovosti zagotavljanja etične trgovine;
- dialog med interesnimi skupinami v letu 2006 za pripravo sodelovanja EU pri razvoju standarda ISO 26000;
- program ozaveščanja potrošnikov od njihovih zgodnjih let naprej v okviru splošne izobrazbe in vseživljenjskega učenja, da s premišljenim nakupovanjem lahko vplivajo na socialno in okoljsko dinamiko.

1. Uvod

1.1 Februarja 2005 je britanska vlada EESO zaprosila za pripravo raziskovalnega mnenja o etični trgovini in sistemih zagotavljanja jamstva potrošnikom v času britanskega predsedstva Svetu EU od julija do decembra 2005 in kot prispevek k pobudam o trajnostnem razvoju. „Etična trgovina“ je bila v različnih oblikah predmet številnih mnenj EESO, predvsem na področju trajnostnega razvoja (CESE 661/2004) in socialne odgovornosti podjetij (CESE 355/2002). Predvsem poštena trgovina je že dolgo pomembna tema EESO, prvič omenjena v mnenju leta 1996^(?). Zato Odbor pozdravlja ponovno priložnost za obravnavo te teme.

1.2 Trgovina praviloma spodbuja pozitivno gospodarsko rast, ustvarja blaginjo in socialne priložnosti, toda njene posledice so lahko tudi izkoriščanje ljudi in sredstev ter negativni vplivi na okolje. „Etična trgovina“ lahko pripomore k rešitvi nekaterih od teh napetosti. Ciljna uporaba potrošniške moči ima lahko znatne učinke, saj se podjetja v veliki meri odzivajo

na potrošniške trende in se trudijo, da ne tvegajo z izpostavljanjem svojega imena. „Etična trgovina“ ima lahko močan vpliv. Od 100 največjih svetovnih gospodarstev je 51 korporacij in 49 držav.^(?) Obseg mednarodne blagovne menjave je leta 2003 znašal več kot 9,1 milijard dolarjev, kar je približno 25 % svetovnega BDP, in je v preteklih dvajsetih letih zabeležil več kot 6 % povprečno rast⁽⁴⁾. Absoluten obseg „etične trgovine“ je težko izmeriti, toda oceno je moč narediti na podlagi prodaje blaga in storitev družb, ki so se zavezale k socialnim in okoljskim sistemom presoje. V skladu s temi ocenami obseg znaša približno 5-7 % svetovne trgovine.

1.3 Globalizacija gospodarstva, oblikovanje sveta prek potrošniške družbe in naraščajoč vpliv nadnacionalnih korporacij je spodbudil razpravo o „etični trgovini“. Sledile so zahteve po večji socialni in okoljski odgovornosti udeležencev v trgovinski verigi in prek skladnejšega nacionalnega in mednarodnega pravnega okvira. S tem pa so hitro začela naraščati tudi prizadevanja za merjenje „etične trgovine“ s pomočjo različnih ocenjevalnih postopkov.

1.4 „Etična trgovina“ je neposredno povezana s strateškimi interesi EU. Pomemben vidik lizbonske strategije je usmerjenost k na znanju temelječemu gospodarstvu za krepitev evropske konkurenčnosti. „Etična trgovina“ sloni na na znanju temelječih sistemih, ki obveščajo tako ponudnike kot tudi proizvajalce blaga in storitev ter spodbujajo delovanje, ki je osredotočeno na trg, in odzivanje potrošnikov. Evropa je pri pobudah za „etično trgovino“ vodilna na svetu in bo s krepitvijo tega položaja hkrati prispevala k uresničevanju razvojnih ciljev novega tisočletja. Poleg tega šesti in sedanji okoljski akcijski program poudarja pomembno vlogo proizvodov in storitev, ki so zavezane posebnim ciljem za zmanjšanje vplivov na okolje^(?).

1.5 Skupna značilnost različnih novih strategij in pobud za spodbujanje „etične trgovine“ je neobvezujoč pristop in priznavanje moči potrošnikov oziroma vlagateljev. Pomemben delež svoje metodologije in analiz dopolnjujejo in delijo z gibanjem za večjo družbeno odgovornost podjetij (CSR). Evropska komisija je julija 2002 sprejela nove smernice za spodbujanje družbene odgovornosti podjetij in bo v kratkem objavila *Strategijo za spodbujanje in razvoj družbene odgovornosti podjetij v Evropski uniji*.

^(?) *Top 200: The Rise of Corporate Global Power*. Institute for Policy Studies 2000. (Merjenje prihodka od prodaje in BDP posameznih držav)

⁽⁴⁾ Trgovinska statistika STO iz aprila 2004

^(?) KOM(2001) 31

^(?) Pobuda za evropsko oznako „pravična trgovina“ EXT/134 april 1996

1.6 To področje je bilo podrobno obravnavano v nedavnem mnenju EESO na lastno pobudo o *instrumentih za merjenje in informiranje o družbeni odgovornosti podjetij v globalnem gospodarstvu*.⁽⁶⁾

1.7 Sedanje mnenje dopolnjuje ta dokument in je pripravljeno na isti podlagi, tj. široko priznanih mednarodnih konvencijah in okvirih o nadnacionalnih podjetjih, mednarodnem razvoju, okolju, korupciji, zunanjih zadevah, delu in človekovih pravicah, ki so že v veljavi ali so šele v pripravi. Te konvencije in okviri se opirajo na načela humanitarne etike in mednarodnega prava.

1.8 Izraženi so v standardih, ki predstavljajo merila na mednarodni ravni, kot so na primer tristranska Deklaracija Mednarodne organizacije dela o multinacionalnih podjetjih in socialni politiki; Deklaracija Mednarodne organizacije dela o temeljnih načelih in pravicah pri delu in konvencijah o pogojih za zaposlitev in delovnih pravicah; smernice OECD za multinacionalna podjetja; Splošna deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah; in konvencije o novih ukrepih GSP+ (glej Prilogo 1).

1.9 Spodbujanje družbene odgovornosti podjetij, na primer prek foruma zainteresiranih skupin (Multi-Stakeholder Forum) Komisije⁽⁷⁾ in pobude britanske vlade za etično trgovino⁽⁸⁾, je pripomoglo k vzpostavitvi tržnega okvira za vključevanje potrošnikov. Koncepti in orodja, ki jih razvijajo te in podobne pobude, prinašajo praktično delovno soglasje na področju proizvodne in dobavne verige.

1.10 Družbena odgovornost podjetij je osredotočena na procese dobaviteljev, medtem ko „etična trgovina“ obsega širše področje in vključuje potrošniške pobude. Predvsem trgovina na drobno je razvila programe nadzora dobavne verige⁽⁹⁾ in nekateri programi so prejeli podporo nevladnih organizacij in sindikatov. Nekaterne nevladne organizacije podpirajo tudi neodvisno označevanje proizvodov. Te pobude povečujejo zavest proizvajalcev in/ali potrošnikov o socialni razsežnosti trga in lahko nudijo priložnost za izvajanje moralnih in družbenih vplivov prek kupne moči.

1.11 Mnenje upošteva dejstvo, da vsi potrošniki nimajo ekonomske zmožnosti izbrati etične proizvode, in se osredotoča na vprašanje, kako lahko potrošniki, ki se odločijo za podporo etičnim konceptom, z gotovostjo vedo, da ti koncepti (in podjetja) resnično izpolnjujejo pričakovanja in ne obljublajo ali dajejo vtisa o nečem več, kar lahko izpolnijo. Mnenje bo raziskalo primernost opredelitve politik o tej temi znotraj EU,

⁽⁶⁾ *Instrumenti za merjenje in informiranje o družbeni odgovornosti podjetij v globalnem gospodarstvu* SOC/192

⁽⁷⁾ Evropski forum zainteresiranih skupin o družbeni odgovornosti podjetij, končno poročilo, junij 2004

⁽⁸⁾ Skupina podjetij, nevladnih organizacij in sindikatov za spodbujanje in izboljšavo izvajanja kodeksov ravnanja v podjetjih, ki zajemajo delovne pogoje v dobavni verigi

⁽⁹⁾ Na primer BSCI (www.bsci-eu.org) in ICS (www.scd.asso.fr)

odgovornosti in potrebno usklajevanje ter bo predlagalo praktične ukrepe, ki jih lahko sprejmejo institucije EU, države članice ter regionalne/lokalne skupnosti in organi.

1.12 Rezultati mnenja bodo uporabni tudi za druge interesne skupine. Sindikati in njihovi člani imajo poseben interes, da se zagotovi razlikovanje med sistemi zagotavljanja jamstva, ki priznavajo dostojanstvo dela, izboljšanje delovnih pogojev za njihove člane in druge prikrajšane delavce, in tistimi sistemi, ki tega ne zagotavljajo. Prav tako si bodo podjetja prizadevala izboljšati zaupanje potrošnikov, tako da bodo javno podprla kakovostne sisteme zagotavljanja jamstva. Tudi organi oblasti lahko v javnih naročilih določijo standarde kakovosti na podlagi „etične trgovine“, čeprav jih omejujejo predpisi o javnih naročilih EU, in tako podprejo cilje te politike.

1.13 Mnenje bo tako prispevalo k razvoju sistemov zagotavljanja jamstva, ki nudijo ugodno razmerje med stroški in koristmi, zagotavljajo dejanske socialne in okoljske izboljšave ter zadovoljstvo potrošnikov in omogočajo odgovornim delodajalcem, da se na objektivni način razlikujejo od tistih, katerih primarni interes je pridobivanje tržne prednosti.

2. Področje uporabe

2.1 „Etična trgovina“ obsega vrsto sistemov, ki omogočajo potrošnikom, da se odzivajo na določeno socialno in okoljsko ceno proizvodnje. Glede na različno prednostno obravnavanje teh vprašanj v različnih državah članicah je pomembno jasno opredeliti področje uporabe tega mnenja.

2.2 Poleg družbene odgovornosti podjetij, ki se nanaša na upravljanje in zmanjševanje negativnih posledic vseh dejavnosti podjetja, so se razvile tudi pobude za spremljanje, upravljanje in izboljšanje socialnih, gospodarskih in okoljskih vplivov dejavnosti v dobavni verigi. Ta okvir ponavadi zajema sredstva za izboljšanje družbene in okoljske uspešnosti dobaviteljev in je dobil oznako **etična trgovina** ali **etično trgovanje**.

2.3 Znotraj tega širokega spektra pobud lahko razlikujemo med pobudami, ki se osredotočajo na obvladovanje tveganja, in pobudami, katerih namen je prispevati k ugledu podjetja ali pridobivanju tržnih prednosti prek javnih zagotovil. Večina pobud o **etični trgovini** je pretežno obrambne narave: gre za sredstva, s katerimi se podjetja lahko zavarujejo pred negativnim poročanjem medijev in/ali se verodostojno branijo pred takšnim poročanjem. Spet druge pobude si bolj odkrito prizadevajo izboljšati tržne možnosti z zagotavljanjem jamstva potrošnikom ali drugim poslovnim strankam.

2.4 Obstaja tudi razlika med pobudami, ki so osredotočene na jamstvo, in pobudami, ki si prizadevajo izboljšati dani položaj. V veliko primerih se sistemi, ki so osredotočeni zgolj na jamstvo, nagibajo k „mentaliteti izpolnjevanja norm“ z uporabo sankcij. V nasprotju s tem pa pobude, katerih cilj je izboljšanje, ne dajejo tako velikega poudarka na izpolnjevanje norm, ampak se osredotočajo na obravnavanje vzrokov za neizpolnjevanje norm. Praviloma so pri tem bolj cenjeni dolgoročni odnosi in upravljanje kot potreba po preverjanju.

2.5 Nazadnje je tu še razlika med splošno naravnanimi sistemi in sistemi, ki so osredotočeni na manjše število potrošnikov, ki že iščejo poti za izražanje socialnih in okoljskih vrednot s svojimi nakupi. Podlaga za sisteme, ki so usmerjeni k izboljšanju ali zagotavljanju tržnih prednosti, je pripravljenost potrošnikov plačati več za proizvod ali vsaj pokazati to pripravljenost. Drugi sistemi so pogosto cenejši, saj se dodatni stroški porazgubijo v dobavni verigi, to pa upravičuje povečan ugled podjetja.

2.6 To mnenje obravnava samo pobude, ki zagotavljajo potrošnikom, da so z njihovim nakupom povezane določene socialne in okoljske koristi. V nekaterih primerih so ti sistemi poznani in so posebno označeni na proizvodu. Večinoma poudarjajo eno ali več vprašanj, ki so povezana z določenim proizvodom. Pogosti primeri oznak so: poštena trgovina (Fairtrade), ekološki proizvod (Organic), pomorsko in gozdno nadzorstvo (Marine and Forest Stewardship), ekološke oznake (Eko), delo otrok (Child Labour). Nekatere sisteme spodbujajo posamezna podjetja ali trgovska združenja in nimajo posebne oznake, marveč so predstavljene potrošnikom s posebnim pakiranjem, na posebnih prodajnih mestih ali z reklamami.

2.7 Vsi ti sistemi so ogroženi. Če kateri izmed njih obljublja preveč učinkov ali koristi ali zavaja javnost, pride do izgube zaupanja, ki prizadene vse. Zato je treba kakovost sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom ocenjevati verodostojno. Ker imajo sistemi široko paleto ciljev, splošno veljavna opredelitev etične trgovine ni mogoča, oziroma ni zaželena. Namesto tega se lahko postavi okvir na visoki ravni, ki bo določal način zagotavljanja kakovosti. Okvir mora določiti organ, ki je neodvisen od pritiskov trgovine in podjetij, na primer organ, ki ga sestavljajo interesne skupine.

2.8 Vse pobude ne slonijo na tako konkretnih rezultatih. Britanska pobuda o etični trgovini tako sloni na sodelovanju organizacij civilne družbe, ki se skupaj učijo, kako doseči učinkovitost takšnih programov in zelene rezultate. Čeprav to ni sistem v pravem smislu, so izkušnje te pobude lahko uporabne za različne sisteme, organizacije, ki sodelujejo pri tej pobudi, pa se lahko sčasoma pridružijo obstoječim sistemom kot dobavitelji ali člani.

2.9 V praksi ni natančne razmejitve med kategorijami in večina sistemov bo trdila, da prispeva k ozaveščanju in spodbujanju trajnostnega razvoja. To mnenje je osredotočeno na sisteme, ki si prizadevajo doseči svoje cilje z upoštevanjem odziva obveščenih potrošnikov.

3. Pomen „etične trgovine“ za EU

3.1 Evropski državljani so deležni zaščitne in podperne socialne mreže, ki se financira z davčnimi sredstvi, ki v povprečju dosegajo 40 % BDP. Proizvodnja blaga in opravljanje storitev v EU sta vpeta v okvir delovne, okoljske in socialne zakonodaje, katere stroški so vključeni v ceno proizvajalca, ki jo plačajo potrošniki.

3.2 Ta evropski model je sicer na mnogih področjih prispeval k obsežnemu uresničevanju dobrih standardov, toda na svetovni ravni na širitev dobre prakse v veliki meri vpliva trg. Cena in kakovost sta še vedno glavni merili, toda nekateri potrošniki kažejo večjo pripravljenost izbrati proizvode in storitve podjetij, ki trdijo, da najbolj prispevajo k socialnemu in okoljskemu napredku, tako v EU kot tudi drugje — predvsem v manj razvitih državah. S priznavanjem dobre prakse lahko zanesljivi, pregledni in učinkoviti jamstveni sistemi dopolnijo zakonodajo. Potrošniška moč, ki sloni na socialnih vrednotah, postaja pomembna sila v trgovini. Nagradjuje podjetja, ki upoštevajo interese potrošnikov, in omogoča, da podjetniška kultura odseva spreminjajoče se socialno-ekonomske vrednote, ki se seveda nekoliko razlikujejo v posameznih državah članicah glede na ekonomske možnosti in prioritete.

3.3 Zaradi neobvezujoče narave tovrstnih sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom le-ti nosijo ceno uresničevanja in zato je potrošniško povpraševanje — ki se odraža v delovanju trga — tisto, ki spodbuja ali zavira rast. To pomeni tudi, da prizadevanja za spodbujanje dobre prakse niso v nasprotju s pravili o konkurenčnosti in trgovinskimi pravili STO. Po drugi strani pa kljub prostovoljnim sistemom obstaja potreba po primernih ureditvenih okvirih STO, da se v vseh trgovinskih odnosih med državami zagotovi uresničevanje osnovnih minimalnih standardov.

3.4 Tako posamezne države članice kot Komisija so finančno podprle razvoj več sistemov zagotavljanja jamstva, ki so trenutno na trgu, in priznale ne samo njihov potencialni vpliv na okolje in socialno področje ampak tudi vlogo, ki jo imajo pri izboljšanju ozaveščenosti potrošnikov in razvoju vedenja potrošnikov. Pomembno je, da se oceni učinkovitost tovrstnih sistemov, tako glede doseganja postavljenih ciljev kot tudi njihove stroškovne učinkovitosti.

3.5 Podobno so EU in države članice finančno in z uvedbo zakonskih predpisov podprle proizvodne in predelovalne sisteme, ki podpirajo sisteme zagotavljanja jamstva. Postavljanje standardov in pomoč proizvajalcem pri izpolnjevanju teh standardov je pomemben vidik pri ohranjanju značilnega evropskega pristopa. Obstaja že veliko primerov ustrezne embalaže, energijske učinkovitosti, odlaganja odpadkov in biološkega kmetijstva. Treba je omeniti, da so bili predpisi za te sisteme uvedeni na podlagi bogatih praktičnih izkušenj z dobro opredeljenimi prostovoljnimi programi.

3.6 Veliko pozornosti je usmerjene na pomen na znanju temeljčega gospodarstva za opremljanje dobaviteljev evropske proizvodne industrije in storitvenega sektorja (tehnologija, vseživljensko učenje, raziskave itd.) toda manj pozornosti se posveča vprašanju, kaj to pomeni za povpraševanje v gospodarstvu. Če so evropski potrošniki najbolj poučeni na svetu, so po vsej verjetnosti tudi najbolj zahtevni in kritični in bodo pri nakupu poleg tradicionalnih elementov, kot sta cena in kakovost, z veliko verjetnostjo upoštevali tudi vrsto socialnih in ekoloških dejavnikov. Označevanje proizvodov je enostaven način za sporočanje zapletenih vprašanj. Toda mnogoplastnost „etične trgovine“ zahteva nov pristop k izobraževanju in obveščanju potrošnikov na podlagi trajnostnega razvoja.

3.7 Spremembe v mednarodnem gospodarstvu — globalizirana, raznolika proizvodnja in naraščajoče možnosti za primere, ki so na voljo potrošnikom — ustvarjajo nove vrste trgov. Potrošniki imajo vedno večjo moč zahtevati in dobiti blago in storitve, ki ustrezajo njihovim osebnim zahtevam. Te zahteve presegajo tradicionalne zahteve o ceni, izgledu in kakovosti ter sedaj vključujejo vrsto socialnih in okoljskih meril, ki zadevajo dobavno verigo pred nakupom in posledice uporabe in odstranjevanja. Spodbujanje teh visokih zahtev je v velikem interesu evropskih podjetij in delojemalcev, ki bi morali biti sposobni odzvati se nanje. To je tudi v skladu s potrebami delujočega prostega trga, kjer imajo potrošniki informacije in razumevanje za učinkovito povpraševanje. Brez tega znanja se pojavijo tržne motnje, pri čemer socialni in okoljski stroški niso učinkovito porazdeljeni.

3.8 Kljub temu velja, da imajo potrošniki v vseh 25 državah članicah široko paleto različnih zahtev in prioritet. Predvsem v novih državah članicah so potrošniki najbolj pozorni na kakovost, varnost in vrednost proizvodov. Osnovna jamstva potrošnikom se v mnogih državah članicah še niso oblikovala. Odbor znova poudarja neobvezujočo naravo sistemov zagotavljanja jamstva, kar omogoča, da jih podjetja prevzamejo v skladu s prioritetami potrošnikov.

4. Pobude za „etično trgovino“ v Evropi

4.1 Obstaja več sistemov (glej točko 2.6), ki zagotavljajo jamstvo potrošnikom v Evropi in po svetu, npr. večji ugled podjetja, inšpekcijski pregledi obratov in pridobivanje certifikatov ali posebno označevanje proizvodov. Vsi ti ukrepi so povezani s precejšnjimi stroški pri izpolnjevanju zahtevanih standardov ter dokumentiranju in zagotavljanju skladnosti z njimi. Ti stroški se na splošno prek cen prenesejo na potrošnike, ki želijo prispevati k socialnemu in okoljskemu napredku. Pridobivanje obsežnih podatkov o teh sistemih je težavno, saj trenutno ne obstaja nobena klirinška hiša, trgovinsko združenje ali priznan referenčni sistem. Toda po ocenah na trgih 25 držav članic več kot 100 sistemov, ki zagotavljajo jamstvo potrošnikom na podlagi oznak na proizvodih, ustvari prihodek, ki presega 20 milijard EUR.

4.2 Vsak sistem ima svoje razvojne mehanizme za zagotavljanje dejanskega izpolnjevanja standardov. Trenutno obstajajo pobude za razvoj skupne podlage za jamstvo različnih sistemov. Takšna skupna podlaga lahko in mora voditi k primerljivim sistemom upravljanja kakovosti, učinkovitosti in varčevanju, kar bo v korist vseh partnerjev.

4.3 Podobno obstaja tudi potreba po razvoju in sprejemu skupne podlage glede spremljanja posledic, ker jamčenje standardov samo po sebi ne zagotavlja izboljšav, bodisi pri določenih ponudnikih ali na splošno. Minimalne delovne standarde je na primer najlažje zagotoviti s predizbiro ponudnikov, ki že izpolnjujejo standard, ali z odvzemanjem certifikatov ponudnikom, ki jih ne izpolnjujejo. S tem bi na tehnični ravni zagotovili izpolnjevanje standarda in jamstvo potrošnikom, toda dejansko bi to lahko povzročilo znižanje splošnih standardov z nadaljnjim zapostavljanjem gospodarsko šibkejših proizvajalcev.

4.4 Veliko (a ne vsi) sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom, ki so podvrženi neodvisnemu nadzoru, razvija skupno podlago za dokazovanje izpolnjevanja standardov. Mednarodna zveza za socialno in okoljsko akreditacijo ter označevanje (International Social and Environmental Accreditation and Labelling — ISEAL) na primer razvija skupne metode za ugotavljanje kakovosti svojih članov. Podoben pristop bi bil potreben tudi za celotno paleto sistemov zagotavljanja jamstev potrošnikom, da bi standardi imeli zeleni učinek. Tak pristop bi moral imeti obliko ocene vplivov. Skupna podlaga za ocenjevanje učinkov, ki bi preverjala izpolnjevanje potrošniških zahtev in upravičenost stroškov, ki so preneseni na potrošnike, bo omogočila bolj odprto ocenjevanje teh sistemov. Pripomogla bi tudi k opredelitvi lastnosti sistemov, ki jih morajo le-ti izpolnjevati, da bi bili upravičeni do podpore Komisije, ki mora ravno tako sloneti na ocenah vplivov, da bo prispevala k dogovorjenim političnim ciljem.

4.5 Da bodo potrošniki in ponudniki zaupali „etični trgovini“, jim je treba zagotoviti, da so stroški in koristi potrošnikov in podjetij ter „ciljne“ socialne/okoljske koristi smiselno uravnotežene. Program za zagotavljanje boljših delovnih pogojev v državah v razvoju lahko povzroči le preselitev proizvodnje na neurejeno obrobje; program za zmanjšanje vplivov na okolje lahko povzroči neupravičeno visoke stroške za preverjanje ali resne pomanjkljivosti; ekološki standardi za rejo živali lahko poslabšajo dobro počutje živali, če so uporabljeni mehanično; pobuda, ki daje potrošnikom dober občutek glede otroškega dela, lahko povzroči premeščanje otrok v dejavnosti, ki so bolj škodljive za njihovo zdravje, ali njihovo nezmožnost, da si plačajo dodatno izobraževanje.

4.6 Ker je „etična trgovina“ za velike proizvajalce in ponudnike storitev pomemben tržni trend, igrajo le-ti pomembno vlogo pri prenosu idealističnih pričakovanj potrošnikov v praktične programe, ki jih je mogoče uresničiti. Zaradi neizogibnega prepada med pričakovanji in resničnostjo *gibanju* „etične trgovine“ (v vseh svojih oblikah) preti oznaka naivnosti. Odnosi podjetij so različni glede na njihovo občutljivost na pritisk potrošnikov in njihovo relativno moč v tržni verigi. Nekateri odzivi so posledica skrbi za stike z javnostjo (zaščite vrednosti znamke), nekateri so posledica tržnih meril (oblikovanje proizvodov, ki ustrezajo novim zahtevam) in spet drugi so posledica javnih naročil (kultura skrbnosti in obvladovanja tveganja). Vse metode imajo lahko svojo vrednost, toda različni motivi podjetij kažejo na potrebo po skupnem analitičnem okviru.

5. Skupni okvir

5.1 Napetosti so del vsakega sistema „etične trgovine“ z močnim elementom zagotavljanja jamstva potrošnikom. Na eni strani želi sistem doseči socialne in okoljske cilje znotraj dobavne verige, na drugi strani pa potrošnikom zagotavlja jamstvo. To lahko povzroči številne probleme.

5.2 Ukrepi, potrebni za zagotavljanje jamstva, so lahko nesorazmerni z „dejanskim“ učinkom na cilje. Preverjanje je lahko na primer drago, potrebne administrativne spremembe za zagotovitev preglednosti pa drage in zapletene.

5.3 Še bolj problematičen je lahko negativen vpliv na cilje sistema, ki ga lahko imajo zahteve za zagotavljanje jamstva. Osredotočenost na stvari, ki jih je moč izmeriti in preveriti,

lahko na primer izkrivlja prednostne naloge, zahteve in stroški za preverjanje lahko izločijo proizvajalce, ki najbolj potrebujejo izboljšave.

5.4 Poleg tega v veliko primerih lahko nezadostno poznavanje in s tem prioritete potrošnikov povzročijo popačenje sistemov. Potrošniki na primer na splošno dajejo prednost „čisti“ dobavni verigi (brez dela otrok, ostankov pesticidov) pred učinkovitim napredkom na terenu (boljše plače, šole, boljše upravljanje z okoljem).

5.5 Posledično se lahko zgodi, da podjetja raje izberejo nove dobavitelje, ki že izpolnjujejo standarde, kot da si prizadevajo za dolgoročno izboljšanje obstoječe dobavne mreže, kar pa ne bo prispevalo k doseganju širših ciljev.

5.6 V okviru sistema, ki nima neodvisnega preverjanja, lahko pride do trditev o zagotavljanju jamstva, ki pretirano ali preveč poenostavljeno prikazujejo vpliv sistema (ali so povsem netočne!). Kratkoročno to spodkopava cilje, dolgoročno pa se izgublja zaupanje potrošnikov v sisteme zagotavljanja jamstva na sploh.

5.7 Sistemi, ki jih financira več velikih donatorjev, lahko na ta vprašanja odgovorijo z dobrim upravljanjem, toda sistem, ki se v večini financira z doplačilom potrošnikov, nima nujno vzpostavljenega ustreznega postopka upravljanja, potrošniki sami pa nimajo možnosti presoditi kakovosti ali stroškovne učinkovitosti sistema zagotavljanja jamstva potrošnikom.

5.8 Sistemi zagotavljanja jamstva potrošnikom so pogosto tarča kritik, da se sistemi zaradi večje ali manjše odvisnosti od vedenja potrošnikov in njihovega omejenega vpogleda v problematiko nagibajo k temu, da obljublajo lažje razumljivo jamstvo, ki ne ustreza realnim pogojem. Tu lahko pomaga le bolj odprta razprava z več informacijami, ki bo pripomogla k razvoju odprtega in informiranega (na znanju temelječega) trga.

5.9 Toda ni primerno, da EU ali države članice poskušajo centralno predpisati definicije ali bistvene standarde za različne vrste „etične trgovine“. Centralni nadzor ne bo dovolj prilagodljiv, da bi upošteval izboljšave in spremembe. Poleg tega krši pravico potrošnikov do izbire v skladu s svojimi spreminjajočimi se vrednotami. Centralno je mogoče — in bi bilo treba — postaviti podlago, ki bo potrošnikom zagotavljala, da ti sistemi izpolnijo, kar obljublajo.

5.10 Mnenje si prizadeva postaviti okvir, znotraj katerega lahko različne pobude začnejo postavljati ista vprašanja o zagotavljanju in prikazovanju učinkov ter skupaj iščejo odgovore nanje. Dinamika je prikazana v diagramu v Prilogi 2. Različni sistemi zagotavljanja jamstva imajo različne cilje, zato bi bilo težko narediti enostavno analizo stroškov in koristi, nenazadnje pa ta analiza ne bi imela veliko možnosti za uspeh glede na težavno ocenjevanje tako raznolikega in subjektivnega „blaga“. Toda mogoče je razviti skupen okvir, znotraj katerega lahko postavimo ista vprašanja o kakovosti vseh sistemov in dobimo primerljive odgovore. Navsezadnje je na potrošnikih in potrošniških organizacijah, da pridobljene podatke vrednotijo glede na svoja osebna merila.

5.11 Medtem ko se bodo podrobna merila pogojev in uspešnosti razlikovala glede na področje uporabe in cilje sistemov, obstaja več skupnih prizadevanj glede kakovosti. Z dodatnimi raziskavami in posvetovanji bo mogoče opredeliti nekatera ključna vprašanja, na katera bi moral znati odgovoriti vsak sistem, in zagotoviti dokaze o kakovosti. Bistveno je ugotoviti pomembne socialne, okoljske ali gospodarske cilje, h katerim si ti sistemi prizadevajo prispevati. Ti cilji opredeljujejo osnovne elemente sistemov, kot so interesne skupine, področje dela in posledični ukrepi.

5.12 Za izhodišče se priporočajo naslednja vprašanja/vidiki (priporočeno je, da si prihodnja posvetovanja prizadevajo za skladnost z obstoječimi, verodostojnimi, kakovostnimi okviri):

a) *Upravljanje sistemov*

Katero je najvišje mesto nadzora sistema?

Ali je to sistem več interesnih skupin, kjer so interesne skupine uravnoteženo zastopane v organih odločanja?

Ali ga nadzira neodvisna in nepristranska skupina „skrbnikov“, na katero se lahko pritožijo interesne skupine?

b) *Cilji sistema*

Ali so cilji jasno določeni?

Ali so cilji sistema v skladu s potrebami interesnih skupin, ki so v trgovinskem sistemu najbolj zastopane?

Ali so cilji sistema v skladu z interesi potrošnikov in „vizijo“, ki jo zastopa sistem?

— Ali so prizadete interesne skupine (vključno s tistimi v državah v razvoju) sodelovale pri razjasnitvi in opredelitvi ciljev?

— Ali so cilji sistema dostopni javnosti?

c) *Področje uporabe sistema*

Ali sistem obravnava „problem“ v skladu z običajno opredelitvijo?

— Ali je sistem zastavljen tako, da v primernem obsegu obravnava „problem“, ali se osredotoča le na manj pomembne vidike, ki jih je lažje uresničiti?

— Ali so lastnosti pooblaščenih mest („proizvajalcev“) v skladu s propagirano vizijo in cilji?

— Ali proizvajalci že uresničujejo standarde ali so stalne izboljšave osrednji element sistema?

d) *Standardi ali pogoji sistemov*

Ali so standardi, ki so postavljeni v okviru sistema in ki se jih spremlja, v skladu s cilji?

— Ali so standardi opredeljeni v postopku, v katerem lahko sodelujejo interesne skupine (vključno s tistimi v državah v razvoju)?

— Ali obstaja verodostojen mehanizem, ki zagotavlja, da bo uresničevanje standardov prispevalo k doseganju ciljev?

— Ali so pogoji oziroma standardi sistema dostopni javnosti?

e) *Ocena vplivov*

Ali obstaja verodostojna ocena vplivov sistema na cilje?

— Ali se spremljajo širše in dolgoročne posledice na sektor in ali so spremembe („rezultati“) v skladu s cilji sistema?

— Ali so lokalne interesne skupine dejavno in zavestno vključene v opredeljevanje pogojev ocene vplivov in njene izvedbe?

— Ali obstaja postopek za opredelitev in obravnavanje negativnih vplivov?

f) *Neodvisno preverjanje*

Ali obstaja neodvisno preverjanje delovanja sistema?

— Ali interesne skupine (vključno s tistimi v državah v razvoju) sodelujejo pri opredelitvi pogojev ali pri samem preverjanju?

— Ali so rezultati takšnega preverjanja dosegljivi javnosti?

g) *Analiza stroškov in koristi*

Ali obstaja postopek za spremljanje in ocenjevanje stroškov sistema, ki so preneseni na dobavitelje, trgovce in potrošnike, v razmerju z napredkom pri doseganju ciljev?

h) Javna zagotovila

Ali so javna zagotovila pooblaščenih podjetij ali dobaviteljev v skladu s cilji, standardi in rezultati sistema?

— Ali se v okviru neodvisnega preverjanja oz. preverjanja s strani interesnih skupin preverjajo tudi javna zagotovila podjetij, ki sodelujejo pri sistemu?

5.13 Navedene standarde kakovosti (ki jih je treba dodatno izpopolniti in preizkusiti) mora izpolnjevati vsak sistem, ki si prizadeva pridobiti zaupanje potrošnikov ali kakršno koli podporo Komisije in nacionalnih vlad. Sisteme, ki teh standardov ne izpolnjujejo, lahko obravnavamo kot stroškovno neučinkovite.

5.14 Pristop, ki upošteva več interesnih skupin, in podpora javnih oblasti na evropski ravni morata zagotoviti verodostojnost razvoju in spodbujanju teh standardov.

5.15 Vsekakor obstajajo izzivi pri razvoju vsake primerjalne ocene razmerja med stroški in koristmi na tem področju, toda bistveno je podati smiselno podlago za primerjavo sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom z drugimi instrumenti politike s podobnimi cilji.

6. Okvir in pristojnosti politike

6.1 Jasna načela politike so na tem hitro razvijajočem se področju bistvenega pomena in pod točko 7 so razgrnjeni praktični predlogi. EU in posamezne države članice menijo, da morajo biti trdni etični in humanitarni standardi sestavni del svetovne trgovine in diplomacije. Boljši svet ni le zaželeni cilj sam po sebi, ampak takšni skupni interesi pripomorejo k nadaljnjemu razvoju vseevropske kulture, ki temelji na skupnih vrednotah. Spodbujanje vedenja potrošnikov in njihovega ozaveščanja v smeri „etičnosti“ je na bolj konkretni ravni lahko dobra priložnost za evropsko industrijo, saj ima le-ta dobre pogoje, da uporabi ponujajoče se tržne možnosti. EU in države članice ne smejo podpirati nobene konkretne znamke, ampak morajo zagotoviti avtoriteto za sistem zagotavljanja jamstva, ki se ji lahko pridružijo vse priznane pobude zagotavljanja jamstva potrošnikom.

6.2 Usklajenost politike je zato glavni cilj. Pri pripravi tega mnenja je prišlo do obširne in dragocene izmenjave informacij in pogledov na politične perspektive. Predlagamo, da se formalno vzpostavi voden, dejaven dialog med interesnimi skupinami o vprašanih „etične trgovine“ in sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom kot nadaljevanje tega mnenja pod okriljem EESO.

6.3 Cilji takega dialoga bi bili:

— oblikovati bistvene elemente za usklajeno politiko o

socialnih in okoljskih vprašanih sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom,

- ugotoviti potrebne ukrepe za vključitev take politike v EU,
- preučiti, kako spodbuditi države članice k upoštevanju takšne politike.

7. Konkretni ukrepi

7.1 Mnenje proučuje, v kolikšni meri so postopki, ki predstavljajo sisteme za zagotavljanje jamstva potrošnikom, med seboj usklajeni. Mnenje nudi smernice in nakazuje politična orodja, ki bodo EU pomagala pri odločanju o nadaljnji podpori na tem področju in pri zagotavljanju podpore na racionalen in stroškovno učinkovit način. EU ima na voljo nekaj konkretnih ukrepov za spodbujanje in podporo nadaljnjega razvoja „etične trgovine“ (kot je opredeljena za namene tega mnenja) v skladu s širšimi političnimi cilji EU.

7.2 EU in posamezne države članice morda želijo še naprej podpirati razvoj nekaterih pobud na tem področju. Priporočeno je, da se taka podpora osredotoči na pobude, ki potrošnikom zagotavljajo jamstvo in hkrati lahko objektivno prikažejo, da prispevajo h konkretnemu izboljšanju socialno-ekonomskih in okoljskih pogojev v skupnostih, ki jih zadeva ustrezna dobavna veriga. V vsakem primeru je treba spodbujati sisteme, ki spodbujajo povečanje zmogljivosti v južnih državah.

7.3 Da bi to olajšali, je priporočljivo, da EU zaprosi za raziskovalno mnenje s ciljem postaviti jasna in široko uporabna merila kakovosti za ocenjevanje sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom. Ta študija mora poleg potrošniških organizacij upoštevati različne sisteme, ki uporabljajo okoljske in socialne oznake, ter tudi druge, in zajeti vse interesne skupine vzdolž dobavne verige, da bi se tako zagotovila široka uporaba in olajšal razvoj usklajenih ukrepov za preverjanje kakovosti na tem področju.

7.4 Vprašanja iz točke 5 lahko tvorijo uporabno izhodišče za bolj obsežen okvir ocenjevanja. EESO želi poudariti, da njegov namen ni ustvariti novo raven birokracije ali novo tržno oviro podjetjem ali sistemom zagotavljanja jamstva. Odbor meni, da mora biti vsak sistem sposoben prikazati svoj vpliv, kakovost in stroškovno učinkovitost. Skupni okvir bo pripomogel k zmanjšanju podvajanja prizadevanj.

7.5 Takšna študija bo tudi pomagala okrepiti zaupanje potrošnikov v sisteme zagotavljanja jamstva in omogočila organizacijam civilne družbe priporočiti svojim članom in drugim zagovornikom podporo sistemov, ki so v njihovem socialnem in okoljskem interesu. Ker to vprašanje zadeva različne generalne direktorate, je potrebno koordinacijsko mesto, kjer bo središče za informacije in razvoj usklajene politike.

7.6 Ker se potrošniki pri prepoznavanju proizvodov, ki so proizvedeni in se z njimi trguje v skladu z določenimi socialnimi in okoljskimi standardi ter standardi zaščite živali, zanašajo na oznake na proizvodih, je velika verjetnost, da bodo potrošniki zmedeni in neučinkoviti, kadar imajo proizvodi več oznak. Zato naj EU naroči študijo o alternativnih možnostih za zanesljivo merjenje socialnih in okoljskih vrednosti proizvodov in njihovega prikaza potrošnikom.

7.7 Strateški program izobraževanja potrošnikov v državah članicah se mora osredotočiti na povečanje ozaveščenosti potrošnikov glede možnosti in načinov, kako lahko s svojimi nakupi dosežajo socialne in okoljske cilje, ki ustrezajo njihovim prioritetam.

7.8 S hitrim razvojem sistemov podatkov o proizvodih, ki so na voljo na prodajnih mestih, internetu in preko drugih kanalov, bo v naslednjih nekaj letih vedno lažje razviti podatkovne baze o poreklu in kakovosti proizvodov. Poleg socialnih in okoljskih vprašanj, ki jih obravnava to mnenje, baze lahko zajemajo tudi širše vidike kakovosti in varnosti, na primer določene prehranske dejavnike, ter omogočijo potrošnikom, da dajo prednost določenim elementom v skladu s svojimi vrednotami ali potrebami.

7.9 Razvoj skupnega okvira za oceno kakovosti in vplivov za sisteme zagotavljanja jamstva „etične trgovine“ bo olajšal razvoj objektivnejše in trajnostne etične usmeritve politike javnih naročil znotraj Komisije in mogoče tudi v državah članicah.

7.10 Javna naročila lahko dodatno spodbudijo povpraševanje po proizvodih. V preteklih petih letih se je vloga socialne narave javnih naročil okrepila in razjasnila. S pomočjo zgoraj navedenih predlogov lahko socialna in okoljska politika javnih naročil v okviru predpisov EU doseže konkretne rezultate.

8. Pogled v prihodnost

8.1 Priprava tega mnenja daje glavnim udeležencem priložnost, da se odzovejo in sodelujejo pri dialogu, četudi le s skromnim prispevkom. Na podlagi teh posvetovanj želi EESO spodbuditi pet novih pobud:

— nadaljevanje dialoga med glavnimi interesnimi skupinami, vključno s potrošniškimi organizacijami, v EU (in po potrebi globalno) o usklajevanju politike na področju

„etične trgovine“ in sistemov zagotavljanja jamstva potrošnikom. EESO predlaga, da v letu 2006 prevzame vodstvo za ustanovitev foruma zainteresiranih skupin v že preverjeni obliki. Ta bi lahko preučil možnosti ta vzpostavitev obsežne baze podatkov o proizvodih za zbiranje socialnih, okoljskih in drugih dejavnikov, ki vplivajo na kakovost in uspešnost proizvoda. Te dejavnike bi potrdili s pomočjo jasnih protokolov ocenjevanja in javno objavili. Generalni direktorat za razvoj je že pokazal zanimanje za zagotavljanje kritičnih podatkov o ocenah sistemov „etične trgovine“, ki bi bili v pomoč proizvajalcem in izvoznikom pri vstopu na evropski trg ⁽¹⁰⁾;

— razvoj skupnega okvira zagotavljanja jamstva o „etični trgovini“ za oceno vplivov in meritve kakovosti prek širšega in bolj podrobnega posvetovanja z zainteresiranimi skupinami v državah članicah in globalno. To bo EU in državam članicam omogočilo, da bolj objektivno razlikujejo med pobudami, ki resnično prispevajo vrednost, in tistimi, ki zgolj dajejo jamstva. Spodbujanje bolj trajnostnih trgovinskih odnosov bo podprlo cilje politike generalnega direktorata za razvoj, zagotavljanje zanesljivih podatkov za potrošnike pa delo generalnega direktorata za zdravje in potrošnike;

— sodelovanje pri razvoju standarda ISO 26000, ki bi zagotovil praktične smernice glede socialne odgovornosti, opredeljevanja interesnih skupin in sodelovanja z njimi ter povečanja verodostojnosti poročil in trditev o socialni odgovornosti. Glavni cilj je razviti standard socialne odgovornosti podjetij, lahko pa prispeva tudi izhodišče za ocenjevanje uspešnosti posameznih sistemov etične trgovine;

— razvoj programa, ki bi potrošnike od zgodnjih let prek splošne izobrazbe in vseživljenjskega učenja ozaveščal o njihovi zmožnosti, da s premišljenim nakupovanjem vplivajo na socialno in okoljsko dinamiko. Generalni direktorat za zdravje in potrošnike je že pokazal zanimanje za spodbujanje izobraževanja potrošnikov o pošteni trgovini. Ključni cilj je bolj obveščena in samozavestna potrošniška družba, ki bo zmožna učinkovitih odločitev na trgu;

— predlog ustanovitve mednarodnega raziskovalnega centra kot središča raziskav dobaviteljev in trga, podatkov o prodaji in tehničnih podatkov, pobud o izobraževanju in razvoja politike, ki ga bodo podprli Komisija, države članice in vse glavne interesne skupine kot skupni program.

⁽¹⁰⁾ Pri tem bi bilo koristno raziskati možnost sodelovanja z medsektorskimi podatkovnimi in informacijskimi storitvami, kot je projekt EU PRISM.

9. Zaključna opomba: opredelitev izrazov, ki se pojavljajo v mnenju

Z globalnim vplivom trgovine na družbo in okolje so nastali številni novi izrazi in pojmi. Spodaj je opredeljen način, kako so bili ključni izrazi in pojmi uporabljeni v tem mnenju. Izrazi in definicije na tem področju se razlikujejo v različnih državah, zato je pomembno, da se v izogib nesporazumom pri prevajanju vedno uporablja ta glosar.

Družbena odgovornost podjetij (Corporate Social Responsibility — CSR) Ta izraz je sedaj dobro ustaljen. Nanaša se na uveljavljen koncept, da je ustvarjanje blaginje in izpolnjevanje nacionalnih pravnih zahtev glede delovanja neločljivo povezano z vsemi odgovornimi poslovnimi dejavnostmi.

Družbena odgovornost podjetij se zato posebej nanaša na **prosto-voljne politike in ukrepe podjetij za vzdrževanje ter izboljšanje socialne in okoljske uspešnosti celotne dejavnosti**. To lahko vključuje notranje sisteme upravljanja in ocenjevanja ali zunanje preverjanje.

Etična trgovina To je podskupina (in novejši pojem) družbene odgovornosti podjetij. Pojem se uporablja v dveh glavnih pomenih.

V splošni rabi pojem pomeni **zavesten poskus prilagoditve trgovinskih dejavnosti (proizvodnje, prodaje na drobno ali nabave) podjetja, organizacije ali posameznika določenim etičnim vrednotam**. Etika je veja filozofije, ki se ukvarja s človeško naravo in vedenjem. Etična trgovina v tem pomenu lahko odseva zelo širok razpon vrednot, ki lahko obsegajo celo vrsto proizvodov in storitev (vključno s finančnimi storitvami in turizmom) v katerikoli državi, vključno z državami članicami EU. Kadar je pojem uporabljen v tem pomenu, je v mnenju zapisan kot „etična trgovina“. Tudi v naslovu mnenja je pojem uporabljen v tem pomenu.

Pojem se uporablja v drugačnem pomenu v Komisiji in številnih evropskih pobudah, kot v pobudi Ethical Trading Initiative (ETI) v Združenem kraljestvu, pobudi Initiative Clause Sociale (ICS) v Franciji in Business Social Compliance Initiative (BSCI), ki ima mednarodno članstvo. Tu se pojem ponavadi nanaša na **politike in ukrepe, s katerimi podjetje obravnava**

socialni in okoljski vpliv dejavnosti vzdolž dobavne verige in predvsem delovne pogoje dobaviteljev. Ko je pojem uporabljen v tem pomenu, je zapisan kot **etična trgovina**.

Poštena trgovina

Ta pojem se lahko obravnava kot podskupina etične trgovine. V splošni rabi pojem pomeni trgovino, kjer udeleženci procesa — proizvajalci ali potrošniki, kupci ali prodajalci — niso zapostavljeni in so deležni primernih in sorazmernih koristi. Pojem, uporabljen v tem pomenu, je v mnenju zapisan kot „poštena trgovina“.

Drugi pomen pojma se nanaša na **trgovinsko partnerstvo na podlagi dialoga, preglednosti in spoštovanja, ki si prizadeva za večjo pravičnost v mednarodni trgovini**. Z nudenjem **boljših trgovinskih pogojev in zagotavljanjem pravic obrobni proizvajalcem in delavcem, posebej na jugu, prispeva k trajnostnemu razvoju**. To definicijo na primer priznavajo organizacije, ki jih predstavlja Evropsko združenje poštenih trgovine. Kadar je pojem uporabljen v tem pomenu, je zapisan kot poštena trgovina.

Sistemi zagotavljanja jamstva potrošnikom

To mnenje se osredotoča na poseben vidik „etične trgovine“ in „poštene trgovine“, namreč tisti, kjer je pritisk potrošnikov glavni dejavnik in potrošniška izbira — ter pogosto pripravljenost potrošnikov plačati več za proizvod — glavno gonilo sprememb. Za namene tega mnenja so sistemi zagotavljanja jamstva potrošnikom opredeljeni kot sistem, ki omogoča in spodbuja potrošnike k sodelovanju v etični trgovini s kupovanjem blaga in storitev, katerih proizvodnja si prizadeva doseči določene socialne in okoljske rezultate v prid določenih skupnosti ali družbe kot celote.

Izraz „sistem“ vključuje socialne in okoljske jamstvene pristope posameznih podjetij in podjetniških zvez, pa tudi neodvisne sisteme tretjih in interesnih skupin.

Trajnostni razvoj

„Trajnostni razvoj je razvoj, ki ustreza potrebam sedanosti, ne da bi pri tem ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje lastne potrebe.“⁽¹⁾

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Svetovna komisija za okolje in razvoj (WCED). Naša skupna prihodnost, 1987

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za hmelj

KOM(2005) 386 končno — 2005/0162 (CNS)

(2006/C 28/16)

Svet je 21. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členoma 36 in 37(2)(3) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *predlog uredbe Sveta o skupni ureditvi trga za hmelj*

Predsedstvo Odbora je 27. septembra 2005 strokovno skupino za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktober 2005) imenoval g. Kienle za glavnega poročevalca in s 63 glasovi za ter 3 vzdržanimi glasovi sprejel naslednje mnenje.

1. Povzetek stališča Odbora

1.1 EESO podpira predlog Evropske komisije, da bi združili posamezne uredbe o skupni ureditvi trga za hmelj v eno novo uredbo.

2. Ugotovitve

2.1 Uredba Sveta (EGS) št. 1696/71 z dne 26. julija 1971 o skupni ureditvi trga za hmelj je doživela že veliko pomembnih sprememb. Zaradi jasnosti in razumljivosti bi bilo dobro, če bi razveljavili uredbe, ki so postale brezpredmetne, in pripravili novo uredbo na podlagi konsolidirane stare verzije.

2.2 EESO je v preteklosti že večkrat pripravil mnenje o ureditvi trga za hmelj.⁽¹⁾ Nazadnje je Odbor 26. februarja 2004 menil, da je „pravilno in smiselno“, da bi glede na reformo SKP iz leta 2003 („luksemburški sklepi“) v splošno uredbo o neposrednih plačilih vključili tudi hmelj.

2.3 EESO želi tudi v tem mnenju poudariti, da je hmelj (*humulus lupulus*) osnovna surovina v proizvodnji piva in da se v osmih država članicah, ki pridelujejo hmelj, s tem ukvarjajo specializirana družinska podjetja s povprečno manj kot osmimi hektarji. Evropskim pridelovalcem hmelja je uspelo zagotoviti vodilni položaj na svetovnem trgu. Skupna ureditev trga za hmelj se je v zadnjih letih pozitivno odzivala na velikansko prilagoditev trga. Sprejela in podprla je celovit sistem zagotavljanja kakovosti, ki je potreben za uspešno pridelavo in prodajo. Ta sistem, za katerega so odgovorna združenja pridelovalcev, je jedro skupne ureditve trga za hmelj. Ta načela bi morala obdržati tudi nova skupna ureditev trga.

2.4 EESO poudarja dejstvo, da so izdatki za hmeljarski sektor s približno 13 milijoni evrov že več let stabilni.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ UL C 110 z dne 30. 4. 2004, str. 116–124.
UL C 80 z dne 30. 3. 2004, str. 46.
UL C 193 z dne 10. 7. 2001, str. 38–39.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES, Euratom) št. 1605/2002 o finančni uredbi, ki se uporablja za splošni proračun Evropskih skupnosti

KOM(2005) 181 končno — 2005/0090 (CNS)

(2006/C 28/17)

Svet je 15. julija 2004 sklenil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES, Euratom) št. 1605/2002 o finančni uredbi, ki se uporablja za splošni proračun Evropskih skupnosti*.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) imenoval za glavnega poročevalca g. **Buranija** ter sprejel naslednje mnenje z 82 glasovi za, brez glasov proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Uvod

1.1 Novo finančno uredbo (FU) je Svet sprejel junija 2002, decembra 2002 pa izvedbene določbe (ID) zanjo. Ob sprejetju slednjih se je Komisija zavezala, da bo najpozneje do 1. januarja 2006 Svetu poročala o izvajanju uredbe in pripravila morebitne predloge sprememb. Ta dokument je odgovor na to obvezo in je zdaj predmet posvetovanja s Svetom in z Računskim sodiščem. A če ocenimo čas, potreben za izpeljavo postopkov, ugotovimo, da uredbe niti v najboljšem primeru ne bo mogoče uveljaviti pred 1. januarjem 2007. Odbor za proračun Sveta bo namreč stališča posameznih držav članic (DČ) objavil konec tekočega leta, šele potem se bo začel postopek posvetovanja in morda usklajevanja z Evropskim parlamentom (EP).

1.2 Pri pripravi tega mnenja o predlogu Komisije se EESO namerava osredotočiti *predvsem* na tiste vidike uredbe, ki so neposredno ali posredno povezani z **odnosi z organizacijami civilne družbe**. Meni pa, da bi se načelno moral vzdržati komentiranja določb, ki se nanašajo na vidike bolj tehnične in „interne“ narave. O teh določbah so že podali pripombe in predloge tehnično usposobljeni institucionalni organi, ki imajo *neposredne* izkušnje na tem področju, torej mreže finančnih enot Komisije (MFE), uprave Sveta, Sodišča, Računskega sodišča, računovodskih služb EP, EESO in Odbora regij (OR).

1.3 EESO ugotavlja, da je med organizacijami civilne družbe in še posebej med nevladnimi organizacijami razširjeno mnenje, da sta veljavna FU in njeno izvajanje preveč zapletena, da bi omogočala učinkovito sodelovanje in da škodujeta odnosom med temi organizacijami in Komisijo. Organizacije civilne družbe so se poleg tega pritoževale, da se Komisija z njimi premalo posvetuje in da premalo pozornosti namenja dialogu, kar je pripeljalo do stanja splošne zmede, frustracij in razočaranja.

1.4 EESO želi, da bi bilo sodelovanje med evropskimi institucijami in organizirano civilno družbo v obliki strukturiranih

posvetovanj vse tesnejše, vendar se zaveda, da imajo institucije odgovornost in posebne pravice, ki jih je treba ohranjati tudi za ceno tega, da ne bi mogli izpolniti vseh zahtev. Vsekakor je treba med različnimi stranmi vzpostaviti odnose razumevanja in vzajemnega spoštovanja mnenj; med drugim bi bilo treba — v FU ali drugje — jasno določiti, da je o vsaki neizpolnjeni zahtevi treba obvestiti zainteresirane in jo ustrezno utemeljiti.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Nove določbe FU in ID, uvedene po 1. januarju 2003, so nastale na podlagi nekaterih splošnih načel. Najpomembnejša od teh načel je zamisel o odpravi centraliziranega predhodnega (*ex ante*) pregleda in podelitev večjih pooblastil in odgovornosti odredbodajalcem, z vrsto navzkrižnih pregledov finančnih kontrolorjev in računovodij. Zdi se, da se je sistem obnesel, čeprav izkušnje kažejo, da bodo potrebni nekateri popravki.

2.2 Tehnični organi, omenjeni v točki 1.2, in organizacije civilne družbe so v splošnem poudarile potrebo po boljšem **ravnotežju med potrebami po pregledih in večjo „prožnostjo“ predpisov**, zlasti ko gre za majhne zneske. Zdi se, da Komisija namerava ugoditi tej zahtevi. EESO želi opozoriti, da ima **„majhen znesek“ za institucije EU** — ki se v splošnem ukvarjajo z velikanskimi zneski — **drugačen pomen** kot za sorazmerno majhne akterje civilne družbe (dobavitelje, svetovalce, nevladne organizacije itd.). 10.000 eurov je morda za EU majhen, za majhnega ali srednjevelikega operaterja pa lahko upoštevanja vreden znesek.

2.3 V zvezi s tem velja opozoriti, da Komisija v uvodnem poročilu predloga uredbe med drugim pravi: „Vsaka predlagana sprememba mora (...) okrepiti zaščito finančnih interesov EU pred goljufijami in nezakonitim ravnanjem.“ Z drugimi besedami in iz drugačnega zornega kota: računovodski predpisi EU morajo (oziroma bi morali) **prispevati k „spodbujanju dobre tržne prakse“**, tako da bi delovali kot dejavnik odvratanja od

vabljenih skušnjav po izkoriščanju „prožnosti“ predpisov. EESO se zaveda, da so natančne in zapletene revizije za EU težavne, meni pa, da legitimna namera zmanjševanja upravnih stroškov ne sme pripeljati do ohlapnih ali preveč poenostavljenih rešitev. Kot kažejo poročila Olafa, so goljufije razširjene na vseh ravneh. EESO glede tega pripominja, da bi Komisija morda lahko pridobila dragocene nauke in jih preoblikovala v ustrezna pravila, če bi v fazi priprave novega besedila FU vprašala za mnenje Olaf.

2.3.1 Ob tem pa se EESO zaveda potrebe, na katero opozarja organizacije civilne družbe, da je treba vzpostaviti ravnotežje med učinkovitostjo, uspešnostjo in odgovornostjo, tako da ne bo ogroženo načelo partnerstva med tistim, ki dodeljuje finančna sredstva, in tistim, ki jih prejema; torej tako, da se prepreči oviranje morebitnega inovativnega razvoja in da se zagotovi previdna uporaba javnih finančnih sredstev. EESO se s to potrebo strinja, poudarja pa, da v nobenem primeru ne smejo biti zanemarjena načela, na katerih temelji uporaba javnega denarja: preglednost, učinkovita poraba, obveznost polaganja računov.

2.4 Druga ugotovitev, ki jo kaže komentirati, je ugotovitev: „Prepogosto ali nezadostno utemeljeno **spreminjanje pravil** ima lahko **negativne posledice** za te upravičence in za podobo Evropske unije.“ S tem stališčem se lahko le strinjamo, vendar bi ga bilo treba omiliti s pripombo, da bi **nova pravila** utegnila biti **upravičena na področjih, kjer so zlorabe najpogostejše**. Tudi v tem primeru bi lahko preučevanje poročil Olafa dalo koristne namige.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Glede izterjave **terjatev** (člena 72 in 73a) nova FU določa, da terjatvam Skupnosti koristijo tudi instrumenti, že sprejeti z ustreznimi direktivami glede *sodnega sodelovanja*, in državam članicam nalaga, da morajo izterjave terjatev Skupnosti **obravnavati enako kot obravnavajo svoje nacionalne fiskalne terjatve**. Čeprav se EESO zaveda, da se uredba v vsaki državi članici izvaja neposredno, se sprašuje, ali ta predpis ne terja **spremembe nacionalnih zakonodaj**, še posebej zakonov o stečajju, ki običajno dodeljujejo **prednostno pravico** (nacionalnim) fiskalnim posojilom, vendar ne omenjajo dolgova do EU. Da bi zavezovali tretje osebe, **bi morali nacionalni zakoni opredeljevati vsako vrsto prednostne pravice**.

3.2 Sprejetje nove direktive Evropske komisije o **javnih naročilih** leta 2004 pomeni, da bi se novi predlog FU moral prilagoditi novim predpisom. Že leta 2002 je bila za EU sprejeta direktiva o javnih naročilih, ki naj bi uveljavila iste standarde v vseh državah članicah. EESO meni, da se mu ni treba opredeliti do že sprejetih predpisov in njihove kakovosti, glede

katere bo odgovor lahko dala edino le praksa, ki bo lahko nakazala tudi morebitne spremembe.

3.2.1 Opozoriti velja na določen element finančne uredbe: odstavek, dodan členu 95, predvideva vzpostavitev **skupne enotne podatkovne baze** tistih kandidatov ali ponudnikov, ki so izključeni (člena 93 in 94), **za dve ali več institucij**. Vzpostavitev *centralizirane* podatkovne baze (ki ne bi bila omejena na posamezne institucije) bi bila zaželena, a Komisija pravi samo, da je treba predvideti *možnost*, da dve ali več institucij združijo podatke, s katerimi razpolagajo. EESO se strinja, da so podatkovne baze v splošnem koristne, vendar se sprašuje, ali bi koristi v danem primeru upravičevale stroške združitve: sistemi posameznih institucij se med seboj razlikujejo in merila za zbiranje podatkov niso vedno enotna.

3.3 Drugi razlog, ki vzbuja negotovost, se tiče **razlogov za izključitev (člen 93)** kandidatov ali ponudnikov (člen 93.1.a), „**če so bili pravnomočno obsojeni**“. Predpis je sestavljen ob upoštevanju zakonov in načel, ki jih vsebujejo ustave večine držav članic, in kot takšnemu mu ni mogoče oporekati. Vendar EESO opozarja, da pritožbeni postopki proti sodbam prvostopenjskega sodišča v nekaterih državah članicah lahko potekajo prek nadaljnjih dveh sodnih stopenj (priziv, razveljavitev), in da sodba velja za „dokončno“ šele, ko so bile izčrpane vse možnosti za pritožbo. Med postopkom na eni in drugi sodni stopnji lahko mine veliko časa in medtem **prvostopenjske ali drugostopenjske sodbe, četudi je jasno utemeljena, ni mogoče imeti za pravno veljaven razlog za izključitev**. V praksi bodo morali biti odgovorni **zelo previdni** pri dodeljevanju naročil ali pogodb, vendar — še zlasti v nekaterih primerih — ne bo vedno lahko sprejemati odločitev, ki upoštevajo zakone in ki so obenem dovolj previdne.

3.3.1 Zgoraj omenjena določba, četudi neovrgljiva, torej vzbuja precej negotovosti. Razen tega se zdi, da se pojavlja problem skladnosti s členom 93.1.b, ki določa, da se iz sodelovanja v postopkih za oddajo naročil izključijo tisti, za katere **„trenutno veljajo upravne kazni iz člena 96“**. Proti izreku upravne kazni je pač vedno dopustna pritožba po upravni ali sodni poti, a zdi se, da hoče predlagano besedilo nakazati, da je upravna kazen *dokončna*, četudi je samo izrečena. Primerjava med obema določbama daje povod za dvom o logičnih in pravnih merilih, ki so ju navdihnili. Člen 93.1.a po eni strani dopušča, da so „domnevni“ krivci, ki so zagrešili huda dejanja, deležni domneve o nedolžnosti, dokler niso *dokončno* obsojeni, medtem ko po členu 93.1.b upravne kazni, ki *trenutno veljajo* (in se je proti njim torej mogoče pritožiti), predstavljajo razlog za *takošnjo* izključitev. EESO **ne zahteva, naj člen 93.1.b postane „prožnejši“, pač pa naj bi našli komplementarno merilo, da bi bil člen 93.1.a manj „odprt“**.

3.4 Poglavlje, ki se tiče **donacij** (člen 108 in naslednji členi), zasluži še prav posebno pozornost, ne samo zaradi občutljivosti zadeve, temveč tudi zato, ker je delitev javnega denarja množici različnih prejemnikov lahko iz najrazličnejših razlogov deležna kritik javnosti. Te kritike so lahko bolj ali manj upravičene, pogosto pa se porajajo zaradi resničnega ali domnevnega **pomanjkanja preglednosti**, pri čemer s tem mislimo tudi na **težavnost razumevanja predpisov in njihovih izvedbenih meril**. Vendar je treba priznati, da je sestavljanje predpisov, ki naj zajemajo tako pisan in raznovrsten univerzum, s primeri, ki jih je težko potiskati v natančne sheme, vse prej kot lahko. Preglednost (tu je mišljena predvsem kot jasnost pojmov in jezika) predstavlja torej največje jamstvo uprave v razmerju do odgovornosti, ki izhaja iz širokega diskrecijskega prostora uprave.

3.4.1 Prvi primer za težavnost razumevanja predstavlja del člena 109, ki v odstavku 2 določa, da „**donacije ne smejo imeti namena ali učinka ustvarjanja dobička**,“ medtem ko naslednji odstavek 3, točka c), pravi, da se „**odstavek 2 ne uporablja za ukrepe, katerih cilj je okrepitev finančne zmožnosti upravičenca ali ustvarjanje dohodka**.“ Tu se izgublja razlika, ki obstaja v praksi med „dobičkom“ in „dohodkom“. EESO želi, da se predpis oblikuje jasneje, tako glede oblike kot glede vsebine.

3.4.2 Člen 109.2, točka d) določa, da **oprostitve prepovedi ustvarjanja dobička** velja tudi za **donacije nizkih vrednosti**, kadar so te (člen 113a, odstavka 1.c) in d)) v obliki **pavšalnih zneskov** ali **financiranja s fiksno obrestno mero**. Glede pojma „nizke“ ali „majhne vrednosti“ EESO ponovno opozarja na ugotovitve iz točke 2.2: zdi se, da je treba najti **ravnotežje** med tem, kar pojem „majhne vrednosti“ pomeni za EU in med „subjektivno nemajhno vrednostjo“ za prejemnike donacij. Vsekakor bi bilo zadevo treba rešiti ter zanjo najti mesto v FU in ne v izvedbenih določbah.

3.4.3 V zvezi z donacijami, še posebej donacijami nizke vrednosti, v nobenem delu FU ni omenjena **obveznost polaganja računov** in tudi ne kakršnakoli obveznost poročanja o dejanski porabi prejetega denarja. EESO je seznanjen, da želi Komisija zmanjšati upravne stroške, vendar ne more pristati na to, da bi javni denar delili, ne da bi vedeli, kako bo pozneje uporabljen. Treba bi bilo predvideti **preglede računovodske evidence na kraju samem** in tudi kazni za tiste, ki ne upošte-

vajo predpisov; že zato, da se uveljavi načelo korektnosti javne uprave.

3.4.4 Tudi člen 114 ponuja nekaj razlogov za razmišljanje. Odstavek 4 določa, da „**odredbodajalec lahko vlagateljem izreče upravne in denarne kazni, ki so učinkovite, sorazmerne in odvračilne**“. Zdi pa se dopustno vprašati, kakšna **jamstva** ponujajo prejemniki donacij (katerih značilnosti in premoženjsko stanje so v številnih primerih še kako drugačne od kandidatov v postopkih za javna naročila ali pogodbe), da so sposobni ali pripravljene izpolnjevati obveznosti, ki izhajajo iz kazni. Po mnenju EESO bi bilo to treba — v primerih, ko imajo upravičenci sedež na ozemlju ene od držav članic EU —, urediti tako, da bi bila država članica sama posrednica pri zahtevkih in da bi nudila jamstvo za izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz morebitnih upravnih ali denarnih kazni.

4. Zaključki

4.1 EESO se strinja s smerjo, za katero se je odločila Komisija v svojem predlogu nove FU, še posebej glede odprave centraliziranih predhodnih (*ex ante*) pregledov in njihove zamenjave s pregledi, ki jih je treba opraviti *pred* odobritvijo plačil za že odobrene projekte.

4.2 Po drugi strani EESO svetuje previdnost pri izpolnjevanju zahtev finančnih služb številnih institucij, ki si prizadevajo za poenostavitve ali za odpravo različnih formalnosti in pregledov za pogodbe in donacije „majhne vrednosti“. Čeprav se EESO strinja glede dejstva, da so pregledi zaradi porabe časa dragi, meni, da bi morali ob namenu zmanjševanja stroškov — s katerim se lahko strinjamo — po drugi strani upoštevati tudi nasprotno potrebo, da evropskim državljanom in operaterjem ne bi ustvarjali vtisa pretiranega poenostavljanja ali malomarnosti pri obravnavi „majhnih“ zneskov.

4.3 Organizacije civilne družbe zahtevajo, da vsakršna revizija FU poteka ob posvetovanju s Komisijo v duhu vzajemnega razumevanja in ob upoštevanju potrebe po dobrem finančnem poslovanju na obeh straneh. EESO to zahtevo podpira, opozarja pa, da je treba vsakršno odločitev sprejemati tako, da se ne izneverimo zapovedi o korektnem in preglednem upravljanju z javnim denarjem.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Direktivi Sveta o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, opredeljenih v Direktivi 77/388/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža na ozemlju države, ampak v drugi državi članici

KOM(2004) 728 končno — 2005/0807 (CNS)

(2006/C 28/18)

Svet EU je 20. julija 2005 sklenil, da v skladu s členom 93 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Direktiva Sveta o podrobnih pravilih za vračilo davka na dodano vrednost, opredeljenih v Direktivi 77/388/ES, davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža na ozemlju države, ampak v drugi državi članici*

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 26. oktobra 2005) sklenil, da za glavnega poročevalca imenuje g. Buranija, in je sprejel naslednje mnenje z 79 glasovi za, brez glasov proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Uvod: dokument Komisije

1.1 Oktobra 2003 je Komisija predstavila dokument ⁽¹⁾, ki je povzel strategijo glede DDV, začrtano že junija 2000. Eden od ciljev te strategije je bila poenostavitev postopkov. V zvezi s tem so bile — z naslednjim dokumentom Komisije iz oktobra 2004 ⁽²⁾ — predlagane tri konkretne pobude. Dve od teh ⁽³⁾ sta že bili predmet mnenja EESO ⁽⁴⁾, tretjo pa obravnavamo v tem dokumentu.

1.2 Namen predloga Komisije je pospešiti in poenostaviti postopke vračanja DDV v korist zavezancev, ki nimajo sedeža v državi, v zvezi z davkom, ki jim je bil odmerjen za blago ali storitve, ki jih je dobavil drug upravičenec na ozemlju države, ali v zvezi z uvozom blaga v državo.

1.3 Splošne določbe, ki urejajo to področje, ostajajo v bistvu nespremenjene. Resnični korak naprej je predlog, da bi bistveno poenostavili upravne obveznosti upravičencev, ki imajo pravico do vračila, in obenem določili njihovo pravico do odškodnine v primerih, ko davčna uprava kot dolžnica zamuja s plačilom prek določenega roka.

⁽¹⁾ KOM(2003) 614 končno

⁽²⁾ KOM(2004) 728 končno

⁽³⁾ Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 77/388/EGS o poenostavitvi obveznosti glede DDV in Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1798/2003 glede uvedbe ureditve upravnega sodelovanja v okviru sheme enkratne obdavčitve in postopka vračila DDV

⁽⁴⁾ Mnenje EESO glede Predloga direktive Sveta o spremembi Direktive 77/388/EGS za poenostavitvi obveznosti glede DDV in Predloga uredbe Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1798/2003 glede uvedbe ureditve upravnega sodelovanja v okviru sheme enkratne obdavčitve in postopka vračila DDV KOM (2004) 728 končno – 2004/0261 (SNS) – 2004/0262 (CNS)

1.4 Poenostavitev upravnih obveznosti ureja člen 5 predloga direktive. Ta člen predvideva, da mora zainteresirani, ki želi dobiti vračilo, namesto zahtevka na standardiziranem obrazcu, ki so mu priloženi izvorniki računov in carinskih dokumentov, predložiti samo **zahtevek po elektronski poti**. Seveda mora zahtevek vsebovati več podatkov, natančneje opredeljenih v členu. Te navedbe naj bi davčni upravi omogočile ugotavljati in nadzorovati regularnost postopka.

1.5 Načelno se mora zahtevek nanašati na zaračunane nakupe blaga ali storitev ali na izvršen uvoz v obdobju **najmanj treh mesecev in največ enega koledarskega leta**, in vložen mora biti **v roku šestih mesecev** od konca koledarskega leta, v katerem je treba obračunati davek. Vendar pa je v nekaterih okoliščinah možno spremeniti tako obdobje, na katerega se zahtevek nanaša, kot tudi rok za njegovo vložitev.

1.6 Davčna uprava države članice, v kateri je davek plačan, mora svojo **odločitev** sporočiti **v roku treh mesecev** od dneva vložitve zahtevka za vračilo in tudi **plačilo** mora biti izvršeno v **istem roku**. Vse negativne odgovore je treba utemeljiti. **Pritožbe** so dopustne v enakih rokih in pod enakimi pogoji, kot so predvideni za upravičence s sedežem v državi članici. Možno je zahtevati morebitne **dodatne informacije**, a le v roku treh mesecev od vložitve zahtevka; v tem primeru pa rok za plačilo začne teči od datuma zahteve po omenjenih informacijah. Za vsak zahtevek, ki **v ustreznih rokih ni izrecno zavrjen**, velja, da je **sprejet**.

1.7 Kakor je navedeno v (prejšnji) točki 1.6 mora biti **plačilo** dolgovanih zneskov izvršeno **v treh mesecih** od datuma vložitve zahtevka. Za vsako zamudo mora država članica prosilcu izplačati **1-odstotne mesečne obresti** na znesek, ki ga dolguje.

2. Pripombe EESO

2.1 Z vsakim predlogom za poenostavitev upravnih obveznosti v breme uporabnikov se EESO lahko le strinja, posebej če poenostavitev, kot v danem primeru, tudi državni upravi prinaša hitrejšo postopke in spodbudo za boljšo organizacijo dela. V primeru obravnavanega predloga pa poenostavitev prej ustreza realni potrebi kot pa preprosti želji po hitrejših postopkih. Opozoriti namreč velja, da Komisija — kot je že poudaril EESO⁽⁵⁾ v uvodnem poročilu k trem predlogom⁽⁶⁾ — sama trdi, da „je sedanji postopek vračil (...) tako obremenjujoč, da po oceni več kot 53,3 % velikih podjetij ni zahtevalo vračil, da katerih so bila na neki točki zaradi teh težav upravičena.“

2.2 Direktiva se uporablja, kot pove že njen naslov, za „davčne zavezance, ki nimajo sedeža na ozemlju države, ampak v drugi državi članici“, po postopkih in za transakcije, predvidene z zdaj veljavnimi določbami.

2.3 Resnično pomembno novost predvideva člen 5 predloga direktive. Ta člen določa, da se namesto zahtevka za vračilo v papirni obliki, ki so mu priloženi računi, izvorniki carinskih dokumentov in druga dokazila, sprejme **zahtevek, poslan po elektronski poti**, ki vsebuje vse podatke za iskanje potrebne dokumentacije, ki je že v posesti uprave. EESO se s predlogom seveda strinja, vendar želi pripomniti, da bi uprave lahko že zdaj, brez pomoči elektrone, uporabljale enak postopek, če bi le imele boljšo, učinkovitejšo organizacijo.

2.4 Zadnja pripomba je manj banalna, kot se zdi, in vsebuje konkretno sporočilo: če bi se čas, potreben za uresničenje direktive, preveč zavlekel, bi bilo zaželeno, da bi se medtem davčne in carinske uprave aktivirale, da bi izpeljale **racionalizacijo svojih metod**, v „papirni“ ali v elektronski obliki, tako da bi uporabniku omogočale pošiljanje poenostavljene dokumentacije.

2.5 EESO v celoti odobrava vsebino člena 6 predloga⁽⁷⁾ in z zadovoljstvom ugotavlja, da si Komisija prizadeva določiti pravilo za države članice, ki bi morale biti vedno osnova

njihovih odnosov z državljani, ne glede na to, ali so gospodarski akterji ali ne. **Javna uprava mora vedno in vestno odgovarjati na zahteve, ki so ji predloženi.** Opredeljeni roki za odgovore — še zlasti trimesečni rok, v katerem mora javna uprava izvršiti vračilo ali dati negativni odgovor — se zdijo primerni in razumni. Vendar se lahko vprašamo, ali so *realni* za vseh 25 držav članic EU. V nekaterih državah članicah so namreč zamude pri vračilih tako dolge, da je mogoče pomisliti na neučinkovitost v temeljih, ki je ni možno hitro odpraviti.

2.6 Tudi člen 8 sloni na načelu pravičnosti, ki bi na področju odnosov med javno upravo in davkoplačevalci moral vedno veljati. Določa namreč, da mora javna uprava v primeru, da vračilo ni bilo izvršeno v treh mesecih od datuma vložitve zahtevka ali zahtevanih pojasnil, prosilcu plačati **1-odstotne mesečne zamudne obresti**. EESO se strinja glede načela, meni pa, da obrestne mere, ki je določena, ni lahko uporabljati. Opozarja namreč, da enoodstotna mesečna obrestna mera ustreza **sestavljani 12,68-odstotni obrestni meri na leto**. Ker v nekaterih državah zakoni za varstvo potrošnikov določajo meje, nad katerimi obrestna mera velja za **oderuško**, bi se v primeru, da bi 12,68-odstotna obrestna mera to mejo presegla, zgodilo, da bi obrestna mera, z zakonom določena za javno upravo, po drugem zakonu veljala za nezakonito. EESO zato predlaga naslednjo spremembo člena 8: zamudne obresti bi bilo treba v vsaki državi računati **na podlagi obresti, ki jih nacionalne zakonodaje uporabljajo za davkoplačevalce-zamudnike**.

2.7 In končno: EESO se strinja z načeli, ki jih uvaja predlog direktive, še zlasti s tistimi, ki zadevajo pravice davkoplačevalcev, ki zahtevajo vračilo, in s — posredno, a učinkovito — spodbudo za izboljšanje delovanja javne uprave. Priporoča le, da se predpisi določijo bolj *realno* glede na precejšnje razlike med petindvajsetimi članicami na področju ravni varstva potrošnikov, učinkovitosti in tehnološke opremljenosti.

V Bruslju, 26. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ UL C 267 z dne 27.10.2001

⁽⁶⁾ KOM(2004) 728 z dne 29.10.2004, točka 1, odst. 7

⁽⁷⁾ Glej točki 1.6 in 1.7 tega dokumenta.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o razveljavitvi Direktive 90/544/EGS o frekvenčnih pasovih, ki so določeni za usklajeno uvajanje vseevropskega kopenskega javnega radijskega osebnega klica v Skupnosti

KOM(2005) 361 končno — 2005/0147 (COD)

(2006/C 28/19)

Svet je 15. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členom 95 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o razveljavitvi Direktive 90/544/EGS o frekvenčnih pasovih, ki so določeni za usklajeno uvajanje vseevropskega kopenskega javnega radijskega osebnega klica v Skupnosti*

Predsedstvo Odbora je 27. septembra 2005 strokovno skupino za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktobra 2005) imenoval za glavnega poročevalca **g. Retureauja** ter sprejel naslednje mnenje s 664 glasovi za in 2 vzdržanimi glasovi.

1. Predlog Komisije

1.1 Namen predlagane direktive ⁽¹⁾ je razveljaviti direktivo ERMES iz leta 1990 ⁽²⁾, ki je evropskemu sistemu radijskega osebnega klica dodelila frekvenčni pas od 169,4 do 169,8 MHz. Za razveljavitve prejšnje direktive je potrebna direktiva o razveljavitvi (načelo skladnosti oblik).

1.2 Pravna podlaga: člen 95 PES (notranji trg, uporaba člena 14 PES); postopek usklajevanja (člen 251 PES).

1.3 Obrazložitev: ta frekvenčni pas se ne uporablja več za radijski osebni klic in spekter pasu vedno manj. Uporablja se že v druge namene (SMS preko GSM). V okviru odločbe Parlamenta in Sveta o radijskem spektru iz leta 2002 ⁽³⁾ želi Evropska komisija uvesti druge storitve z usklajenim načrtom uporabe, ki ga je pripravila s CEPT ⁽⁴⁾ in ki ga bo obravnavala prihodnja odločba Komisije.

1.4 V Skupnosti je uporaba frekvenčnega pasu od 169,4 do 169,8 MHz predvidena predvsem za boljšo socialno vključenost in večjo mobilnost slušno prizadetih in starejših oseb v Skupnosti ⁽⁵⁾, za izboljšanje zaščite pred tatvinami, za varnost s povečano zmogljivostjo nadzora podjetij za distribucijo vode, plina in elektrike ter za zagotavljanje orodij za elektronsko

komunikacijo. Poudarja se pozitivni učinek na sektor radijskih komunikacijskih storitev.

1.5 Države članice bodo lahko na nacionalni ravni dodeljevale frekvence v sektorjih navedenega pasu, ki jih Komisija in CEPT ne bosta dodelila na ravni Skupnosti.

2. Ugotovitve Odbora

2.1 Potrebe za razvijanje novih storitev na področju radijskega spektra venomer naraščajo. Namen predloga za razveljavitve direktive radijskega osebnega klica je odpreti trenutno neizkoriščen pas spektra za nova področja uporabe, zlasti za invalidne in starejše osebe, povečanje varnosti ter za mobilne storitve.

2.2 Odbor podpira predlog v upanju, da bodo prednostno razvite zlasti storitve, povezane s socialno vključenostjo, in da bo vodil k ustanavljanju podjetij in ustvarjanju delovnih mest v dejavnostih, ki so za evropske državljane ključne. Obenem poziva države članice, da pri dodeljevanju frekvenc za nove radijske storitve dajejo prednost socialni vključenosti in zaposlovanju v informacijski družbi.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ KOM(2005) 361 končno.

⁽²⁾ Direktiva 90/544/EGS Sveta z dne 9. oktobra 1990 o frekvenčnih pasovih, ki so določeni za usklajeno uvajanje vseevropskega kopenskega javnega radijskega osebnega klica v Skupnosti (direktiva ERMES).

⁽³⁾ Odločba št. 676/2002/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o pravnem okviru za politiko radijskega spektra v Evropski skupnosti (odločba o radijskem spektru).

⁽⁴⁾ Evropska konferenca poštnih in telekomunikacijskih uprav (CEPT). Glej „Final report from CEPT, radio Spectrum Ctee, review of the frequency band 169.4-169.8MHz“, RSCOM 04-69, Bruselj, 24. november 2004.

⁽⁵⁾ Okvirna direktiva 2002/21/ES, ki zahteva upoštevanje potreb posebnih družbenih skupin, zlasti invalidov, sklepi neuradnega Sveta ministrov za telekomunikacije v Vitorii, ki izražajo zahtevo, da so invalidom in starejšim dostopne vse elektronske storitve, in akcijski načrt eEvropa 2005, ki ga je sprejel Evropski svet v Sevilli 21. in 22. junija 2002.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za sklep Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi sklepa št. 2256/2003/ES za podaljšanje v 2006 programa za razširjanje dobrih praks in spremljanje sprejemanja informacijskih in komunikacijskih tehnologij

KOM(2005) 347 končno — 2005/0144 (COD)

(2006/C 28/20)

Svet je 10. oktobra 2005 sklenil, da v skladu s členom 157(3) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi sklepa št. 2256/2003/ES za podaljšanje v 2006 programa za razširjanje dobrih praks in spremljanje sprejemanja informacijskih in komunikacijskih tehnologij*

Predsedstvo Odbora je 27. septembra 2005 strokovno skupino za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo zadolžilo za pripravo dela Odbora o tej zadevi.

Zaradi nujnosti priprave del je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktober) imenoval za glavnega/-o poročevalca/-ko g. RETUREAUJA in sprejel naslednje mnenje z 79 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Program MODINIS⁽¹⁾ je bil osnovan v okviru nadaljevanja ciljev Sveta v Lizboni 23. in 24. marca 2000 (gospodarstvo EU naj postane najbolj konkurenčno na znanju temelječe gospodarstvo na svetu) in Sveta v Feiri 19. in 20. junija 2000. Ob teh priložnostih je bil sprejet akcijski načrt eEvropa 2005 in perspektive za dolgoročno spodbujanje na znanju temelječega gospodarstva, ki bi vsem državljanom in državljanam Evropske unije omogočal dostop do novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT).

1.2 MODINIS je večleten program za financiranje informacijske družbe, določen za obdobje 2003–2005 v okviru spremljanja načrta eEvrope, ki se bo iztekel konec tega leta. Komisija predlaga, da se MODINIS podaljša na leto 2006 za področja, ki se nanašajo na sodelovanje in spodbujanje dobrih praks v zvezi z IKT in analizo informacijske družbe z odprto metodo usklajevanja (področje varnosti omrežij in podatkov, ki je bilo vključeno v prvotni program, je sedaj prenešeno v program ENISA in ga ne financira več MODINIS).

1.3 Nadaljevanje dela med zaključkom načrta eEvropa konec 2005, začetkom pobude i2010 leta 2006 in začetkom Podpornega programa za politiko IKT, predvidenega za 2007, je dejansko treba zagotoviti. S podaljšanjem programa MODINIS za obdobje od 1. januarja do 31. decembra 2006 se izognemo vsakršni prekinitvi; stroški zanjo so ocenjeni na 7,72 milijonov evrov. V kratkem bo objavljen podroben načrt dela, v katerem

bodo določene prednostne naloge in dejavnosti za leto 2006. Predlagani sklep velja za EGP.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Odbor je ob različnih priložnostih v več mnenjih izrazil podporo in spodbudo vsem pobudam za pospeševanje informacijske družbe, kakršen je na primer načrt eEvropa, kmalu pa bo izrazil svoje mnenje tudi glede i2010. Po njegovem mnenju so izmenjave izkušenj in dobrih praks ter določitev kazalnikov za analizo informacijskih tehnologij nujno potrebni in prinašajo dodano vrednost za spodbujanje konkurenčnosti evropskega na znanju temelječega gospodarstva, socialne kohezije in vključenosti ter za kvalificirano zaposlovanje in trajnostno rast.

2.2 Zato je Odbor zahteval predvsem, da se države članice spodbujajo k vzpostavljanju posvetovalnih postopkov o temah programa, da bodo čimbolj upoštevani predlogi in potrebe, ki so jih izrazili uporabniki, strokovnjaki in omrežno gospodarstvo. To je zaželeno tudi v okviru okvirnega programa, ki bo nadaljeval načrt eEvropa in v katerem bi morali predvsem v zvezi z vprašanji o kvalifikacijah in zaposlovanju v informacijski tehnologiji organizirati poglobljena posvetovanja s socialnimi partnerji.

2.3 Odbor podpira predlog sklepa Komisije o podaljšanju programa MODINIS za eno leto. O delovnem programu, ki ga je Komisija pripravila za 2006, bi rad bil zelo kmalu obveščen.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ KOM(2002) 425 končno - 2002/0187 CNS; sklep o 2256/2003/CE; mnenje UL C 61 z dne 14.3.2003 – poročevalec: g. Daniel Retureau

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o stališču EESO ob pripravi šeste ministrske konference STO

(2006/C 28/21)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. februarja 2005 v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravil mnenje na naslednjo temo: *stališče EESO ob pripravi šeste ministrske konference STO*.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 10. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. Staffan Nilsson.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktobra 2005) s 95 glasovi za, 4 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

Povzetek

dolžne uresničiti potrebna prizadevanja, da se doseže globalni sporazum.

1. EESO meni, da bo uspeh ministrske konference v Hongkongu dal jasen in pozitiven znak zaupanja, da so države članice zavezane k trdnemu večstranskemu trgovinskemu sistemu. To bo povečalo zaupanje v svetovno gospodarstvo, kljub negotovostim, ki jih ustvarjajo naftni pretresi, grožnje svetovni varnosti in naraščajoči protekcionistični pritiski.

6. EESO ponovno poudarja, da morajo države članice v zvezi z dostopom do trga za nekmetske proizvode (NAMA) doseči sporazum o sestavi formule za znižanje tarif, pa tudi o drugih pomembnih elementih paketa NAMA ter na srečanju v Hongkongu podati potrebne podatke.

2. EESO izraža skrb glede hitrosti pogajanj pred ministrsko konferenco v Hongkongu. V naslednjih nekaj tednih bo moralo priti do izjemnega napredka na vseh področjih, če je namen rešiti nekaj spornih vprašanj in se približati predvidenemu časovnemu okviru pogajanj.

7. EESO obžaluje, da so dosedanji rezultati pogajanj v zvezi s storitvami pod pričakovanji, in podpira iskanje dopolnilnih metod in načinov za pogajanja o storitvah v mesecih pred ministrsko konferenco v Hongkongu.

3. EESO poziva k večjemu razlikovanju med državami v razvoju. Ponovno poudarja, da so določbe za posebno in različno obravnavo sestavni del sporazumov STO in bi se jih med pogajanjmi morali držati. Upoštevati je treba zlasti težave najmanj razvitih držav. Tudi državam z nizkimi prihodki morata biti na voljo strokovna pomoč, povezana s trgovino, in usposabljanje, da se tako izboljša njihova udeležba v svetovni trgovini.

8. EESO meni, da morajo države članice doseči vsaj splošni dogovor o protidampinskih in subvencijskih zadevah, ministri pa se morajo sporazumeti o začetku pogajanj na osnovi pravnih besedil.

4. EESO meni, da morajo države članice do konference v Hongkongu sprejeti skupno stališče o uvedbi omejitev za vse izvozne podpore, o obsegu in pripravi za zmanjšanje podpore kmetom, ki izkrivlja trgovino, ter programu za znižanje carinskih dajatev, ki bo izboljšal dostop do trga in omogočil državam članicam potrebno prožnost, da se ohrani pomembni kmetijski sektorji.

9. EESO poziva, da se v trgovini z okolju prijaznim blagom in storitvami čim prej odpravijo ovire in da se do začetka ministrske konference v Hongkongu zaključi seznam blaga in storitev, ki so okolju prijazni.

5. EESO poudarja, da je Evropska unija do sedaj že precej popustila med temi pogajanjmi o kmetijstvu: pobuda Vse, razen orožja iz leta 2001, ločitev pomoči SKP iz leta 2003, obveznost odprave izvoznih subvencij iz leta 2004. Zdaj so druge države

10. EESO meni, da je pomembno vključiti mednarodno priznane temeljne delovne standarde ILO v mednarodni trgovinski sistem, in zahteva, da se Mednarodni organizaciji dela podeli status stalne opazovalke STO. Meni tudi, da je treba spodbujati svetovni dialog o socialnih pravicah.

11. EESO spodbuja različne organizacije civilne družbe, da se udeležijo informacijskih kampanj o poglavitnih vprašanjih Razvojnega agende iz Dohe ter s pomočjo ocen in predlogov prispevajo k uspešnemu trajnostnemu razvoju. Zavzema se za institucionaliziran dialog med STO in civilno družbo ter za udeležbo organizirane civilne družbe v mehanizmu za reševanje sporov.

12. Še bolj bi bilo treba okrepiti demokratičnost in transparentnost STO. EESO je že prej predlagal, da bi imela STO parlamentarno razsežnost.

1. Uvod

1.1 EESO je pripravil mnenji o svojih stališčih že pred dvema prejšnjima ministrskima konferencama STO, in sicer pred četrto v Dohi leta 2001⁽¹⁾ in peto v Cancúnu leta 2003⁽²⁾. Ti mnenji sta še vedno zelo pomembni. Novo mnenje ob pripravi šeste ministrske konference, ki bo decembra 2005 v Hongkongu, se osredotoča na ponovna pogajanja, ki se sedaj odvijajo v krogu pogajanj iz Dohe (uradno poimenovanem kot Razvojna agenda iz Dohe — DDA).

1.2 Odbor črpa tudi iz prejšnjih mnenj EESO o pogajanjih STO, na primer mnenja⁽³⁾ o sporočilu Komisije o socialni razsežnosti globalizacije⁽⁴⁾. Tudi trenutno delo EESO v sklopu sodelovanja z državami AKP obravnava teme, ki so neposredno povezane s pogajanjem STO, saj morajo biti tako imenovani sporazumi o gospodarskem partnerstvu (EPA), ki bodo pripravljani v okviru Cotonoujskega sporazuma do leta 2007, v skladu s sporazumi STO. Poleg tega je EESO sprejel mnenje o Splošnem sporazumu o trgovini s storitvami (GATS) — pogajanja o 4. načinu (gibanje fizičnih oseb)⁽⁵⁾.

1.3 Krog pogajanj iz Dohe se je začel na 4. ministrski konferenci v Dohi leta 2001. Čeprav se v uradnih dokumentih imenuje „delovni program iz Dohe“, se je pozneje uveljavil kot „Razvojna agenda iz Dohe — DDA“. Krog pogajanj naj bi se zaključil januarja 2005. Vmesni pregled so opravili na peti ministrski konferenci v Cancúnu, toda pogajanja so spodletela, ko se je izkazalo, da konference ne bo mogoče zaključiti z ministrsko deklaracijo. Določen napredek pa je bil vendarle dosežen pri nekaterih bistvenih vprašanjih. Julija 2004 je bila dana pobuda za obnovo pogajanj in s sprejetjem sklepa Generalnega sveta STO 1. avgusta 2004 so bila pogajanja dejansko obnovljena (splošno znano kot julijski paket), s ciljem, da se do decembra 2005 doseže sporazum. Do sedaj je bilo organiziranih nekaj mini ministrskih konferenc, da bi se zagotovil politični prispevek k izrazito tehničnim pogajanjem. Upanje ostaja, da bo na šesti ministrski konferenci v Hongkongu dosežen dovolj velik napredek, da se bodo pogajanja zaključila v letu 2006.

1.4 Do začetka šeste ministrske konference v Hongkongu decembra 2005 je le še nekaj tednov, na vseh pogajalskih

⁽¹⁾ Priprava 4. ministrske konference STO: stališče EESO, poročevalec: g. Vever, soporočevalka: ga. Sánchez (UL C 36, 0/02/2002, str. 99).

⁽²⁾ Priprava 5. ministrske konference STO, poročevalec: g. Vever (UL C 234, 30/09/2003, str. 95).

⁽³⁾ Socialna razsežnost globalizacije – prispevek politike EU k širitvi koristi za vse, poročevalca: g. Etyy in ga. Hornung-Draus (UL C 234, 30/09/2005, str. 41).

⁽⁴⁾ KOM(2004) 383 končno.

⁽⁵⁾ Splošni sporazum o trgovini in storitvah (GATS) – pogajanja o 4. načinu (gibanje fizičnih oseb), poročevalka: ga. Florio.

področjih pa je zelo malo napredka. Glede na trenutni položaj je le malo verjetno, da se bo krog pogajanj iz Dohe zaključil pred koncem decembra 2005. Če bodo pogovori na ministrski konferenci v Hongkongu propadli, bo prišlo do vrste neugodnih posledic:

- učinkovitost STO kot organizacije bo oslABLJENA;
- obstaja nevarnost, da bodo večstranska pogajanja pod okriljem STO opuščena zaradi dvostranskih ali regionalnih sporazumov, ki ne bodo ugodni za države v razvoju;
- to utegne škodovati svetovnemu gospodarstvu in poslabšati zaupanje v gospodarsko rast in tako povečati negotovost glede prihodnosti;
- dejstvo, da pogajalski mandat ameriškega kongresa poteče 30. junija 2007, še povečuje negotovost, ker ni jasno, ali bo kongres mandat podaljšal.

2. Obnovev kroga pogajanj iz Dohe — stališče EESO glede 6. ministrske konference STO

2.1 Razvojna agenda iz Dohe se osredotoča predvsem na potrebe držav v razvoju. Področja, ki so trenutno predmet pogajanj in na katerih je treba doseči sporazum o liberalizaciji trgovine, so predvsem naslednja:

- **kmetijstvo**, kjer so glavne teme boljši dostop do trga, zmanjšanje domače podpore, ki izkrivlja trgovino ter zmanjšanje izvoznih kreditov;
- **dostop do trga za nekmetske proizvode (NAMA)**, ki obravnava boljši dostop do trga za nekmetske proizvode, zlasti industrijske izdelke;
- **storitve**; pogajanja se osredotočajo na boljši dostop do trga v okviru Splošnega sporazuma o trgovini s storitvami (GATS);
- **trgovinski postopki**;
- **posebna in različna obravnava (SDP) — razvojna agenda**, vprašanja so posebnega pomena predvsem za države v razvoju;
- **protidampinška pravila**;
- **družbena vprašanja**;
- **okoljska vprašanja**.

3. Kmetijska pogajanja

3.1 EESO meni, da je bila EU pomemben akter v kmetijskih pogajanjih. EU je že izvedla obsežne reforme skupne kmetijske politike in se zavzema za postopno odpravo obstoječih izvoznih subvencij pod dvema pogojema. Prvič, druge države morajo enako ukrepati pri vseh oblikah neposrednih in posrednih izvoznih subvencij, ki se uporabljajo za ureditev trga, vključno s pomočjo v hrani. Drugič, kot sta v skupnem pismu maja 2004 navedla evropska komisarja Pascal LAMY za zunanjo trgovino in Franz FISCHLER za kmetijstvo, bo ta odprava izvoznih subvencij mogoča le v okviru kmetijskega sporazuma, ki bo našel ravnotežje med tremi stebri pogajanj: odpiranjem trgov, izvoznimi subvencijami in podporo kmetijstvu, ki izkrivlja trgovino.

3.2 EESO meni, da je treba hkrati doseči uravnotežen uspeh na vseh treh področjih, ki jih zajemajo kmetijska pogajanja; to so dostop do trga, domače subvencije in izvozna konkurenčnost. Nič ne bo odločeno, dokler ne bo odločeno vse.

3.3 EESO meni, da je izredno pomembno, da druge države prevzamejo enake obveznosti kot jih je že EU. Natančneje, EESO meni, da morajo države, ki imajo državna trgovinska podjetja in uporabljajo izvozne kredite ter izrabljajo pomoč v hrani v komercialne namene, predlagati pobude, ki lahko prispevajo k uspešnemu izidu pogajanj.

3.4 Skupna kmetijska politika EU (SKP) je bila reformirana, da bi med drugim omogočili prihodnji sporazum STO. EESO meni, da je treba upoštevati vse vidike teh reform. Nekatere države članice so načele vprašanje o še bolj radikalnem pristopu k SKP, o vrnitvi na nacionalno raven oziroma preprosto kar o ukinitvi. Pogajanja STO in potrebe držav v razvoju se pogosto obravnavajo kot pretveza za tak pristop. Odbor ne verjame, da je to združljivo z enotnim trgom EU. Poleg tega reforme niso bile izvedene v polni meri in zato še ni mogoče oceniti njihovega vpliva. Tako glede tega rezultati kroga pogajanj iz Dohe ne morejo preseči tistih, pridobljenih z izvajanjem reform SKP.

3.5 Pomembno vprašanje je tudi, kako naj pogajanja obravnavajo vprašanja, ki niso neposredno povezana s trgovino: multifunkcionalnost, zaščita živali ter kakovost živil in varnost hrane. V skladu s kmetijskim sporazumom je treba ta netrговinska vprašanja upoštevati, toda ni jasno, kako. Težava je v tem, kako zadostno upoštevati ta pomembna vprašanja, tudi fitosanitarna in podobna, ne da bi uporabili protekcionistični pristop kot oviro konkurenčnosti. Toda če želi STO sebi in svojim sporazumom zagotoviti javno podporo in legitimnost, je treba ta vprašanja resno upoštevati v sedanjih in prihodnjih pogajanjih o prosti trgovini.

3.6 Ne smemo prezreti dejstva, da različni akterji na trgu podpirajo lastne programe in standarde. Na konferenci, na kateri so na primer sodelovali udeleženci s skoraj vseh celin sveta, se je evropska organizacija za trgovino na drobno EUREPGAP odločila, da razširi svoje standarde o dobrih kmetijskih praksah. Čeprav je standard določen in je delno na nizki ravni in pod pravnimi zahtevami nekaterih držav, po mnenju EESO to kaže, da akterji na trgu morajo in želijo slediti svetovnemu trendu, po katerem se pričakuje, da bodo potrošniki lahko bolj zaupali izdelkom, s katerimi se trguje.

3.7 Maja 2005 je bil prvič mednarodno priznan standard Znanstvenega odbora za zdravje in dobro počutje živali (OIE), ki utegne biti prvi korak k mednarodnim pravilom v okviru STO.

4. Dostop do trga za nekmetijske proizvode (NAMA)

4.1 EU spada med tiste države, ki imajo najnižje carinske stopnje na industrijske izdelke. Poleg tega se uvoženo blago iz mnogih držav vnaša na trge EU na podlagi dvostranskih ali drugih sporazumov, pa tudi enostranskih obveznosti, ki nekaterim državam omogočajo prednostno obravnavo in tudi prednostni položaj po sistemu splošnih preferencialov (SSP) in pobudi „Vse, razen orožja“. EESO je že prej izrazil svojo podporo nadaljnjim, večstransko dogovorjenim znižanjem, zlasti za okolju prijazne izdelke ter izdelke, ki so še posebej zanimivi za države v razvoju.

4.2 Nižje stopnje lahko revnim državam v razvoju in najmanj razvitim državam omogočijo boljši dostop do trgov razvitih držav in kar je morda še bolj pomembno, večjo trgovinsko menjavo Jug-Jug. Najbolj napredne države v razvoju si morajo še posebej prizadevati, da bolj odprejo svoje trge. EESO meni, da so države, kot so Argentina, Brazilija in Indija, dosegle pomembno stopnjo gospodarskega razvoja. Zato bi morale sodelovati pri pogajanjih s predložitvijo ponudb, ki ustrezajo njihovi stopnji gospodarskega razvoja, in jim zato ne bi smeli zagotavljati enake prožnosti kot se jo običajno odobrava državam v razvoju. Glede na julijski paket se od najmanj razvitih držav ne zahteva znižanja carinskih tarif.

4.3 EESO meni, da je pomembno, da pogajanja zajamejo vse pogodbene (STO) carinske stopnje, kot pri kmetijskih pogajanjih, da se tako poveča preglednost in varnost trgovine in poslovanja. Zaradi carinskih stopenj, ki niso pogodbeno določene, bi se lahko države v razvoju in najmanj razvite države, ki uporabljajo pogodbeno (STO) carinsko stopnjo, znašle v neugodnem položaju.

4.4 EESO meni, da morajo biti netrgovinske ovire, kot so tehnični standardi, upravni predpisi in neusklajeni postopki, jasno opredeljene in omejene, kjer je to mogoče. V okviru prizadevanj za razvoj skupnih predpisov o označevanju in certificiranju je treba oblikovati sporazume o zmanjševanju tehničnih ovir v trgovini. Upoštevanje sedanjih mednarodnih standardov bi moralo biti v večji meri vključeno v okvir pogajanj STO.

4.5 Sporazum GATT in pravila STO dovoljujejo trgovinske ovire, če gre za zaščito zdravja ljudi, živali ali rastlin oziroma za ohranitev neobnovljivih naravnih virov, pod pogojem, da te ukrepe spremljajo omejitve nacionalne proizvodnje ali porabe. Če bi na primer prišlo do spora med Sporazumom o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov (SPS) in Sporazumom GATT, ima prvi prednost. EESO meni, da je treba to zaščito upoštevati v polni meri tudi v prihodnjih sporazumih.

4.6 EESO odobrava predlog Komisije za preprosto „švicarsko“ formulo, z enim koeficientom za vse razvite države in različnimi koeficienti za države v razvoju, odvisno od njihove uporabe ukrepov prilagodljivosti iz člena 8 (manjša uporaba teh ukrepov bi imela za posledico višji koeficient in posledično manjša znižanja formule). Pomembno je, da države članice STO v tednih pred začetkom ministrske konference v Hongkongu dosežejo sporazum o strukturi, ki mora zajemati znižanja carinskih stopenj in druge pomembne elemente paketa NAMA.

4.7 EESO podpira sporazum pogajalske skupine, da morajo pogajanja v okviru NAMA zajeti vse proizvode, ki niso vključeni v Prilogo I Sporazuma o kmetijstvu. EESO nadalje odobrava dejavno vključevanje EU v pogajanja v okviru NAMA o sektorskih tarifnih delih na osnovi pristopa kritične mase. EESO ugotavlja, da bo treba druga pomembna vprašanja, kot sta pretvorba ekvivalentov ad valorem in obravnava tarifnih oznak, za katere stopnje niso pogodbeno določene, pospešeno obravnavati do decembra.

4.8 Ker je bilo do sedaj le malo napredka v pogajanjih, bi bilo nerealno pričakovati, da bo rezultat dosežen na konferenci v Hongkongu decembra 2005.

5. Storitve

5.1 Sporazum o trgovini s storitvami GATS predstavlja velik potencial na področju pogajanj, kjer je bilo najmanj napredka. Države članice so predlagale premalo in neustrezne ukrepe. To

področje je še posebno pomembno za EU. Opravljanje storitev v bogatih državah predstavlja 65 % celotne proizvodnje, vendar je tudi v najbolj revnih državah opravljanje storitev relativno visoko, približno 40 % celotne proizvodnje. Nasprotno pa mednarodna trgovina s storitvami znaša le okrog 20 % svetovne trgovine.

5.2 Učinkoviti sektorji storitev so pomembni za rast vsakega gospodarstva. Težko si je zamisliti državo, ki ima visoko, trajnostno gospodarsko rast in obsežno mednarodno blagovno menjavo, nima pa sodobne infrastrukture storitev na področjih, kot so finančne storitve, pravne in druge strokovne storitve, telekomunikacije in transport. In da ne pozabimo, storitve (komunikacije, distribucija, bančništvo itd.) so tudi zelo pomemben dejavnik v proizvodnji blaga.

5.3 EESO obžaluje slabo kakovost začetnih in revidiranih ponudb, ki ne ustvarjajo dodatne liberalizacije na področju storitev. Večja gospodarstva v razvoju (na primer Južna Afrika, Brazilija, Venezuela) in nekatere razvite države (ZDA) morajo preseči obstoječe ravni dostopa do trga, da se zagotovi nova trgovina, naložbe in zaposlitvene priložnosti za ponudnike storitev po vsem svetu. Konstruktivno vlogo Indije v pogajanjih o storitvah je treba navesti kot spodbuden primer.

5.4 EESO podpira upoštevanje stopnje razvoja revnih držav v razvoju in da se najmanj razvitim državam postavlja le malo zahtev. Vendar je pomembno, da so najmanj razvite države še naprej zavezane k udeležbi pri pogajanjih, predvsem zaradi lastne gospodarske koristi.

5.5 V svojem mnenju o 4. načinu GATS EESO odobrava omogočanje začasnega opravljanja storitev, ki ga je predlagala EU. EESO poudarja pomen ukrepanja za krepitev zaščite začasnih delavcev in zagotovitev nediskriminacije ter uvedbe ustreznih mehanizmov za nadzor. EESO načeloma odobrava predlog Evropskega foruma storitev za oblikovanje dovoljenja GATS, ki bo omogočil bolj tekoče gibanje ponudnikov storitev iz Evrope in v Evropo ter preglednejši nadzor uporabe 4. načina. EESO poziva tudi EU, da trenutno ne sprejme širitve 4. načina na polkvalificirane ali nekvalificirane delavce.

5.6 EESO opozarja na potrebo po ohranitvi sposobnosti držav za urejanje javnih storitev pri doseganju socialnih in razvojnih ciljev, in podpira izjeme pri pogajanjih o javnih storitvah, kot so izobraževanje, voda, zdravje in energija.

5.7 EESO ugotavlja, da so imela pogajanja o storitvah, ki temeljijo na pristopu zahteva-ponudba že več kot pet let, le malo pozitivnih rezultatov v liberalizaciji trga storitev. Kar nekaj pogajalskih strani je postavilo pod vprašaj učinkovitost tega pristopa. EESO podpira iskanje dopolnilnih pogajalskih metod in načinov v mesecih pred ministrsko konferenco v Hongkongu, ki bi prinesli strožje obveznosti za članice STO (npr. pristopi s „formulo“ na večstranski ravni, sektorski pristop itd.).

5.8 EESO je pripravljen preučiti predlog EU za „skupno izhodišče obveznosti“ za trgovino s storitvami in pristop na osnovi „formule“. Ta predlog pa kljub vsemu lahko ogrozi načelo, ki je podlaga za GATS in ki določa, da mora obstajati določena prožnost glede izbire in obsega liberalizacijskih obveznosti. Nekatere države v razvoju so že izrazile nasprotovanje predlogu.

5.9 EESO podpira vzpostavitev povezav med razširjenim dostopom prek 4. načina in odpravo omejitev o tujem lastništvu ponudnikov storitev v 3. načinu (na primer s tržno prisotnostjo) — ta kompromisni pristop bo verjetno več držav v razvoju prepričal, da se vključijo v pogajanja o storitvah.

6. Trgovinske olajšave

6.1 Trgovinske olajšave, edino preostalo singapursko vprašanje, so zelo pomembne za gospodarsko rast vsake države, še zlasti pa za revne in najmanj razvite države, ki bi lahko zmanjšale stopnjo revščine s pomočjo večje udeležbe v mednarodni trgovini. Posodobljen in poenostavljen uvoz/izvoz, mednarodni plačilni promet, transport, logistika in carinski postopki ter večja uporaba informacijske tehnologije in boljši dostop do distribucijskih poti lahko znatno zmanjšajo stroške prenosa blaga od proizvajalcev do potrošnikov, povečajo mednarodne blagovne tokove in prinesejo nove naložbe v države v razvoju. EESO je večkrat izrazil podporo večstransko dogovorjenim pravilom v zvezi s temi vprašanji.

6.2 Posodobitev postopkov carinjenja in transporta ter infrastrukture utegne biti zelo draga za revne države, zato sta potrebni tehnična pomoč in podpora za usposabljanje s strani razvitih držav. Države prejemnice pomoči morajo kljub temu sprejeti potrebne preventivne ukrepe, s katerimi bodo zagotovile, da bodo ti načini pomoči uporabljeni pregledno in učinkovito. Čeprav so najmanj razvite države načeloma izvzete iz zahtev za trgovinske olajšave, EESO ugotavlja, da bi bila hitrejša

posodobitev trgovinskih postopkov bolj koristna kot počasno in postopno izpolnjevanje obveznosti.

6.3 V tednih pred ministrskim srečanjem bo pogajalska skupina za trgovinske olajšave ocenila več kot 30 predlogov za ukrepe trgovinskih olajšav in zahtevano tehnično pomoč, ki jih bodo predložile različne članice STO. EESO upa, da bodo države v razvoju sčasoma imele koristi od trgovinskih olajšav in da bo obseg obveznosti povezan z njihovo zmožnostjo izvajanja.

7. Posebna in različna obravnava

7.1 Povsem jasno je, da morajo glavne koristi za razvoj izvirati iz boljšega dostopa do industrijskih izdelkov, storitev in kmetijskih trgov, enostavnejših carinskih postopkov, preglednejših standardov SPS, strožjih pravil STO itd. Kot pojasnilo, Svetovna banka ocenjuje, da lahko uresničitev izida pogajanj iz Dohe dvigne svetovni prihodek za 100 milijard dolarjev letno, velik del te vsote pa bi se stekal v revne države in države v razvoju.

7.2 EESO poziva Svet, da v pogajanjih pred ministrsko konferenco v Hongkongu in po njej pripiše velik pomen naslednjim vidikom:

- resnični napredek v izvajanju predlogov za krepitev posebne in različne obravnave najšibkejših držav v razvoju in najmanj razvitih držav, da se od najmanj razvitih držav ne zahteva odprtje trgov in da se zanje predvidi možnost, da lahko proizvode, ki so pomembni za zagotavljanje varnosti prehrane in razvoj podeželja, zaščitijo z visokimi carinami,
- večja razjasnitev položaja in kategorij držav v razvoju s pomočjo jasnega razlikovanja med državami, ki zaostajajo v razvoju, in tistimi, ki že imajo koristi od gospodarstva v vzponu,
- učinkovita finančna podpora in podpora projektom za tehnično pomoč in izgradnjo zmogljivosti v najmanj razvitih državah,
- tehten premislek o problemu erozije tarifnih preferencialov za revne države, vključno z možnostjo denarnega nadomestila,
- izvajanje sklepov za odpravo subvencij, ki izkrivljajo trgovino, za glavne osnovne izdelke, kot sta bombaž in sladkor,

— izvajanje sklepa z dne 30. avgusta 2003 o členu 6 deklaracije iz Dohe o sporazumu TRIPS in javnem zdravju, da bi poiskali rešitev za probleme članic STO, ki nimajo lastne farmacevtske proizvodnje, tako da bi imele te države v primeru izrednih razmer ali pri hudih epidemijah pravico do uporabe obveznih licenc.

7.3 Druge industrijske države morajo prav tako omogočiti dostop do trga brez carin in kvot za blago iz najmanj razvitih držav, kot je to storila EU s pobudo Vse, razen orožja. Do sedaj se ZDA, Japonska in Kanada niso odzvale na to pobudo, kljub obljubam, ki so jih dale na konferenci leta 2001.

7.4 Odpiranje trgov za izdelke iz najrevnejših držav morajo dopolniti ogromna denarna sredstva za pomoč za usposabljanje in razvoj infrastrukture, da se tem državam pomaga proizvajati in prevažati blago na svetovne trge. EESO zelo odobrava zavezanost EU, izraženo na vrhu G8 v Gleneaglesu, da poveča stopnjo pomoči za trgovinski razvoj na 1 milijardo EUR letno. ZDA in mednarodne finančne institucije, kot sta Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad (MDS), morajo slediti evropskemu zgledu in dodeliti več sredstev za potrebe razvoja zmogljivosti trgovine.

8. Protidampinška pravila

8.1 Od urugvajskega kroga naprej se je število protidampinških primerov drastično povečalo v mnogih državah v razvoju in vzponu. Ker so se carinske stopnje občutno znižane, se dampinška pravila vedno bolj uporabljajo v protekcionistične namene, kot kažejo nekateri protidampinški primeri v ZDA in drugje. Metodološki rezultati in prakse protidampinških preiskav (ocena škode) se pogosto zlorabljajo za preprečevanje vstopa na trge tujim podjetjem. To je ponavadi v interesu nekaj izbranih podjetij na račun širšega javnega interesa.

8.2 EESO podpira revizijo določb protidampinškega sporazuma STO za omejitev uporabe protidampinških ukrepov v protekcionistične in politične namene. Nekaj predlaganih ukrepov, kot so prepoved verižnih pritožb, „pravilo nižje dajatve“, test javnega interesa, omejitev obdobja preiskave in trajanje protidampinških ukrepov, bi moralo otežiti uporabo protidampinških pravil v protekcionistične namene.

8.3 EESO se strinja s kritično oceno Komisije o napredku pogajanj v zvezi s protidampinškimi pravili. Glede na to, da se bliža ministrska konferenca v Hongkongu, bi morali doseči vsaj splošni sporazum o teh vprašanjih; ministri bi se morali sporazumeti o začetku pogajanj na pravni osnovi.

9. Socialna vprašanja

9.1 Treba je opozoriti, da člen 8 ministrske deklaracije iz Dohe določa: „Ponovno potrjujemo deklaracijo z ministrske konference v Singapurju o mednarodno priznanih temeljnih delovnih standardih. Upoštevamo delo Mednarodne organizacije dela (ILO) glede socialne razsežnosti globalizacije.“

9.2 EESO meni, da je pomembno vključiti temeljne delovne standarde ILO v mednarodni trgovinski sistem. Tudi če ta vprašanja ostanejo zunaj pogajanj Razvojne agende iz Dohe, Odbor podpira pobudo ILO na tem področju, podpira pa tudi to, da se ILO podeli status stalne opazovalke STO. Težko bo doseči legitimnost svetovnega trgovinskega sistema v očeh javnosti, če bodo delavci izgubljali delo zaradi podjetij, v katerih delavci delajo v nečloveških pogojih in nimajo nobenih sindikalnih pravic. Zaradi tega bi moral mednarodni trgovinski sistem STO vključevati osem temeljnih konvencij ILO. Morda bo na socialnem področju treba predvideti dodatne ukrepe za zaščito socialnih pravic v zvezi s Splošnim sporazumom o trgovini s storitvami (GATS), ki ureja svobodo fizičnih oseb za občasno opravljanje čezmejnih storitev (4. način).

9.3 EESO pozdravlja priporočila Evropske komisije o izvedbi poročila Svetovne komisije ILO o socialni razsežnosti globalizacije. Prav tako pozdravlja strategijo Evropske komisije, da bi v dvostranske in regionalne trgovinske sporazume vključili temeljne delovne standarde in jih tako uvedli v mednarodni trgovinski in investicijski sistem. EESO se zavzema tudi za to, da bi v pogajanja med EU in Mercosurjem, ki trenutno potekajo, vključili poglavje o socialnih zadevah.

9.4 EESO poudarja, da mora Evropska komisija vztrajati pri politiki ustanovitve institucionaliziranega rednega foruma, ki bi ga sestavljali STO, ILO, UNCTAD, Svetovna banka, MDS in druge mednarodne organizacije, s čimer bi spodbudili politično skladnost na mednarodni ravni.

10. Okoljska vprašanja

10.1 Beseda „okolje“ v prejšnjem sporazumu GATT sploh ni bila omenjena. Čeprav so pristojnosti STO omejene na trgovino, so okoljska vprašanja eden izmed ciljev sporazuma STO. Deklaracija iz Dohe je dala mandat za pogajanja na področju okolja in trgovine, da bi se razjasnila vsa neskladja med trgovinskimi obveznostmi v mednarodnih okoljskih konvencijah in pravilih STO.

10.2 EESO meni, da mora Odbor za trgovino in okolje nadaljevati s pogajanjem o vprašanju razmerja med pravili STO in večstranskimi okoljskimi sporazumi, kljub temu, da do zdaj ni bilo vidnejšega napredka. EESO prav tako poziva, da se sekretariatom ministrstev za gospodarske dejavnosti in programu ZN za okolje (UNEP) podeli status opazovalcev STO.

10.3 EESO meni, da je v trgovini z okolju prijaznim blagom (zdravstvo, ravnanje z odpadno vodo, obnovljiva energija) in storitvami treba čim prej odpraviti ovire. EESO upa, da bo seznam okolju prijaznega blaga in storitev končan do ministrske konference v Hongkongu.

11. STO in civilna družba

11.1 EESO poziva različne akterje civilne družbe (podjetnike, socialne in poklicne organizacije, socialne partnerje, nevladne organizacije) da:

- sodelujejo v informacijskih kampanjah o poglavitnih vprašanih Razvojnne agende iz Dohe,
- organizirajo mednarodna srečanja na medsektorski ravni ali znotraj sektorjev dejavnosti,
- s pomočjo ocen, predlogov in udeležbe prispevajo k uspehu trajnostnega razvoja po vsem svetu.

11.2 Poleg institucionaliziranega dialoga med STO in civilno družbo bi morali nujno razmišljati o tem, kako bi se lahko organizirana civilna družba in ostali socialni partnerji po kategorijah 1 in 2 OZN, ki urejata vključitev nevladnih organizacij in socialnih partnerjev, udeležili postopka za reševanje sporov.

11.3 EESO bo sodeloval v teh pobudah. Pred ministrsko konferenco v Hongkongu bo pripravil konferenco, kot leta 2004, namenjeno razpravam o predlogih za izboljšanje partici-

pativne demokracije s pomočjo vključitve organizirane civilne družbe v dejavnosti STO.

11.4 EESO načrtuje, da bo s predstavniki drugih ekonomskih in socialnih svetov iz držav članic Evropske unije ter tretjih držav, kot denimo iz držav AKP, najmanj razvitih držav in regionalnih trgovinskih blokov ameriške celine (Mercosur, Andska skupina) ter v Aziji (ASEAN, SAARC) in Afriki (ECOWAS in SADC) kot tudi v drugih držav v razvoju, okrepil dialog o mednarodni trgovini.

11.5 Mnenje iz leta 2003 *Za STO s človeškim obrazom* vsebuje tudi posebne predloge za spodbujanje večjega sodelovanja držav v razvoju in civilne družbe v dejavnostih STO. Mnenje EESO predlaga uvedbo parlamentarne razsežnosti STO z določitvijo formalnega dialoga med STO in zainteresiranimi stranmi organizirane civilne družbe, omogočanjem stalne pomoči državam v razvoju s prenosom sredstev in tehničnega strokovnega znanja, ter vzpostavitev formalnega dialoga med STO in drugimi mednarodnimi organizacijami (ZN, Svetovna banka, MDS, Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj — OECD, ILO itd.).

11.6 EESO meni, da je treba še pred začetkom veljavnosti novega trgovinskega sporazuma pričeti izvajati natančne ocene učinka v zvezi z varnostjo hrane, zaposlovanjem, socialnimi normami in enakostjo spolov, še posebej za države v razvoju. Zato EESO odobrava različne študije trajnostnega učinka (Sustainability Impact Assessment — SIA), ki jih je predlagala Komisija in ki že sedaj nakazujejo, kaj je treba storiti, da bodo trgovinska pogajanja privedla do zaželenih rezultatov. Poleg tega EESO želi, da se glede izvajanja teh študij posvetuje z akterji civilne družbe.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: dialog civilnih družb med EU in državami kandidatkami

KOM(2005) 290 končno

(2006/C 28/22)

Evropska komisija je 29. junija 2005 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu: *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: dialog civilnih družb med EU in državami kandidatkami*

Strokovna skupina za zunanje zadeve, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 10. oktobra 2005. Poročevalec je bil g. PEZZINI.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktobra) z 99 glasovi za, 5 glasovi proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Kratka vsebina sporočila

1.1 Izkušnje dosedanjih širitve so pokazale, da so bili državljani o pripravah na širitev nezadostno obveščeni in slabo pripravljeni. Zato je treba kot eno prihodnjih nalog EU okrepiti dialog med civilnimi družbami, torej tisto, čemur pravimo tretji steber ⁽¹⁾.

1.2 Krepitev dialoga med civilnimi družbami mora imeti naslednje cilje:

- krepiti stike in izmenjavo izkušenj med vsemi sektorji civilne družbe v državah članicah in državah kandidatkah,
- na ravni EU poglobljati poznavanje in razumevanje držav kandidatk, predvsem njihove kulture in zgodovine, da bi se jasneje pokazale možnosti in izzivi prihodnjih širitvev,
- v državah kandidatkah poglobljati poznavanje in razumevanje EU, predvsem vrednot, na podlagi katerih je bila ustanovljena, njenega delovanja in njenih politik,
- civilno družbo je mogoče opredeliti na različne načine. Komisija daje prednost najširši opredelitvi in pri tem navaja opredelitev EESO: „vse organizacijske strukture, katerih člani v demokratičnem procesu, ki sloni na dialogu in konsenzu, sledijo javnemu interesu, obenem pa igrajo vlogo posrednika med politično oblastjo in državljani ⁽²⁾.“

1.3 Komisija je začrtala strateški okvir, ki predvideva krepitev sedanjih ukrepov, med katerimi omenjajo desetletne izkušnje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, in predlaga nove ukrepe, ki naj okrepijo in poglobijo ta proces.

⁽¹⁾ Prvi steber zajema politično reformo, drugi pristopna pogajanja, tretji pa dialog med civilnimi družbami.

⁽²⁾ Socialni partnerji (sindikati in organizacije delodajalcev); organizacije, ki predstavljajo gospodarske in družbene akterje v širšem pomenu (n.pr. združenja potrošnikov); nevladne organizacije; temeljna združenja (n.pr. družinska in mladinska združenja); verske skupnosti in mediji; gospodarske zbornice.

1.3.1 Med ukrepi, ki jih je treba okrepiti na Hrvaškem in v Turčiji, so navedeni programi Socrates, Leonardo, Mladina, Jean Monnet, Marie Curie ter Kultura in Media. Pričakujejo tudi, da bo pripravljen program, namenjen nevladnim organizacijam in drugim organizacijam civilne družbe.

1.3.2 Glede prihodnjih ukrepov sporočilo poudarja, da bo nove programe pripravila civilna družba na podlagi svojih izkušenj, in priporoča naslednje:

- dolgoročno partnerstvo med nevladnimi organizacijami, socialnimi partnerji in poklicnimi združenji, ki bo lahko upravičeno do financiranja EU,
- tesne stike med organizacijami za pravice žensk,
- ustanovitev gospodarskega sveta EU-Turčija,
- nova partnerstva med lokalnimi skupnostmi,
- izmenjava mladih, študentov in zaposlenih,
- kulturne izmenjave,
- večjo udeležbo v programih EU na področjih kulture in medijev,
- boljše jezikovno izobraževanje,
- spodbujanje javnih razprav, predvsem na internetu,
- izmenjave in senzibiliziranje novinarjev,
- dialog med cerkvami in verskimi skupnostmi.

1.3.3 Tudi izdajanje vizumov, kjer je predvideno, bo treba poenostaviti in pospešiti.

1.4 Za uresničitev ukrepov, načrtovanih na področju socialnega dialoga, so predvideni izdatki približno 40 milijonov eurov. EESO meni, da je znesek dokaj majhen.

2. Ugotovitve

2.1 Naslov dokumenta Komisije vzbuja domnevo, da gre za dialog z vsemi državami kandidatkami, dejansko pa se vsebina sporočila — z izjemo kratke omembe Hrvaške — ukvarja skoraj izključno le s Turčijo.

2.2 Po mnenju EESO bi bilo koristno razširiti tematiko tudi na Hrvaško, Srbijo in Zahodni Balkan ⁽³⁾.

2.3 Turčija zavzema strateški položaj na jugu Sredozemlja in je zato sestavni del evrosredozemske politike. Koristno bi bilo, da bi Komisija podrobneje opisala značilnosti in posebnosti te dvojne vloge.

2.4 Od devetdesetih let so bili delavci in delodajalci držav kandidat vključeni v evropske predstavniške organe (Evropsko konfederacijo sindikatov, UNICE, UEAPME, EUROCHAMBRE itd.) in so sodelovali v različnih fazah socialnega dialoga. Pri tem je z svojo zavzetostjo in navzočnostjo posebej izstopala prav Turčija. EESO meni, da bi kazalo razmisliti, kako so se ta zavzetost in izkušnje odrazile pri sindikatih in podjetnikih, ki delujejo v Turčiji.

2.5 Socialni dialog, zasnovan kot dialog, namenjen pripravi na pristopna pogajanja, ima v pravnem redu EU in strategijah Skupnosti precejšnjo vlogo in ga ni mogoče improvizirati. Po mnenju EESO bi mu morala Komisija nameniti posebno pozornost, da bi stalno vključevali vse predstavniške organe.

2.5.1 V Turčiji je veliko kulturnih fondacij in organizacij, v katerih mladi igrajo pomembno vlogo. Po mnenju EESO lahko te kulturne strukture nudijo izjemno priložnost za poglobitev skupnih problematik in določitev najprimernejših instrumentov za dosego vpliva na razvoj družbe.

2.5.2 Ravno tako je treba podpirati in spodbujati pobratenja med lokalnimi skupnostmi, univerzami in ustanovami za usposabljanje, saj ta omogočajo izmenjavo izkušenj in spodbujajo civilno družbo k ocenjevanju različnih načinov soočanja s kulturnimi, družbenimi in gospodarskimi problemi ter reševanja le-teh.

2.6 Da bi lahko dosegali konkretne rezultate, bi kazalo s primernimi instrumenti spodbujati udeležbo predstavnikov držav kandidat pri delu GD za socialne zadeve in predstavniških organizacij, ki delujejo na ravni EU.

2.7 Podpirati in spodbujati bi morali tudi sodelovanje med verskimi skupnostmi, predvsem med krščanskimi in muslimanskimi.

⁽³⁾ Pojem Zahodni Balkan običajno označuje ozemlje nekdanje Jugoslavije (razen Slovenije) in Albanije, torej Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Srbijo in Črno goro (vključno s Kosovom), Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo in Albanijo.

2.8 Enako bi morali na vse načine poglobljati dialog med različnimi kulturami.

2.9 Glede programa o nevladnih organizacijah, ki naj bi ga Komisija kmalu objavila, EESO izraža željo, da bi vseboval konkretne in koristne predloge za konstruktivno izmenjavo izkušenj.

3. Dejavnosti, ki jih je izvedel EESO

3.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je po letu 1995 v tesnem stiku s Komisijo ustanovil skupne posvetovalne odbore (SPO) z vsemi kandidatkami za širitev.

3.2 SPO je bil ustanovljen tudi z državami AKP (afriške, karibske in pacifiške države), ki je pomemben sogovornik Komisije glede uporabe sporazuma iz Cotonouja in izvajanja sporazumov o gospodarskem partnerstvu (SGP).

3.3 EESO je ustanovil tudi odbor za spremljanje Latinske Amerike, ki ima nalogo, da spodbuja krepitev gospodarskih in socialnih organizacij latinskoameriških držav, da spodbuja udeležbo teh organizacij v sedanjih procesih regionalnega združevanja (Srednja Amerika, Andska skupnost, MERCOSUR) in nadzoruje pridružitvene sporazume, ki že veljajo ali o katerih potekajo pogajanja.

3.4 V drugi polovici 90. let je bil v EESO ustanovljen odbor za partnerstvo med EU in sredozemskimi državami, ki podpira Komisijo pri izvajanju socialne in gospodarske politike za južni del Sredozemlja.

3.4.1 Okrogla miza EU-Indija in Transatlantska agenda sta Evropski uniji omogočili, da je svoj socialni in kulturni sistem bolje predočila ostalemu svetu.

3.5 Leta 2004 je bila ustanovljena kontaktna skupina za Zahodni Balkan z nalogo, da spodbuja sodelovanje med EESO in organizacijami civilne družbe Zahodnega Balkana, vključno z nacionalnimi ekonomskimi in socialnimi sveti ⁽⁴⁾, da bi civilni družbi držav Zahodnega Balkana pomagala pri krepitvi združevanja z Evropsko unijo in končno pri njihovem vstopanju v EU.

3.5.1 EESO je v zvezi z jugovzhodno Evropo pripravil naslednje dokumente:

— informativno poročilo o odnosih med EU in nekaterimi državami jugovzhodne Evrope ⁽⁵⁾

— mnenje na lastno pobudo o temi *Razvoj človeških virov na Zahodnem Balkanu* ⁽⁶⁾

⁽⁴⁾ Hrvaška in Črna gora sta ustanovili ekonomska in socialna sveta.

⁽⁵⁾ Informativno poročilo CESE 1025/98 final, poročevalec g. Sklavounos.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO, poročevalec g. Sklavounos, UL C 193 z dne 10.7.2001, str. 99.

— mnenje na lastno pobudo o temi Spodbujanje udeležbe organizacij civilne družbe v jugovzhodni Evropi — Izkušnje iz preteklosti in prihodnji izzivi ⁽⁷⁾

— mnenje na lastno pobudo o temi Vloga civilne družbe v okviru nove strategije za Zahodni Balkan ⁽⁸⁾

— mnenje o kandidaturi Hrvaške za vstop v EU ⁽⁹⁾

3.5.2 Odbor je sprejel tudi mnenja na lastno pobudo o Bolgariji, Romuniji in Hrvaški.

3.5.3 EESO je že pripravil dve delni oceni evropske sosedске politike ⁽¹⁰⁾ in zdaj pripravlja raziskovalno mnenje o isti temi ⁽¹¹⁾.

3.6 SPO EU-Turčija ima že od svoje ustanovitve 18 članov EESO in 18 turških članov, v nasprotju z drugimi SPO, ki predvidevajo udeležbo šestih ali devetih članov EESO (po tri za vsako skupino). Dvojno število članov sta upravičevali velikost države in kompleksnost možnih problemov, ki bi se lahko pojavili zaradi dejstva, da je Turčija prva islamska država, ki je zaprosila za vstop v EU.

3.6.1 Skupni posvetovalni odbor je paritetni organ, ki ga sestavljajo predstavniki organizirane civilne družbe EU in Turčije. Njegovi člani prihajajo iz različnih organizacij civilne družbe: iz trgovinskih zbornic, iz industrijskega in obrtnega sektorja, trgovinskega sektorja, delodajalskih združenj, sindikatov, zadrug, kmečkih združenj, potrošniških združenj, nevladnih organizacij, iz kroga predstavnikov neprofitnih organizacij itd.

3.6.2 Seje SPO EU-Turčija ⁽¹²⁾ potekajo izmenično v Bruslju in v raznih krajih Turčije. Vsaka seja obravnava socialna in gospodarska vprašanja. 19. seja SPO je bila v Istanbulu 7. in 8. julija 2005 ⁽¹³⁾.

3.6.3 Med najpomembnejšimi temami v okviru teh srečanj so bili:

— odnosi med Turčijo in EU na področju energije (1996),

⁽⁷⁾ Mnenje EESO, poročevalec g. Wilkinson, UL C 208 z dne 3.9.2003, str. 82.

⁽⁸⁾ Mnenje EESO, poročevalec g. Confalonieri, UL C 80 z dne 30.3.2004, str. 158.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO, poročevalec g. Strasser, UL C 112 z dne 30.4.2004, str. 68.

⁽¹⁰⁾ Prva ocena obravnava države srednje in vzhodne Evrope – mnenje EESO UL C 80 z dne 30.3.2004, str. 148 (poročevalka: ga. Alleweldt), druga pa sredozemske države – informativno poročilo CESE 520/2005 final (poročevalka: ga. Cassina).

⁽¹¹⁾ Poročevalka Giacomina Cassina (REX 204).

⁽¹²⁾ Doslej je bilo 19 sej.

⁽¹³⁾ Prva seja, ki se je udeležil g. Özüiker, turški ambasador pri EU, je bila v Bruslju 16. novembra 1995.

— sodelovanje med EU in Turčijo na področju malih in srednjih podjetij in poklicnega usposabljanja (1996),

— kmetijski proizvodi v okviru carinske unije EU-Turčija (1997),

— socialni učinki carinske unije (1998),

— vloga žensk pri razvoju in v procesih odločanja (1999),

— migracije (2000),

— raziskave in razvoj (2000),

— liberalizacija storitev (2000),

— socialni dialog in gospodarske ter socialne pravice v Turčiji (2001),

— učinki gospodarske krize v Turčiji (2002),

— regionalne neenakosti v Turčiji (2002),

— razvoj kmetijstva v Turčiji (2002),

— napredek Turčije v procesu pridruževanja EU (2003),

— vključevanje prizadetih oseb v družbo (2004),

— mikro podjetja in procesi standardizacije (2004),

— razvoj odnosov med EU in Turčijo ter vključevanje civilne družbe v proces pristopnih pogajanj (2005).

3.7 Iz tega je razvidno, da so bile v srečanjih s turškimi organizacijami civilne družbe obravnavane številne teme pravnega reda EU. Poudariti velja, da so se teh srečanj — še zlasti tistih, ki so potekala v Turčiji ⁽¹⁴⁾ — udeležili številni predstavniki najprezentativnejših organizacij turške civilne družbe.

3.8 Predvsem na srečanjih v Turčiji so bili razen članov SPO navzoči številni predstavniki raznih turških organizacij, ki so veliko prispevali k vzajemnemu spoznavanju.

3.9 Med pobudami, ki jih je sprožil SPO, velja poudariti zavzetost za ustanovitev turškega gospodarskega in socialnega sveta po zgledu EESO in svetov v mnogih evropskih državah ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ V Turčiji je bilo doslej devet srečanj: tri v Istanbulu, dve v Ankari in po eno v Gaziantepu, Trabzonu, Izmiru in Erzurumu.

⁽¹⁵⁾ Ekonomsko-socialne odbore imajo naslednje države: Avstrija, Belgija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Madžarska, Italija, Luksemburg, Malta, Poljska, Portugalska, Slovenija, Bolgarija, Romunija. (Vir: EESO)

3.10 Sporočilo Komisije izraža zadovoljstvo, da je EESO v zadnjih desetih letih imel aktivno vlogo v odnosih s Turčijo ⁽¹⁶⁾. Komisija izraža upanje, da bo podobno vlogo igral Odbor regij glede turških regij.

4. Izvajanje tretjega stebra in človeku bližnja demokracija

4.1 V zadnjih letih se ni uveljavilo samo načelo **subsidiarnosti**, temveč je na pomenu pridobila tudi kultura demokracije, **ki je človeku blizu** (angl. *grassroots democracy*, nem. *Bürgernähe*; op. prev.). Ta je postala kulturna usmeritev, s katero državljani izraža željo po sooblikovanju družbeno pomembnih odločitev.

4.2 Vzporedno z razvojem demokracije, ki je človeku blizu, se kažeta dva pomembna pojava:

- nove funkcije nacionalnih parlamentov in
- uveljavljanje načela subsidiarnosti.

4.3 Državljeni pogosto zaznavajo parlament kot telo, ki je prepočasno in pri sprejemanju odločitev premalo usmerjeno k ciljem. Zato si je treba prizadevati, da bi našli novo, drugačno sestavo in novo vlogo ⁽¹⁷⁾.

4.3.1 Kultura subsidiarnosti se je razširila predvsem po zaslugi impulzov, ki so izhajali iz EU, in temelji na načelu, da je odločitve treba sprejemati na različnih ravneh. Pri tem je pomembno, da se ugotovi, katera raven je najprimernejša za sprejetje določene odločitve. Odveč je v Bruslju počenjati nekaj, kar lahko bolje storijo na nacionalni ali na lokalni ravni, in obratno.

4.4 Znanje se danes po zaslugi novih tehnologij širi s hitrostjo in v obsegu, ki sta se nekoč zdeli nepredstavljiva. Veliko državljanov, ki nekoč ni imelo nobenega dostopa do informacij, je danes bolje pripravljenih in ima boljše orientacijo; čutijo, da lahko s svojim mnenjem prispevajo k odločanju ⁽¹⁸⁾.

4.4.1 Neposredna demokracija zagotovo bolje zadovoljuje te potrebe, ki so izraz kulturne rasti družbe, tudi po zaslugi izkušenj, skupnih z drugimi evropskimi državami.

4.4.2 Pravkar zaključeni proces širitve in prihodnje širitve z vstopom Turčije in Hrvaške terjajo skupno razumevanje teh kulturnih in socialnih modelov.

⁽¹⁶⁾ KOM(2005) 290 z dne 29.6.2005, točka 2.2.2.

⁽¹⁷⁾ O tem je zanimivo razmišljanje prispeval Jacques Delors ob nekem srečanju v EESO leta 1999.

⁽¹⁸⁾ Koncept neposredne demokracije širi in konkretizira koncept udeležbe, saj omogoča doseglo strukturiranega in organiziranega konsenza s pomočjo instrumentov in organizmov (kot so EESO ter državni in regionalni ekonomsko-socialni sveti), ki prispevajo k reševanju težav in iskanju rešitev kot odgovora na velike gospodarske in družbene spremembe. Tipičen primer je proces liberalizacije trga storitev, energije in zemeljskega plina v različnih državah EU, zlasti storitev splošnega interesa.

4.5 Ti modeli imajo za cilj, da vključujejo različna področja (gospodarstvo, industrijo, sindikate, poklicna združenja) v skupni sistem iskanja konsenza.

4.5.1 **Integracija različnih kultur.** Razne poklicne skupine imajo pogosto različne strategije obvladovanja problemov. Čeprav se po zaslugi kulturnega razvoja številne potrebe danes zdijo podobne, so instrumenti in poti za zadovoljevanje potreb in vedno močnejše izraženih težej še vedno različne. V skladu z modeli, ki so v rabi, poteka uglaševanje stališč na najvišji ravni, s političnim posredovanjem.

4.5.2 Vendar ta proces v vedno večji meri povzroča nezadovoljstvo in nezanimanje v odnosu do politikov in do poklicnih združenj. Potrebna so torej precejšnja in drugačna prizadevanja, da bi bolje vključevali različne poglede na probleme, in to z najnižjih ravni. Ne gre za ustvarjanje kulturne poenotenosti, temveč za skupno ugotavljanje razvojnih poti, ki so lahko deležne najširšega konsenza.

4.5.3 **V istem sistemu.** Integracijski proces je mogoče sprožiti na različne načine in ta proces že poteka. Obenem pa je treba upoštevati različne sisteme in metode. Pri sistemih, ki so na ravni evropskih institucij in držav članic najuspešnejši, je civilna družba razdeljena v tri skupine ⁽¹⁹⁾. V njih so zastopani delodajalci, delavci in predstavniki svobodnih poklicev, nevladnih organizacij, odborov za enake možnosti, organizacij za varstvo potrošnikov in temeljnih družbenih organizacij.

4.6 **Na različnih ravneh.** Takšne organizacije imajo nalogo, da rešujejo nekatere — pogosto kompleksne — probleme na regionalni, nacionalni ali evropski ravni. Zato je Rimska pogodba iz leta 1957, s katero je zaživela Evropska unija, med različnimi institucijami ustrezno predvidela tudi Evropski ekonomsko-socialni odbor.

4.6.1 **Prepoznavanje najprimernejših ravni** za organiziranje iskanja rešitev je del kulturne rasti in razvoja v smeri demokracije, ki je človeku blizu.

4.7 **Metoda aktivnega dialoga** z organizirano civilno družbo in znotraj nje. Stalni dialog z organizirano civilno družbo in znotraj nje nastaja in se širi v zreli demokraciji, kjer sta znanje in informacija državljanom zlahka dosegljiva in omogočata soočanje s tudi najbolj zapletenimi problemi, onstran pregrad ideologij in nevednosti.

⁽¹⁹⁾ To razdelitev so z malo spremembami sprejeli Ekonomsko-socialni sveti, ustanovljeni v evropskih državah. Teh svetov je 15.

4.7.1 **Kontinuiteta dialoga** Kontinuiteta dialoga je pomemben element, ki omogoča preseganje meja naključnosti. Stalen in strukturiran dialog, ki ustreza metodološkimi stališčem, lahko zlasti pri kompleksnejših vprašanjih daje neslutene rezultate.

4.8 **Interakcija** ⁽²⁰⁾ kot metoda za doseganje hitrih in sporazumnih rešitev. Interakcija je naravna posledica skupnega, kontinuiranega in metodičnega dela. Po zaslugi sporazumnega ravnanja so rezultati v splošnem veljavni in trajni. V fazah priprave mnenj se številna, sprva različna stališča zblížajo in na koncu je doseženo sporazumno stališče.

4.9 Takšni postopki se običajno uporabljajo v parlamentih, vendar ne vključujejo organizirane civilne družbe na osnovni ravni. Če uspe te modele z ustrezno strukturo, kontinuiteto in metodo uporabljati tudi na regionalni ravni, to pomeni, da smo dospeli v tok zrelejše demokracije, usmerjene k demokraciji, ki je blizu človeku.

5. Pristopna pogajanja in civilna družba

5.1 Kot je znano, kopenhagenska merila, ki določajo načela, ki jim je treba slediti v procesu širitve, zavezujejo nove članice, da pravni red Skupnosti EESO v polni meri vključijo v njihove politike in ravnanje. EESO pozdravlja in v polni meri podpira 29. junija 2004 sprejeto sporočilo Komisije o dialogu med civilno družbo EU in Turčije.

5.2 EESO meni, da je treba opustiti stereotipe in predstaviti EU ter Turčijo drugo drugo takšni, kakršni sta danes, in ugotoviti, kako bi bilo mogoče doseči boljše medsebojno poznavanje in učinkovitejše uveljavljanje demokracije, ki je človeku blizu.

5.3 EESO pozdravlja dejstvo, da je bil v sodelovanju s predstavniki organizirane civilne družbe, med katerimi so bili tudi nekateri člani skupnega posvetovalnega odbora, pripravljen nov zakonski osnutek reforme turškega ekonomskega in socialnega sveta.

5.3.1 Ta zakonski osnutek krepi vpliv, vlogo in reprezentativnost predstavnikov organizirane civilne družbe v okviru omenjenega sveta in omejuje vlogo vlade.

5.4 EESO želi, da bi bil ta zakonski osnutek čimprej sprejet in uveljavljen ter izrecno poudarja načelo, da mora biti novemu

turškemu ekonomskemu in socialnemu svetu omogočeno, da bo lahko deloval neodvisno ter razpolagal s potrebnimi finančnimi in človeškimi viri.

5.5 V odnosih med EU in Turčijo so zelo pomembne transparentnost, udeležba in odgovornost.

5.6 Ob upoštevanju značilnosti odnosov med EU in Turčijo ter izkušenj držav, ki so v EU vstopile pred kratkim, je EESO prek SPO predlagal različne ukrepe za vključevanje organizirane civilne družbe v pristopna pogajanja.

5.6.1 Treba bo izboljšati usposobljenost, da bodo organizacije civilne družbe lahko sodelovale v pristopnih pogajanjih. Za to bodo te organizacije potrebovale podporo in finančna sredstva.

5.6.2 To vrsto podpore bi morala zagotoviti predvsem turška vlada in — kot dodatno pomoč — institucije EU ter organizacije civilne družbe v sedanjih državah članicah EU.

5.7 Za povečevanje usposobljenosti turških organizacij je koristno, če krepijo stike z evropskimi organizacijami in sodelujejo pri evropskih nadnacionalnih projektih.

5.7.1 Na tem področju je lahko dragocen tudi prispevek članov SPO in njihove organizacije naj bi snovale programe za dialog civilne družbe. Cilj takšnih projektov mora biti izboljševanje vzajemnega poznavanja in zagotavljanje sodelovanja, zlasti z izmenjavo dobrih praktičnih izkušenj.

5.8 Predstavniki turških organizacij bi lahko sodelovali pri delu študijskih skupin, ki delujejo na ravni EU za izvajanje evropske politike, kot n.pr. glede luksemburškega procesa.

5.9 Kot ugotavlja SPO, so postopki za izdajo vizumov ovira za razvoj odnosov znotraj civilne družbe. EESO zato poziva vlade, naj te postopke poenostavijo, da bi:

- okrepili dialog med predstavniki civilne družbe,
- okrepili sodelovanje sindikatov,
- olajšali srečanja med podjetniki in poslovneži,
- spodbudili trgovinske in gospodarske odnose ter
- vzpostavili platformo za nevladne organizacije.

⁽²⁰⁾ Interakcija se nanaša na vzajemna in izomorfna mentalna polja. Vzajemna, ker eno mentalno polje vključuje drugo, in izomorfna, ker v miselnem procesu pogosto najdejo analogije in skupne točke. (Fromm, Alberoni in drugi)

5.10 Pospešiti je treba vzpostavitev turškega ekonomskega in socialnega sveta z zgoraj navedenimi atributi neodvisnosti, saj je ta učinkovit instrument za stalen dialog med vlado in organizirano civilno družbo, v katerega bodo vključeni vsi socialni partnerji.

5.10.1 Ta institucija, ki bo omogočala boljše udejanjanje demokracije, ki je človeku blizu, mora ustrezati legitimnim težnjam celotne organizirane civilne družbe in odražati njene potrebe ter možnosti v procesu integracije v življenje EU.

5.10.2 Turški ekonomski in socialni svet bi moral imeti regionalno strukturo in sodelovati pri posvetovanjih o vseh pogajalskih poglavjih pravnega reda EU, da bi tako ustvarili širo bazo. Posvetovanja o vseh pogajalskih poglavjih morajo biti kontinuirana in pravočasna.

5.11 Da bi pogajanja dala pričakovani rezultat, je tako v Turčiji kot v EU treba spodbujati akcije seznanjanja z modeli in kulturnimi izročili obeh strani ter njihovega razumevanja. Še posebej je treba skrbeti za to, da javno dojemanje Turčije v EU in obratno ustreza realnosti.

5.11.1 Za to so najprimernejše ustrezne informacijske kampanje, ki jih pripravljajo organizacije civilne družbe EU in Turčije.

5.12 EESO se — tudi prek kontinuirane in obsežne dejavnosti SPO — že dolgo zavzema za:

— spodbujanje vključevanja organizirane civilne družbe v pogajanja o posameznih poglavjih,

— skrbno preučevanje gospodarskih in socialnih posledic prevzemanja pravnega reda EU v Turčiji,

— krepitev in usklajevanje dialoga in sodelovanja med predstavniki organizirane civilne družbe v državah članicah in v Turčiji.

5.12.1 EESO in SPO se tako lahko naslanjata na izkušnje njenih članov iz novih držav članic pri reševanju problemov, s katerimi so se soočali med pogajanjmi.

5.12.2 Cilj je, da bi s procesom **demokracije, ki je človeku blizu**, povečali težo vseh organiziranih sil, ki delujejo v občinah, mestih in regijah, saj takšne demokracije politični razred sam nikoli ne bi uspel uresničiti.

5.13 Srečanja s Turčijo in izmenjave izkušenj so bile — še posebej zaradi velikosti te države in kompleksnosti problemov — intenzivnejše in pogostejše. Vendar vse to še ne zadostuje.

5.14 Nujno je namenjati več proračunskega denarja, krepiti zavzetost, pripravljati več srečanj in izmenjav izkušenj ter jasneje ugotavljati, katere družbene in poklicne skupine bi bilo treba vključevati.

6. Sklepne ugotovitve

6.1 EESO meni, da bi kazalo v dogovoru s turškim ekonomskim in socialnim svetom in z njegovim dejavnim sodelovanjem vzpostaviti trajno strukturo, ki bi jo sestavljali predstavniki civilne družbe, z nalogo, da spremljajo pristopna pogajanja⁽²¹⁾, da se zagotovi, da bodo slednja pripeljala do dejanskega in polnega izvajanja pravnega reda Skupnosti.

6.1.1 Zaradi velikosti ozemlja in kulturne raznolikosti bi morala ta struktura imeti možnost, da ne deluje samo na nacionalni, temveč tudi na regionalni ravni.

6.2 Zelo pomembno je, da izmenjava med kulturami in koristi pravnega reda EU ne ostanejo monopol Istanbula, Ankare in velikih turških mest, temveč da se razširijo tudi na pokrajine in podeželska območja.

6.3 Želje, strahovi in pričakovanja narodov najdejo konkreten odmev v institucijah civilne družbe. Te morajo pri načrtovanju in izvajanju informacijske kampanje ob vstopanju Turčije v EU dobiti ključno vlogo.

6.3.1 EESO meni, da je zelo pomembno tudi, da se vzpostavi skupna komunikacijska platforma⁽²²⁾ oziroma forum, kjer lahko združenja in nevladne organizacije konkretno in na terenu obravnavajo glavne probleme in iščejo sporazumne rešitve.

6.4 Predpristopni proces vedno obsega programe podpore in finančno pomoč. Postopke, roke in finančne možnosti pa pogosto pozna le malo ljudi, navadno so to zgolj strokovnjaki. Pripraviti je treba jasno oblikovano informativno gradivo, da bi ga razdelili med vse organizacije kot podlago osnutkov in predlogov.

6.4.1 Tudi postopki za pridobivanje finančnih sredstev morajo biti kolikor mogoče poenostavljeni in jih je treba predstavnikom organizirane civilne družbe primerno pojasniti.

⁽²¹⁾ Gre za vzpostavitev horizontalnega in vertikalnega partnerstva, pri katerem bodo sodelovali predstavniki civilne družbe (horizontalno) in institucij (vertikalno), po zgledu praks, ki se uporabljajo pri regijah NUTS II prvega cilja. Posvetovanje z zgoraj omenjenimi partnerji ter informiranje slednjih je omogočilo občutno izboljšanje pri reševanju težav, s katerimi se soočajo regije z zaostankom v razvoju. Glej dokumente GD za regionalno politiko o regionalnih operativnih programih in enotnih programskih dokumentih.

⁽²²⁾ Struktura, namenjena dialogu.

6.5 Delegacija Komisije v Turčiji lahko — tudi zahvaljujoč podpori in izkušnjam SPO, EESO in Odbora regij — prispeva pomemben delež h konkretnemu in strukturiranemu dialogu med predstavniki sektorjev civilne družbe, vključno z akterji socialnega dialoga, v Turčiji ter med Turčijo in EU ⁽²³⁾. Zelo pomembno je, da se socialnim akterjem v Turčiji in EU omogoči, da s pomočjo skladov, namenjenih krepitevi civilne družbe, oblikujejo skupne projekte usposabljanja na številnih področjih, ki izhajajo iz 31 poglavij pravnega reda Skupnosti.

6.6 Po mnenju EESO je treba čimprej okrepiti usposabljanje turških organizacij in jim omogočiti, da poglobljajo poznavanje svojih partnerskih organizacij v Evropi, še posebej njihovih nalog in predstavniške vloge v demokraciji, ki je človeku blizu.

6.6.1 V zvezi s prevzemanjem pravnega reda EU obenem dobiva pomen priprava pravnih predpisov o združenjih, ki morajo biti po črki in duhu skladni z zakonodajo EU.

6.7 Turška vlada bi morala izboljšati zakonodajo in odpraviti ovire za razvoj nevladnih organizacij.

6.8 Glede enakega položaja spolov EESO poziva Komisijo, naj poskrbi, da bodo ženske v zadostni meri vključene v vse ukrepe sodelovanja in da bodo primerno zastopane v forumih za dialog ter v načrtovanih dejavnostih.

6.9 EESO meni, da je treba podpirati različne turške organizacije, da bodo lahko na svojih področjih kmalu postale članice evropskih in mednarodnih institucij.

6.10 Na vse načine je treba pospeševati udeležbo Turčije v izobraževalnih programih in programih usposabljanja, tudi z uvajanjem novih programov *ad hoc* poleg že obstoječih.

6.10.1 Izkušnje s programom visokošolske izmenjave Erasmus bi bilo treba usmerjeno oplemenititi in tako bi bile izvrstna priložnost za številne študente iz različnih držav, da bi se spoznali in se naučili medsebojno spoštovati.

6.11 Odbor je prepričan, da bi bilo mogoče skčiti ali odpraviti veliko formalnosti, ki jih morajo turški podjetniki ali drugi gospodarski akterji opraviti v skladu z zahtevami turških ministrstev, ko želijo delovati v evropskih državah.

6.12 Podpirati, spodbujati in pospeševati je treba vezi med predstavniki primerljivih organizacij iz Turčije in EU, ker lahko olajšujejo in pospešujejo homogenost izkušenj ter kultur.

6.13 V bistvu bi morali vsa prizadevanja usmeriti k cilju, da Turčijo spozna več Evropejcev in da turški narod spozna Evropo.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽²³⁾ Splošen dialog že obstaja. Organizacije sindikatov, delodajalcev in predstavnikov mikro podjetij pogosto sodelujejo na področju sindikalnega zastopstva, zaposlovanja, problemov dostopa do kreditov, poklicnega usposabljanja ter komercializacije in internacionalizacije proizvodov. Srečanja potekajo v Bruslju (UNICE, UEAPME, EESO ...) ali v Turčiji. Vendar pa bi bilo treba odnose bolj strukturirati. V zvezi s tekstilnim sektorjem se je s posredovanjem GD za podjetništvo razpravljalo o Pan-Evro-Mediterranski coni kot visokokakovostni alternativni kitajski proizvodnji.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega Odbora o Predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2000/14/ES z dne 8. maja 2000 o približevanju zakonodaj držav članic v zvezi z emisijo hrupa v okolje, ki ga povzroča oprema, ki se uporablja na prostem

KOM(2005) 370 končno – 2005/0149 (COD)

(2006/C 28/23)

Svet je 16. septembra 2005 sklenil, da v skladu s členom 95 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu *Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2000/14/ES o približevanju zakonodaj držav članic v zvezi z emisijo hrupa v okolje, ki ga povzroča oprema, ki se uporablja na prostem*

Predsedstvo Odbora je 27. septembra 2005 strokovno skupino za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje zadolžilo za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 421. plenarnem zasedanju 26. in 27. oktobra 2005 (seja z dne 27. oktober) imenoval g. PEZZINIJA za glavnega poročevalca ter sprejel naslednje mnenje z 81 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predlog Komisije za spremembo Direktive 2000/14/ES („direktiva o hrupu“) ⁽¹⁾.

1.2 EESO ob tej priložnosti poudarja, da so glavni viri hrupa v gradbeništvu ter vrtnarskih in gozdarskih dejavnostih različne vrste opreme, ki jih navaja Direktiva 2000/14/ES, ter da so tehnične informacije in jamstva proizvajalcev teh naprav bistveni za pravilno upravljanje hrupa s strani delodajalcev.

1.3 EESO poleg tega opozarja, da bo polno izvajanje Direktive 2000/14/ES imelo velik pomen za omejevanje hrupa, ko bodo javni in zasebni naročniki začeli vključevati v pogodbene klavzule zahteve za uporabo opreme, ki povzroča malo hrupa.

1.4 Končno EESO poudarja, da obstajajo usklajeni predpisi za merjenje hrupa. Direktiva o hrupu (2000/14/ES) temelji na načelih in zasnovah o novem pristopu k tehnični uskladitvi in standardom iz Resolucije Sveta z dne 7. maja 1985 ⁽²⁾ ter Sklepa Sveta 93/465/EGS z dne 22. julija 1993 ⁽³⁾.

2. Utemeljitev

2.1 Cilj predloga je spremeniti direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2004/14/ES z dne 8. maja 2000 o približevanju zakonodaj držav članic v zvezi z emisijo hrupa v okolje, ki ga povzroča oprema za uporabo na prostem („direktiva o hrupu“).

2.2 Od 3. januarja 2002 mora sedeminpetdeset vrst opreme, ki jo obravnava, izpolnjevati zahteve iz direktive o hrupu, preden so dane v promet ali v uporabo v Evropski skupnosti.

2.3 Direktiva določa najvišje dovoljene ravni zvočne moči in obvezno označevanje emisije hrupa za dvaindvajset vrst opreme ter obvezno označevanje emisije hrupa za preostalih petintrideset vrst opreme.

2.3.1 Za tistih 22 vrst opreme, pri katerih se uporabljajo najvišje dovoljene ravni zvočne moči, sta predvideni dve stopnji uporabe. Prva je začela veljati 3. januarja 2002 („I. stopnja“); druga serija zmanjšanih omejitev naj bi začela veljati 3. januarja 2006 („II. stopnja“).

2.3.2 Delovna skupina WG7 ⁽⁴⁾, ki jo je imenovala Komisija, je ugotovila, da so izmerjene ravni zvočne moči, ki bi jih bilo treba uporabljati v II. stopnji, tehnično nedosegljive za nekatere vrste opreme.

2.3.3 Komisija zato predlaga, da naj bodo ravni zvočne moči za II. stopnjo za zgoraj omenjeno opremo le okvirnega značaja. Končne vrednosti bodo odvisne od spremembe direktive o hrupu v skladu s poročilom iz člena 20.

2.4 V primeru, da direktiva ne bi bila spremenjena, se bodo za II. stopnjo uporabljale iste vrednosti kot za I. stopnjo.

⁽¹⁾ UL L 162 z dne 3.7.2000, str. 1

⁽²⁾ UL C 136 z dne 4.6.1985, str. 1

⁽³⁾ UL L 220 z dne 30.8.1993, str. 23

⁽⁴⁾ Delovna skupina za opermo za uporabo na prostem (skupina strokovnjakov, ki so jo ustanovile službe Komisije)

3. Splošne pripombe

3.1 Odbor ima do predloga spremembe 2000/14/ES pozitivno stališče. Pri tem je treba poudariti **dva bistvena vidika**:

3.2 **Prvi vidik** zadeva ohranitev in potrditev usmeritev direktive 2000/14/ES v toliko, ker naj bi tokratni predlog spremembe dopolnil več ukrepov Skupnosti, ki zadevajo emisije hrupa najpomembnejših virov hrupa (še posebej cestna in tirna vozila ter ustrezne infrastrukture; vozila za zračni promet; naprave, predvidene za uporabo na prostem; opremo za industrijo; premične stroke), in predstavljal osnovo za razvoj kratko- in srednjeročnih in dolgoročnih dopolnilnih ukrepov.

3.2.1 Dejansko je direktiva v zvezi z naslednjimi pravnimi predpisi, ki zadevajo akustične emisije nekaterih kategorij strojev:

- **Direktivo Sveta 70/157/EGS** z dne 6. februarja 1970 o prilagoditvi pravnih predpisov držav članic o dopustni ravni hrupa in izpušnem sistemu motornih vozil;
- **Direktivo Sveta 77/311/EGS** z dne 29. marca 1977 o prilagoditvi pravnih predpisov držav članic o ravni hrupa ob ušesih voznikov kmetijskih ali gozdarskih vlečnih vozil (traktorjev) na kolesih;
- **Direktivo Sveta 80/51/EGS** z dne 20. decembra 1979 o omejitvi emisij hrupa podzvočnih zračnih vozil in dopolnilnimi direktivami;
- **Direktivo Sveta 92/61/EGS** z dne 30. junija 1992 o obratovalnem dovoljenju za dvokolesna ali trikolesna motorna vozila;
- **Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2000/14/ES** z dne 8. maja 2000 o prilagoditvi pravnih predpisov držav članic o okolje obremenjujočih emisijah hrupa naprav in strojev, predvidenih za delovanje na prostem.

3.2.2 Pred ugotovitvijo pomena okoljske politike ukrepi za varstvo pred hrupom niso bili izključno vprašanje spoštovanja okolja, temveč predvsem tudi vprašanje uresničevanja načel svobodne konkurence in svobodnega prometa blaga ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Glej sodbo Sodišča z dne 12. marca 2002, zadevi C-27/00 in C-122/00.

3.2.3 V sedanjem predlogu so potrebe po varstvu okolja in ohranjanju svobodnega trga dobro uravnotežene.

3.3 Pri **drugem vidiku** gre za koherenco predloga s programi, ukrepi in cilji EU na področjih varstva okolja in zdravja ter varstva pred hrupom.

3.3.1 V okviru politike EU je treba pri varstvu zdravja in okolja doseči visoko raven; eden od ciljev, ki jih je treba v tem sklopu zasledovati, je varstvo pred hrupom.

3.3.2 V zeleni knjigi o prihodnji politiki varstva pred hrupom Komisija opredeljuje hrup kot enega glavnih okoljskih problemov v Evropi.

3.4 Predlog komisije se neposredno vključuje med ukrepe za uresničevanje akcijskih programov in v evropsko strategijo za okolje in zdravje, omenjeno v sklepih Evropskega sveta z dne 27. oktobra 2003.

3.4.1 V tej zvezi kaže spomniti na to, da je Evropska skupnost z direktivo 2002/49 ustvarila pravni akt, ki je temeljnega pomena za boj proti obremenjevanju s hrupom; ta akt določa in specificira merila za ugotavljanje praga sprejemljivosti za okoljski hrup.

3.5 Institucije Skupnosti so ustvarile **skupne postopke ocenjevanja** in določile pojem mejne vrednosti. Naloga držav je, da določijo vrednosti za različna mestna območja in se lotijo usklajevanja z nacionalnimi zakoni.

3.5.1 Sprejetje skupnih meril je bilo neizogibno potrebno, ker bi se sicer lahko zgodilo, da bi se vrednosti glede praga sprejemljivosti za hrup po posameznih državah razlikovale, kar bi lahko, recimo, vodilo do prepovedi tranzita za nekatera vozila ali zračna vozila in do različnih omejitev uporabe prometnih sredstev na območju države.

3.6 Namen direktive 2002/49 je prav boj proti obremenjevanju s hrupom. Pri tem je prednostna naloga preprečevanje škodljivih učinkov okoljskega hrupa na ljudi.

3.6.1 Glede višje izpostavljenosti hrupu **pri delu**, ki lahko nepopravljivo poškoduje sluh in lahko povzroča celo nesreče pri delu, so dobro znane naslednje direktive, ki predvidevajo minimalne predpise za varnost in varstvo zdravja:

- **Direktiva 89/391/EGS** Sveta z dne 12. junija 1989 o izva-
janju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja
delavcev pri delu;
- **Direktiva 2003/10/ES** Evropskega parlamenta in Sveta z
dne 6. februarja 2003 o minimalnih predpisih za varstvo

varnosti in zdravja delavcev pred ogrožanjem s fizikalnimi
učinki (**hrup**);

- **Direktiva 89/655/EGS** Sveta z dne 30. novembra 1989 o
minimalnih predpisih za varnost in varstvo zdravja pri
uporabi osebne zaščitne opreme delavcev pri delu. Za dela,
pri katerih nastaja hrup, te direktive predvidevajo, da delo-
dajalec – še posebej z uporabo manj hrupnih strojev,
nadzorom pri viru hrupa in vključevanjem delavcev – delo
načrtuje tako, da je čim manj izpostavljen hrupu.

V Bruslju, 27. oktobra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND
